

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Παραλλαγές λαϊκών παραμυθιών και διαπολιτισμική εκπαίδευση»

Φοιτήτρια: Τσιμπούκα Σταυρούλα

Α' Επιβλέπουσα καθηγήτρια: κ. Τσιλιμένη Τασούλα

Β' Επιβλέπων καθηγητής: κ. Μάγος Κωνσταντίνος

Βόλος,

Μάιος 2014

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 12646/1
Ημερ. Εισ.: 08-07-2014
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΠΠΕ
2014
ΤΣΙ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με θέμα «Παραλλαγές λαϊκών παραμυθιών και διαπολιτισμική εκπαίδευση», πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Στο σημείο αυτό αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όσους και όσες συνέβαλλαν στην πραγματοποίησή αυτής μου της προσπάθειας. Πρώτα απ' όλα ευχαριστώ την καθηγήτριά μου Τσιλιμένη Τασούλα Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για τη συνεχή καθοδήγηση, την αμέριστη υποστήριξη, τις ουσιώδεις συμβουλές, καθώς και την αδιάκοπη συμπαράσταση και ενθάρρυνση που μου παρείχε σε όλο αυτό το διάστημα. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον κύριο Μάγο Κωνσταντίνο, Επίκουρο Καθηγητή του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για την πολύτιμη βοήθεια του σχετικά με το υλικό της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την οικογένεια και τους φίλους μου, που με στήριξαν όλο αυτό το διάστημα και με την καθημερινή τους συμπαράσταση, την υπομονή τους και την θετική τους σκέψη, συνέβαλαν στην εκπλήρωση του στόχου μου. Σε όλους αυτούς αφιερώνω τη συγκεκριμένη πτυχιακή μου εργασία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία έχει ως θέμα τις παραλλαγές των λαϊκών παραμυθιών και τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Τα περιεχόμενά της χωρίζονται σε τρία μέρη.

Στην εισαγωγή αναλύω τους λόγους που με οδήγησαν να ασχοληθώ με αυτό το θέμα. Στη συνέχεια ακολουθεί το πρώτο μέρος όπου περιλαμβάνονται θέματα όπως το λαϊκό παραμύθι, οι θεωρίες της γέννησης του λαϊκού παραμυθιού, τα είδη του λαϊκού παραμυθιού, οι παραλλαγές και η διαθεματικότητα μέσα από το λαϊκό παραμύθι, την αφήγηση και την εκπαίδευση.

Στο δεύτερο μέρος γίνεται αναφορά στη διαπολιτισμική και πολυπολιτισμική αγωγή και στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Επίσης παρουσιάζεται η αφήγηση σε συνάρτηση με την ετερότητα και τονίζεται η αφήγηση και το λαϊκό παραμύθι ως εργαλείο στη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Στο τρίτο μέρος παρατίθεται το ερευνητικό κομμάτι της πτυχιακής εργασίας. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται τα παραμύθια της *Σταχτοπούτας* και της *Χιονάτης* μαζί με τις παραλλαγές τους και αναφέρονται οι μέθοδοι και τα εργαλεία που θα χρησιμοποιηθούν για να ερευνηθούν. Έπειτα γίνεται ο σχολιασμός και η ανάλυση των παραμυθιών και συγκεκριμένα διαπιστώνονται τα διαπολιτισμικά στοιχεία τους. Στη συνέχεια παρατίθενται κάποιες προτάσεις για τη διδακτική αξιοποίηση των παραλλαγών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση και δημιουργείται ένα project.

Στο τέλος της εργασίας παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της πτυχιακής εργασίας και παρατίθενται η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε και το σχετικό με την πτυχιακή παράρτημα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Παραμύθι, παραλλαγές, διαπολιτισμική εκπαίδευση, πολυπολιτισμική αγωγή, λαϊκό παραμύθι, θεωρίες γέννησης, είδη παραμυθιού.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5-6
1. ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	
1.1 Λαϊκό παραμύθι.....	6-9
1.2 Θεωρίες γέννησης.....	9-12
1.3 Είδη λαϊκού παραμυθιού.....	12-14
1.4 Οι παραλλαγές.....	14-16
1.5 Η διαθεματικότητα μέσα από το λαϊκό παραμύθι την αφήγηση και την εκπαίδευση.....	16-19
2. ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ	
2.1 Διαπολιτισμική εκπαίδευση.....	19-25
2.2 Ετερότητα και αφήγηση.....	25-30
2.3 Η αφήγηση και το λαϊκό παραμύθι ως εργαλείο στη διαπολιτισμική εκπαίδευση.....	30-32
3. ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ	
3.1 Η έρευνα.....	32-33
3.2 Το ερευνητικό δείγμα.....	33-34
3.3 Η μέθοδος/εργαλείο.....	34-35
3.4 Τα παραμύθια.....	35-44
3.5 Οι παραλλαγές τους.....	44-94
3.6 Σχολιασμός και ανάλυση παραμυθιών.....	94-96
3.7 Συμπεράσματα.....	96-97
3.7 Προτάσεις διδακτικής αξιοποίησης των παραλλαγών για την διαπολιτισμική εκπαίδευση.....	97-101
4. ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	102-103
5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	104-108
6. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	109-118

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το λαϊκό παραμύθι είναι το αρχαιότερο είδος ψυχαγωγίας μετά τη μουσική και το χορό (Κανάβα, 1988). Με τη λέξη παραμύθι αναφερόμαστε σε μια διήγηση που έχει παρθεί από τον κόσμο του μαγικού, έχει δημιουργηθεί με ποιητική φαντασία και είναι μια ιστορία που την ακούν ευχάριστα μικροί και μεγάλοι. Σύμφωνα με τον Μέγα «Ο κόσμος του παραμυθιού είναι φανταστικός, ιδιόρρυθμος, ονειρώδης και δεν έχει σχέση με την πεζότητα» (Αυδίκος, 1997).

Το 19^ο αιώνα παρατηρούνται οι πρώτες συλλογές λαϊκών παραμυθιών σε όλη την Ευρώπη. Το 1812-15 πραγματοποιείται η πρώτη έκδοση των γερμανικών παραμυθιών των αδελφών Grimm. Το 1864 δημοσιεύεται στα γερμανικά η συλλογή Ελληνικών και Αλβανικών παραμυθιών του J. G. von Hahn καθώς εξέχουσα θέση κατέχει και ο Βρετανός Richard M. Dawkins για την πολύτιμη ερευνά του σχετικά με το ελληνικό παραμύθι. Η προσφορά του θεωρείται σημαντική καθώς σύμφωνα με ξένους λαογράφους μελετητές, οι μελέτες του Dawkins αποτελούν τις ακριβέστερες και μεθοδικότερες αναλύσεις για το παραμύθι σε οποιαδήποτε γλώσσα, ενώ η θεωρία και η μεθοδολογία του ενδιαφέρει κάθε λαογράφο ανεξαρτήτως εθνικότητας. Όσον αφορά στην Ελλάδα πολλοί ήταν εκείνοι που ασχολήθηκαν με το λαϊκό παραμύθι ανάμεσα στους οποίους αναφέρονται ενδεικτικά οι εξής: Νικόλαος Γ. Πολίτης, Στύλπον Κυριακίδης, Γ. Α. Μέγας, Δημήτριος Σ. Λουκάτος και Μιχάλης Γ. Μερακλής (Μαλαφάντης, 2006).

Εξίσου σημαντικό σημείο αναφοράς του λαϊκού παραμυθιού αποτέλεσε η καταγωγή και οι θεωρίες γέννησής του, με τις περισσότερες μελέτες να στηρίζονται κυρίως σε δύο μεθόδους: α) στη γενετική προσέγγιση και β) στη μορφολογική προσέγγιση που θα αναλυθούν στη συνέχεια (Μαλαφάντης, 2006). Στη συγκεκριμένη όμως πτυχιακή εργασία το θέμα που θα μας απασχολήσει κυρίως είναι το θέμα των παραλλαγών και των διαφορετικών μοτίβων σε ένα παραμύθι και κυρίως οι παραλλαγές που παρουσιάζουν ένα διαπολιτισμικό περιεχόμενο. Σύμφωνα με τον Μερακλή «οι παραλλαγές φορτίζονται με το πάθος του δημιουργικού και παθητικού φορέα, γεγονός το οποίο δεν αποτελεί μειωτικό στοιχείο για τη λαϊκή τέχνη» και επίσης αναφέρει ότι « Η επαναλαμβανόμενη λαϊκή δημιουργία με βάση παραδοσιακά στερεότυπα, δε στερείται αισθητικής διάστασης». Τα παραμύθια ήταν από τις αγαπημένες ενασχολήσεις των κατώτερων τάξεων, που δεν είχαν άλλη διέξοδο και εξέφραζαν την πολιτισμική ταυτότητα της κάθε ομάδας. Στα εθνικά κυρίως παραμύθια παρατηρούνταν ιδιαιτερότητες όσον αφορά τους ήρωες και ιδιαιτερότητες που αντανακλούν χαρακτηριστικά γνωρίσματα, στα παραμύθια που εκφράζουν γεωγραφικά διαμερίσματα με

ιδιαίτερη νοοτροπία ή γλωσσικές ιδιοτυπίες. Κάθε λαός και κάθε τόπος δίνει στα κοινά και στα όμοια κάτι ιδιαίτερα δικό του και έτσι η αναγνώριση της ταυτότητας μπορεί να γίνει μέσα στο παραμύθι (Αυδίκος, 1997).

Παρόλα αυτά σημαντική είναι και η παιδαγωγική αξία του παραμυθιού, καθώς το παραμύθι είναι ένα θαυμάσιο μέσο αγωγής για τα παιδιά της προσχολικής εκπαίδευσης και η χρησιμοποίησή του από το σχολείο καθίσταται αναγκαία και επιβεβλημένη. Σύμφωνα με τον Νικόλαο Ράπτη «το παραμύθι εκτός από τον κοινωνικοποιητικό και εκπολιτιστικό του χαρακτήρα και τις γλωσσικές του δυνατότητες, μπορεί να χρησιμεύσει ως αφορμή για τη γραφή, ως εφαρμογή για τις λεκτικές ασκήσεις, είτε ως αφορμή και εφαρμογή για τα μαθήματα της ανάγνωσης και της πατριδογνωσίας» (Μαλαφάντης, 2006). Ωστόσο εκτενής αναφορά έχει γίνει στη σχετική βιβλιογραφία και για το θέμα της διαθεματικότητας στην εκπαίδευση του λαϊκού παραμυθιού και στα πλεονεκτήματα που αποκτούν τα παιδιά από τη διδασκαλία του, θέματα τα οποία θα αναλυθούν στα επόμενα κεφάλαια.

1.ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1.1 Λαϊκό παραμύθι

Το σύγχρονο παραμύθι διασκεδάζει και καλλιεργεί αισθητικά το παιδί. Όμως οι ρίζες του σύγχρονου παραμυθιού βρίσκονται στο λαϊκό παραμύθι, το οποίο μέσα στα χρόνια άλλαξε μορφή και ύφος, χωρίς όμως να χάνει την αναλλοίωτη αξία του (Τσιλιμένη, 1991). Η λέξη παραμύθι προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη «παραμύθιον», που σήμαινε παρηγοριά, ανακούφιση, ενθάρρυνση. Αργότερα έλαβε τη σημασία της φανταστικής ιστορίας με τα ίδια αποτελέσματα. Με τα παραμύθια οι απλοί άνθρωποι ανανέωναν τη χαρά τη ζωής, ένιωθαν ανακούφιση από τα βάρη της καθημερινής διαβίωσης, διασκεδάζαν και δραπέτευαν από τα κλειστά όρια της φτώχης κοινότητας. Ολόκληρα παραμύθια ή μοτίβα παραμυθιών εντοπίζονται ήδη και στην ελληνική αρχαιότητα, παρά την επιφυλακτική στάση πολλών διανοούμενων. Στη σημερινή ωστόσο καθημερινή γλωσσική επικοινωνία χρησιμοποιούμε τον όρο παραμύθι άλλοτε με υποτιμητική σημασία, για να δηλώσουμε κάτι ψευδές και αβάσιμο και άλλοτε για να επαινέσουμε κάτι.

Όσον αφορά τα γνωρίσματα του λαϊκού παραμυθιού ο Γ. Α. Μέγας γράφει ότι «ο κόσμος του παραμυθιού είναι φανταστικός, εντελώς ιδιόρρυθμος, αυτόχρημα ονειρώδης, δεν έχει σχέσιν με την πεζότητα της ζωής. Τον χαρακτηρίζει η παιδική αντίληψις, δηλαδή

παρουσιάζει τα γεγονότα, όπως τα βλέπει η φαντασία του παιδιού που στερείται της πείρας της ζωής». Στο παραμύθι επικρατούν τα εξής χαρακτηριστικά γνωρίσματα:

α) Ο παμψυχισμός και η μεταμόρφωση: τα ζώα μπορούν και μιλάνε, τα αντικείμενα ζωντανεύουν και οι άνθρωποι μπορούν να γίνουν ζώα ή αντικείμενα.

β) Η σχηματικότητα της περιγραφής: είναι η σχέση εσωτερικότητας και δράσης που διαμορφώνεται από τους ήρωες, καθώς δεν εκφράζουν τα συναισθήματά τους λεκτικά, αλλά μέσα από τις συμβολικές πράξεις τους.

γ) Η αποφυγή πραγματολογικών και ψυχολογικών περιγραφών: όταν περιγράφονται μόνο τα απαραίτητα στοιχεία της αφήγησης που σχετίζονται με τη δράση. Ακόμα και το στοιχείο της ομορφιάς δεν περιγράφεται, αλλά δηλώνεται η επενέργειά της. Καθώς βασικό γνώρισμα του παραμυθιού είναι ότι μετατρέπει το εσωτερικό σε εξωτερικό, με το να βγάζει προς τα έξω τις ψυχικές καταστάσεις χωρίς να ασχολείται με την περιγραφή της ψυχικής κατάστασης του ήρωα.

δ) Η παρατακτικότητα των επεισοδίων: η ιστορία του παραμυθιού εκτυλίσσεται γύρω από ένα κεντρικό πυρήνα που τον πλαισιώνουν διάφορα επεισόδια, τα οποία μπορούν εύκολα να προστίθενται και να αφαιρούνται με παρατακτική διαδοχή χωρίς να καταστρέφεται το σύνολο του παραμυθιού. Για αυτό το λόγο υπάρχουν τα παραμύθια για παιδιά όπου η αφήγηση είναι σύντομη και τα παραμύθια για μεγάλους όπου η αφήγηση μπορεί να παρατείνεται.

ε) Οι επανάληψεις: αποτελούν μέσο με το οποίο επιτυγχάνεται η εγρήγορση του ακροατηρίου και αποτελούν μέρος των αφηγηματικών εφοδίων του παραμυθιά. Με τη βοήθεια της επανάληψης επιτυγχάνεται η μετάβαση σε άλλα μοτίβα και αρκετές φορές παρατηρείται και η επανάληψη ολόκληρων επεισοδίων. Ιδιαίτερο δομικό στοιχείο της αφήγησης ενός παραμυθιού είναι η τριπλή επανάληψη του ίδιου επεισοδίου, η οποία ασκεί γοητεία στα παιδιά, καθώς περιμένουν να δουν με τη φαντασία τους τις ίδιες σκηνές και να ακούσουν τις ίδιες λέξεις.

στ) Η διαδοχή έντασης και χαλάρωσης: στο παραμύθι έχουμε εναλλαγή των στιγμών έντασης και χαλάρωσης, των στιγμών αγωνίας και ανακούφισης και αναμονής και εκπλήρωσης για την τύχη των ηρώων. Αυτό παρατηρείται καθώς κατά τη διάρκεια της αφήγησης τα διάφορα γεγονότα παρουσιάζονται με διακύμανση στην εξέλιξη της πορείας και της συναισθηματικής φόρτισης του ακροατή. Αν συνέβαινε το αντίθετο θα προκαλούσε ανία και κούραση.

ζ) Οι αντιθέσεις: κινούν το νήμα της δράσης και αποτελούν ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά των λαϊκών παραμυθιών. Στα παραμύθια παρατηρούμε το καλό να αντιμάχεται το κακό και το ωραίο να αντιμάχεται το άσχημο.

η) Το καθαρό περίγραμμα: στο παραμύθι τόσο ο αντικειμενικός κόσμος όσο και ο κόσμος του συναισθήματος και της φαντασίας ορίζονται με τη βοήθεια εικόνων.

θ) Η τάση της εξιδανίκευσης: στα παραμύθια τα πρόσωπα υψώνονται σε ιδεατά σύμβολα πάνω από τα ανθρώπινα μέτρα.

ι) Το λαϊκό παραμύθι απλοποιεί: τα παραμύθια απλοποιούν τις καταστάσεις, τις φέρνουν πιο κοντά στον ακροατή και τις κάνουν πιο οικείες σε αυτόν.

ια) Το αίσιο και ευτυχισμένο τέλος: τα παραμύθια έχουν αίσιο τέλος που οδηγούν στην καταξίωση - επιβράβευση του ήρωα και στη βελτίωση της ζωής του, με την αποκατάστασή του σε μία ανώτερη κοινωνική θέση (Μαλαφάντης, 2006).

Στην Ελλάδα μεγάλη επιρροή είχαν τα παραμύθια των αδερφών Grimm. Από το 19^ο αιώνα που ξεκίνησε η μετάφρασή τους μέχρι και πρόσφατα κυκλοφορούσαν ανώνυμες λαϊκές και παιδικές εκδόσεις των παραμυθιών τους. Οι πρώτες μεταφράσεις αυτών των παραμυθιών φιλοξενηθήκαν στις σελίδες των παιδικών περιοδικών και η απήχηση που είχαν στο ελληνικό πολιτισμό πρέπει να μελετηθεί σε συνδυασμό με την επίδραση που άσκησαν οι θεωρητικές αναζητήσεις τους και το κίνημα του ρομαντισμού. Για αυτό η ιδιαιτερότητα της πρόσληψης του έργου των αδερφών Grimm μπορεί να εξηγηθεί μόνο μέσα από τη μορφή που πήρε το ρομαντικό κίνημα στην Ελλάδα, τους λόγους που οδήγησαν στην «ανακάλυψη» της παράδοσης και τις επιρροές που δέχτηκε ο ελληνικός πολιτισμός από τα ρεύματα της Δύσης (Καπλάνογλου, 1998).

Στα παλιότερα χρόνια ωστόσο η μοναδική ψυχαγωγία των μεγάλων στα χωριά τις νύχτες του χειμώνα ήταν τα παραμύθια. Μαζεύονταν συνήθως σε σπίτια ή στους φούρνους του χωριού, όπου υπήρχε ζεστασιά, και άκουγαν τα παραμύθια ενός επιδέξιου αφηγητή και οι γυναίκες έπαιρναν μαζί και τη δουλειά τους (π.χ. πλέξιμο) και παρακολουθούσαν δουλεύοντας. Υπήρχαν όμως και οι επιδέξιοι παραμυθάδες ή παραμυθούδες που γνώριζαν πώς να προσαρμόζουν τα παραμύθια τους κάθε φορά ανάλογα με το ακροατήριό τους, να τα ζωντανεύουν με κινήσεις εκφραστικές και να τα μεγαλώνουν αν έβλεπαν πως ήταν αρεστά από τους ακροατές (Ιωάννου, 1987). Οι παραμυθάδες ήταν συνήθως καλοί τραγουδιστές που ήξεραν να λένε ανέκδοτα και ευτράπελες ιστορίες. Ήταν δηλαδή τα άτομα που αναλάμβαναν να μεταφέρουν την πολιτισμική κληρονομιά, να την ανανεώσουν και να την παραδώσουν στους μεταγενέστερους (Αυδίκος, 1997). Πολλές φορές τους παραμυθάδες τους ζητούσαν και προύχοντες για να τους αφηγηθούν, από τους οποίους έπαιρναν και αμοιβή για την αφήγησή τους. Το ακροατήριό τους όμως πάντα τους άκουγε με μεγάλη προσοχή και πολλές φορές συμμετείχαν με αγωνία ξεχνώντας τη φτώχεια και τα βάσανά τους. Πολλές φορές όμως τα παραμύθια μπορεί να μην τελείωναν τη μια βραδιά και

να συνεχίζονταν και την επόμενη, για αυτό και τον παραμυθά που ήξερε να λέει μεγάλα παραμύθια τον είχαν σε μεγάλη εκτίμηση (Ιωάννου, 1987).

1.2 Θεωρίες γέννησης

Η μελέτη της καταγωγής του παραμυθιού στηρίχτηκε στη γενετική προσέγγιση, η οποία ασχολείται με τη γέννηση και τη διάδοση των παραμυθιών. Στη γενετική προσέγγιση ανήκουν διάφορες θεωρίες οι οποίες χωρίζονται σε δύο υποομάδες: α) στις θεωρίες καταγωγής και β) στις θεωρίες που μελετούν το περιεχόμενο των παραμυθιών.

Στις θεωρίες καταγωγής εντάσσονται οι εξής θεωρίες: η ινδοευρωπαϊκή θεωρία, η ινδική θεωρία, η εθνολογική θεωρία, η κοινωνιολογική προσέγγιση, η ιστορικογεωγραφική θεωρία, η ανθρωπολογική θεωρία, η εκλεκτική θεωρία και η δομική προσέγγιση.

Η ινδοευρωπαϊκή θεωρία διατυπώθηκε από τους αδελφούς Grimm στη Γερμανία του 19^{ου} αιώνα, καθώς τα παραμύθια για τους αδελφούς Grimm είναι κατάλοιπα των μύθων της άριας φυλής. Συνέδεσαν έτσι τα παραμύθια με τους αρχαίους γερμανικούς μύθους, στο πλαίσιο της ινδοευρωπαϊκής θεωρίας, καθώς οι Γερμανοί εμφανίζονται ως γνήσιοι απόγονοι της άριας φυλής και κληρονόμοι του αρχέγονου πολιτισμού (Αυδίκος, 1997). Σύμφωνα με τη θεωρία αρχικά υπήρχε μία πρωταρχική γλώσσα η άρια από την οποία κατάγονται τα λατινικά, τα ελληνικά και τα σανσκριτικά. Έτσι η μετακίνηση των πληθυσμών από την Ινδία στην Ευρώπη είχε ως αποτέλεσμα τη μετάδοση της γλώσσας, της θρησκευτικής μυθολογίας και της φυσιοκρατικής μυθολογίας. Με τον καιρό όμως αυτοί οι μύθοι συγχωνεύτηκαν με άλλες διηγήσεις και εμπλουτίστηκαν με άλλα πολιτιστικά και θρησκευτικά στοιχεία από τους λαούς με τους οποίους ήρθαν σε επαφή οι αρχικοί μετανάστες. Κατά αυτόν τον τρόπο τα τμήματα των παραμυθιών που είναι όμοια και υπάρχουν και στο μεσογειακό χώρο και στη Βόρεια Ευρώπη, καταδεικνύουν και την κοινή καταγωγή των ανθρώπων που έζησαν σε αυτές τις περιοχές.

Η ινδική θεωρία, διατυπώθηκε από τον Γερμανό ινδολόγο και σανσκριτολόγο Theodor Benfey. Ο Benfey απέρριψε την ινδοευρωπαϊκή θεωρία και υπέδειξε την Ινδία ως τόπο καταγωγής των παραμυθιών. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι τα παραμύθια είναι παλιές αφηγήσεις Ινδών, που δημιουργήθηκαν γύρω στα 1000 π. Χ πάνω σε παλιά μυθικά μοτίβα. Με την μετακίνηση των λαών προς τα δυτικά, ταξίδεψαν και αυτά για να διαδοθούν στις χώρες της Δυτικής Ασίας. Στη διάδοσή τους βοήθησε η προφορική παράδοση από τη συνάντηση των ταξιδιωτών και γραπτή παράδοση, καθώς μέσα από τις αραβικές κατακτήσεις τα παραμύθια μεταφράστηκαν στα αραβικά και στα περσικά και έτσι τα γνώρισαν οι

Ευρωπαίοι. Επίσης στη διάδοσή τους βοήθησαν και οι επιδρομές και οι κατακτήσεις, που έκαναν κυρίως οι Μογγόλοι και διέδωσαν τα παραμύθια στην Ευρώπη.

Η εθνολογική θεωρία, γεννήθηκε στην Αγγλία από Άγγλους ανθρωπολόγους και στηρίχτηκε στην εξελικτική θεωρία του Edward Tylor. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία υπάρχει μια ψυχική ενότητα στην ανθρωπότητα που εξασφαλίζει την παράλληλη εμφάνιση των ίδιων φαινομένων σε διαφορετικούς τόπους. Έτσι, σκοπός της θεωρίας είναι η συλλογή παραμυθιών από όλο τον κόσμο, ώστε να μπορούν να συγκριθούν και να δημιουργηθεί μια ευθύγραμμη εξελικτική πορεία των μοτίβων.

Η κοινωνιολογική προσέγγιση, των μύθων και αργότερα των παραμυθιών έχει ως κύριους εκφραστές της το Γάλλο Emile Durkheim, το Βρετανό Bronisaw Kasper Malinowski και τον Αμερικανό Franz Boas οι οποίοι ασχολήθηκαν με το θρησκευτικό και τελετουργικό βίο. Σύμφωνα με τον Durkheim «οι μύθοι αποτελούν μέρος του θρησκευτικού συστήματος ενός κοινωνικού συνόλου και εκφράζουν με λόγια εκείνο που οι τελετουργίες εκφράζουν με πράξεις. Το περιεχόμενο των μύθων και των τελετουργιών είναι σημαντικό και έχει συμβολικό χαρακτήρα, γιατί αφενός αντιπροσωπεύουν τις αξίες που υπάρχουν στην κοινωνία και αφετέρου αποτυπώνουν τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε κοινωνικής δομής».

Η ιστοριογεωγραφική θεωρία, έχει ως εκφραστές της τους Φιλανδούς Julius και Kaarle Krohn οι οποίοι διαμόρφωσαν και τη λεγόμενη «Φιλανδική Σχολή». Η θεωρία αυτή στηρίζεται στην επιλογή των πιο σωστών εθνικών παραλλαγών και στη μεταξύ τους σύγκριση, με σκοπό να προσδιοριστεί ο τόπος και ο χρόνος της πρώτης τους σύνθεσης. Με βάση τη συγκεκριμένη θεωρία δημιουργήθηκαν οι κατάλογοι των παραμυθιών των Antti Amatus Aarne και Stith Thompson.

Η ανθρωπολογική θεωρία, του Άγγλου ανθρωπολόγου Edward Tylor, θεωρεί τα παραμύθια επιβιώσεις από τη ζωή των πρωτόγονων που έχουν μεταδοθεί και διατηρηθεί στη μνήμη των ανθρώπων.

Η εκλεκτική θεωρία, διατυπώθηκε από το Γάλλο Paul Delarue και τον Βέλγο Eliege Legros και αποτελεί μία μίξη όλων των θεωριών που έχουν αναπτυχθεί για την καταγωγή του παραμυθιού. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία, η μυθολογία των διάφορων λαών έχει δημιουργήσει πολλά παραμύθια, καθώς μέσα σε αυτά υπάρχουν οι επιβιώσεις από τη ζωή των πρωτόγονων, οι τελετουργίες και οι λατρείες. Επίσης η εκλεκτική θεωρία παραδέχεται ότι η συμβολή του πολιτιστικού περιβάλλοντος και οι συνθήκες ζωής ενός λαού συντελούν στη δημιουργία ενός παραμυθιού. Ακόμη τονίζει τη μεγάλη συμβολή του αφηγητή, ο οποίος μπορεί να δώσει ξεχωριστό ύφος και τόνο στο παραμύθι.

Η δομική προσέγγιση ή αλλιώς δομική ανάλυση, έχει ως εκπρόσωπο το Γάλλο εθνολόγο Claude Levi-Strauss. Στο πλαίσιο της δομικής προσέγγισης, οι μύθοι δεν εξετάζονται ως θρησκευτικά, φιλοσοφικά και ψυχολογικά φαινόμενα, αλλά ως αυτόνομα στοιχεία του πολιτισμού. Αποτελούν δηλαδή μέρος του κοινωνικού συνόλου και του φυσικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δημιουργήθηκαν. Μέσα λοιπόν στα παραμύθια προβάλλονται τα προβλήματα μιας κοινωνίας και οι τρόποι επίλυσής τους. Για αυτό δεν αρκεί μόνο η διήγηση για να καταλάβουμε τη σημασία ενός μύθου, αλλά πρέπει να μελετήσουμε τη βαθιά δομή του, γιατί διαφορετικά μένουμε μόνο στην επιφάνειά του.

Από την άλλη πλευρά στις θεωρίες περιεχομένου εντάσσονται οι εξής θεωρίες: η μυθολογική θεωρία, η συμβολιστική θεωρία, η θεωρία των ονείρων και η ψυχολογική-ψυχαναλυτική σχολή.

Η μυθολογική θεωρία, με κύριους εκπροσώπους της τους Γερμανούς Max Muller, John Fiske, George Cox αναφέρει ότι τα παραμύθια βασίζονται σε πρωτόγονους, αστρολογικούς μύθους, από τους οποίους αποτελούν την προέκταση ή την ανασύνθεσή τους. Έτσι οι ήρωες και οι δράσεις τους αποτελούν τις προσωποποιήσεις των διάφορων φυσικών στοιχείων και των φαινομένων και καθώς ο ήλιος αποτελεί τη βάση της θρησκευτικής λατρείας, όλες οι λατρείες γεννιούνται από το ίδιο μέσο που είναι ο ζωδιακός κύκλος.

Η συμβολιστική θεωρία, με κυριότερο εκπρόσωπό της το Γάλλο Paul Saintyves, αναφέρει ότι τα παραμύθια αποτελούν μηνύες παλιών θρησκευτικών-παγανιστικών τελετουργιών από απόκρυφες λατρείες που διαδόθηκαν από ανθρώπους που ήταν μνημένοι σε αυτές. Αυτές οι τελετουργίες δίνονται στο παραμύθι με συμβολικό τρόπο. Άλλοι εκπρόσωποι αυτής της θεωρίας προσπάθησαν να συνδέσουν το παραμύθι με τον τοτεμισμό και τις τελετουργίες του ενός ο Γερμανός Hans Naumann υποστήριξε ότι το παραμύθι αποτελεί την έκφραση των δεισιδαιμονικών τελετουργιών των πρωτόγονων που σκοπό είχαν να αποτρέψουν το θάνατο.

Η θεωρία των ονείρων, με εκφραστές του Γερμανούς Ludwig Laistner και Friedrich von der Leyen υποστηρίζει ότι ο άνθρωπος αντλεί από τα όνειρα τις φανταστικές παραστάσεις, από τις οποίες πλάθονται τα επεισόδια και από αυτά πάλι τα παραμύθια. Οι βάσεις του μυθικού κόσμου του παραμυθιού στηρίζονται αφενός στα φυσικά φαινόμενα και στις ψυχικές καταστάσεις και αφετέρου στον ύπνο και τα όνειρα. Κατά τη διάρκεια του ύπνου του ο άνθρωπος ταξιδεύει σε τόπους άγνωστους και παράξενους και βλέπει περίεργα και θαυμαστά πράγματα τα οποία θυμάται ακόμα και όταν έχει ξυπνήσει. Έτσι όταν θέλει να διηγηθεί ότι ονειρεύτηκε έχουμε ένα παραμύθι.

Η ψυχολογική-ψυχαναλυτική σχολή, με κύριο εκπρόσωπό της το Sigmund Freud επιδιώκει να τονίσει τα στοιχεία του συλλογικού ασυνειδήτου στα παραμύθια. Το παραμύθι αντιμετωπίζεται είτε ως διαδικασία ωρίμανσης είτε ως ένα μέσο με το οποίο ανακαλύπτονται οι κοινωνικές στάσεις και οι ψυχικές παρορμήσεις. Συγκεκριμένα αυτή η θεωρία συνδέεται και με τη ψυχαναλυτική προσέγγιση καθώς χρησιμοποιεί τη ύπαρξη των αντιθετικών ζευγών στο παραμύθι, ως μια αντανάκλαση των κοινωνικών και των φυλετικών συγκρούσεων (Μαλαφάντης, 2006).

1.3 Είδη λαϊκού παραμυθιού

Η μεγάλη ποικιλία των παραμυθιακών αφηγήσεων και η μορφολογική ομοιότητα πολλών από αυτών οδήγησαν στην ανάγκη μιας γενικής κατηγοριοποίησης και κατάταξης των παραμυθιών. Έτσι τα παραμύθια χωρίζονται: α) κατά κατηγορίες, β) κατά υποθέσεις και γ) κατά ζεύγη. Οι δύο πρώτες ομάδες στηρίζονται στην αναζήτηση του αρχέτυπου των παραμυθιών και η τρίτη ομάδα ανήκει στον Propp και για αυτό εισάγει μία καινούργια οπτική στη μελέτη και στην ταξινόμηση του παραμυθιού.

Όσον αφορά την πρώτη ομάδα τα παραμύθια χωρίζονται **κατά κατηγορίες**. Αυτή η ταξινόμηση βασίζεται στις διάφορες θεωρίες καταγωγής του παραμυθιού με βάση το περιεχόμενό του. Ο πρώτος που επιχείρησε να ταξινομήσει τα παραμύθια με βάση τις κατηγορίες ήταν ο Wilhelm Wundt. Έτσι ο Wundt ταξινόμησε τα παραμύθια ως εξής: α) Μυθολογικά παραμύθια-μύθοι, β) Καθαρά μαγικά παραμύθια, γ) Βιολογικά παραμύθια και μύθοι, δ) Καθαροί μύθοι για ζώα, ε) Παραμύθια για την «προέλευση», στ) Αστεία παραμύθια και μύθοι, ζ) Ηθικοί μύθοι. Στη συγκεκριμένη όμως ταξινόμηση τα παραμύθια μπορούν να ενταχθούν και σε περισσότερες από μία κατηγορίες.

Στη δεύτερη ομάδα τα παραμύθια χωρίζονται **κατά υποθέσεις**. Στην ταξινόμηση αυτή σημαντική είναι η συμβολή του Φιλανδού λαογράφου Antti Aarne, ο οποίος έχοντας αποδεχτεί την ιστοριογεωγραφική μέθοδο, συγκέντρωσε πολλές τοπικές μονογραφίες και προχώρησε στη σύνταξη των καταλόγων και των υποθέσεων. Το συγκεκριμένο σύστημα ταξινόμησης έγινε ευρέως αποδεκτό από τους λαογράφους, καθώς τους επέτρεψε να έχουν έναν κοινό κώδικα επιστημονικής έρευνας και μελέτης κατά τη συγγραφή των μονογραφιών τους. Έτσι, στον κατάλογο του Aarne υπάρχουν 2.500 τύποι παραμυθιών και χωρίζονται ως εξής: α) 1-299 Μύθοι ζώων, β) 300-1199 Καθαρά παραμύθια, γ) 1200-1999 Ευτράπελες διηγήσεις και δ) 2000-2399 Τυπολογικά παραμύθια.

Οι μύθοι ζώων είναι παραμύθια με πρωταγωνιστές ζώα. Είναι δηλαδή νεοελληνική μύθοι που έχουν συχνά άμεση σχέση με τους μύθους του Αισώπου και χαρακτηρίζονται από

παιδαγωγικό και διδακτικό χαρακτήρα. Ο άνθρωπος είχε πάντα ιδιαίτερη σχέση με τα ζώα ακόμα από την εποχή που δεν είχαν δημιουργήσει ακόμα τον πολιτισμό τους. Πολλές φορές ωστόσο οι μύθοι των ζώων αποτελούσαν την έκφραση της λατρείας και του φόβου των ανθρώπων. Βασικά χαρακτηριστικά των μύθων είναι συνήθως η σύντομη διήγηση, η έναρξη «μια φορά και έναν καιρό» και η κατακλείδα που είναι σε μορφής παροιμίας ή επιμυθίου.

Στην γενική κατηγορία των καθαρών παραμυθιών ανήκουν και οι περαιτέρω υποκατηγορίες όπως **τα μαγικά παραμύθια**, στα οποία κυριαρχούν οι μάγοι, τα ξωτικά και τα απίστευτα γεγονότα. Στα παραμύθια αυτά υπάρχουν οι εξής κατηγορίες: α) 300-399 Υπερφυσικοί αντίπαλοι, β) 400-459 Υπερφυσικός ή μαγεμένος σύζυγος, γ) 460-499 Υπερφυσικοί άθλοι, δ) 500-559 Υπερφυσικοί βοηθοί, ε) 560-649 Μαγικά αντικείμενα, στ) 650-699 Υπερφυσική δύναμη και γνώση και ζ) 700-749 Άλλες διηγήσεις για το υπερφυσικό στοιχείο. Επίσης υπάρχουν **τα θρησκευτικά παραμύθια (750-849)** τα οποία εμπνέονται από τους βίους των αγίων και από τη γραφή, **τα απαντητικά παραμύθια** που παρουσιάζουν ομοιότητες με τα λίμερικ (τα παιδικά δηλαδή τραγούδια με παράλογο περιεχόμενο) και στα οποία ο ακροατής απευθύνει μια ερώτηση στον αφηγητή, ο οποίος απαντά με άσχετες απαντήσεις και **τα άλλα τυπολογικά παραμύθια**, στα οποία συγκαταλέγονται όσα παραμύθια δεν μπορούν να ενταχθούν σε κάποιο συγκεκριμένο τύπο. Ακόμη έχουμε **τα κοσμικά παραμύθια, τις νουβέλες και τα παραμύθια της τύχης (850-999)**, στα οποία απουσιάζει το μαγικό στοιχείο και παρουσιάζουν μια καθημερινότητα. Οι ήρωες σε αυτά τα παραμύθια χρησιμοποιούν το αίνιγμα ως ένα μέσο για να νικήσουν και να ξεπεράσουν τις δυσκολίες τους. Ωστόσο στις νουβέλες το κύριο θέμα τους είναι οι έρωτες των απλών ανθρώπων και των βασιλιάδων. Επιπλέον υπάρχουν **τα αινιγματικά παραμύθια**, τα οποία στηρίζονται στη γνώση και στην πονηριά και έχουν ως βασικό στοιχείο της δομής τους τη λύση ενός αινίγματος και **τα παραμύθια για τον κουτό διάβολο ή δράκο 1000-1199**, τα οποία είναι διασκεδαστικές ιστορίες που διακωμωδούν τον διάβολο ή τους δράκους, όταν οι τελευταίοι εμφανίζονται ως κακοί στα άλλα παραμύθια. Συνήθως σε αυτά τα παραμύθια οι δράκοι συχνά εξαπατούνται, βασανίζονται, ταλαιπωρούνται και σκοτώνονται από ήρωα με μικρό σωματότυπο και λίγη δύναμη αλλά πολύ έξυπνο. Παράλληλα υπάρχουν **οι ευτράπελες διηγήσεις 1200-1999**, οι οποίες είναι σύντομες διηγήσεις πραγματικών όμως γεγονότων με πολλές και διαφορετικές προεκτάσεις. Είναι δηλαδή ιστορίες που έχουν σατιρική διάθεση και δεν έχουν σκοπό τους να διδάξουν αλλά να διακωμωδήσουν πρόσωπα και καταστάσεις. Τέλος υπάρχουν **τα τυπολογικά παραμύθια**, στα οποία περιλαμβάνονται όλα τα παραμύθια και πρωταγωνιστούν άνθρωποι και ζώα. Τα παραμύθια αυτά χωρίζονται ως εξής: α) Κλιμακωτά παραμύθια 2000-2199, β) Απαντητικά παραμύθια 2200-2249, γ) Άλλα

τυπολογικά παραμύθια 2300-2399. Από αυτή την κατηγοριοποίηση ξεχωρίζουν τα κλιμακωτά παραμύθια, τα οποία παρουσιάζουν με παιγνιώδη τρόπο την κλιμάκωση ενός θέματος.

Στην τρίτη και τελευταία ομάδα τα παραμύθια χωρίζονται **κατά ζεύγη**. Η ταξινόμηση αυτή απασχόλησε ιδιαίτερα τον Propp, ο οποίος ταξινομεί τα παραμύθια ανά ζεύγη σε τέσσερις κατηγορίες, ανάλογα με το αν υπάρχουν τα ζεύγη πάλη-νίκη και πρόβλημα-λύση. Έτσι οι τέσσερις κατηγορίες είναι οι παρακάτω: α) Εξέλιξη της υπόθεσης μέσω του πρώτου ζεύγους, β) Εξέλιξη μέσω του δεύτερου ζεύγους, γ) Εξέλιξη μέσω και των δύο ζευγών και δ) Εξέλιξη χωρίς κανένα από τα δύο ζεύγη (Μαλαφάντης, 2006).

1.4 Οι παραλλαγές

Η Φιλανδική σχολή ήταν εκείνη που πρώτη επινόησε τον όρο του παραμυθιακού τύπου, στον οποίο αναφέρονται οι διηγήσεις που παρουσιάζουν ορισμένες βασικές ομοιότητες. Αυτά τα κείμενα αποτελούν τις κατά τόπους καταγεγραμμένες παραλλαγές του κάθε παραμυθιού. Σύμφωνα λοιπόν με τη Φιλανδική σχολή για κάθε παραμυθιακό τύπο υπάρχει ένα αρχέτυπο, μια πρωταρχική δηλαδή μορφή, από την οποία προέρχονται όλες οι μεταγενέστερες μορφές του παραμυθιού. Επομένως, κάθε παραμυθιακός τύπος γεννήθηκε σε μια συγκεκριμένη περιοχή, από την οποία εξαπλώθηκε κατά την διάρκεια των χρόνων και σε άλλες περιοχές, αφού πρώτα υπόκλυτε σε μεταβολές ανάλογα με το πολιτισμικό πλαίσιο της περιοχής που εντάσσονταν (Καπλάνογλου, 1998). Τα παραμύθια λοιπόν της κάθε χώρας είναι συνήθως παραλλαγές από το μεγάλο κόσμο των παγκόσμιων παραμυθιών, τα οποία διατηρούν πάντα το εθνικό τους χρώμα, τη γλώσσα, τον τρόπο αφήγησης και τα πρόσθετα φανταστικά μοτίβα των αρχικών παραμυθιών, αλλά διαφέρουν στους γλωσσικούς τρόπους και στη διατύπωση του λόγου (Λουκάτος, 1985).

Η Φιλανδική σχολή εντάσσονταν στην ιστορικογεωγραφική μέθοδο ανάλυσης των παραμυθιών, με κύριους εκφραστές της τους Julius Krohn και Kaarle Krohn. Σκοπός αυτής της μεθόδου ήταν η ανακάλυψη και η γραφή της ιστορίας της διάδοσης μιας διήγησης και ο προσδιορισμός της αρχικής της μορφής. Σύμφωνα με αυτήν τη μέθοδο οι διάφορες παραλλαγές ενός παραμυθιού οφείλονται στις διαφοροποιήσεις που το παραμύθι υπόκειται κατά τη διάδοσή του από τόπο σε τόπο και από γενιά σε γενιά. Όμως η συγκεκριμένη μέθοδος παρά τη σημαντική της συμβολή στη μελέτη του παραμυθιού δέχτηκε και αρκετές κριτικές καθώς με τη διάσπαση της κάθε διήγησης στα συστατικά της μέρη, τα έργα δεν αντιμετωπίζονταν στο σύνολό τους ούτε λαμβάνονταν υπόψη το πολιτισμικό τους περιβάλλον (Μαλαφάντης, 2006).

Μία ακόμη θεωρία που θέλησε να εξηγήσει τα διαφορετικά μοτίβα των παραμυθιών ήταν η πολυγενετική θεωρία. Η θεωρία αυτή γεννήθηκε στην Αγγλία και στηρίχτηκε στην εξελικτική θεωρία του E. Tylor. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία υπάρχει μία ψυχική ενότητα στην ανθρωπότητα που εξασφαλίζει την παράλληλη εμφάνιση των ίδιων φαινομένων σε διαφορετικούς τόπους. Σκοπός δηλαδή του κάθε ερευνητή είναι να συλλέξει παραμύθια από όλα τα μέρη του κόσμου, ώστε να τα συγκρίνει και να αποκαταστήσει μια ευθύγραμμη εξελικτική πορεία, κυρίως των μοτίβων. Όμως αυτή η θεωρία αγνόησε τα ιστορικά και τα κοινωνικά συμφραζόμενα και το περιβάλλον του παραμυθιού και ανέσυρε μοτίβα άλλων λαών κυρίως των πρωτόγονων (Αυδίκος, 1997).

Το κάθε παραμύθι λοιπόν αποτελείται από επεισόδια ή αλλιώς μοτίβα. Αυτά τα επεισόδια δεν ανήκουν αποκλειστικά σε ένα μόνο παραμύθι, αλλά περιέχονται διαφοροποιημένα σε πολλά και διάφορα παραμύθια με διαφορετική υπόθεση (Ιωάννου, 1987). Κύριος εκφραστής του μοτίβου ως εννοιολογικού και αναλυτικού εργαλείου ήταν ο Thompson. Σύμφωνα με τον Thompson, το μοτίβο είναι το πιο μικρό στοιχείο σ' ένα παραμύθι. Για να μπορέσει όμως να χαρακτηριστεί ως επαρκές κριτήριο ενός παραμυθιού χρειάζεται η συχνή επανεμφάνισή του, με σκοπό να αποκτήσει οντότητα και να αποτελέσει στοιχείο μελέτης. Επιπλέον ένα ακόμη γνώρισμα του μοτίβου είναι η δυνατότητά του να μεταφέρεται από είδος σε είδος και από πολιτισμό σε πολιτισμό (Αυδίκος, 1997). Ακόμη και οι αναγνώστες των παραμυθιών πολλές φορές μπορούν να συνειδητοποιήσουν το φαινόμενο της κυκλοφορίας των ίδιων μοτίβων από παραμύθι σε παραμύθι. Στα μοτίβα των παραμυθιών πολλοί ερευνητές εντοπίζουν δοξασίες και καταστάσεις των πρωτόγονων ακόμα ανθρώπων, όπως οι ανθρωποσφαγές και οι ανθρωποθυσίες. Πολλές επίσης από αυτές τις δοξασίες είναι παρμένες από τη θρησκεία των διάφορων λαών, τη μαγεία και τα όνειρα (Ιωάννου, 1987).

Όσον αφορά τους ξένους ερευνητές ο πρώτος που ενδιαφέρθηκε για την κοινωνική θεώρηση του παραμυθιού, δηλαδή το πώς διαμορφώνεται σε κατά τόπους γλωσσικές ή εθνικές ομάδες ένας παραμυθιακός τύπος, ήταν ο Σουηδός Carl Wilhelm von Sydow. Ο Carl Wilhelm von Sydow θέλοντας να ξεφύγει από την προσπάθεια της εποχής να αναγάγουν όλες τις παραλλαγές ενός παραμυθιού σε ένα αρχέτυπο ζήτησε να επισημαίνονται οι «οικότυποι» των διάφορων ομάδων, δηλαδή το πώς διαμορφώνεται ένα παραμύθι σε ένα τόπο και πως σε έναν άλλο. Αργότερα όμως ο Carl Wilhelm von Sydow παραιτήθηκε από την ιδέα ότι δηλαδή μόνο το πρώτο άτομο που διατύπωσε το παραμύθι είναι και ο δημιουργός του και ότι όλοι οι άλλοι είναι παθητικοί συντηρητές της παράδοσης. Έτσι λοιπόν ήλθε στο συμπέρασμα ότι κάθε νέος αφηγητής είναι και ο δημιουργός, που πρέπει όμως να βρίσκεται σε επαφή και σε συνάρτηση με την παράδοση, αλλά και με τα δεδομένα κάθε φορά στοιχεία του

περιβάλλοντός του (Μερακλής, 1988). Εξίσου σημαντική ήταν και η δουλειά του Φιλανδού λαογράφου Antti Aarne, ο οποίος ανήκε στην ιστορικογεωγραφική μέθοδο και συνέταξε τον πρώτο κατάλογο με τους παραμυθιακούς τύπους των παραμυθιών διαιρεμένους κατά υποθέσεις.

Τέλος όσον αφορά την Ελλάδα, οι σημαντικότεροι μελετητές του παραμυθιού που ασχολήθηκαν και με τις παραλλαγές του και τα διαφορετικά του μοτίβα ήταν ο Νικόλαος Γ. Πολίτης, ο Στίλπον Π. Κυριακίδης, ο Γεώργιος Α. Μέγας, ο Μιχάλης Γ. Μερακλής και ο J.G. von Hahn. Ο Νικόλαος Γ. Πολίτης ήταν ο ιδρυτής της «Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας» και του περιοδικού «Λαογραφία», ο οποίος συνέβαλλε σημαντικά στην άνθηση των λαογραφικών ερευνών, καθώς προέτρεπε διάφορους ερευνητές για τη συλλογή λαογραφικού υλικού, τόσο στην Αθήνα όσο και στην επαρχία. Ο Στίλπον Π. Κυριακίδης ήταν ένας από τους μαθητές του Πολίτη και πρεσβευτής της σημασίας της ιστορικής διάστασης των πολιτιστικών φαινομένων. Ενώ ο Γεώργιος Α. Μέγας ένα ακόμα μαθητής του Πολίτη συνέγραψε πολλές και σημαντικές ξενόγλωσσες και ελληνικές μελέτες για το παραμύθι. Ο Μέγας υιοθετούσε την ιστορικογεωγραφική μέθοδο, και έδινε ιδιαίτερη σημασία στο συσχετισμό των παραμυθιακών θεμάτων και μοτίβων με τους αρχαίους ελληνικούς μύθους. Για αυτό το λόγο θέλησε να συντάξει ένα κατάλογο με τους τύπους των ελληνικών παραμυθιών, σύμφωνα με το σύστημα Aarne-Thompson και ολοκλήρωσε και εξέδωσε τη δημοσίευση του μέρους που αφορά τους μύθους ζώων. Αργότερα με τη βοήθεια των φοιτητών του κατόρθωσε και συγκέντρωσε 4.000 ελληνικά λαϊκά παραμύθια τα οποία χώρισε σε καταλόγους ανάλογα με τον παραμυθιακό τύπο του κάθε παραμυθιού. Από την άλλη πλευρά ο Μιχάλης Γ. Μερακλής με τη σειρά του πρόσφερε πλήθος μελετών και βιβλίων για το ελληνικό παραμύθι, έχοντας δώσει ιδιαίτερη σημασία όχι μόνο στη θεματική και αφηγηματική τεχνική του παραμυθιού, αλλά και στην αισθητική του (Μαλαφάντης, 2006). Τέλος ο J.G. von Hahn, ο οποίος κατάγονταν από την Αυστρία, ήταν ο πρώτος που εξέδωσε ελληνικά παραμύθια και δημοσίευσε το 1864 σε γερμανική μετάφραση μια σειρά από «ελληνικά και αλβανικά παραμύθια». Σήμερα οι απόψεις του Hahn έχουν ξεπεραστεί, ορισμένες όμως ακόμα διατηρούν την ισχύ τους (Μερακλής, 1992).

1.5 Η διαθεματικότητα μέσα από το λαϊκό παραμύθι την αφήγηση και την εκπαίδευση

Στην Ελλάδα η αξιολόγηση του παραμυθιού ως ένα παιδαγωγικό μέσο ξεκίνησε κατά το 19ο με 20ο αιώνα, έπειτα από τις επιφυλάξεις που διατύπωσαν οι Ευρωπαίοι και κυρίως οι Γερμανοί παιδαγωγοί για την ψυχολογική επίδραση των παραμυθιών στα παιδιά. Ειδικά στη Γερμανία αρχικά οι Δυνάμεις Κατοχής είχαν απαγορεύσει την κυκλοφορία των παραμυθιών

της συλλογής Grimm, διότι τα ενοχοποιούσαν για την αγριότητα του ναζισμού και υποστήριζαν πως εμποδίζουν την ανάπτυξη του παιδιού, καθώς δεν το αφήνουν να αναπτύξει την αντίληψη της πραγματικότητας και της λογικής του ενέργειας. Όμως με το πέρασμα των χρόνων έπαψαν να ισχύουν αυτές οι απόψεις και δημοσίευσαν το 1952 μια εκλογή από τα παραμύθια της συλλογής των Grimm, μαζί με ένα τεύχος με υποδείξεις αξιοποίησης αυτών των παραμυθιών για εκπαιδευτικούς και γονείς (Μερακλής, 1999). Παρόμοια με τις άλλες χώρες έτσι και στη Ελλάδα είχαν αρχικά ενστερνιστεί τις απόψεις του Johann Amos Comenius, ο οποίος υποστήριζε ότι «τα παραμύθια απομακρύνουν τα παιδιά από την πραγματικότητα και γι' αυτό δεν πρέπει να τα χρησιμοποιούν οι δάσκαλοι στην εκπαίδευση».

Από το 1912 ξεκίνησε η συστηματική διδασκαλία των παραμυθιών στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο. Σύμφωνα με τον επιθεωρητή Δημοτικής Εκπαιδευσεως Δημοσθένη Μ. Ανδρεάδη οι λόγοι που έκαναν τους αρμόδιους να εντάξουν τα παραμύθια στα νηπιαγωγεία και στα δημοτικά ήταν οι εξής: α) τα παραμύθια ανταποκρίνονται περισσότερο στην πνευματική ανάπτυξη των παιδιών, β) δημιουργούν στα παιδιά ευχάριστα συναισθήματα, γεγονός το οποίο συμβάλλει ουσιαστικά στη μάθηση, γ) βοηθούν στη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών, δ) μπορούν να χρησιμεύσουν ως μέσα για τη διδασκαλία και άλλων μαθημάτων εκτός της ανάγνωσης, όπως των μαθηματικών, ε) αποτελούν το κατάλληλο μέσο για την ανάπτυξη του «ηθικού φρονήματος» των παιδιών.

Για το νηπιαγωγείο ορίζονταν ως κατάλληλα παραμύθια οι Μύθοι του Αισώπου, τα απλά παραμύθια του λαού κυρίως αυτά που αναφέρονταν σε ζώα ή προσωποποιήσεις φυσικών φαινομένων. Όσον αφορά όμως τα ξένα παραμύθια, ορίζονταν ως κατάλληλα μόνο όσα προσαρμόζονταν στην πνευματική κατάσταση των νηπίων, ενώ εξαιρούνταν όσα δεν ήταν λαϊκά παραμύθια.

Το 1987 στο Σχέδιο Νέου Αναλυτικού Προγράμματος για το Νηπιαγωγείο το παραμύθι περιλαμβάνονταν στο τομέα «Αγωγή και αισθητική ανάπτυξη του νηπίου», όπου διδάσκονταν τα εικαστικά, το θέατρο και η μουσική. Ενώ στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του 1989 το παραμύθι εμφανίζεται στον τομέα « Αγωγή και νοητική ανάπτυξη του νηπίου». Αργότερα στο «Βιβλίο Δραστηριοτήτων για το Νηπιαγωγείο» του 1991 τονίζεται η αισθητική καλλιέργεια και η ψυχαγωγία του νηπίου μέσα από την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων. Ως τέτοια κείμενα ορίζονταν τα ελληνικά λαϊκά παραμύθια αλλά και τα κλασσικά παραμύθια άλλων χωρών, όπως του Perrault, Andersen και του Grimm.

Στα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ.) που εκπορεύονταν από το «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών» (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) του 2006-2007, το παραμύθι εντάσσονταν στο Α΄ Μέρος: «Πρόγραμμα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης

Δραστηριοτήτων της Γλώσσας για την κατάκτηση του προφορικού λόγου». Σε αυτό το μέρος το παραμύθι έχει ως σκοπό να διευκολύνει τα παιδιά να κατανοήσουν την έννοια του χρόνου, να αναπαράγουν τα λεκτικά σχήματα που συναντούν στα παραμύθια, να χρησιμοποιούν τη βιβλιοθήκη της τάξης για να αναπτύξουν την ικανότητα ανάγνωσης, να «δημιουργούν» τα δικά του κείμενα και να επικοινωνούν και να αναπτύσσουν ιδέες για να αναπτύξουν την ικανότητα του γραπτού λόγου.

Στην ενότητα «Παιδί και Περιβάλλον», το παραμύθι συμβάλλει στη συνειδητοποίηση της διαφορετικότητας και στη διαμόρφωση μιας διαπολιτισμικής αγωγής. Με την βοήθεια του παραμυθιού τα παιδιά γνωρίζουν το ανθρωπογενές περιβάλλον και αντιλαμβάνονται την έννοια του χρόνου. Στην ενότητα «Παιδί Δημιουργία και Έκφραση», το παραμύθι αξιοποιείται στα μαθήματα των εικαστικών και της Δραματικής Τέχνης, καθώς εξίσου σημαντική είναι και η συμβολή του στην ενότητα «Παιδί και Περιβάλλον». Επίσης με το θεσμό της «Ευέλικτης Ζώνης» και του «Ολοήμερου Σχολείου» δίνεται η ευκαιρία στον/στην εκπαιδευτικό να δημιουργήσει ποικίλες δραστηριότητες βασισμένες στα παραμύθια. Ακόμη στον «Οδηγούν Νηπιαγωγού» του 2006 υπάρχουν αρκετές αναφορές στο παραμύθι και δίνονται ποικίλοι τρόποι αξιοποίησής του μέσα από καθημερινές δραστηριότητες στο χώρο του Νηπιαγωγείου. Επιπλέον στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να αναφέρονται στη μητρική τους γλώσσα και να ενθαρρύνονται να εκφράζονται μέσω αυτής. Επιπροσθέτως στα πλαίσια των πρωινών δραστηριοτήτων ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αφηγηθεί την αρχή κάποιων γνωστών παραμυθιών και στη συνέχεια να ζητήσει από τα παιδιά να της συνεχίσουν την ιστορία ή να τους δώσει εικόνες από διάφορα παραμύθια και να τους ζητήσει να συνεχίσουν την ιστορία με βάση την προσωπική τους άποψη. Με τους παραπάνω τρόπους ο/η εκπαιδευτικός καταγράφει την αφηγηματική και τη γλωσσική εξέλιξη των παιδιών, παρακολουθεί τα νοητικά και τα συναισθηματικά στάδια ανάπτυξής τους και παρεμβαίνει όπου κρίνει απαραίτητο.

Το παραμύθι μπορεί ακόμη να χρησιμοποιηθεί και στα «παιχνίδια ρόλων», όπου με τη βοήθεια της δραματοποίησης τα παιδιά αναπτύσσουν τον προφορικό τους λόγο, τη συνεργασία τους με τα άλλα παιδιά και μαθαίνουν να επικοινωνούν με τα μέλη μιας ομάδας. Επίσης εξίσου σημασία έχει η σωστή οργάνωση της «βιβλιοθήκης της τάξης», όπου πρέπει να υπάρχουν λαϊκά και κλασσικά παραμύθια από διάφορες χώρες, τα οποία θα διαβάζονται στα παιδιά και στη συνέχεια θα αξιοποιούνται εκπαιδευτικά.

Ένα παραμύθι λοιπόν, για να προκαλέσει το ενδιαφέρον του παιδιού, πρέπει να το ψυχαγωγεί και να του διεγείρει την περιέργεια. Ακόμη πρέπει να του διεγείρει τη φαντασία του, να καλλιεργεί το πνεύμα του, να αντιλαμβάνεται τις δυσκολίες και να προτείνει λύσεις

στα προβλήματα που το συγκλονίζουν (Μαλαφάντης, 2006). Το παραμύθι ωστόσο καταφέρνει να επηρεάσει θετικά το παιδί σε διάφορους τομείς. Αρχικά στον νοητικό τομέα όταν το παιδί έρχεται σε επαφή με ένα λογοτεχνικό κείμενο, μπορεί να ρωτά, να διηγείται και να παρακολουθεί τη λογική ακολουθία των σκηνών. Από την άλλη πλευρά στον κοινωνικό τομέα, όταν τα παιδιά κάθονται σε ένα κύκλο για να ακούσουν το παραμύθι, αυτό τα βοηθά να νιώθουν ότι ανήκουν σε μια ομάδα και να αναπτύξουν την συντροφικότητά τους. Ενώ στον αισθητικό τομέα η εικονογράφηση στα παιδικά βιβλία, βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν την αίσθηση του ωραίου και να αντιλαμβάνονται τα διάφορα στυλ και τεχνικές της ζωγραφικής (Γενειατάκη, 1992) . Παρόλα αυτά βασική προϋπόθεση είναι να αγαπάει ο ίδιος ο/η εκπαιδευτικός το παραμύθι για να μπορεί να το μεταφέρει στα παιδιά (Ρώσση-Ζαΐρη 2002).

2. ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

2.1 Διαπολιτισμική Εκπαίδευση

Συχνά τα παιδιά έρχονται στο σχολείο με διαμορφωμένα στερεότυπα, κάποια από τα οποία μάλιστα είναι αρκετά ισχυρά, για αυτό όσο πιο νωρίς έρθει το παιδί σε επαφή με συνομήλικούς του διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης ή όσο νωρίτερα παίζει και συνεργαστεί μαζί τους, τόσο πιο εύκολα θα αποδεχθεί την πολυπολιτισμικότητα και τη διαφορετικότητα ως μια φυσιολογική κατάσταση, και τόσο πιο δύσκολα θα αναπτύξει ξενοφοβικές και ρατσιστικές απόψεις (Ζιώγου & Μπέση, 2010).

Έτσι οι βασικές έννοιες που προκύπτουν από το θέμα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο νηπιαγωγείο είναι: η έννοια του διαπολιτισμού και η έννοια του πολυπολιτισμού. **Ο Διαπολιτισμός** είναι η προσέγγιση ενός πολιτισμού, η γνωριμία και η αλληλεπίδραση με αυτόν. Δεν ενδιαφέρεται για την εθνική ή φυλετική καταγωγή, την πολιτική ή θρησκευτική προέλευση του «άλλου», γιατί απλά αποδέχεται και συνομιλεί με όλες τις διαφορετικές ταυτότητες, τις οποίες μάλιστα προσπαθεί να εμπλουτίσει και να ενισχύσει και γιατί εδράζεται πάνω στα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, τα οποία προσπαθεί να προασπίσει (Μπερερής) . **Η πολυπολιτισμικότητα** από την άλλη πλευρά αναφέρεται σε κοινότητες που περιέχουν πολλαπλές κουλτούρες. Μία κοινωνία θεωρείται ως πολυπολιτισμική αν αναλυθεί σε τρία επίπεδα:

α) **Σε επίπεδο περιγραφής** της πραγματικότητας η ύπαρξη μιας εθνοτικής, πολιτισμικής πολλαπλότητας και ανομοιογένειας.

β) Σε κανονιστικό προσανατολιστικό επίπεδο, η ισότιμη συνύπαρξη ατόμων και ομάδων προερχόμενων από διαφορετικές κουλτούρες και εθνότητες.

γ) Σε επίπεδο κριτικής, η έννοια «πολυπολιτισμική κοινωνία» στρέφεται κατά των φραγμών, της εχθρότητας, των προκαταλήψεων, της διάκρισης και του ρατσισμού.

Σύμφωνα όμως με την Pommerin, η διαπολιτισμική αγωγή είναι η παιδαγωγική απάντηση στην πραγματικότητα της πολυπολιτισμικής κοινωνίας, διότι απευθύνεται και στα μέλη της πλειονότητας και στα μέλη των μειονοτήτων. Η διαπολιτισμική αγωγή αντιλαμβάνεται τις κοινωνικές μεταβολές και συμβάλλει στην ειρηνική διαπαιδαγώγηση μέσω της λύσης των συγκρούσεων. Βασίζεται στην παιδοκεντρική Παιδαγωγική, που νοείται ως προσέγγιση στη ζωή και στην αυτενέργεια και ξεκινάει από μία διευρυμένη πολιτισμική έννοια. Επίσης αναφέρεται στη συνοικία, προσανατολίζεται στην πράξη και επιδέχεται εμπειρίες.

Ωστόσο, οι βασικές αρχές της διαπολιτισμικής αγωγής όσον αφορά τη βασική εκπαίδευση είναι:

α) **Η διαπολιτισμική αγωγή απευθύνεται με τον ίδιο τρόπο σε παιδιά με ή όχι μεταναστευτικό υπόβαθρο.** Για να ζήσει κάποιος σε μία πολυπολιτισμική κοινωνία απαιτούνται ικανότητες και δεξιότητες (π.χ. επικοινωνιακή ικανότητα, συναναστροφή με τον «ξένο») οι οποίες αφορούν όλους τους ανθρώπους με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο.

β) **Εκφράζεται ως καθολική παιδαγωγική αρχή.** Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορεί να εφαρμόζεται μόνο σε γιορτές ή οι μαθητές να γνωρίζουν την κουλτούρα και την Ιστορία άλλων «μεμονωμένων» εθνών, αλλά πρέπει να εμφανίζεται με μία ανάλογη παιδαγωγική θέση στο σύνολο των καθημερινών δραστηριοτήτων των παιδιών.

γ) **Θεωρεί αναγκαία την ένταξη στη γενική αντίληψη ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος.** Αυτό αφορά τον προσανατολισμό του εκπαιδευτικού ιδρύματος, την εργασία με τα παιδιά, τη συνεργασία με τους γονείς, το ρόλο του εκπαιδευτικού και την ομάδα εργασίας.

δ) **Έχει τα δικά της κεντρικά σημεία.** Σε αυτά ανήκουν η προώθηση της γλώσσας (της μητρικής και της γλώσσας της χώρας υποδοχής), η συνεργασία με τους γονείς (τόσο με αυτούς που έχουν κάποιο μεταναστευτικό υπόβαθρο όσο και με αυτούς που δεν έχουν) και η διαμόρφωση της ταυτότητας (Πανταζής, 2003).

Το σχολείο, στα πλαίσια της εφαρμογής της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, πρέπει να αναπτύσσει προγράμματα που να στοχεύουν στη γνωριμία, στην αποδοχή και στη συνεργασία με το διαφορετικό, καθώς η διαπολιτισμική εκπαίδευση, έχει ως στόχο την αποδοχή, το σεβασμό και την αρμονική διαβίωση ατόμων που προέρχονται από διαφορετικά

πολιτισμικά περιβάλλοντα και την αναγνώριση της πολιτισμικής τους ταυτότητας (Ζιώγου & Μπέση, 2010). Η διαπολιτισμική όμως εκπαίδευση στοχεύει στα εξής σημεία, τα οποία είναι:

α) Η ενσυναίσθηση, η οποία ορίζεται ως η ικανότητα γνωστικής και συναισθηματικής τοποθέτησης του «εγώ» στη θέση του «άλλου», με τη σημασία της αποδοχής και ένταξης των προσδοκιών «του» στη συμπεριφορά μου απέναντι σ' «αυτόν». Όσον αφορά τη διαπολιτισμική εκπαίδευση η σημασία της ενσυναίσθησης απορρέει από την ανάγκη αποδόμησης των κοινωνικών αναπαραστάσεων που συμβάλλουν στην κατασκευή και προβολή των «αλλοδαπών» ως «ξένων» και παρεμποδίζουν την ανάπτυξη συμμετρικών διαπολιτισμικών σχέσεων. Οι «αλλοδαποί» δεν παρουσιάζονται ως συγκεκριμένα πρόσωπα, αλλά ως απρόσωποι «εκπρόσωποι» της χώρας προέλευσής τους. Και στο σχολείο τα παιδιά των μεταναστών κατηγοριοποιούνται με ανάλογο τρόπο και σε ελάχιστες περιπτώσεις είναι γνωστά με το όνομά τους, όπως τα παιδιά των «ντόπιων». Αυτή η αντίληψη οδηγεί στη μη αναγνώριση των μεταναστών ως άτομα με ιδιαίτερη βιογραφία και ανάγκες. Οι συμπεριφορές και οι ανάγκες των «αλλοδαπών» μαθητών ερμηνεύονται με κριτήριο την εθνική τους καταγωγή και κατά συνέπεια οι «ξένοι» μαθητές κατασκευάζονται ως «αντικείμενα» των δικών μας προκαταλήψεων και στερεοτύπων. Έτσι στο πλαίσιο του διαπολιτισμικού διαλόγου θα πρέπει να αναγνωρίζουμε τους άλλους ως συγκεκριμένα πρόσωπα και όχι ως «ξένους».

β) Η κριτική στάση απέναντι στους άλλους. Σύμφωνα με τον Habermas, η διαδικασία της κοινωνικοποίησης δεν πρέπει να οδηγεί στην άκριτη αποδοχή των κοινωνικών προσδοκιών εκ μέρους των υποκειμένων, αλλά στην καλλιέργεια ικανοτήτων κριτικής αντιπαράθεσης και δημιουργικής ερμηνείας των κοινωνικών ρόλων, έτσι ώστε να είναι δυνατή η έκφραση της ατομικότητας. Η ικανότητα κριτικής ανάλυσης της πραγματικότητας δημιουργεί προϋποθέσεις απεγκλωβισμού των αλληλεπιδρώντων υποκειμένων από τους περιορισμούς των πολιτισμικά προσδιορισμένων ρόλων τους. Η ανεπαρκής ικανότητα αναστοχασμού του πολιτισμικού πλαισίου δράσης οδηγεί τα υποκείμενα στη στερεοτυπική αντιμετώπιση των «άλλων». Στη διαπολιτισμική εκπαίδευση η σημασία αυτής της ικανότητας απορρέει από το γεγονός ότι στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες τα υποκείμενα αλληλεπιδρούν ως μέλη της πλειοψηφίας ή της μειονότητας, αναπαράγοντας τις κυρίαρχες διαδικασίες εθνοπολιτισμικού διαχωρισμού του κοινωνικού χώρου. Κάθε άτομο αναπτύσσει μία προσωπική ταυτότητα (για το σύνολο των ιδιαίτερων γνωρισμάτων που το χαρακτηρίζουν ως πρόσωπο) και μία κοινωνική ταυτότητα (έχοντας τη γνώση και το συναίσθημα ότι ανήκει σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα). Η κοινωνική ταυτότητα επιτρέπει στο άτομο να αντιλαμβάνεται τον κοινωνικό του περίγυρο και να αυτοπροσδιορίζεται με βάση το δίπολο «δική μου»-«ξένη

ομάδα». Στη διαπολιτισμική εκπαίδευση τα υποκείμενα προσπαθούν να αποκτήσουν και να διατηρήσουν μία σταθερή και θετική κοινωνική ταυτότητα χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες στρατηγικές.

γ) Η ανοχή των αντιφάσεων. Η διασφάλιση της συνέχειας μιας επικοινωνίας προϋποθέτει ικανότητες ανοχής αντιφατικών καταστάσεων εκ μέρους των υποκειμένων. Η ικανότητα αυτή επιτρέπει στα υποκείμενα να «αντέχουν» συναισθηματικές αβεβαιότητες και να παραμένουν ικανοί για επικοινωνία, ακόμη και σε εκείνες τις καταστάσεις στις οποίες δεν είναι δυνατό να διαγνώσουν με ακρίβεια τις προθέσεις των άλλων. Η ανοχή αντιφατικών καταστάσεων επιτρέπει στα υποκείμενα να κάνουν πράξη την αρχή περί ισότητας των πολιτισμών, αποφεύγοντας, στην περίπτωση αμφισβήτησης της ορθότητας των επιχειρημάτων τους, την «οπισθοχώρηση» σε καθιερωμένα και στερεοτυπικά σχήματα αντίληψης και ερμηνείας των «άλλων». Έτσι η ικανότητα ανοχής αντιφάσεων είναι συνυφασμένη με την ετοιμότητα μάθησης, και τη διάθεση δημιουργικής αντιπαράθεσης με διαφορετικούς πολιτισμικούς ορίζοντες.

δ) Η επικοινωνιακή ικανότητα. Σύμφωνα με τον Krappmann, λαμβάνοντας υπόψη το θεμελιακό χαρακτήρα της επικοινωνίας για την κοινωνική δράση και για την αντίληψη της ταυτότητας, ορίζεται η επικοινωνιακή ικανότητα ως βασικό συστατικό στοιχείο της ταυτότητας του εγώ. Η ικανότητα αυτή δεν εξαντλείται μόνο στη δυνατότητα σωστής χρήσης του γραπτού και προφορικού λόγου εκ μέρους τους υποκειμένου, αλλά παραπέμπει πρώτιστα στη δυνατότητα αναστοχασμού του λόγου του. Η επικοινωνιακή ικανότητα αποτελεί λοιπόν μία μετα-επικοινωνιακή ικανότητα που επιτρέπει στα άτομα να συνεννοηθούν σχετικά με τα προβλήματα που προκύπτουν από τις ιδιαίτερες ερμηνείες των πολιτισμικών συμβόλων και να αναλύσουν τις γενικότερες πολιτισμικές και κοινωνικές προϋποθέσεις διεξαγωγής των διαλόγων (Γκόβαρης, 2011).

Όσον αφορά όμως την Ευρώπη, ο όρος «διαπολιτισμική εκπαίδευση» πρωτοεμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '60 στην επίσημη εκπαιδευτική πολιτική της Αμερικής και του Καναδά. Στην Ευρώπη, τα πρώτα θεσμικά μέτρα πάρθηκαν για να αντιμετωπισθεί η εκπαίδευση των παιδιών του μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού. Το 1977, δημοσιεύθηκε μια κοινοτική οδηγία η οποία συνόψιζε τα μέτρα που ήδη είχαν αρχίσει να λαμβάνουν οι χώρες με μειονότητες στην επικράτειά τους, καθεμία με το δικό της τρόπο: εξασφάλιση διδασκαλίας της επίσημης γλώσσας σε ειδικές τάξεις, ενίσχυση της διδασκαλίας της γλώσσας και της κουλτούρας των μειονοτήτων και δημιουργία προγραμμάτων αρχικής και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών που ασχολούνταν με την εκπαίδευση παιδιών μειονοτικών ομάδων. Το σημαντικό στοιχείο αυτής της οδηγίας ήταν ότι τα μέτρα

αυτά πήραν έναν υποχρεωτικό για τα κράτη-μέλη χαρακτήρα και τα κράτη-μέλη κλήθηκαν να συμμορφωθούν με αυτή την οδηγία μέσα σε τέσσερα χρόνια. Ενώ, δηλαδή, στην αρχή υπήρχε η τάση να αφομοιωθούν τα παιδιά των μειονοτήτων από την κυρίαρχη κουλτούρα, αργότερα προσπάθησαν να τα εντάξουν στο εκπαιδευτικό σύστημα, εισάγοντας τη γλωσσική και πολιτισμική πολλαπλότητα στο αναλυτικό πρόγραμμα. Η δεύτερη φάση, όπου γίνεται μια προσπάθεια ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα μέσα από αυτή τη γλωσσική και πολιτισμική πολλαπλότητα, βασίζεται στη θέση ότι η γνώση της πολιτισμικής προέλευσης των παιδιών θα προωθήσει την επίδοση και την ισότητα ευκαιριών και θα μειώσει τις προκαταλήψεις και τις διακρίσεις. Το μοντέλο υπήρξε κατά βάση μαθητοκεντρικό. Στόχος ήταν οι αδύνατοι μαθητές που αποτυγχάνουν και που έχουν να κερδίσουν από ένα νέο διδακτικό υλικό και από ένα αναλυτικό, πολιτισμικά ευαίσθητο, πρόγραμμα. Η κριτική απέναντι στο μοντέλο αυτό είναι ότι δεν αναγνωρίζει τις διακρίσεις και το ρατσισμό, ως χαρακτηριστικό της κοινωνίας, αλλά αντίθετα εντοπίζει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μειονοτικοί μαθητές μέσα στην ίδια τους την ομάδα.

Σε ό,τι αφορά όμως την Ελλάδα, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '60 η αφομοιωτική πολιτική ήταν αυτή που ακολουθήθηκε για την τακτοποίηση των όποιων μειονοτικών ομάδων. Επικρατούσε δηλαδή η αντίληψη ότι τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι διάφορες εθνικές ομάδες ήταν προσωρινά και σχετίζονταν με την έλλειψη των αναγκαίων γνώσεων στην επίσημη γλώσσα και πολιτισμό. Όταν τα παιδιά αυτά κατανέμονταν σε περισσότερα σχολεία και δεν συγκεντρώνονταν σε ορισμένες μόνο περιοχές, τα προβλήματα θα ξεπερνούσαν χωρίς να χρειάζεται κανένα ιδιαίτερο μέτρο εκπαιδευτικής πολιτικής. Ο όρος «διαπολιτισμική εκπαίδευση» εμφανίζεται στην Ελλάδα αρχικά στο λόγο των κοινωνικών επιστημόνων στα μέσα της δεκαετίας του '80, την εποχή που εμφανίζονται στην εκπαίδευση παιδιά μεταναστών από την Ανατολική Ευρώπη, αλλά και την Αφρική, την Ασία, την πρώην Σοβιετική Ένωση και λίγο αργότερα την Αλβανία. Τα παιδιά αυτά εντάσσονται στις υπάρχουσες τάξεις υποδοχής ή τα φροντιστηριακά τμήματα (Παπάνης, 2009).

Οι πρώτες τάξεις υποδοχής λειτούργησαν σύμφωνα με το νόμο 1894/1990 ως τμήματα ενταγμένα στο κανονικό δημόσιο σχολείο και αφορούσαν την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την διδασκαλία της ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού για μαθητές που δεν έχουν ως μητρική τους γλώσσα την ελληνική. Από το 1994 με υπουργική απόφαση δόθηκε η δυνατότητα να διδάσκονται η γλώσσα και ο πολιτισμός των χωρών προέλευσης των μαθητών με την πρόσληψη ωρομίσθιων διδασκάλων. Επίσης από το 1999 θεσπίστηκαν νέες ρυθμίσεις για τις τάξεις υποδοχής και τα φροντιστηριακά τμήματα με σκοπό μια πιο ευέλικτη παρέμβαση στην ζωή του σχολείου. με στόχο την ομαλότερη ένταξη των αλλοδαπών και

παλιννοστούντων μαθητών. Το θέμα της διδασκαλίας της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης επανήλθε σε αυτή την υπουργική απόφαση αλλά το μέτρο αφέθηκε στην πρωτοβουλία του κάθε νομάρχη ενώ οι τάξεις εκμάθησης της ελληνικής σχεδιάζονται και υλοποιούνται κεντρικά από το Υπουργείο. Η σημαντικότερη καινοτομία στο θέμα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ήρθε με τον νόμο 2413/1996 ο οποίος προβλέπει την δημιουργία διαπολιτισμικών σχολείων (δημόσιων ή ιδιωτικών) για την εκπαίδευση ατόμων με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ανάγκες. Ο νόμος είναι αρκετά ασαφής ως προς τους στόχους αυτών των σχολείων. Υπάρχουν σήμερα στην Ελλάδα 26 διαπολιτισμικά σχολεία: 13 δημοτικά, 9 γυμνάσια και 4 λύκεια επί συνόλου 15,174 σχολικών μονάδων από τη βαθμίδα του νηπιαγωγείου ως τα λύκεια και ΤΕΕ.

Σύμφωνα με σχετικές μελέτες, τα σχολεία αυτά έχουν εν πολλοίς μετατραπεί σε σχολεία «αλλοδαπών» γιατί οι Έλληνες γονείς τα εγκατέλειψαν φοβούμενοι ότι η πολιτιστική διαφορετικότητα και η γλωσσική ιδιαιτερότητα των μαθητών επηρεάζει αρνητικά το επίπεδο μάθησης.

Στην περίοδο 1997-2000 και 2001-2004 λειτούργησαν επίσης δύο προγράμματα μεγάλης κλίμακας, τα Επιχειρησιακά Προγράμματα Εκπαίδευσης και Αρχικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΚ) που αφορούν στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την βελτίωση των επιδόσεων των «Τσιγγανόπαιδων», των «Αλλοδαπών» και Παλιννοστούντων Μαθητών και των «Μουσουλμανόπαιδων». Τα δύο πρώτα είχαν εθνικό ορίζοντα δράσης ενώ το τρίτο επικεντρώθηκε στην περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Στα πλαίσια του ΕΠΕΑΚ II λειτουργεί από το 2003 και το πρόγραμμα “Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών” με στόχο την βελτίωση των συνθηκών ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα μαθητών από πληθυσμιακές ομάδες που απειλούνται από εκπαιδευτική ανισότητα και περιθωριοποίηση.

Μια σημαντική αδυναμία της διαπολιτισμικής προσέγγισης που έχει υιοθετήσει το ελληνικό κράτος είναι οι στόχοι της. Η εκπαιδευτική πολιτική εστιάζεται στο θέμα της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Η πολιτιστική και γλωσσική διαφορετικότητα των μαθητών εντοπίζεται στην ελλιπή τους γνώση της ελληνικής και ορίζεται σαν ένα πρόβλημα που επιδέχεται επίλυση. Η επίλυση αυτή είναι μονόδρομη διαδικασία και δεν εμπλέκει τους γηγενείς μαθητές αλλά αφορά μόνον στους «προβληματικούς», «αδύναμους» μαθητές. Το βασικό χαρακτηριστικό αυτών των μαθητών είναι ότι δεν έχουν τα ελληνικά ως μητρική τους γλώσσα. Κατά τα άλλα όμως πολλοί από τους μαθητές αυτούς δεν έχουν γνωρίσει άλλη χώρα από την Ελλάδα. Επιπλέον η εφαρμογή του «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση - Μετανάστευση - Διαχείριση Συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας» προγράμματος μέχρι τώρα δεν

λαμβάνει υπόψη της την μητρική γλώσσα των μαθητών ούτως ώστε να εστιαστεί η διαδικασία εκμάθησης στη λειτουργική σχέση μεταξύ των δύο γλωσσών και στην γενικότερη μετάβαση και κοινωνικοποίηση του μαθητή από τη μια κοινωνία/χώρα (προέλευσης) στην άλλη (Χριστοδούλου).

2.2 Ετερότητα και αφήγηση

Πολλές φορές γίνεται αναφορά στον όρο «διαπολιτισμική λογοτεχνία» στον οποίο υπάρχουν διάφοροι κατάλογοι με εικονογραφημένα παιδικά βιβλία που αφενός άνοιξαν ένα παράθυρο σε ανήλικους και ενήλικους αναγνώστες για να παρατηρήσουν τις ιδιαίτερες καταστάσεις που αντιμετωπίζουν «οι Άλλοι», ενώ αφετέρου τους έβαλαν στη θέση να αναγνωρίσουν τα προβλήματά τους όσοι από τους αναγνώστες ανήκαν σε διαφορετικές ομάδες. Κατά αυτόν τον τρόπο πολλά από αυτά τα βιβλία επιδιώκουν την κατασκευή μιας διαπολιτισμικής ιδεολογίας με τρόπους άμεσους και εύκολα αναγνωρίσιμους, δίνοντας μεγάλη έμφαση στο διαπολιτισμικό τους περιεχόμενο με τη βοήθεια των αφηγηματικών κατηγοριών του θέματος, της πλοκής και των χαρακτήρων. Τα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας μπορούν να αξιοποιηθούν ως ένα εύχρηστο μέσο για την επαφή και γνωριμία των παιδιών με άλλους πολιτισμούς, στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, καθώς κύριος στόχος της είναι η παροχή ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση που μπορούν να επιτευχθούν μέσα από οργανωμένες προσεγγίσεις για την άρση των στερεοτύπων, των προκαταλήψεων και των διακρίσεων. Η παιδική λογοτεχνία είναι αυτή που διαμορφώνει την ψυχική και πνευματική σύνθεση του παιδιού, καθώς η ταύτιση με τους χαρακτήρες μιας ιστορίας δίνει στο παιδί την ευκαιρία να κατανοήσει τα συναισθήματα των άλλων. Επίσης το παραμύθι είναι φορέας κοινωνικών και πολιτιστικών αξιών, για αυτό το νηπιαγωγείο προσπαθεί να εκμεταλλευτεί τη μαγική του δύναμη για να επηρεάσει τον χαρακτήρα του παιδιού, να το καλλιεργήσει αισθητικά και να του μεταδώσει ορισμένα μηνύματα. Εκτός από μαθησιακούς στόχους, ένα κείμενο παιδικής λογοτεχνίας εξυπηρετεί ταυτόχρονα και γενικότερους στόχους κοινωνικοποίησης. Γι αυτό ο σκοπός της σύγχρονης παιδικής λογοτεχνίας είναι να διεγείρει τη φαντασία και να αναπτύξει τη κριτική ικανότητα του παιδιού. Κατά αυτόν τον τρόπο ευαισθητοποιείται απέναντι στο ωραίο, επικοινωνεί με άλλους ανθρώπους, κοινωνικοποιείται και γνωρίζει δύσκολες αξίες, όπως η ελευθερία, η δικαιοσύνη και η ισότητα (Ζιώγου & Μπέση, 2010). Για αυτό ένα διαπολιτισμικό παραμύθι έχει συνήθως τα εξής:

α) Το θέμα, το οποίο αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα για να διαμορφωθεί η ιδεολογία του βιβλίου. Έτσι ως διαπολιτισμικά χαρακτηρίστηκαν τα βιβλία που παρουσιάζουν μια

κοινωνία διαφορετικών ατόμων, εντοπίζουν στα προβλήματα του «Άλλου» και εστιάζουν στη ζωή του διαφορετικού.

β) Την πλοκή, όπου ο διαφορετικός οφείλει να κερδίσει τη θέση του σε μια κοινωνία που είναι καλύτερη και στην οποία μόνο μια ιδιαίτερα σπουδαία πράξη θα τον καταστήσει αποδεκτό.

γ) Τους χαρακτήρες, οι οποίοι στα διαπολιτισμικά βιβλία η παρουσία τους θεωρείται σημαντικό.

δ) Τη γλώσσα, η οποία αποτελεί φορέα ιδεολογικών μηνυμάτων όχι μόνο άμεσων αλλά και έμμεσων. Συχνά στα διαπολιτισμικά παιδικά βιβλία παρατηρείται η υιοθέτηση δύο ή περισσότερων γλωσσών κατά την πολλαπλή αφήγηση της ίδιας ιστορίας. Όμως, συχνά αυτό το φαινόμενο θέτει μια έντονη προκατάληψη, καθώς συνήθως η κυρίαρχη πολιτισμική ομάδα προηγείται των άλλων και καταγράφεται ως πρώτη ακολουθούμενη από τη γλώσσα της μειονότητας. Από την άλλη πλευρά παρατηρείται η υποτίμηση της γλώσσας «του Άλλου», όπου ενδέχεται να πάρει τη μορφή είτε ακατανόητων φράσεων που καθιστούν την επικοινωνία αδύνατη είτε της παντελούς απουσίας της άλλης γλώσσας. Κατά αυτόν τον τρόπο «οι ξένοι» δηλώνονται ως αλλόγλωσσοι, αλλά όταν επικοινωνούν μεταξύ τους εκφράζονται σε πολύ καλά ελληνικά, ενώ όταν συνομιλούν με τους εκπροσώπους της κυρίαρχης ομάδας είτε προβαίνουν σε ακατανόητες εκφράσεις είτε κάνουν γλωσσικά λάθη, τα οποία σε κάθε περίπτωση λειτουργούν αρνητικά εναντίον τους.

ε) Τη φωνή του αφηγητή η οποία μπορεί να έχει τη δική της ιδεολογική σημασία, κυρίως στον καθορισμό της έμμεσης ιδεολογίας του κειμένου. Μέσα από τη φωνή του αφηγητή περνάνε και όλες οι επιμέρους φωνές του κειμένου. Ο αφηγητής ανήκει σε έναν εκπρόσωπο της κυρίαρχης τάξης που μιλά για «τους Άλλους». Έτσι, η δική του κουλτούρα αποτελεί το κέντρο, την πολιτισμική κυρίαρχη ομάδα και με βάση αυτή κρίνονται όλες οι άλλες ταυτότητες. Η εικόνα «του Άλλου» διαμορφώνεται σύμφωνα με το πώς την προσλαμβάνεται ο ενήλικος συγγραφέας που την αφηγείται.

στ) Την οπτική, κατά την οποία ο εξωτερικός αφηγητής έχει πρόσβαση σε μια «αντικειμενική» οπτική και παρακολουθεί τα λόγια και τις πράξεις «του Άλλου», όπως ακριβώς ένας θεατής σε μια θεατρική παράσταση. Με αυτόν τον τρόπο «ο Άλλος» καθίσταται πάντα το αντικείμενο της παρατήρησης και ποτέ εκείνος που βλέπει.

Ένα διαπολιτισμικό διδακτικό υλικό πρέπει να συμπεριλαμβάνει στοιχεία του πολιτισμού που εκφράζει η γλώσσα και να ανακαλύπτει τα κοινά σημεία με άλλους πολιτισμούς. Επιπλέον να αποκλείει στερεότυπα ξеноφοβίας και ρατσισμού και να προσδίδει μια οικουμενικότητα με το να σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα της

διαφορετικότητας. Επίσης πρέπει να προβάλλει την ισότητα και την ισοτιμία μεταξύ μαθητών διαφορετικών εθνοτήτων (Καραγεώργου, 2010).

Κατά αυτόν τον τρόπο τα διαπολιτισμικά βιβλία πρέπει να ανήκουν στην κατηγορία των «ανοιχτών κειμένων», σύμφωνα με τα οποία ενδιαφέρονται όχι μόνο για μία συγκεκριμένη οπτική της αλήθειας αλλά για τον πλουραλισμό των πολλών διαφορετικών απόψεων, καθώς ο σεβασμός της αλήθειας «του Άλλου» και το δικαίωμά του για μια διαφορετική αντίληψη του κόσμου φαίνεται να είναι ο βασικός πυρήνας της διαπολιτισμικής συνείδησης. Παρόλα αυτά τα περισσότερα διαπολιτισμικά βιβλία που κυκλοφορούν στην ελληνική αγορά, αποτελούν κλειστά κείμενα, όπου κυριαρχούν οι έννοιες του τύπου «καλός-κακός», «μαύρο-άσπρο», αποθαρρύνοντας έτσι τον αναγνώστη να εγγράψει τη δική του εκδοχή σε αυτά. Ένα κείμενο λοιπόν, που κατέχει την αλήθεια και αποθαρρύνει τις πλουραλιστικές αναγνώσεις των αποδεχτών του, μάλλον δεν διδάσκει το σεβασμό στις απόψεις των άλλων (Γιαννικοπούλου, 2009).

Με τον όρο εκπαιδευτικό υλικό νοείται κάθε τύπου υλικό που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός με σκοπό την υποστήριξη της διδασκαλίας. Τα βιβλία, τα κείμενα, οι εικόνες, τα επιτραπέζια παιχνίδια καθώς και άλλα είδη μπορούν να αποτελέσουν εκπαιδευτικό υλικό, αφού πληρούν τις προϋποθέσεις για την ενίσχυση της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού είναι πολύ σημαντικός, καθώς καθορίζει σε σημαντικό βαθμό το περιεχόμενο και τον τύπο της διδασκαλίας. Για αυτό το λόγο προκειμένου κάποιο υλικό να μπορεί να αξιοποιηθεί αποτελεσματικά ως εκπαιδευτικό υλικό είναι απαραίτητο να ανταποκρίνεται σε ένα αριθμό κριτηρίων. Μεταξύ των κριτηρίων αυτών σημαντικότερα είναι: **α) η συμβατότητα του υλικού με τη νοητική ηλικία των παιδιών, β) η αξιοποίηση των εμπειριών και των βιωμάτων των μαθητών, γ) η προώθηση της κριτικής σκέψης, δ) η καλλιέργεια του συναισθήματος και της φαντασίας και ε) η δυνατότά του να αξιοποιηθεί για την προώθηση της διαπολιτισμικής διάστασης στην εκπαίδευση.** Μέσα από την αξιοποίηση του υλικού αυτού οι μαθητές σταδιακά αποκτούν συναισθήματα σεβασμού και ενσυναίσθησης και κατανοούν ότι η διαφορετικότητα υπάρχει όχι μόνο μεταξύ της κυρίαρχης και των μειονοτικών ομάδων, αλλά και μεταξύ των μελών κάθε ομάδας, είτε αυτή είναι κυρίαρχη είτε μειονοτική.

Τα κριτήρια αξιολόγησης διαπολιτισμικών υλικών μπορούμε να τα κατατάξουμε στις εξής κατηγορίες: **α) την ιστορία που παρουσιάζει το υλικό, β) οι ήρωες /ηρωίδες και η προέλευση και η ιδιότητα τους, γ) οι λόγοι για τους οποίους οι ήρωες/ηρωίδες θαυμάζονται, δ) η επαγγελματική ταυτότητα των ηρώων/ηρωίδων ε) τα ονόματα των ηρώων/ηρωίδων, στ) η εικονογράφηση, ζ) η γλώσσα του εκπαιδευτικού υλικού, η) η**

προέλευση του δημιουργού και του εικονογράφου σε σχέση με το περιεχόμενο του υλικού, θ) η ημερομηνία και η εταιρία παραγωγής. Παρά όμως τα κριτήρια που χρειάζεται να έχει ένα υλικό για να χαρακτηριστεί ως διαπολιτισμικό, πρέπει κανείς να γνωρίζει και τις παγίδες που μπορεί να φέρει ένα εκπαιδευτικό διαπολιτισμικό υλικό. Οι παγίδες αυτές είναι συνήθως αρνητικά στοιχεία στα οποία πέφτουν οι δημιουργοί ενός εκπαιδευτικού υλικού, όταν δεν είναι εξοικειωμένοι με τις αρχές και τις αξίες της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Οι συχνότερες παγίδες που συναντά κανείς σε εκπαιδευτικά υλικά όσον αφορά τη διαπολιτισμική τους διάσταση μπορεί να είναι οι εξής:

α) Η παγίδα της εξωτικοποίησης (όταν οι φορείς των εξωτικών πολιτισμικών δράσεων εμμέσως κατατάσσονται ως πολιτισμικά κατώτεροι σε σχέση με τον κυρίαρχο δυτικό πολιτισμό).

β) η παγίδα του πολιτισμικού ελλείμματος (όταν η αποδοχή του διαφορετικού δεν γίνεται στο σύνολο των διαστάσεών του, αλλά μόνον εκείνων που δεν έρχονται σε αντίθεση με τις αντίστοιχες πολιτισμικές διαστάσεις της κυρίαρχης ομάδας).

γ) η παγίδα του εθνοκεντρισμού (όταν μέσα στο υλικό συναντά κανείς άμεσες ή έμμεσες εθνοκεντρικές προσεγγίσεις, οι οποίες προτάσσουν ως σημαντικότερη την εθνική ταυτότητα της κυρίαρχης ομάδας, ως κριτήριο για την αποδοχή των εθνοπολιτισμικών μειονοτήτων).

δ) η παγίδα της συμπόνιας (όταν η αποδοχή του διαφορετικού γίνεται όχι από σεβασμό και ισότιμη αντιμετώπιση, αλλά από οίκτο και συμπόνια).

Παρόλα αυτά ο/η εκπαιδευτικός καλό είναι να γνωρίζει τα κριτήρια αξιολόγησης ενός εκπαιδευτικού υλικού για να μην πέφτει σε παγίδες. Τα κριτήρια ενός διαπολιτισμικού υλικού είναι ως προς τη διαπολιτισμική του διάσταση, όπως και στις πιθανές παγίδες (Μάγος, 2010).

Το παραμύθι βοηθά τα παιδιά να αναπτύσσουν τη δική τους ατομικότητα, να ξεπερνούν τη σωματική τους ατέλεια και κατωτερότητα, σε σχέση με τους ενηλίκους και να και να αποκτούν εμπιστοσύνη στον εαυτό του. Τους δίνει την ευκαιρία δηλαδή να ταυτιστούν με τον ήρωα του παραμυθιού, δίνοντάς τους την ευκαιρία να αντισταθμίσουν με τη βοήθεια της φαντασίας τους όλες τις ατέλειες, πραγματικές και φανταστικές, της δικής του ύπαρξης. Επίσης το παραμύθι αποτελεί κι ένα είδος αναπλήρωσης της αδυναμίας του ατόμου μπροστά στην παντοδυναμία των στοιχείων της φύσης και του κοινωνικού κατεστημένου. Αυτού του είδους η πίεση, που ασκείται πάνω στο άτομο εξουδετερώνεται από τη δύναμη της θέλησης και της φαντασίας.

Το παραμύθι βοηθά το παιδί να ανεξαρτητοποιηθεί και να ολοκληρώσει την προσωπικότητά του. Του δείχνει δηλαδή το δρόμο που πρέπει να ακολουθήσει το άτομο για να φτάσει σε αυτόν τον σκοπό. Κάποια από τα βασικά στοιχεία που πρέπει να έχει το

παραμύθι για να τραβήξει το ενδιαφέρον των παιδιών είναι να μπορεί να τα διασκεδάσει και να τους ξυπνά την περιέργειά τους. Το παιδί για να μπορέσει να εμπλουτίσει τη φαντασία του, πρέπει πρώτα να έχει κεντρίσει τη φαντασία του, να έχει αναπτύξει τη νοημοσύνη του και να βλέπει τις συγκινήσεις του. Ακόμη χρειάζεται να το βοηθά να συνειδητοποιεί τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει, υπαγορεύοντας του λύσεις στα προβλήματα που το απασχολούν και δίνοντάς του ευκαιρία να αποκτήσει εμπιστοσύνη στον εαυτό του και στο μέλλον του.

Σημαντική όμως σε όλη αυτή τη συμβολή του παραμυθιού είναι η συμμετοχή του εκπαιδευτικού, ο οποίος πρέπει να έχει θεωρητική γνώση, ώστε να μπορέσει να αξιοποιήσει το υλικό του και να οργανώσει την διδακτική του προσπάθεια. Επιπλέον χρειάζεται να γνωρίζει πώς να επιλέξει σωστά το υλικό του και να θέτει στόχους. Αυτό θα μπορέσει να επιτευχθεί μόνο αν ευαισθητοποιηθεί όσον αφορά στη χρησιμότητα του παραμυθιού μέσα στην τάξη. Όμως χρειάζεται εκτός από το εκπαιδευτικό πλαίσιο του παραμυθιού να ερευνήσει και τις κοινωνικές του προεκτάσεις, έχοντας ως απώτερο σκοπό να εξοικειώσει τα παιδιά με την έννοια του διαφορετικού. Το παραμύθι αποτελεί ένα από τα βασικά εργαλεία για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, καθώς μπορεί να καθοδηγήσει τους μαθητές ώστε να κατανοήσουν καλύτερα ο ένας τα προβλήματα του άλλου και να αποδεχτούν τη διαφορετικότητα. Για αυτό πρέπει ο εκπαιδευτικός να θέτει ξεκάθαρους στόχους και να προβληματίζεται για τον τρόπο που θα οδηγήσει με επιτυχία στην πραγμάτωσή τους. Έτσι η καλλιέργεια της ανεκτικότητας και της εμπιστοσύνης στους άλλους καθώς και η προβολή της συνεργασίας και της ομαδικότητας θα παρουσιαστούν απαλλαγμένες από τις έννοιες του χρώματος, της θρησκείας, της εθνικής προέλευσης και της γλώσσας ως ένα μοναδικό μέσο ομαλής κοινωνικής συμβίωσης και εδραίωσης της ειρήνης. Βασικοί παράγοντες για την επιλογή κατάλληλων παραμυθιών είναι αρχικά το πρόβλημα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε και οι εμπειρίες των παιδιών. Επίσης πρέπει να γνωρίζουμε το ηλικιακό περιβάλλον των παιδιών και το κοινωνικο-πολιτιστικό τους πλαίσιο (Κυριακοπούλου & Πλιάμου, 2007).

Μέσα από τα παραμύθια τα παιδιά συνειδητοποιούν ότι η ζωή είναι ένα πεδίο όπου όλα μπορεί να ανατραπούν, καθώς κάτι που θεωρούν ως σίγουρο μπορεί να μην είναι στη συνέχεια και κάτι που είναι απίθανο να γίνει πιθανό. Όλα αυτά τα στοιχεία βοηθούν τα παιδιά να αποκτήσουν προσαρμοστικότητα στις διάφορες αλλαγές που έρχονται στη ζωή τους και να βρίσκουν θετικούς τρόπους στο να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες που συναντούν. Τα παραμύθια επίσης βοηθούν τα παιδιά στο να εξοικειώνονται με «το διαφορετικό», να ανακαλύπτουν την πολιτισμική ποικιλομορφία γύρω από αυτήν την έννοια και να διαπιστώνουν ότι το ίδιο γεγονός μπορεί να προσεγγιστεί μέσα από διαφορετικούς

ανθρώπους και πολιτισμούς. Μέσω της αναζήτησης της κοινής αξίας των παραμυθιών, τα παιδιά αναγνωρίζουν τα κοινά στοιχεία των μοτίβων των παραμυθιών που υπάρχουν σε όλον τον κόσμο και τα οποία έχουν εμπλακεί με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της λαϊκής παράδοσης του κάθε λαού. Παρόλα αυτά τα παραμύθια έχουν και αρκετά στερεότυπα τα οποία λειτουργούν ως ένα μέσο που τα βοηθά να κατανοήσουν και να αντιμετωπίσουν τα στερεότυπα που καθημερινά τα περιβάλλουν. Με αυτό τον τρόπο θα συνειδητοποιήσει ότι αυτά τα στερεότυπα ευθύνονται για τις απόψεις του και τη συμπεριφορά του (Magos, 2009).

2.3 Η αφήγηση και το λαϊκό παραμύθι ως εργαλείο στη διαπολιτισμική εκπαίδευση

Το ΔΕΕΠΣ για το Νηπιαγωγείο, είναι ένα οργανωμένο σύστημα εργασίας που σκιαγραφεί το τι θα πρέπει να μάθουν τα παιδιά, τις διαδικασίες με τις οποίες επιτυγχάνονται οι γενικές επιδιώξεις, τι πρέπει να κάνει ο εκπαιδευτικός και ταυτόχρονα θέτει το πλαίσιο μέσα στο οποίο πραγματοποιείται η μάθηση και η διδασκαλία. Προκειμένου να είναι αναπτυξιακά κατάλληλο και αποτελεσματικό για όλα τα παιδιά του Νηπιαγωγείου θα πρέπει στο τομέα του διαπολιτισμού να παρέχει ευκαιρίες για τη στήριξη της πολιτισμικής ταυτότητας και της γλώσσας όλων των παιδιών. Επίσης να ενισχύει την αλληλεπίδραση των παιδιών μεταξύ τους, τη συνεργασία με τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς.

Το νηπιαγωγείο έχει ως βασικό σκοπό να βοηθήσει τα νήπια να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά μέσα στο πλαίσιο των ευρύτερων στόχων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα σημερινά παιδιά μεγαλώνουν σε έναν κόσμο, όπου απαιτείται ευέλικτη διαχείριση και αντιμετώπιση αλλαγών, ραγδαίων εξελίξεων και σύνθετων καταστάσεων που αφορούν διάφορες πλευρές της σύγχρονης ζωής. Για το σκοπό αυτό τα σύγχρονα προγράμματα σπουδών στο νηπιαγωγείο καλούνται να εφοδιάσουν τους μαθητές με τις απαραίτητες «βασικές ικανότητες». Ως φορέας κοινωνικοποίησης του παιδιού (μετά την οικογένεια), θα πρέπει να εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις ώστε τα παιδιά να αναπτύσσονται και να κοινωνικοποιούνται ομαλά και πολύπλευρα. Τα παιδιά μέσα σε ένα ασφαλές και πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον εξερευνούν με τις αισθήσεις τους και δημιουργούν ιδέες. Κατά τον σχεδιασμό των προγραμμάτων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ατομικότητα του κάθε παιδιού, τα ενδιαφέροντά του, οι προσδοκίες των γονέων και κυρίως η ανάγκη να αποκτήσουν τα απαραίτητα εφόδια, γνώσεις και δεξιότητες ώστε να μπορέσουν να ζήσουν δημιουργικά και ευτυχισμένα στον κόσμο. Οι δραστηριότητες που γίνονται στο νηπιαγωγείο, ενεργοποιούν τις φυσικές ικανότητες των παιδιών, συγκινούν, αφυπνίζουν την

περιέργεια τους, κινητοποιούν τη φαντασία, ενθαρρύνουν την έκφραση, καλλιεργούν τη δημιουργικότητα και δίνουν ευκαιρίες για πειραματισμό με υλικά και τεχνικές (ΔΕΕΠΣ).

Όσον αφορά το διαπολιτισμό, το νηπιαγωγείο και το πρόγραμμα του οφείλει να δείχνει σεβασμό στα παιδιά και τις οικογένειες τους, ανεξάρτητα από τις γλωσσικές, κοινωνικές και πολιτισμικές τους ταυτότητες. Κάθε παιδί είναι μοναδικό και όλα τα παιδιά έχουν τα ίδια δικαιώματα και την ανάγκη να αισθανθούν ότι γίνονται αποδεκτά γι' αυτό που είναι. Για αυτό και η συνεργασία σχολείου-οικογένειας βοηθάει τα παιδιά να αισθανθούν ότι η τάξη τους αποτελεί ένα συναισθηματικά ασφαλές πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορούν να εκφραστούν ακόμα κι αν δεν μιλάνε ελληνικά ή δεν έχουν τις ίδιες εμπειρίες με τους συμμαθητές τους (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Νηπιαγωγείο, 2011).

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι να δημιουργεί το κατάλληλο περιβάλλον για όλα αυτά. Επιπλέον δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες ώστε μέσα σε ένα ελκυστικό, ασφαλές, φιλικό και πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον να εξασφαλίζονται κίνητρα και προϋποθέσεις μάθησης για όλα τα παιδιά. Οργανώνει ελκυστικές μαθησιακές εμπειρίες που έχουν νόημα και ενδιαφέρον για τα ίδια τα παιδιά μέσα σε πνεύμα συνεργασίας, ενθάρρυνσης, εμπιστοσύνης, αποδοχής, αγάπης και επιμερισμού της εργασίας και των ρόλων. Επιδιώκει την αβίαστη συμμετοχή κάθε παιδιού στις καθημερινές δραστηριότητες του προγράμματος σύμφωνα με το δικό του τρόπο και ρυθμό. Αξιοποιεί τις προϋπάρχουσες γνώσεις, τα βιώματα και τις εμπειρίες των παιδιών ως σημείο εκκίνησης επιδιώκοντας συγχρόνως τη διεύρυνση και τον εμπλουτισμό τους. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι καθοριστικός καθώς βοηθά, συνεργάζεται, διαμεσολαβεί και διευκολύνει την όλη μαθησιακή διαδικασία (ΔΕΠΠΣ). Η διαπολιτισμική εκπαίδευση απαιτεί από τον εκπαιδευτικό να στηρίζει ψυχολογικά τα παιδιά που διαφέρουν. Ο νηπιαγωγός με τις πρωτοβουλίες που αναπτύσσει και τις επιλογές που κάνει, δημιουργεί το κατάλληλο συναισθηματικό κλίμα για την ομαλή προσαρμογή των παιδιών που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες, καθώς ενισχύοντας την αυτοπεποίθηση των παιδιών, δημιουργεί συνθήκες επιτυχίας, μέσα από τις οποίες θα αναδειχθούν οι ιδιαίτερες ικανότητες τους. Για αυτό το λόγο εκτός από τον προφορικό λόγο, ο εκπαιδευτικός εντάσσει στα προγράμματα του χειρωνακτικές και ψυχοκινητικές δραστηριότητες και εφαρμόζει την ομαδοσυνεργατική μέθοδο. Ακόμη βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία και συνεργασία με τους γονείς. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον τα «αυτόχθονα» παιδιά αναπτύσσουν την ικανότητα της ενσυναίσθησης και παίρνουν τη θέση των μειονοτικών παιδιών και αντιλαμβάνονται καλύτερα τις δυσκολίες που συναντούν τα «διαφορετικά» παιδιά (Ζιώγου & Μπέση, 2010).

Όσον αφορά τον τομέα του διαπολιτισμού, οι εκπαιδευτικοί φροντίζουν να δίνεται σε όλα τα παιδιά η ευκαιρία και η δυνατότητα να εκφραστούν, αν το επιθυμούν. Επίσης να

λειτουργούν ως πρότυπο δείχνοντας σεβασμό σε όλα τα παιδιά της τάξης και τις οικογένειες τους και να φροντίζουν να αντανακλάται η πολιτισμική και κοινωνική ταυτότητα των παιδιών και των οικογενειών τους στο περιβάλλον της τάξης και του σχολείου μέσα από βιβλία, φωτογραφίες, εικόνες, χάρτες και παραδοσιακά αντικείμενα. Τέλος να οργανώνουν συνεργατικές δραστηριότητες όπου όλα παιδιά μπορούν να αναλάβουν κάποιο ρόλο (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Νηπιαγωγείο, 2011). Το μάθημα σε μια διαπολιτισμική τάξη προβάλλει μεγάλες απαιτήσεις, αφού βασίζεται στη συστηματική καταπολέμηση των προκαταλήψεων. Ο εκπαιδευτής μεγαλωμένος μακριά από τα προβλήματα ενός πολυπολιτισμικού περιβάλλοντος πρέπει να αποκτήσει ευαισθησίες και στρατηγικές που να οδηγούν στη συμβίωση διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων και να ενισχύουν την ισότιμη συμμετοχή όλων των εκπαιδευομένων. Απαιτείται λοιπόν μια διαδικασία συνεχούς αλληλεπίδρασης εκπαιδευτών και μαθητών μέσα από την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων. Απαραίτητη είναι ωστόσο η κατάρτιση του εκπαιδευτικού γύρω από τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της ομάδας. Ο εκπαιδευτής μέσα στην αίθουσα είναι φορέας πολιτισμικών αντιλήψεων, αξιών, προσδοκιών, όπως και προκαταλήψεων, παρανοήσεων και στερεότυπων που επηρεάζουν τη διδασκαλία και τα μηνύματα που μεταδίδουν. Είναι έτσι σημαντικό να αντιληφθεί, να αποσαφηνίσει και να αναλύσει ο εκπαιδευτής τις δικές του πολιτισμικές αξίες, ώστε να βοηθήσει και τους εκπαιδευόμενους να αποκτήσουν ξεκάθαρες πολιτισμικές ταυτότητες και θετικές σχέσεις μεταξύ τους (Μπεζιάτη & Θεοδοσοπούλου).

3. ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

3.1 Η έρευνα

Στην συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία συνέλεξα τις παραλλαγές των παραμυθιών της *Σταχτοπούτας και της Χιονάτης*. Τα παραμύθια που βρήκα έφτασαν τα 22 στο σύνολό τους και ήταν ελληνόγλωσσες και ξενόγλωσσες παραλλαγές. Συγκεκριμένα στο παραμύθι της *Σταχτοπούτας* βρήκα 14 παραλλαγές από τις οποίες οι 3 ήταν ξενόγλωσσες και οι 11 ήταν ελληνόγλωσσες. Ενώ στο παραμύθι της *Χιονάτης* βρήκα 7 παραλλαγές από τις οποίες οι 3 ήταν ξενόγλωσσες και οι 4 ήταν ελληνόγλωσσες. Θα ήθελα επίσης να επισημάνω ότι τα παραμύθια *Gold –Tree and Silver –Tree*, *Maria the Wicked Stepmother and the Seven Robbers*, *The Crystal Casket* είναι μεταφρασμένα σε δική μου απόδοση από τα αγγλικά στα ελληνικά. Στη συνέχεια θα αναλύσω τις παραλλαγές των παραμυθιών και θα τις συγκρίνω σύμφωνα με τα διαπολιτισμικά στοιχεία που παρουσιάζουν. Έτσι θα επισημάνω τα κοινά

τους στοιχεία αλλά και τις διαφορές τους. Έπειτα αφού επιλέξω δύο παραμύθια, ένα ελληνόγλωσσο και ένα ξενόγλωσσο, για το παραμύθι της *Σταχτοπούτας* και της *Χιονάτης* αντίστοιχα, θα δημιουργήσω ένα σχέδιο εργασίας «Project». Στο project θα προτείνω δραστηριότητες για την αξιοποίηση αυτών των παραμυθιών στο νηπιαγωγείο από εκπαιδευτικούς. Στο τέλος θα καταλήξω στα γενικά συμπεράσματα της έρευνάς μου και θα σχολιάσω τα αποτελέσματά της.

3.2 Το ερευνητικό δείγμα

- 1) Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι (*Τα Ωραιότερα Κλασσικά Παραμύθια Των Αδελφών Γκριμ*, 2007)
- 2) Η Σταχτοπούτα (*Τα Ωραιότερα Κλασσικά Παραμύθια Των Αδελφών Γκριμ*, 2007)
- 3) Η Μυρσίνη-Μακεδονία (Μέγας, 1994)
- 4) Η Σταχτοπούτα - Συλλογή Ελένης Μελά (Μέγας, 1994)
- 5) Το Χρυσοφεγγαράκι - Καρδίτσα Θεσσαλίας (Μέγας, 1994)
- 6) Η φτωχιά μάνα και το όμορφο κοριτσάκι της - Στερεά Ελλάδα (Μερακλής, 1988)
- 7) Gold –Tree and Silver –Tree : Σκωτία (D. L. Ashliman, 1998-2013)
- 8) Maria, the Wicked Stepmother, and the Seven Robbers: Ιταλία, «Η Μαρία, η Κακιά Μητριά και οι Εφτά Ληστές» (D. L. Ashliman, 1998-2013)
- 9) The Crystal Casket: Ιταλία «Το κρυστάλλινο φέρετρο» (D. L. Ashliman, 1998-2013)
- 10) Η Σταχτοπούτα - Γέρμα Λακωνίας (Μέγας, 2004)
- 11) Η Αθοκουτάλα - Κριτσά Λασιθίου Κρήτης (Μέγας, 2004)
- 12) Η Σταχτιερού – Κεφαλλονιά (Μέγας, 2004)

- 13) Σταχτομπούτα – Μεσσήνη (Μέγας, 2004)
- 14) Τ' αθοκουτάλι - Κρήτη (Χατζητάκη-Καψωμένου)
- 15) Η Σταχτουπιπιλιάρου – Κασσάνδρα Χαλκιδικής (Χατζητάκη-Καψωμένου)
- 16) Η ορφανή – Μάνη (Χατζητάκη-Καψωμένου)
- 17) Η Κάλω και η Μάρω – Φωκίδα (Παπάκου-Λαγού, 1991)
- 18) Η γριούλα με τα τρία κορίτσια - Στερεά Ελλάδα (Μερακλής, 1988)
- 19) Οι τρεις αδελφές - Στερεά Ελλάδα (Μερακλής, 1988)
- 20) Η Γιε- Σεν : Κίνα «Yeh-Shen» (Σύνθεση)
- 21) Η Σημαδεμένη - Ινδιάνικη Παραλλαγή (Σύνθεση)
- 22) Η Ροδώπικ - Αίγυπτος (Σύνθεση)

3.3 Η μέθοδος/εργαλείο

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση των διαπολιτισμικών στοιχείων των παραμυθιών είναι η ποιοτική ανάλυση των δεδομένων. Στην ποιοτική ανάλυση οι διηγήσεις και οι αφηγήσεις περιγράφονται ως πραγματικά, η συλλογή τους είναι άμεση και προσδίδουν αληθοφάνεια στις εκθέσεις αναφοράς, καθώς έχουν το προσόν του αδιαμφισβήτητου. Μία από τις κύριες δυσκολίες που μπορεί όμως να αντιμετωπίσουν οι αρχάριοι ερευνητές κατά τη διάρκεια αυτής της μεθόδου είναι η πληθώρα των ποιοτικών δεδομένων, τα οποία προκαλούν και αντίστοιχες δυσκολίες στην ανάλυσή τους.

Σύμφωνα με την Tesch, υπάρχουν σαράντα έξι ετικέτες που έχουν χρησιμοποιήσει οι ποιοτικοί ερευνητές για να περιγράψουν την προσέγγισή τους. Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι οι εξής: α) στα χαρακτηριστικά της γλώσσας, β) στην ανακάλυψη των κανονικοτήτων, γ) στην κατανόηση του νοήματος του κειμένου ή της πράξης και δ) στο στοχασμό. Επίσης οι Stabtree και Miller παρουσιάζουν μια διαφορετική κατηγοριοποίηση για την ανάλυση των

δεδομένων που είναι οι εξής: α) ημιστατιστικές μέθοδοι, β) προσεγγίσεις περιγραμμάτων, γ) προσεγγίσεις επιμέλειας και δ) προσεγγίσεις απορρόφησης.

Παρόλα αυτά μεγάλη σημασία στην ποιοτική ανάλυση των δεδομένων παίζουν τα προσόντα του αναλυτή. Ο αναλυτής θα πρέπει να έχει ξεκάθαρη σκέψη και να μπορεί να επεξεργάζεται την πληροφορία με έναν κατανοητό και χρήσιμο τρόπο. Ωστόσο οι άνθρωποι ως φυσικοί αναλυτές έχουν ανεπάρκειες και μεροληψίες που αντιστοιχούν στα προβλήματα που έχουν ως παρατηρητές. Κάποια από αυτά τα προβλήματα είναι η υπερφόρτωση των δεδομένων, καθώς υπάρχουν περιορισμοί σχετικά με τον όγκο των δεδομένων που μπορεί κανείς να μεταχειριστεί και η διαθεσιμότητα των πληροφοριών. Κατά τη διαθεσιμότητα των πληροφοριών ο εκάστοτε αναλυτής μπορεί να δίνει μειωμένη προσοχή στις πληροφορίες που αποκτούν δύσκολα, ενώ να δίνουν περισσότερη προσοχή στις πληροφορίες που είναι εύκολο να αποκτηθούν. Ακόμη στις ανεπάρκειες του ανθρώπου ως αναλυτή εντάσσονται η εσωτερική συνέπεια, οι πληροφορίες που λείπουν, η ασυνέπεια και η αναθεώρηση των υποθέσεων (Robson, 2010).

3.4 Τα παραμύθια

A) Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι (*Τα Ωραιότερα Κλασσικά Παραμύθια Των Αδελφών Γκριμ, 2007*)

Μια φορά κι έναν καιρό, στην καρδιά του χειμώνα, όταν οι νιφάδες του χιονιού έπεφταν σαν πούπουλα από τον ουρανό, καθόταν μια βασίλισσα σε ένα παράθυρο που είχε ένα πλαίσιο από μαύρο εβένινο ξύλο κι έραβε. Κι όπως έραβε και κοιτούσε το χιόνι να πέφτει, τρύπησε με τη βελόνα το δάχτυλό της και τρεις σταγόνες αίμα έπεσαν στο χιόνι. **Κι επειδή το κόκκινο έδειχνε τόσο ωραίο πάνω στο άσπρο, σκέφτηκε:** «Αχ, να είχα ένα παιδί, τόσο λευκό όσο το χιόνι, τόσο κόκκινο όσο το αίμα και τόσο μαύρο όσο το ξύλο στο πλαίσιο».

Λίγο καιρό αργότερα γέννησε ένα κοριτσάκι, που ήταν λευκό σαν το χιόνι, με χείλη κόκκινα σαν το αίμα και μαλλιά τόσο μαύρα όπως ο έβενος και που για όλα αυτά το ονόμασαν Χιονάτη. Λίγο μετά τη γέννηση του παιδιού, η Βασίλισσα πέθανε. Μετά από ένα χρόνο, ο Βασιλιάς πήρε μια άλλη γυναίκα. Ήταν πολύ όμορφη, μα και περήφανη και ξιπασμένη και δεν μπορούσε να αντέξει να την ξεπερνά άλλη στην ομορφιά. **Είχε κι ένα μαγικό καθρέφτη κι όταν στεκόταν μπροστά του και κοιτιόταν, έλεγε:** «Καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, πες μου αυτή την ώρα, ποια είναι η ομορφότερη σ' ολόκληρη τη χώρα;». **Κι απαντούσε ο καθρέφτης:** «Εσύ κυρά-Βασίλισσα, αυτήν εδώ την ώρα, εσύ είσαι η ομορφότερη σ' ολόκληρη τη χώρα». Και τότε ήταν ευχαριστημένη, γιατί ήξερε ότι ο

καθρέφτης έλεγε την αλήθεια. Η Χιονάτη όμως μεγάλωνε και γινόταν όλο και πιο όμορφη και σαν έγινε επτά χρονών, ήταν τόσο όμορφη, σαν πρωινή δροσιά και ωραιότερη ακόμη κι από τη βασίλισσα. **Κι όταν αυτή ρώτησε μια μέρα τον καθρέφτη της:** «Καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, πες μου αυτή την ώρα, ποια είναι η ομορφότερη σ' ολόκληρη τη χώρα;». **Εκείνος απάντησε:** «Η ομορφότερη είσαι εσύ αυτήν εδώ την ώρα, μα η Χιονάτη είναι ομορφότερη σ' ολόκληρη τη χώρα».

Τα 'χασε τότε η βασίλισσα και έγινε κίτρινη και πράσινη από ζήλια. Από εκείνη τη στιγμή, κάθε φορά που έβλεπε τη Χιονάτη, γύριζε η καρδιά της μέσα στο στήθος της. Τόσο μισούσε το κορίτσι. Και το μίσος και η περηφάνια μεγάλωναν σαν αγριόχορτα μέσα στην καρδιά της όλο και περισσότερο, που μέρα και νύχτα δεν έβρισκε πια ησυχία. **Τότε φώναξε έναν κυνηγό και του είπε:** «Πήγαινε το παιδί έξω στο δάσος, δεν θέλω πια να το βλέπω στα μάτια μου. Να το σκοτώσεις και να μου φέρεις το πνευμόνι του και το συκώτι του για σημάδι». **Ο κυνηγός υπάκουσε και οδήγησε το παιδί έξω και σαν έβγαλε το μαχαίρι του και πήγε να τρυπήσει την αθώα καρδούλα της Χιονάτης, άρχισε εκείνη να κλαίει και είπε:** «Αχ, καλέ μου κυνηγέ, χάρισε μου τη ζωή. Θα τρέξω μέσα στο άγριο δάσος και δεν θα ξαναγυρίσω ποτέ σπίτι». **Κι επειδή ήταν τόσο όμορφο, συγκινήθηκε ο κυνηγός και είπε:** «Τρέξε τότε, φτωχό παιδί». «Τα άγρια θηρία θα σε έχουν φάει σε λίγο», **σκέφτηκε.**

Ήταν όμως σαν να του έφυγε ένα βάρος από την καρδιά του που δεν θα χρειαζόταν να τη σκοτώσει. Και σαν ξεπρόβαλε εκείνη την ώρα ένα μικρό αγριογούρουνο πηδώντας, το χτύπησε, του έβγαλε πνευμόνι και συκώτι και τα πήγε στη βασίλισσα σαν σημάδια. Ο μάγειρας τα έψησε μέσα σε αλάτι και η κακούργα γυναίκα τα έφαγε και νόμιζε πως έτρωγε της Χιονάτης το πνευμόνι και το συκώτι. Τώρα βρισκόταν το φτωχό παιδί στο μεγάλο δάσος ολομόναχο και το έπιασε τέτοιος φόβος, που κοιτούσε όλα τα φύλλα στα δέντρα και δεν ήξερε πώς να σωθεί. Άρχισε λοιπόν να τρέχει. Και πάτησε πάνω σε κοφτερές πέτρες και σε αγκάθια, ενώ τα άγρια θηρία πηδούσαν στο πλάι του, μα δεν το πείραζαν. Έτρεξε μέχρι εκεί που μπορούσαν να αντέξουν τα πόδια του, μέχρι που βράδιασε και τότε είδε ένα μικρό σπιτάκι και μπήκε μέσα να ξεκουραστεί.

Στο σπιτάκι ήταν όλα μικρά, αλλά τόσο χαριτωμένα και παστρικά που τα θαυμάζεις. Ήταν, που λες, ένα τραπεζάκι με άσπρο τραπεζομάντηλο με εφτά μικρά πιάτα, κάθε πιατάκι με το κουταλάκι του κι ακόμη εφτά μαχαιράκια και πιρουνάκια και εφτά ποτηράκια. Στον τοίχο βρίσκονταν εφτά κρεβατάκια το ένα πλάι στο άλλο, στρωμένα με κατάλευκες κουβέρτες. Η Χιονάτη, επειδή ήταν πεινασμένη και διψασμένη, έφαγε από κάθε πιατάκι λίγα λαχανικά και ψωμί και ήπιε από κάθε ποτηράκι μια σταγόνα κρασί. Μετά, επειδή ήταν κουρασμένη, ξάπλωσε σε ένα κρεβατάκι, αλλά κανένα δεν τη χωρούσε. Το ένα ήταν πολύ

μακρύ, το άλλο πολύ κοντό, μέχρι που το έβδομο ήταν σωστό. Κι εκεί ξάπλωσε, προσευχήθηκε στο Θεό και αποκοιμήθηκε.

Όταν σκοτεινίασε για τα καλά, ήρθαν οι κύριοι του σπιτιού. Αυτοί ήταν επτά νάνοι που έσκαβαν στα βουνά για μέταλλα. Άναψαν τις επτά λαμπίτσες τους και σαν φωτίστηκε το σπιτάκι, είδαν πως κάποιος είχε μπει μέσα, γιατί δεν ήταν πια όλα στη θέση που τα είχαν αφήσει. **Ο πρώτος είπε:** «Ποιος κάθισε στο καρεκλάκι μου;». **Ο δεύτερος:** «Ποιος έφαγε από το πιατάκι μου;». **Ο τρίτος:** «Ποιος πήρε από το ψωμάκι μου;». **Ο τέταρτος:** «Ποιος έφαγε από τα λαχανικά μου;». **Ο πέμπτος:** «Ποιος τρύπησε με το πιρουνάκι μου;». **Ο έκτος:** «Ποιος έκοψε με το μαχαιράκι μου;». **Ο έβδομος:** «Ποιος ήπια από το ποτηράκι μου;». **Τότε κοίταξε τριγύρω ο πρώτος και είδε ότι στο κρεβάτι του υπήρχε ένα μικρό βαθούλωμα κι είπε:** «Ποιος ξάπλωσε στο κρεβατάκι μου;». **Οι άλλοι ήρθαν τρέχοντας και φώναξαν:** «Και στο δικό μου ξάπλωσε κάποιος». Ο έβδομος όμως, σαν κοίταξε το κρεβάτι του, είδε τη Χιονάτη, που ήταν ξαπλωμένη εκεί και κοιμόταν. Τότε φώναξε τους άλλους, που ήρθαν τρέχοντας, φωνάζοντας από θαυμασμό κι έφεραν τις λαμπίτσες τους και φώτισαν τη Χιονάτη. «Αχ Θεέ μου, αχ Θεέ μου» **φώναξαν** «Τι όμορφο παιδάκι!»

Κι είχαν τόσο μεγάλη χαρά, που δεν την ξύπνησαν, μόνο την άφησαν στο κρεβατάκι να κοιμηθεί. Έτσι, ο έβδομος νάνος κοιμήθηκε μαζί με τους συντρόφους του, στου καθενός το κρεβάτι από μία ώρα κι έτσι πέρασε η νύχτα. Σαν ξημέρωσε, ξύπνησε η Χιονάτη και σαν είδε τους επτά νάνους τρόμαξε. **Αυτοί ήταν όμως φιλικοί και ρώτησαν:** «Πώς σε λένε;». «Λέγομαι Χιονάτη» **απάντησε εκείνη.** «Και πώς ήρθες σπίτι μας;» **συνέχισαν οι νάνοι.** Τότε εκείνη διηγήθηκε πως η μητριά της ήθελε να τη σκοτώσει, ο κυνηγός όμως της είχε χαρίσει τη ζωή κι είχε τρέξει όλη τη μέρα μέχρι που είχε βρει το σπίτι τους. **Οι νάνοι είπαν:** «Αν θέλεις να κρατάς το νοικοκυριό, να μας μαγειρεύεις, να στρώνεις τα κρεβάτια, να πλένεις, να ράβεις και να πλέκεις και να τα κρατάς όλα ταχτικά και καθαρά, τότε μπορείς να μείνεις μαζί μας και δεν θα σου λείπει τίποτα». «Ναι» **είπε η Χιονάτη** «με όλη μου την καρδιά». Κι έτσι έμεινε μαζί τους. Τους κρατούσε το σπίτι ταχτικό: Το πρωί πήγαιναν εκείνοι στα βουνά κι έψαχναν μέταλλα και χρυσό, το βράδυ επέστρεφαν και τότε έπρεπε να είναι έτοιμο το φαγητό τους. **Όλη την ημέρα το κορίτσι έμενε μόνο κι οι καλοί νάνοι το προειδοποιούσαν λέγοντας:** «Φυλάξου από τη μητριά σου, γιατί σύντομα θα μάθει πως είσαι εδώ. Μην αφήσεις κανέναν να μπει στο σπίτι».

Η βασίλισσα όμως, που πίστεψε πως είχε φάει το πνευμόνι και το συκώτι της Χιονάτης, δεν σκεφτόταν τίποτα άλλο παρά πως ήταν πάλι η πρώτη και ομορφότερη, **κι έτσι πήγε στον καθρέφτη της και ρώτησε:** «Καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, πες μου αυτή την ώρα, ποια είναι η ομορφότερη σ' ολόκληρη τη χώρα;». **Κι ο καθρέφτης απάντησε:** «Κυρά-

βασίλισσα, εσείς είστε η ομορφότερη εδώ, αλλά η Χιονάτη είναι χίλιες φορές ωραιότερη, κοντά στους εφτά νάνους και πέρα απ' το βουνό». Τότε τα 'χασε αυτή γιατί ήξερε πως ο καθρέφτης δεν έλεγε ψέματα και κατάλαβε πως ο κυνηγός την είχε κοροϊδέψει κι η Χιονάτη ζούσε ακόμη. Και τότε σκέφτηκε και ξανασκέφτηκε από την αρχή το πώς θα τη σκότωνε. Γιατί όσο δεν ήταν η ομορφότερη σε ολόκληρη τη χώρα, η ζήλια δεν την άφηνε σε ησυχία. Και σαν επιτέλους σοφίστηκε κάτι, έβαψε το πρόσωπό της, ντύθηκε σαν γριά πρματευτού κι έγινε αγνώριστη. **Με αυτή τη μορφή πήγε πέρα από τα βουνά στους επτά νάνους, χτύπησε την πόρτα και φώναξε:** «Εδώ η καλή πρμάτεια για πούλημα!». **Η Χιονάτη κοίταξε έξω από το παράθυρο και φώναξε:** «Καλημέρα, καλή γυναίκα, τι πουλάτε;». «Καλά πράματα, ωραία πράματα» **απάντησε αυτή** «ζώνες σε όλα τα χρώματα» **και τράβηξε μια έξω, που ήταν πλεγμένη από πολύχρωμο μετάξι.** «Φαίνεται καλή γυναικούλα, ας την αφήσω να μπει μέσα» **σκέφτηκε η Χιονάτη, ξεμαντάλωσε την πόρτα κι αγόρασε την κομψή ζώνη.** «Παιδί μου» **είπε η γριά** «πώς είσαι ντυμένο έτσι, έλα, θα σου φορέσω εγώ τη ζώνη όπως πρέπει». Η Χιονάτη δεν υποψιάστηκε τίποτα, στάθηκε μπροστά της κι άφησε να της φορέσει την καινούργια ζώνη. Η γριά όμως την έζωσε τόσο γρήγορα και σφιχτά, που της Χιονάτης της κόπηκε η αναπνοή κι έπεσε κάτω σαν νεκρή. «**Ησουν λοιπόν η πιο ωραία**» **είπε εκείνη και βιάστηκε να φύγει.** Όχι πολύ αργότερα, ήρθαν οι εφτά νάνοι στο σπίτι και τρόμαξαν σαν είδαν την αγαπημένη τους Χιονάτη να κείτεται στο πάτωμα. Κι ούτε ξυπνούσε ούτε κουνιόταν, μόνο ήταν σαν πεθαμένη. Τη σήκωσαν ψηλά κι επειδή είδαν πως ήταν πολύ σφιχτά ζωσμένη, έκοψαν τη ζώνη στα δύο. Τότε άρχισε πάλι να αναπνέει και σιγά σιγά ζωντάνεψε. **Σαν οι νάνοι άκουσαν τι είχε συμβεί, είπαν:** «Η γριά πρματευτού δεν ήταν άλλος από την αθεόφοβη βασίλισσα. Φυλάξου και μην αφήσεις κανέναν να μπει μέσα, αν δεν είμαστε και εμείς εδώ».

Το κακό θηλυκό όμως, σαν επέστρεψε σπίτι του, πήγε στον καθρέφτη και ρώτησε: «Καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, πες μου αυτή την ώρα, ποια είναι η ομορφότερη σ' ολόκληρη τη χώρα;». **Κι εκείνος απάντησε:** «Κυρά μου και βασίλισσα, εδώ είσαι η πιο ωραία, μα η Χιονάτη στα βουνά κοντά στους επτά νάνους χίλιες φορές από σένα είναι πιο ωραία». Σαν το άκουσε αυτή, της έφυγε όλο το αίμα από την καρδιά. Και συγχύστηκε τόσο, γιατί κατάλαβε πως η Χιονάτη είχε ζωντανέψει και πάλι. «**Τώρα όμως**» **είπε** «θα σοφιστώ κάτι που θα καταστρέψει για πάντα» και με μαγικά τεχνάσματα που γνώριζε, έφτιαξε μια μαγεμένη χτένα. Μετά μεταμφιέστηκε και πάλι και πήρε τη μορφή μιας άλλης γριάς. **Πήγε λοιπόν ξανά πέρα από τα βουνά, στους επτά νάνους, χτύπησε την πόρτα και φώναξε:** «Καλά πράματα για πούλημα!». **Η Χιονάτη κοίταξε έξω κι είπε:** «Φύγετε, φύγετε, δεν επιτρέπεται να αφήσω κανέναν να μπει». «**Να φανείς όμως στο παραθύρι θα στο επιτρέπουν**»

είπε η γριά, τράβηξε τη φαρμακωμένη χτένα και την κράτησε ψηλά. Κι άρεσε τόσο πολύ η χτένα στο παιδί, που ξεγελάστηκε κι η πόρτα άνοιξε. **Σαν συμφώνησαν για την αγορά, είπε η γριά:** «Λοιπόν, θα σε χτενίσω εγώ τώρα για να δεις». Η φτωχιά Χιονάτη δεν έβαλε κακό με το νου της κι άφησε τη γριά να κάνει όπως ήθελε, αλλά δεν πρόφτασε να βάλει τη χτένα στα μαλλιά της και το φαρμάκι έδρασε αμέσως και το κορίτσι έπεσε αναίσθητο. «Λοιπόν πεντάμορφη» **είπε η κακιά γυναίκα** «τώρα τελείωσα με σένα» **κι έφυγε.** Για κακή της τύχη όμως βράδιασε σύντομα, κι οι επτά νάνοι γύρισαν νωρίς σπίτι. Σαν είδαν τη Χιονάτη να κείτεται σαν νεκρή στη γη, υποψιάστηκαν αμέσως τη μητριά, έψαξαν και βρήκαν τη φαρμακωμένη χτένα και μόλις την έβγαλαν από τα μαλλιά της, συνήλθε η Χιονάτη και διηγήθηκε τα όσα έγιναν. Τότε την προειδοποίησαν ακόμη μια φορά να φυλάγεται και να μην ανοίγει σε κανέναν την πόρτα.

Η βασίλισσα στάθηκε σπίτι της μπροστά στον καθρέφτη και είπε: «Καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, πες μου αυτή την ώρα, ποια είναι η ομορφότερη σ' ολόκληρη τη χώρα;». **Κι αυτός απάντησε όπως και πριν:** «Κυρά μου και βασίλισσα μου, εδώ είσαι η πιο ωραία, μα η Χιονάτη στα βουνά κοντά στους επτά νάνους χίλιες φορές από σένα είναι πιο ωραία». Σαν άκουσε αυτή τον καθρέφτη να μιλά έτσι, την έπιασε τρεμούλα και σπασμοί από θυμό. «Η Χιονάτη πρέπει να πεθάνει» **φώναξε** «ακόμη κι αν μου στοιχήσει τη ζωή μου». Και πήγε σε μιαν απόκρυφη, μοναχική κάμαρη, όπου κανείς δεν πλησίαζε κι έφτιαξε ένα φαρμακωμένο, φαρμακερό μήλο. Εξωτερικά έδειχνε πανέμορφο, λευκό με κόκκινο, που όποιος και να το έβλεπε θα το λιμπιζόταν, μα έτσι κι έτρωγε ένα κομματάκι θα πέθαινε αμέσως. Σαν ετοίμασε το μήλο, έβαψε το πρόσωπό της και μεταμφιέστηκε σε αγρότισσα κι έτσι πήγε πέρα από τα βουνά, στους επτά νάνους. **Χτύπησε, κι η Χιονάτη έβγαλε το κεφάλι της από το παράθυρο και είπε:** «Δεν αφήνω κανέναν να μπει, οι επτά νάνοι μού το απαγορεύουν». «Δεν με πειράζει» **απάντησε η αγρότισσα** «εγώ θέλω να πουλήσω τα μήλα μου. Να, ένα θα σου το κεράσω». «Όχι» **είπε η Χιονάτη** «δεν μου επιτρέπεται να δεχτώ τίποτα». «Φοβάσαι το φαρμάκι;» **είπε η γριά.** «Κοίτα, θα κόψω το μήλο σε δυο κομμάτια. Θα φας εσύ το κόκκινο κομμάτι κι εγώ το άσπρο». Το μήλο όμως ήταν τόσο μαστορικά φτιαγμένο, που μόνο το κόκκινο κομμάτι ήταν φαρμακωμένο. Η Χιονάτη λιμπίστηκε το ωραίο μήλο και σαν είδε πως κι η αγρότισσα έτρωγε από αυτό, τότε δεν μπόρεσε να αντισταθεί άλλο. Έβγαλε το χέρι της και πήρε το φαρμακωμένο κομμάτι. Δεν πρόλαβε όμως να βάλει μια μπουκιά στο στόμα της κι έπεσε νεκρή στο έδαφος. **Τότε την κοίταξε η βασίλισσα με άγριο βλέμμα, γέλασε δυνατά και είπε:** «Άσπρη σαν το χιόνι, κόκκινη σαν το αίμα, μαύρη σαν τον έβενο, τούτη τη φορά οι νάνοι δεν θα μπορέσουν να σε ξυπνήσουν». **Κι όταν στο σπίτι ρώτησε τον καθρέφτη:** «Καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, πες μου αυτή την ώρα, ποια είναι η ομορφότερη σ'

ολόκληρη τη χώρα;» **επιτέλους απάντησε εκείνος:** «Εσύ κυρά-βασίλισσα, αυτήν εδώ την ώρα, εσύ είσαι η ομορφότερη σε ολόκληρη τη χώρα». Τότε ησύχασε η φθονερή καρδιά της, όσο μπορεί να ησυχάσει μια φθονερή καρδιά.

Οι νάνοι, σαν γύρισαν το βράδυ στο σπίτι, βρήκαν τη Χιονάτη να κείτεται στη γη και δεν έβγαине πια καμιά ανάσα από το στόμα της. Τη σήκωσαν, έψαξαν μπας και βρουν τίποτε φαρμακερό, της έλυσαν τη ζώνη, της χτένισαν τα μαλλιά, την έλουσαν με κρασί και νερό, μα όλα αυτά του κάκου. Το αγαπητό παιδί ήταν νεκρό κι έμεινε νεκρό. Την έβαλαν λοιπόν σε μια κάσα και κάθισαν και οι επτά και τη μοιρολογούσαν κι έκλαιγαν τρεις ολόκληρες μέρες. Και μετά θέλησαν να τη θάψουν, μα έδειχνε τόσο ζωντανή, σαν ένας ζωντανός ακόμη άνθρωπος κι είχε ακόμη τα ωραία ρόδινα μάγουλά της. «Δεν μπορούμε να τη χώσουμε στη μαύρη γη» **είπαν** κι έτσι έφτιαξαν μια διάφανη κάσα από γυαλί, που κανείς μπορούσε να τη βλέπει από όλες τις μεριές, την έβαλαν εκεί μέσα κι έγραψαν πάνω το όνομά της και πως ήταν βασιλοκόρη. Μετά τοποθέτησαν τη διάφανη κάσα έξω στο βουνό και ένας από αυτούς έμενε πάντα κοντά της και τη φύλαγε. Και τα ζώα ήρθαν κι αυτά να κλάψουν τη Χιονάτη, πρώτη μια κουκουβάγια, μετά ένα κοράκι και τέλος ένα περιστέρι. Κι έτσι κείτονταν η Χιονάτη για πολύ, πολύ καιρό μέσα στη διάφανη κάσα και δεν έλιωνε, αλλά φαινόταν σαν να κοιμόταν, γιατί το δέρμα της ήταν ακόμη τόσο λευκό όσο το χιόνι, τα χείλη της τόσο κόκκινα όσο το αίμα και τα μαλλιά της τόσο μαύρα όσο ο έβενος.

Συνέβη όμως κι ο γιος ενός βασιλιά χάθηκε μέσα στο δάσος κι ήρθε στο σπιτάκι των νάνων για να περάσει τη νύχτα. Είδε πάνω στο βουνό τη διάφανη κάσα και την όμορφη Χιονάτη, που βρισκόταν μέσα και διάβασε όσα έγραφε η κάσα. **Τότε είπε στους νάνους:** «Δώστε μου την κάσα, θα σας δώσω ό, τι μου ζητήσετε». **Αλλά οι νάνοι απάντησαν:** «Δεν τη δίνουμε, ούτε για όλο το χρυσάφι του κόσμου». **Και είπε εκείνος:** «Τότε χαρίστε τη μου, γιατί δεν μπορώ πια να ζήσω χωρίς να βλέπω τη Χιονάτη, θέλω να την τιμώ και να τη σέβομαι, σαν να ήταν γυναίκα μου». Σαν μίλησε έτσι, ένιωσαν οι καλοί νάνοι συμπόνια και του έδωσαν την κάσα. Το βασιλόπουλο έβαλε τότε τους υπηρέτες του να την κουβαλήσουν στους ώμους τους. Έτυχε όμως αυτοί που την κουβαλούσαν να παραπατήσουν σε έναν θάμνο κι από το τράνταγμα πετάχτηκε από το λαιμό της Χιονάτης το φαρμακερό κομμάτι μήλου που είχε δαγκώσει. Κι όχι πολύ αργότερα, άνοιξε τα μάτια, σήκωσε το καπάκι της κάσας ψηλά, σηκώθηκε και ήταν και πάλι ζωντανή. «Αχ, Θεέ μου, που βρίσκομαι;» **φώναξε. Το βασιλόπουλο αποκρίθηκε γεμάτο χαρά:** «Είσαι κοντά μου» **και αφηγήθηκε τι είχε συμβεί και είπε:** «Σ' αγαπώ όσο τίποτε άλλο στον κόσμο. Έλα μαζί μου στο παλάτι του πατέρα μου, να γίνεις η γυναίκα μου». Κι η Χιονάτη ήταν καλή μαζί του και πήγε κοντά του και οι γάμοι τους έγιναν με κάθε λαμπρότητα και μεγαλοπρέπεια. Στη γιορτή όμως προσκλήθηκε και της

Χιονάτης η αθεόφοβη μητριά. **Όπως λοιπόν είχε ντυθεί με ωραία ρούχα, πήγε μπροστά στον καθρέφτη της και είπε:** «Καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, πες μου αυτή την ώρα, ποια είναι η ομορφότερη σ' ολόκληρη τη χώρα;». **Κι ο καθρέφτης απάντησε:** «Κυρά- βασίλισσα, εσείς είστε η ομορφότερη εδώ αυτήν την ώρα, αλλά η νέα βασίλισσα είναι η ομορφότερη σ' ολόκληρη τη χώρα». Τότε πέταξε η κακιά γυναίκα μια κατάρα και την έπιασε φόβος, τόσο φόβος που δεν ήξερε τι να κάνει. Στην αρχή δεν ήθελε καθόλου να πάει στο γάμο, όμως κι έτσι δεν έβρισκε ησυχία. Έπρεπε να πάει και να δει τη νέα βασίλισσα. Και σαν μπήκε στο παλάτι, αναγνώρισε τη Χιονάτη και από φόβο και τρομάρα έμεινε εκεί δα και δεν μπορούσε να κουνηθεί. Αλλά ο δήμιος είχε ετοιμάσει ήδη ένα ζευγάρι σιδερένιες παντόφλες και τις είχε βάλει πάνω σε κάρβουνα αναμμένες και τις έφερε μπροστά της. Κι έβαλαν την κακιά τη μητριά να φορέσει τα πυρρόξανθα παπούτσια και να χορέψει τόσο, μέχρι που έπεσε νεκρή στη γη.

Β) Η Σταχτοπούτα (Τα Ωραιότερα Κλασσικά Παραμύθια, 2006)

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε μια κοπέλα που ήταν γλυκιά σαν ζαχαρόνερο, καλή σαν το φιλί της μητέρας κι όμορφη σαν τον ήλιο ψηλά στον ουρανό.

Η κοπέλα αυτή είχε μια πολύ κακιά μητριά, που της δυσκόλευε τη ζωή. Η μητριά και οι δύο κακές της κόρες της συμπεριφέρονταν σαν να ήταν υπηρέτριά τους. Την έβαζαν να τρίβει τα πατώματα, να πλένει τα πιάτα και τα ρούχα, να ξεσκονίζει και να γυαλίζει. Κι επειδή όταν τελείωνε τις δουλειές η κοπέλα καθόταν στο τζάκι, δίπλα στις στάχτες, για να ζεσταθεί λιγάκι, τη φώναζαν Σταχτοπούτα.

Παρ' όλα όμως που οι αδερφές της της συμπεριφέρονταν τόσο άσχημα, η Σταχτοπούτα ήταν πάντα καλοδιάθετη και ευγενική. Η ευγένειά της την έκανε ακόμα πιο όμορφη και η ομορφιά της έλαμπε σαν το φως του ήλιου μέσα από τα βρόμικα ρούχα της.

Μια μέρα συνέβη κάτι συναρπαστικό: Ο πρίγκιπας κάλεσε όλους τους ευγενείς της χώρας σ' ένα χορό στο παλάτι! Οι αδερφές της Σταχτοπούτας άρχισαν αμέσως να σκέφτονται τι θα φορούσαν για να κάνουν καλή εντύπωση.

Τις επόμενες μέρες η άμοιρη η Σταχτοπούτα έραβε και σιδέρωνε χωρίς σταματημό, αλλά η ίδια δε θα πήγαινε στο χορό, γιατί, όπως της είπε η μητριά της, ήταν μια απλή υπηρέτρια και επιπλέον δεν είχε και τι να φορέσει.

Η μεγάλη μέρα έφτασε. Η Σταχτοπούτα βοηθούσε τη μικρότερη αδερφή της να ντυθεί και αυτή τη ρώτησε ειρωνικά:

- Γιατί δεν έρχεσαι κι εσύ στο χορό, Σταχτοπούτα, να χορέψεις με τον πρίγκιπα;

Η μητριά της κι η άλλη αδερφή έσκασαν στα γέλια μόλις άκουσαν αυτά τα λόγια, γιατί τους φάνηκε πολύ αστεία η εικόνα ενός ξυπόλυτου κοριτσιού να χορεύει με τον πρίγκιπα! Όταν έφυγε η μητριά της με τις δύο κόρες της, η Σταχτοπούτα κάθισε σε μια γωνιά και έκλαψε. Ξαφνικά όμως παρουσιάστηκε μπροστά της μια καλή νεράιδα! Ήταν η νονά της!

- Τι σου συμβαίνει, γλυκιά μου Σταχτοπούτα; Τη ρώτησε.

Η νεράιδα, αν και ήξερε πόσο δύσκολα περνούσε τον τελευταίο καιρό η Σταχτοπούτα, πρώτη φορά την έβλεπε να κλαίει. Η Σταχτοπούτα της εξήγησε πως ήθελε πάρα πολύ να πάει στο χορό στο παλάτι και να συναντήσει τον πρίγκιπα.

- Αφού το θέλεις, θα γίνει, είτε η νεράιδα, γιατί είσαι πάντα καλή και ευγενική με τους άλλους!

Αμέσως η νεράιδα χτύπησε μια κολοκύθα με το μαγικό ραβδί της και τη μεταμόρφωσε σε άμαξα. Ταυτόχρονα μεταμόρφωσε έξι ποντικάκια σε υπέροχα άλογα κι ένα χοντρό ποντικό σε άμαξα!

- Τώρα, καλό μου κορίτσι, είσαι έτοιμη για το χορό! Είπε η νεράιδα.

- Μα δεν έχω ρούχα... ψιθύρισε η Σταχτοπούτα. Πώς θα πάω στο χορό με τα κουρέλια που φοράω;

Μ' ένα άγγιγμα του μαγικού ραβδιού της η νεράιδα μεταμόρφωσε τα βρόμικα ρούχα της Σταχτοπούτας σ' ένα υπέροχο χρυσοστόλιστο φόρεμα. Στο λαιμό της έλαμπε μια σειρά από μαργαριτάρια, ενώ τα όμορφα μαλλιά της τα στόλιζε μια χρυσή τιάρα. Όμως το ωραιότερο δώρο της νεράιδας ήταν τα υπέροχα γυάλινα γοβάκια της!

Με τη βοήθεια του άμαξά, η Σταχτοπούτα ανέβηκε στη μαγική άμαξα. Δεν ήξερε αν αυτό που ζούσε ήταν όνειρο ή αλήθεια, αλλά ό,τι κι αν ήταν της άρεσε! Λίγο πριν φύγει η άμαξα, η νεράιδα προειδοποίησε τη Σταχτοπούτα:

- Πρέπει να γυρίσεις πίσω πριν από τα μεσάνυχτα, Σταχτοπούτα, γιατί μόλις το ρολόι χτυπήσει δώδεκα φορές τα μάγια θα λυθούν!

Η Σταχτοπούτα υποσχέθηκε στη νεράιδα πως δε θα αργούσε κι έφυγε για το χορό. Στο δρόμο η καρδιά της χτυπούσε δυνατά από την προσμονή! Η Σταχτοπούτα έφτασε στο παλάτι, κατέβηκε από την όμορφη άμαξά της και ανέβηκε με χάρη τα σκαλοπάτια. Όταν παρουσιάστηκε στην αίθουσα του χορού, όλοι γύρισαν να τη θαυμάσουν.

Ο πρίγκιπας την κοίταξε κι αυτός κι ένιωσε αμέσως ερωτευμένος. Η αλήθεια όμως είναι πως όλοι όσοι βρίσκονταν εκεί ερωτεύτηκαν τη Σταχτοπούτα, τόσο όμορφη ήταν! Ο πρίγκιπας της ζήτησε αμέσως να χορέψουν μαζί κι όλοι τους κοιτούσαν μαγεμένοι. Κανείς δεν είχε αναγνωρίσει στο πρόσωπό της την υπηρέτρια με τα κουρελιασμένα ρούχα και το ευγενικό χαμόγελο, ούτε καν οι αδερφές της κι η μητριά της.

Ο πρίγκιπας χόρευε όλους τους χορούς με τη Σταχτοπούτα κι αυτή ένιωθε τόσο ευτυχισμένη, που ξέχασε ότι η ώρα περνούσε. Όταν όμως το ρολόι άρχισε να χτυπά μεσάνυχτα, η Σταχτοπούτα θυμήθηκε ξαφνικά τα λόγια της καλής της νεράιδας και έφυγε τρέχοντας από την αγκαλιά του πρίγκιπα. Ο πρίγκιπας και οι καλεσμένοι του είχαν μείνει άφωνοι! Η Σταχτοπούτα κατέβηκε γρήγορα τα σκαλιά, αλλά από τη βιασύνη της έχασε το ένα γυάλινο γοβάκι της.

Όταν ο πρίγκιπας κατάλαβε πως έχανε την αγαπημένη του, έτρεξε να την προλάβει, αλλά ήταν πολύ αργά. Η Σταχτοπούτα είχε εξαφανιστεί στο σκοτάδι. Ο πρίγκιπας θέλησε να τη φωνάξει, αλλά συνειδητοποίησε πως δε γνώριζε το όνομά της! Τότε όμως είδε το γυάλινο γοβάκι που της είχε πέσει στα σκαλοπάτια κι ορκίστηκε πως θα την έβρισκε, ακόμη κι αν έπρεπε να κινήσει γη και ουρανό.

Η Σταχτοπούτα έτρεξε πίσω στο σπίτι της κι εκεί η άμαξά της έγινε αμέσως κολοκύθα, τα άλογα ποντικάκια, ο αμαξάς έγινε κι αυτός ποντικός και στη στιγμή βρέθηκε να φοράει και πάλι τα κουρελιασμένα ρούχα που φορούσε και πριν. Την επόμενη μέρα όλοι στη χώρα μιλούσαν για το χορό και για την όμορφη ξένη που είχε κλέψει την καρδιά του πρίγκιπα. Ο πρίγκιπας ήταν πολύ δυστυχισμένος γιατί δεν ήξερε τίποτα για την όμορφη αυτή ξένη που τόσο είχε αγαπήσει. «Ευτυχώς που βρήκα το γυάλινο γοβάκι της» μονολογούσε. «Θα το χρησιμοποιήσω για να τη βρω».

Κι από εκείνη τη μέρα άρχισε να ψάχνει σε όλη τη χώρα για να βρει την κοπέλα στην οποία θα ταίριαζε ακριβώς το υπέροχο γυάλινο γοβάκι. Ο πρίγκιπας και η συνοδεία του πήγαιναν από σπίτι σε σπίτι και προσκαλούσαν κάθε γυναίκα, νέα ή ηλικιωμένη, να δοκιμάσει το γυάλινο γοβάκι. Σε καμία όμως δεν ταίριαζε! Τέλος ο πρίγκιπας έφτασε και στο σπίτι όπου ζούσε η Σταχτοπούτα με τη μητριά και τις δύο θετές αδερφές της. Ο πρίγκιπας είχε απογοητευτεί και πίστευε ότι δε θα έβρισκε ποτέ την όμορφη κοπέλα που του είχε κλέψει την καρδιά.

Οι κόρες της μητριάς προσπάθησαν να φορέσουν το γοβάκι, αλλά μάταια. Ήταν φανερό ότι καμία από τις δυο τους δεν ήταν η άγνωστη κοπέλα. Η Σταχτοπούτα κοιτούσε τις προσπάθειές τους κρυμμένη σε μια γωνιά. Ο πρίγκιπας την πρόσεξε και την κάλεσε να δοκιμάσει κι αυτή το γοβάκι. Η μητριά της και οι αδερφές της γέλασαν με κακία και του είπαν πως θα έχανε το χρόνο του. Η Σταχτοπούτα όμως ήρθε και κάθισε μπροστά στο τζάκι.

Ο πρίγκιπας γονάτισε και έβαλε το γυάλινο γοβάκι στο πόδι της. Αυτό ήταν. Το γοβάκι ταίριαζε τέλεια στο πόδι της κοπέλας! Η Σταχτοπούτα αμέσως σηκώθηκε και φόρεσε και το άλλο γοβάκι, που είχε φυλάξει από την ημέρα του χορού. Η μητριά και οι αδερφές της είχαν μείνει με το στόμα ανοιχτό.

- Ταιριάζει! Μουρμούρισε η μητριά.
- Ταιριάζει! Μουρμούρισαν οι αδερφές.
- Ταιριάζει! Τραγούδησε η νονά νεράιδα της Σταχτοπούτας, που έβλεπε όλη τη σκηνή κρυμμένη σε μια γωνία.

Κι αμέσως κούνησε το μαγικό ραβδάκι της κι η Σταχτοπούτα βρέθηκε να φοράει το πανέμορφο φόρεμα και τα κοσμήματα που φορούσε και στο χορό. Ο πρίγκιπας πήρε μαζί του τη Σταχτοπούτα στο παλάτι και την ίδια κιόλας μέρα την παντρεύτηκε!

3.5 Οι παραλλαγές τους

A) Παραλλαγές του παραμυθιού «Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι»

1) Η Μυρσίνη-Μακεδονία (Μέγας, 1994)

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν τρεις αδερφές, που ήταν ορφανές. Δεν είχαν ούτε μάνα, ούτε πατέρα. Μια μέρα θέλησαν να μάθουν ποια από τις τρεις ήταν η καλύτερη. Κι όταν κοντοζύγωνε να βασιλέψει ο ήλιος, στάθηκαν και οι τρεις στη σειρά και είπαν στον ήλιο:

- «**Ήλιε μου, ποια από τις τρεις μας είναι η καλύτερη;**». Και ο ήλιος είπε:- «**Και η μια καλή κι η άλλη καλή, μα η τρίτη η μικρότερη είναι ακόμη καλύτερη**». Σαν το άκουσαν αυτό οι μεγαλύτερες αδερφές δαγκώθηκαν και γύρισαν στο σπίτι φαρμακωμένες. Την άλλη μέρα οι δυο οι μεγαλύτερες έβαλαν τα καλά τους, στολίστηκαν και την καημένη τη μικρή, που την έλεγαν Μυρσίνη, την έντυσαν με τα χειρότερα και πιο λερωμένα ρούχα και πήγαν πάλι να ρωτήσουν τον ήλιο: -«**Ήλιε μου, ποια από τις τρεις μας είναι η καλύτερη;**». Και ο ήλιος είπε πάλι:- «**Και η μια καλή κι η άλλη καλή, μα η τρίτη η μικρότερη είναι ακόμη καλύτερη**». Σαν το άκουσαν αυτό οι αδερφές της Μυρσίνης, δαγκώθηκαν και γύρισαν στο σπίτι πολύ καταφρονημένες. Την τρίτη μέρα ξαναρώτησαν τον ήλιο κι αυτός τους έδωσε την ίδια απάντηση.

Τότε πια φούντωσαν και οι δυο από τη ζήλια τους και αποφάσισαν να διώξουν την καημένη τη Μυρσίνη.- «**Η μάνα μας έχει τόσα χρόνια που πέθανε και θα σηκωθούμε αύριο πολύ πρωί να πάμε να την ξανά χώσουμε. Μόνο θέλει να τα ετοιμάσουμε όλα αποβραδís, γιατί η μάνα μας είναι πολύ μακριά θαμμένη πάνω στο βουνό και πρέπει να ξεκινήσουμε πολύ πρωί**». Κι η δόλια η Μυρσίνη το πίστεψε και την άλλη μέρα πήρε ένα πρόσφορο και ένα πιάτο κόλλυβα και ξεκίνησαν να πάνε να ξανά χώσουν τη μάνα τους. Περπάτησαν, περπάτησαν κι έφτασαν μέσα σε ένα δάσος και πήγαν και κάθισαν κάτω από μια οξιά. Τότε είπε η μεγάλη:- «**Να, εδώ είναι το μνήμα της μάνας μας. Φέρτε το φτυάρι να σκάψω**». – «**Αχ! Κοίτα να δεις τι πάθαμε, οι ξεχασιάρες! Με τι θα σκάψουμε; Ξεχάσαμε να πάρουμε το φτυάρι! Τώρα τι θα κάνουμε;**». Τότε είπε η μεγάλη:- «**Μια από**

μας θα πάει να το πάρει!- Εγώ φοβάμαι!» λέει η μεσαία.- «Γιατί εγώ; Πουλί που πετάει ξαφνικά να δω, θα μαρμαρώσω! είπε η Μυρσίνη. Και τότε λέει η μεγάλη:- «Τότε εσύ Μυρσίνη θα καθίσεις εδώ κι εμείς θα πάμε να πάρουμε το φτυάρι, γιατί καμιά μας δε πηγαίνει μόνη της. Εσύ κάθισε εδώ και πρόσεχε τα κόλλυβα μέχρι να γυρίσουμε». – «Καλά, μόνο να γυρίσετε γρήγορα, γιατί κι εγώ φοβάμαι μόνη μου» τους είπε η Μυρσίνη και οι δυο αδερφές έφυγαν χαρούμενες.

Η καημένη η Μυρσίνη περίμενε και περίμενε, μέχρι που βασίλεψε ο ήλιος. Σαν άρχισε να νυχτώνει, άρχισε να κλαίει. Από το πολύ κλάμα της, τη λυπήθηκαν μέχρι και τα δέντρα. Και μια οξιά της είπε:-« Μην κλαις κορίτσι μου. Ρίξε αυτή την κουλούρα που έχεις, κι όπου σταθεί, εκεί να πας να μείνεις. Και μη φοβάσαι τίποτα». Έριξε λοιπόν η Μυρσίνη την κουλούρα κι άρχισε να τρέχει από πίσω της. Στάθηκε εδώ, στάθηκε εκεί και χωρίς να το καταλάβει η Μυρσίνη, κατέβηκε σε ένα λάκκο. Βλέπει μπροστά της ένα σπίτι και μπαίνει μέσα. Σ' αυτό το σπίτι έμεναν δώδεκα αδέρφια, οι μήνες, που όλη μέρα γύριζαν στον κόσμο και μόνο αργά το βράδυ γύριζαν στο σπίτι. Έτσι, όταν έφτασε η Μυρσίνη, δεν ήταν κανείς εκεί. Η Μυρσίνη ανασκουμπώθηκε, πήρε τη σκούπα, καθάρισε όλο το σπίτι και κάθισε μετά και μαγείρεψε ένα όμορφο φαγητό. Έστρωσε το τραπέζι, έφαγε κι αυτή λίγο και κρύφτηκε στη σοφίτα του σπιτιού. Ύστερα από λίγο έφτασαν κι οι μήνες. Μπαίνουν μέσα και τι να δουν! Όλο το σπίτι σκουπισμένο, το τραπέζι στρωμένο, όλα έτοιμα! Οι μήνες ξαφνιάστηκαν κι αναρωτιόντουσαν:- «Ποιος είναι αυτός που μας έκανε αυτό το καλό; Να μη φοβάται τίποτα! Ας βγει, κι αν είναι αγόρι θα τον κάνουμε αδερφό μας, κι αν είναι κορίτσι θα την κάνουμε αδερφή μας». Κανένας όμως δεν απάντησε. Κάθισαν λοιπόν στο τραπέζι, φάγανε το φαγητό κι έπεσαν στα κρεβάτια τους να κοιμηθούν. Το πρωί σηκώθηκαν κι έφυγαν όλοι μαζί. Τότε η Μυρσίνη κατέβηκε από τη σοφίτα, σκούπισε πάλι όλο το σπίτι και κάθισε κι έφτιαξε μια πίτα, μα τι πίτα! Πίτα που να τρως και να γλείφεις τα δάχτυλα σου. Σαν βράδιασε έστρωσε το τραπέζι και ετοίμασε τα πάντα. Έκοψε κι αυτή ένα κομματάκι πίτα, έφαγε και πήγε και κρύφτηκε πάλι στη σοφίτα. Σε λίγο ήρθαν κι οι μήνες και όταν τα βρήκαν πάλι όλα έτοιμα, δεν ήξεραν τι να πουν. Κι έλεγαν:- «Μα ποιος μας κάνει αυτό το καλό; Ας βγει, κι ας μη φοβάται!». Κι είπαν πολλά καλά λόγια, μα η Μυρσίνη δεν έβγαινε. Κάθισαν λοιπόν πάλι στο τραπέζι να φάνε και έπειτα πήγαν για ύπνο. Τότε λέει ο μικρότερος:- «Εγώ δε θα έρθω αύριο μαζί σας. Θα κάτσω εδώ και θα κρυφτώ, να δω ποιος είναι αυτός που έρχεται και μας τα κάνει όλα αυτά». Όταν ξημέρωσε, σηκώθηκαν όλοι κι έφυγαν και μόνο ο μικρός έμεινε και κρύφτηκε πίσω από την πόρτα. Τότε να σου κι εμφανίζεται η Μυρσίνη και την αρπάζει ο μικρός από το φουστάνι και της λέει: - «Εσύ είσαι κυρά που μας κάνεις αυτό το καλό και δε μας το λες, παρά μόνο κρύβεσαι; Μη φοβάσαι.

Εμείς θα σε έχουμε σαν αδερφή μας. Αυτό εμείς στον ουρανό το ζητούσαμε και στη γη το βρήκαμε».

Τότε η Μυρσίνη ξεθάρρεψε και άρχισε να του διηγείται πως την άφησαν οι αδερφές της και πως βρέθηκε στο σπίτι τους. Το βράδυ όταν ήρθαν οι μήνες και είδαν τη Μυρσίνη πολύ χάρηκαν. Τόσο πολύ, που δεν ήξεραν τι να κάνουν από τη χαρά τους. Έπειτα κάθισαν κι έφαγαν όλοι μαζί σαν αδέρφια. Το επόμενο πρωί όταν σηκώθηκαν, είπαν στη Μυρσίνη πριν φύγουν: - **«Αδερφούλα κάνε τις δουλειές σου όπως ξέρεις και το βράδυ θα δεις τι αδέρφια είμαστε».** Η Μυρσίνη έκανε όλες τις δουλειές και όταν άρχισε να βραδιάζει, βγήκε έξω από το σπίτι και περίμενε τα αδέρφια της. Και δεν περίμενε πολύ, αφού σε λίγο ήρθαν οι μήνες και είπαν χαρούμενοι: - **«Γεια σου αδερφούλα!»** - **«Καλώς τους!»** - **«Πως πέρασες σήμερα;»** - **«Καλά, εσείς;»** - **«Μη ρωτάς για μας! Αν πέρασες εσύ καλά, είμαστε κι εμείς καλά».** - **«Ελάτε τώρα, μη στέκεστε. Είστε κουρασμένοι και το τραπέζι είναι στρωμένο».** - **«Καλά λες Μυρσίνη, να φάμε, γιατί πολύ πεινάσαμε σήμερα».** Μπήκαν λοιπόν μέσα και κάθισαν στο τραπέζι. Και αφού έφαγαν, ο ένας έδωσε στη Μυρσίνη μαλαματένια σκουλαρίκια, ο άλλος ολόχρυσο φόρεμα που είχε μέσα κεντημένο τον ουρανό με τ' άστρα. Άλλοι της έφεραν φουστάνια που είχαν μέσα κεντημένα τη γη με τα χορτάρια και τη θάλασσα με τα ψάρια. Πράγματα που να τ' ακούσει κανείς, θαρρείς πως είναι παραμύθι. Κι έτσι η Μυρσίνη περνούσε με τους μήνες πολύ όμορφα!

Οι αδερφές της, όταν έμαθαν πως η Μυρσίνη ζει και είναι καλά, έσκασαν από τη ζήλια και βάλθηκαν να την φαρμακώσουν. Έφτιαξαν λοιπόν μια τούρτα κι έβαλαν μέσα δηλητήριο και πήγαν στη Μυρσίνη. Μόλις είχαν φύγει οι μήνες και η Μυρσίνη ήταν μόνη της στο σπίτι χτύπησαν την πόρτα. - **«Ποιος είναι;»** ρώτησε από μέσα η Μυρσίνη. - **«Μυρσίνη, τόσο γρήγορα μας ξέχασες! Άνοιξε, οι αδερφές σου είμαστε. Φάγαμε τον τόπο να σε ψάχνουμε στο βουνό!».** Η Μυρσίνη άνοιξε την πόρτα, έπεσε στην αγκαλιά τους κι άρχισε να κλαίει. Κι εκείνες τη ρώτησαν: - **«Που χάθηκες; Εμείς γρήγορα γρήγορα πήγαμε στο σπίτι, πήραμε το φτυάρι και γυρίσαμε να σε βρούμε. Ψάξαμε από εδώ, ψάξαμε από εκεί, μα δε σε βρίσκαμε πουθενά. Και σκεφτήκαμε πως θα φοβήθηκες και πως θα πέρασε κανένας άνθρωπος και θα πήγες μαζί του σε κανένα χωριό. Έπειτα μάθαμε πως είσαι εδώ και ήρθαμε να σε δούμε. Και όπως βλέπουμε είσαι μια χαρά».** - **«Είμαι πάρα πολύ καλά!»** - **«Το βλέπουμε. Μόνο κοίτα να μη το κουνήσεις από εδώ, αφού σ' αγαπούν τόσο πολύ. Εμείς τώρα φεύγουμε».** - **«Γιατί δε κάθεστε;»** - **«Είμαστε βιαστικές. Άλλη φόρα. Έχε γεια Μυρσίνη!»** - **«Στο καλό».** - **«Θα ερχόμαστε συχνά να σε βλέπουμε. Α, παραλίγο να το ξεχάσουμε. Σου φτιάξαμε κι αυτή τη τούρτα. Είναι από εκείνες που κάναμε για την ψυχή της μάνας μας. Πάρε την να την φας».** Κι η Μυρσίνη την πήρε κι όταν έφυγαν οι

αδερφές της, έκοψε ένα κομμάτι και το έδωσε στο σκυλάκι που είχε και το καημένο ψόφησε. Τότε η Μυρσίνη κατάλαβε πως η τούρτα ήταν δηλητηριασμένη και πως οι αδερφές της ήθελαν να την φαρμακώσουν και δεν την έφαγε. Την έριξε στον φούρνο και κάηκε. Αφού πέρασαν λίγες μέρες οι αδερφές της Μυρσίνης έμαθαν πως δεν φαρμακώθηκε. Πήραν τότε ένα φαρμακωμένο δαχτυλίδι και πήγαν πάλι να την επισκεφτούν. Χτύπησαν την πόρτα και η Μυρσίνη δεν άνοιξε. Τότε αυτές είπαν:- **«Άνοιξε Μυρσίνη, έχουμε να σου πούμε κάτι. Σου φέραμε ένα δαχτυλίδι της μάνας μας, γιατί εσύ όταν πέθανε ήσουν πολύ μικρή και δεν το ήξερες. Μας είχε δώσει εντολή να σου το δώσουμε όταν θα μεγάλωνες»**. Τότε η Μυρσίνη άνοιξε το παράθυρο και πήρε το δαχτυλίδι. Και μόλις το έβαλε, έπεσε κάτω αναίσθητη.

Το βράδυ που γύρισαν οι μήνες, μόλις την βρήκαν στο πάτωμα, άρχισαν να κλαίνε. Ύστερα από τρεις μέρες την έντυσαν στα χρυσά και την έβαλαν μέσα σε ένα μαλαματένιο σεντούκι και την είχαν μέσα στο σπίτι. Μετά από λίγο καιρό πέρασε από εκεί ένα βασιλόπουλο. Όταν είδε το σεντούκι, του άρεσε πολύ και το ζήτησε από τους μήνες. Στην αρχή δεν ήθελαν να του το δώσουν, αλλά μετά από πολλά παρακάλια του το έδωσαν. Μα είπαν στο βασιλόπουλο να μην το ανοίξει ποτέ. Το βασιλόπουλο πήρε το σεντούκι και το πήγε στο παλάτι. Μια μέρα αρρώστησε βαριά που κόντευε να πεθάνει. Φώναζε λοιπόν τη μάνα του και της είπε:- **«Μάνα θα πεθάνω και δε θα μάθω ποτέ τι έχει μέσα αυτό το σεντούκι. Φέρε το να το ανοίξω. Μόνο θέλω να είμαι μόνος μου»**. Βγήκαν λοιπόν όλοι έξω και άνοιξε το σεντούκι. Και είδε τη Μυρσίνη στα ολόχρυσα ντυμένη και τόσο όμορφη που ήταν, σαν άγγελος. Το βασιλόπουλο έμεινε με το στόμα ανοιχτό. Μετά από λίγο που συνήλθε, πρόσεξε το δαχτυλίδι της Μυρσίνης και το έβγαλε να δει αν έγραφε το όνομα της μέσα. Μόλις το έβγαλε από το χέρι της, η Μυρσίνη άνοιξε τα μάτια της και πετάχτηκε από το σεντούκι. Και είπε:- **«Που είμαι; Ποιος με έφερε εδώ; Εδώ δεν είναι το σπίτι μου. Που είναι τα αδέρφια μου;»** - **«Εγώ τώρα είμαι αδερφός σου και είσαι στο παλάτι του βασιλιά»** της απάντησε το βασιλόπουλο και της διηγήθηκε όλη την ιστορία με το σεντούκι. Τότε η Μυρσίνη θυμήθηκε τις αδερφές της και είπε:- **«Βασιλιά μου, αυτό το δαχτυλίδι ρίξε το μέσα στη θάλασσα, γιατί είναι φαρμακωμένο και μαγεμένο. Μου το έδωσαν οι αδερφές μου και μόλις το φόρεσα έμεινα όπως με βρήκες»**. Η Μυρσίνη είπε στο βασιλόπουλο όλη την ιστορία της κι αυτό θύμωσε πάρα πολύ και της είπε:- **«Αυτές τις αδερφές σου θα τις βρω όπου κι αν είναι και θα τις τιμωρήσω»**. - **«Όχι βασιλιά μου, να χαρείς, μην κάνεις τίποτα. Θα το βρουν από αλλού»** του είπε η Μυρσίνη.

Όταν έγινε καλά το βασιλόπουλο, παντρεύτηκε τη Μυρσίνη και ζούσαν πολύ καλά. Σαν έμαθαν οι αδερφές της πως η Μυρσίνη ζει και μάλιστα πως παντρεύτηκε το βασιλόπουλο, δε τις χωρούσε ο τόπος από τη ζήλια τους. Και πήγαν στο παλάτι. Βρήκαν έναν

αυλικό και τον ρώτησαν:- «Που είναι η βασίλισσα Μυρσίνη; Είμαστε οι αδερφές της και ήρθαμε να τη δούμε». – «Χωρίς την άδεια του βασιλιά, κανείς δε μπορεί να δει τη Μυρσίνη». τους απάντησε ο αυλικός και πήγε να βρει τον βασιλιά. Και του είπε:- «Βασιλιά μου, ήρθαν δυο κορίτσια και λένε πως είναι αδερφές της βασίλισσας Μυρσίνης. Θέλουν να την δουν. Έχω την άδεια σας να τις αφήσω να περάσουν;» - «Γρήγορα αυτά τα κορίτσια να τα πάρετε και να τα εξαφανίσετε, γιατί ήρθαν να φαρμακώσουν τη βασίλισσα». Και πήραν τις αδερφές, αλλά ποτέ κανείς δεν έμαθε τι απέγιναν. Ούτε φάνηκαν, ούτε ακούστηκαν πουθενά. Κι έτσι ζούσαν και βασιλεύαν η Μυρσίνη και το βασιλόπουλο, κι όλος ο κόσμος μιλούσε με τα καλύτερα λόγια για αυτήν και τα καλά που έκανε.

2) Η Σταχτομπούτα - Συλλογή Ελένης Μελά (Μέγας, 1994)

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν τρεις αδελφές. Η μια απ' αυτές ήταν πάρα πολύ όμορφη και οι άλλες δύο τη ζηλεύαν πολύ. Την κακομεταχειρίζονταν, την έντυναν άσχημα και τον χειμώνα την άφηναν να κρυώνει. Αυτή για να ζεσταίνεται, πήγαινε κοντά στις στάχτες, γι' αυτό την έλεγαν Σταχτομπούτα. Αυτές οι αδελφές είχαν ένα μαγικό καθρέφτη, που τον έλεγαν Ήλιο. Πήγαιναν λοιπόν μπροστά σ' αυτόν κάθε πρωί και οι τρεις, αφού οι δυο στολίζονταν πάρα πολύ και φορούσαν ωραία φορέματα και φανταχτερά βραχιόλια, και τον ρωτούσαν: «Ήλιε μου, ήλιε μου, ποια είναι η ομορφότερη απ' όλες;» «Η Τρίτη, η Σταχτομπούτα», απαντούσε κάθε φορά ο ήλιος. Αυτό λοιπόν δεν μπορούσαν να το χωνέψουν οι αδελφές οι δυο για πολύ, γι' αυτό μια μέρα έδιωξαν κακοντυμένη τη Σταχτομπούτα, για να χαθεί και να μην ξαναφανεί στα μάτια τους. Αυτή κλαίγοντας έφυγε και πήγαινε όπου τη βγάλει ο δρόμος. Τη νύχτα κοιμότανε στις κουφάλες των δέντρων και την ημέρα περιπλανιόταν. Ώσπου, μια μέρα, βρήκε ένα ωραίο σπίτι, ανοιχτό και μόνο του. Μπήκε μέσα δειλά και βεβαιώθηκε ότι δεν είναι κανείς. Παρατήρησε εκεί μέσα ότι υπήρχαν όλα τα είδη από σαράντα (σαράντα πιάτα, σαράντα πιρουνία, σαράντα παπούτσια κ.λπ). Υπήρχε όμως μεγάλη ακαταστασία. Κάθισε λοιπόν, έπλυνε τα πιάτα, σκούπισε, συγύρισε, άφησε τα πάντα καθαρά κι όταν πλησίαζε να βραδιάζει, κρύφτηκε έξω κάπου εκεί κοντά. Είδε λοιπόν το βράδυ να 'ρχονται σαράντα παλικάρια. Γύριζαν από τη δουλειά τους. Όταν βρήκαν αυτά όλα περιποιημένα, απόρησαν ποιος τα είχε κάνει. Κάθε μέρα λοιπόν, όταν γύριζαν, έβρισκαν πάντα το ίδιο: καθαρά, μαγειρεμένα, τα πάντα έτοιμα. Σκέφτηκαν τότε να μείνει ένας κρυμμένος κάπου μέσα στο σπίτι. Όταν λοιπόν πήγε η κόρη- Σταχτομπούτα να συγυρίσει το σπίτι, αυτός φανερώθηκε. Κείνη τρώμαξε, αλλά το παλικάρι την ευχαρίστησε που ερχότανε και τους έκανε τις δουλειές και της είπε να μείνει στο σπίτι τους κι αυτοί δεν θα την

αφήσουνε να χαθεί. Την άλλη μέρα, τα σαράντα παλικάρια της αγόρασαν πολλά δώρα: σαράντα βραχιόλια, σαράντα σκουλαρίκια, σαράντα φορέματα, όλα από σαράντα. Της έφεραν όλα τ' αγαθά και ζούσε σα βασίλισσα.

Οι δύο αδελφές της τότε, που τη νόμιζαν χαμένη, πήγαν μπροστά στον καθρέφτη κι άρχισαν να ρωτούν: «Ήλιε μου, ήλιε μου, ποια είναι η πιο όμορφη απ' όλες;» «Η Σταχτομπούτα», απάντησε ο ήλιος. «Μα, η Σταχτομπούτα ζει;» ρώτησαν αυτές. Κι ο ήλιος απάντησε: «Ζει και βασιλεύει και βασίλισσα ηγένει». Τότε αυτές, πήγαν να σκάσουν από το κακό τους. Σκέφτηκε λοιπόν η μια να ντυθεί φτωχή πωλήτρια και να πάει να βρει το σπίτι που έμενε η αδελφή της, για να της κάνει κακό. Πράγματι λοιπόν. Αφού ντύθηκε φτωχικά, πήρε μερικά βραχιόλια και δαχτυλίδια και άλλα κοσμήματα και βγήκε στο δρόμο με μόνο σκοπό να βρει που έμενε η αδελφή της. Ανάμεσα στα κοσμήματα, είχε κι ένα μαγικό δαχτυλίδι. Εκεί λοιπόν που περιπλανιόταν, βρέθηκε ξάφνου κάτω από ένα ωραίο σπίτι, που στο παράθυρό του καθόταν μια πανέμορφη κοπέλα, βουτηγμένη στα στολίδια και στη δροσιά της νιότης. Στο πρόσωπο της αναγνώρισε την ωραία αδελφή της, τη Σταχτομπούτα. Αμέσως αισθάνθηκε το μίσος να την κυριεύει, τη ζήλεια να την κατατρώγει. Έκανε λοιπόν τη θλιμμένη φτώχεια και πήγε κάτω από το παράθυρό της και την παρακάλεσε να αγοράσει κι από τα δικά της κοσμήματα. «Μα καλή μου κυρούλα, δε βλέπεις πόσα έχω; Τι να κάνω;» Αλλά επειδή τη λυπήθηκε, θέλησε ν' αγοράσει ένα δαχτυλίδι, περισσότερο για να τη βοηθήσει, αφού είδε ότι επέμενε πολύ. Τότε αυτή της έδωσε το μαγικό δαχτυλίδι κι έφυγε. Η κοπέλα πρόσθεσε στα σαράντα δαχτυλίδια που φορούσε κι αυτό. Αλλά, επειδή ήταν μαγικό, μόλις το φόρεσε, πέθανε. Ήλθαν το βράδυ τα σαράντα παλικάρια και ξαφνιαστήκαν που τη βρήκαν πεθαμένη. Δεν ήξεραν τότε τι να υποθέσουν. Ένας απ' αυτούς τότε, εκεί που καθότανε, μετρούσε τα σαράντα δαχτυλίδια. Ευθύς τότε η κόρη αναστήθηκε. Αμέσως άρχισαν να τη ρωτούν, πού βρήκε αυτό το δαχτυλίδι, που το φόρεσε και πέθανε. Κι αυτή τους διηγήθηκε όλη την ιστορία, πως έγινε. Χαρούμενα τα παλικάρια που την ξανάβλεπαν και πάλι ζωντανή, της άφησαν εντολή να μην ξαναγοράσει τίποτε ξένο από τις κακές μάγισσες, αφού όλα της τα είχαν αυτοί τόσο πλούσια.

Στο μεταξύ, ευχαριστημένη η κακιά αδελφή που κατόρθωσε κι έκανε τη δουλειά της, πήγε γρήγορα-γρήγορα στον καθρέφτη και ρώτησε τα ίδια. Και ο μαγικός ήλιος και πάλι απαντά: «Η Σταχτομπούτα είναι πιο όμορφη απ' όλες, ζει και βασιλεύει και βασίλισσα ηγένει». Σκέφτηκε τότε η κακιά αδελφή πως ίσως η κόρη δεν εφόρεσε το δαχτυλίδι, γι' αυτό ξανά επανέλαβε το ίδιο, αλλά αυτή τη φορά με σκουλαρίκι. Πάλι πέθανε η Σταχτομπούτα, πάλι τα παλικάρια μέτρησαν τα στολίδια και πάλι αναστήθηκε. Αυτήν τη φορά, τη συμβούλεψαν ότι δεν θα ξαναγόραζε στολίδια.

Πάλι οι αδελφές ρώτησαν τον καθρέφτη, πάλι ο καθρέφτης τα ίδια τους ξανάπε. Αποφάσισαν τότε να της κάνουν κακό που να μην μπορεί να διορθωθεί. Μεταμορφώθηκε λοιπόν σε άντρα και πήρε ένα δηλητηριασμένο μήλο και πήγε κάτω από τα παράθυρα της αδελφής και διαλαλούσε το εμπόρευσμά του. «Πάρτε ωραία κόρη, φρέσκα μήλα», παρακάλεσε και της πρόσφερε αμέσως το μαγικό μήλο. Μη βιάζοντας κακό στο νου της εκείνη, πήρε το πραγματικά στη φιγούρα ωραίο μήλο. Δεν αντιστάθηκε στον πειρασμό και το έφαγε, Αμέσως όμως έπεσε κάτω νεκρή. Τα παλικάρια επιστρέφοντας και βλέποντας την πάλι πεθαμένη, άρχισαν- συνηθισμένα όπως ήταν- να μετρούν τα βραχιόλια, τα δαχτυλίδια κ.λπ. Τα βρήκαν όμως όλα σωστά. Αφού είδανε ότι τίποτε δεν μπορεί να την ξαναφέρει στη ζωή, τη στόλισαν νεκρικά και άρχισαν να θρηνούν. Απ' έξω περνούσε ένας γέροντας, που άκουσε το θρήνο των παλικαριών και μπήκε μέσα, ρωτώντας τι συμβαίνει. Εκεί, δείχνοντας τη νεκρή κόρη, διηγήθηκαν όλα όσα είχαν συμβεί. Τότε ο γέρος πλησίασε στο φέρετρο κι έδωσε τρία σκαμπίλια στη πεθαμένη. Αμέσως βγήκε το μήλο από το στόμα και η πανώρια κόρη αναστήθηκε. Περίεργοι όλοι, άκουσαν τι της είχε συμβεί. Μη αντέχοντας άλλο, την εξανάγκασαν να πει ποιον υποπτεύεται ότι τα κάνει όλα αυτά. Η κόρη ήταν πια βέβαιη ότι μόνον οι κακές αδελφές της θα μπορούσαν να κάνουν κάτι τέτοιο. Μα, σαν μεγαλόψυχη που ήταν, δεν ήθελε να ομολογήσει την αλήθεια. Αλλά με την επιμονή των παλικαριών τους φανέρωσε, με μια μόνο προϋπόθεση, ότι πρέπει να τις συγχωρήσουν, ότι, αν και της έκαναν τόσο κακό, αυτή δεν ήθελε να το ανταποδώσει. Έτσι οι αδελφές εκείνες δεν τιμωρήθηκαν αλλά χάρη στην καλή τους αδελφή, έμαθαν να μην ζηλεύουν τον άλλο για τα χαρίσματά του και ν' αγαπούν την καλοσύνη της ψυχής.

3) Το Χρυσοφεγγαράκι - Καρδίτσα Θεσσαλίας (Μέγας, 1994)

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν τρεις αδελφές. Τη μια τη λέγαν Μήλω, την άλλη Ροίδω και την τρίτη Χρυσοφεγγαράκι. Αυτά τ' αδέρφια πλένονταν κάθε μέρα και κοιτάζαν στον καθρέφτη. Μέσα στον καθρέφτη έβλεπαν τον ήλιο και ρωτούσαν: «Ήλιε, προσήλιε, ποια είναι η καλύτερη από μας; Η Μήλω, η Ροίδω ή το Χρυσοφεγγαράκι;» Κι ο ήλιος έλεγε: «Καλά είστε όλα, αλλά καλύτερο είναι το Χρυσοφεγγαράκι».

Την άλλη μέρα το πρωί ξαναρωτούσαν τον ήλιο. Ο ήλιος όμως πάντοτε έλεγε ότι καλύτερο απ' όλα είναι το Χρυσοφεγγαράκι. Γι' αυτό η Μήλω και η Ροίδω θύμωσαν και σκέφτηκαν να σκοτώσουν το Χρυσοφεγγαράκι.

Μια μέρα έκαμαν μια κουλούρα στο σπίτι κρυφά και πήγαν στο δάσος να κόψουν κλαρί. Αφού έκαμαν όλα τα δεμάτιά τους, έβγαλαν την κουλούρα και κάθησαν να φάνε λίγο και να ξεκουραστούν. Εκεί όμως που πήραν να κόψουν την κουλούρα, την κύλησαν κάτω

μακριά στο γκρεμό, χωρίς να καταλάβει το Χρυσοφεγγαράκι. Τότε λένε: «Ποιος θα πάει να πάρει την κουλούρα; Θα πάς εσύ Μήλω;» «Όχι», λέει η Μήλω. «Θα πας εσύ, Ρόιδω;» «Όχι», λέει η Ρόιδω. «Θα πάς εσύ, Χρυσοφεγγαράκι;» «Θα πάω», λέει και ξεκίνησε και πήγε.

Ήταν όμως πολύ μεγάλος ο γκρεμός και νύχτωσε χωρίς να μπορέσει να βγει στην κορυφή. Καθώς προχωρούσε όμως το Χρυσοφεγγαράκι προς τα επάνω, βρήκε μια καλύβα που έμεναν σαράντα δράκοι. Μπήκε στην καλύβα το Χρυσοφεγγαράκι και κρύφτηκε κάτω από μια κοπάνα για να μην το ιδούν οι δράκοι και το φάνε. Όταν έφυγαν το πρωί, το Χρυσοφεγγαράκι βγήκε από τη σκάφη κι έκαμε όλες τις δουλειές: συγύρισε την καλύβα και το βράδυ που θα γύριζαν, ξανά τρύπωσε κάτω από τη σκάφη. Ήλθαν οι δράκοι από τη δουλειά τους και τα βρήκαν όλα έτοιμα: βρήκαν και το φαγητό και έφαγαν. Μόλις μπήκαν όμως στην καλύβα κατάλαβαν ότι εκεί μέσα ήταν άνθρωπος και είπε ένας απ' αυτούς: «Ανθρώπινο κρέας μου μυρίζει». Οι δράκοι τότε θέλησαν να βρουν τον άνθρωπο και γι' αυτό την άλλη μέρα είπαν ότι θ' αφήσουμε έναν εδώ να ιδεί, ποιος είναι κρυμμένος. Έφυγαν το πρωί όλοι κι άφησαν τον τυφλό στην καλύβα. Το Χρυσοφεγγαράκι βγήκε πάλι κι έκαμε όλες τις δουλειές, χωρίς να ιδεί ο δράκος, που ήταν τυφλός, κι όταν βράδιασε, ξανά κρύφτηκε στην κοπάνα.

Γύρισαν το βράδυ οι δράκοι και τα βρήκαν όλα έτοιμα και είπαν πάλι: «Ανθρώπινο κρέας μυρίζει». Ρώτησαν τότε τον τυφλό το δράκο ποιον είδε κι εκείνος είπε: «Δεν είδα κανέναν». Την άλλη μέρα άφησαν τον κουτσό στην καλύβα. Έφυγαν το πρωί οι δράκοι κι ο κουτσός βγήκε στην αυλή να ηλιαστεί. Το Χρυσοφεγγαράκι βγήκε πάλι κι έκαμε τις δουλειές. Ο κουτσός όμως απ' έξω το είδε και μπήκε μέσα. Το Χρυσοφεγγαράκι φοβήθηκε πολύ. Αλλά ο δράκος πήγε κοντά του, το καλοπήρε, το πήρε στην αγκαλιά του και του είπε: «Πώς βρέθηκες εδώ μέσα;».

Τότε το Χρυσοφεγγαράκι τα διηγήθηκε όλα. «Καλά», είπε ο κουτσός, «το βράδυ θα έλθουν όλα τ' αδέρφια μου: αλλά εσύ μην φοβηθείς: να πας να τους φιλήσεις όλους του χέρι. Τελευταία να πας στο μεγάλο δράκο, που κάθεται στη γωνία. Αυτός θα σε πάρει στην αγκαλιά του και θα σε ρωτήσει πώς ήλθες εδώ. «Καλά», είπε το Χρυσοφεγγαράκι.

Ήλθαν το βράδυ οι δράκοι και κάθισαν γύρω-γύρω. Πήγε τότε το Χρυσοφεγγαράκι και τους φίλησε το χέρι. Τελευταία πήγε στο μεγάλο δράκο, που ήταν στη γωνία. Αυτός το πήρε στην αγκαλιά του και το ρώτησε: «Πώς βρέθηκες εδώ μέσα;» Το Χρυσοφεγγαράκι είπε τότε όλη την ιστορία. Ότι πήγε με τ' αδέρφια του στο δάσος να κόψουν κλαρί και κει που κάθισαν να φάνε, κυλίστηκε η κουλούρα και κατέβηκε αυτό να την πάρει και ότι τ' αδέρφια του έφυγαν, χωρίς να ξέρει πού πήγαν και βαδίζοντας στο γκρεμό, έφτασε στο σπίτι τους.

«Καλά», είπε ο μεγάλος δράκος, «τόρα θα καθήσεις εδώ να μας κάνεις τις δουλειές κι εμείς θα σε παντρέψουμε και θα σου δώσουμε πολλά λεφτά».

Οι αδελφές του όμως καθρεφτίζονταν πάλι και ρωτούσαν τον ήλιο: «Ήλιε, προσήλιε, ποια είναι η καλύτερη από μας;» Κι ο ήλιος έλεγε: «Καλά είστε όλα, αλλά καλύτερο είναι το Χρυσοφεγγαράκι, που βρίσκεται στου δράκου την καλύβα». Σκέφτηκαν τότε η Μήλω κι η Ροίδω, να πάνε να βρουν το Χρυσοφεγγαράκι και να του κάνουν κακό. Φόρεσαν άλλα ρούχα, πήραν μαζί και διάφορα πράγματα, βραχιόλια, σκουλαρίκια, καρφίτσες, να τα πουλήσουν, και ξεκίνησαν να βρουν το Χρυσοφεγγαράκι. Βάδισαν, βάδισαν πολύ. Κάποτε έφτασαν στου δράκου την καλύβα και φώναξαν: «Κυρά- κυρά!» «Ορίστε», λέει το Χρυσοφεγγαράκι. «Έλα να ιδείς, έχουμε ωραία πράγματα». Τότε βγήκε το Χρυσοφεγγαράκι στο παράθυρο και κοίταξε. Εκεί καθώς μιλούσε κι είχε το στόμα του ανοιχτό, του πετούν τ' αδέρφια του ένα δαχτυλίδι στο στόμα. Το Χρυσοφεγγαράκι πέθανε αμέσως και τ' αδέρφια του έφυγαν.

Όταν γύρισαν το βράδυ οι δράκοι στην καλύβα, βρήκαν το Χρυσοφεγγαράκι πεθαμένο. Του έκαμαν τότε ένα χρυσό κουτί και το έβαλαν μέσα · κι αυτό το κουτί, το κρέμασαν επάνω σ' ένα δέντρο, έξω από την καλύβα τους.

Ο γιος του βασιλιά πήγαινε για κυνήγι και μια μέρα έφτασε ως εκεί και είδε το χρυσό κουτί που ήταν επάνω στο δέντρο. Ανέβηκε τότε ψηλά επάνω. Το δέντρο όμως κουνήθηκε κι έπεσε κάτω το κουτί. Όπως έπεσε, ταραχτήκε και βγήκε το δαχτυλίδι από το στόμα και το Χρυσοφεγγαράκι ξανά ζωντάνεψε. Μόλις το είδε το βασιλόπουλο του άρεσε πολύ και του είπε ότι θα το πάρει γυναίκα του. Όταν το βράδυ ήλθαν οι δράκοι, βρήκαν το Χρυσοφεγγαράκι ζωντανό και το ρώτησαν: «Πώς ξαναζωντάνεψες;» Είπε το Χρυσοφεγγαράκι πως ήλθε ο γιος του βασιλιά, πως αναστήθηκε και πως του είπε ότι θα πάρει γυναίκα του. Ήλθε αργότερα το βασιλόπουλο, έκανε αρραβώνες με το Χρυσοφεγγαράκι, παντρεύτηκαν και το πήρε στο παλάτι του.

Τ' αδέρφια του ρωτούσαν πάλι τον ήλιο ποια είναι η καλύτερη κι ο ήλιος έλεγε: «Καλά είστε όλα, αλλά καλύτερο είναι το Χρυσοφεγγαράκι, που είναι στου βασιλιά το σπίτι».

Τότε ξανά φόρεσαν αλλά ρούχα, πήραν διάφορα πράγματα όπως πρώτα, και πήγαν στο παλάτι. Όταν έφτασαν εκεί, φώναξαν: «Κυρά, έ κυρά, έβγα να σε ιδούμε, έχουμε ωραία πράγματα». Βγήκε πάλι το Χρυσοφεγγαράκι από το παράθυρο και κοίταξε. Εκεί που μιλούσε, του πέταξαν μια βελόνα στο στόμα οι αδελφές του και το Χρυσοφεγγαράκι έγινε μηλιά στον κήπο. Οι αδελφές της έφυγαν. Όταν πήγαινε το παιδί της να κόψει μήλα, η μηλιά χαμήλωνε τα κλωνάρια της για να τα φτάσει · όταν πήγαινε ο βασιλιάς, πάλι χαμήλωνε η μηλιά. Όταν όμως πήγαινε η αδελφή του, που ζήλευε και μάλωνε το Χρυσοφεγγαράκι, τότε ψήλωνε πολύ

η μηλιά τα κλαριά της και δεν την άφηνε να κόψει μήλα. Γι αυτό λέει μια μέρα η αδελφή του βασιλιά: «Θα την κόψω αυτή τη μηλιά». «Όχι», λέει ο βασιλιάς, που κατάλαβε ότι αυτή ήταν η γυναίκα του, «δε θα την κόψεις». «Θα την κόψω», λέει η αδελφή του. Και μια μέρα πήρε το τσεκούρι κι άρχισε να την κόβει. Εκείνη την ώρα πέρασε μια γριά και ζήτησε ένα ξύλο. Κι ο βασιλιάς, που ήταν κι αυτός εκεί, της το έδωσε. Το πήρε η γριά και πήγε σπίτι της. Εκεί, έβαλε το κρέας πάνω στο ξύλο και το κοπανούσε να το κάνει ψιλό. Όπως όμως κοπανούσε το κρέας άκουσε μια φωνή που έλεγε: «Μη με χτυπάς εδώ, γιαγιά, είναι το χεράκι μου». Τότε η γιαγιά, άνοιξε με προσοχή το ξύλο και βγήκε από μέσα μια ωραία κοπέλα με χρυσά φορέματα, που έλαμψε όλο το δωμάτιο.

Ο βασιλιάς όμως, όταν έδωσε το ξύλο, πήγε κοντά στη γριά και κοίταζε από την πόρτα κρυφά τα είδε όλα αυτά. Κάποια άλλη μέρα, περνούσε η γριά έξω από το παλάτι την είδε ο βασιλιάς και της λέει: «Γιαγιά, θέλω να με φιλέψεις στο σπίτι σου». «Α», λέει η γριά, «δεν έχω τίποτα, τι να σε φιλέσω;» «Ότι έχεις, θα φάω κι εγώ». Από τα πολλά δέχτηκε η γριά να τον φιλέψει πήγε ο βασιλιάς στο σπίτι της. Μόλις είδε το Χρυσοφεγγαράκι, αμέσως τη γνώρισε, που ήταν η γυναίκα του κι ήθελε να την πάρει. Η γριά όμως δεν την άφηνε. Ήθελε να την κρατήσει σπίτι της.

Στο τέλος όμως την πήρε ο βασιλιάς και την πήγε στο παλάτι του. Κι από τότε, έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

4) Η φτωχιά μάνα και το όμορφο κοριτσάκι της - Στερεά Ελλάδα (Μερακλής, 1988)

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια φτωχή γυναίκα κι είχε ένα πολύ όμορφο κι ήσυχο κοριτσάκι. Το έστελνε στο σχολείο. Ήταν καλή μαθήτρια. Η δασκάλα τη ζήλευε, δεν την αγαπούσε καθόλου.

Όταν πήγαινε η κάθε μαθήτρια και της έλεγε: «Καλημέρα, κυρά δασκάλα», εκείνη της έλεγε:

- Καλώς την καλομοίρα.

Μόλις έφτανε το φτωχό κοριτσάκι, έλεγε:

- Καλημέρα, κυρά δασκάλα.

Και κείνη της έλεγε:

- Καλώς τη σκυλομοίρα.

Από τις πολλές φορές πήγε το κορίτσι και τα είπε στη μανούλα της όπως της τα έλεγε η δασκάλα. Κι αποφάσισε η φτωχή μητέρα να πάει στο σχολείο να τη ρωτήσει γιατί έλεγε στο παιδί της αυτά τα λόγια.

Μα η δασκάλα ήταν πολύ κακιά και ήθελε να την πληγώσει και δε δυσκολεύτηκε να της πει με κακία:

- Ξέρω εγώ τι σας λέω, γιατί η κόρη σας έχει σκύλινη τη μοίρα της.

Στεναχωρήθηκε η καημένη μανούλα και πήρε το κοριτσάκι και έφυγε από το σχολείο. Από τη στεναχώρια της περπατούσε, περπατούσε μια μέρα ολόκληρη. Είχε πάρει και τη μικρή μαζί της και πήγανε στο δάσος να μαζέψει ξύλα, χόρτα, σαλιγκάρια, μανιτάρια κι άλλα, να είχανε να τρώνε, γιατί ήτανε φτωχοί και δεν είχαν λεφτά ν' αγοράσουν πράγματα.

Εκεί που μαζεύανε χόρτα, να σου ένα παλικάρι. Έλαμπε απ' ομορφιά, καλοντυμένο σαν βασιλιάς. Μόλις είδε τη μικρή, θαμπώθηκε. Ρωτάει τη μάνα της:

- Τι είν' αυτό το πλάσμα; Μήπως είναι νεράιδα; Δεν έχω ξαναδεί τέτοια ομορφιά.
- Μπα, παλικάρι μου, είναι το φτωχό μου κοριτσάκι αλλά δεν έχει μοίρα. Είναι άτυχο.
- Και που το ξέρεις, γιαγιά, πως είναι άτυχο;
- Το είπε η κυρά – δασκάλα. Καλό μου παλικάρι, άντε στο καλό και άσε μας στη φτώχεια μας. Το παλικάρι όμως δεν έφευγε, αν δεν έπαιρνε μαζί του την πεντάμορφη μικρή. Επέμενε τόσο πολύ, ώσπου τα κατάφερε, την πήρε και την πήγε στον πατέρα του.

Ο πατέρας του, που ήταν και αυτός τόσο καλός, μόλις την είδε, αμέσως τη συμπάθησε κι έδωσε την ευχή του στο παιδί να την κάνει γυναίκα του. Τη στόλισε με πλούσια δώρα, με τα καλύτερα φορέματα, με πολλά χρυσαφικά. Ζούσανε πολύ ευτυχισμένοι. Κάνανε κι ένα όμορφο αγοράκι, που δεν είχε άλλος τόσο όμορφο παιδί στον κόσμο.

Το έμαθε όμως η κακιά δασκάλα για το μεγάλο τυχερό της μικρής και πάλι ζήλεψε. Στέλνει μια μάγισσα, ότι τάχα πουλάνε διάφορα πράγματα, που ήταν όλα μαγεμένα. Τη στιγμή που η κοπέλα ήταν στον κήπο με το παιδάκι της κι έκοβε λουλούδια, να και η μάγισσα που της είπε:

- Φόρεσε αυτό, κοπέλα μου, να δεις πώς σου πηγαίνει.
- Το άλλο φόρεμα τι όμορφο που είναι!
- Πάρε, κυρά μου, αυτό το δαχτυλίδι που είναι τόσο όμορφο.

Παίρνει και βάζει για να δοκιμάσει ένα δαχτυλίδι στο χέρι της κι αμέσως έγινε πουλί και καθόταν όλη τη μέρα στον κήπο και κελαηδούσε με ανθρώπινη φωνή κι έλεγε:

- Ο άντρας μου να κοιμηθεί γλυκά, φρ φρ, και το παιδί γλυκύτερα. Και εκείνη που με μάγεψε ύπνο να μην χορτάσει.

Έλεγε όλο το ίδιο κάθε μέρα, κάθε μέρα το ίδιο λάλημα. Μια μέρα πέρασε η κακιά δασκάλα από 'κει, τ' άκουσε και πήγε στο δήμαρχο αμέσως και του είπε:

- Να βάλεις εργάτες να κόψουν το δέντρο που έρχεται ένα μεγάλο πουλί και μας ενοχλεί.

Αμέσως ο δήμαρχος έστειλε δυο εργάτες ξυλοκόπους να κόψουν το δέντρο. Τι έγινε όμως τότε! Ακούνε πάλι μ' ανθρώπινη λαλιά να λέει το πουλί:

- Φρ φρ, μάστορα, μαστοράκια μου, προσέχτε το τσεκούρι, γιατί είμαι μάνα και πονώ, έχω παιδί και άντρα που βραδυοξημερώνομαι και λέω τον καημό μου. Το δέντρο μην το κόψετε, είναι η δική μου στέγη.

Και τότε ξαφνικά οι ξυλοκόποι σκεφτήκανε: «Τι ήταν αυτή η ανθρώπινη φωνή που ένα πουλί έλεγε; Μήπως ήταν όλ' αυτά αληθινά;» Και σταματήσανε να κόψουν το δέντρο ώσπου φέρανε την κακιά μάγισσα τη δασκάλα κοντά στον κήπο και είδανε ένα μεγάλο θαύμα. Μόλις ζύγωσε κοντά η μάγισσα, το δέντρο έγινε βάτος κι ήθελε να της βγάλει τα μάτια.

Την τραβήξαν πιο πέρα και την αφήσανε να δοκιμάσουνε. Τότε πήγε ο πατέρας με το παιδί κοντά στο δέντρο. Τι να δούνε. Το δέντρο είχε γίνει μια ωραία τριανταφυλλιά και χάιδευε τον πατέρα και το παιδί.

Τότε κατάλαβαν πως όλα τα είχε κάνει η μάγισσα με τα μάγια της. Την κάνανε χίλια κομματάκια κι αμέσως το πουλί έγινε πάλι όπως ήταν πρώτα, μια όμορφη κοπέλα. Κι έτσι έζησε αυτοί καλά με τον άντρα της και το παιδί της κι εμείς καλύτερα.

5) Gold –Tree and Silver –Tree : Σκωτία (D. L. Ashliman, 1998-2013)

Μια φορά και έναν καιρό, ζούσε ένας βασιλιάς, που είχε μια γυναίκα που την έλεγαν Silver –Tree και μια κόρη που την έλεγαν Gold- Tree. Κάποιες μέρες, η Gold- Tree πήγαινε μαζί με την Silver –Tree σ' ένα λαγκάδι, όπου υπήρχε μια πηγή με πέστροφες. Εκεί η Silver –Tree είπε:

- Καλή μου πέστροφα, μικρή μου φίλη, δεν είμαι εγώ η πιο όμορφη βασίλισσα στον κόσμο;
- Όχι δεν είσαι εσύ, της απάντησε η πέστροφα
- Και τότε ποια είναι;
- Η Gold- Tree, η κόρη σου, είναι η πιο όμορφη

Τότε η Silver –Tree γύρισε στο σπίτι της πολύ θυμωμένη. Ξάπλωσε στο κρεβάτι και ορκίστηκε ότι θα ηρεμήσει μόνο όταν θα φάει την καρδιά και το συκώτι της Gold-Tree, της κόρης της. Την νύχτα ήρθε και ο βασιλιάς στο σπίτι. Αμέσως τον ειδοποίησαν ότι η γυναίκα του η Silver –Tree ήταν βαριά άρρωστη. Έτσι, ο βασιλιάς πήγε κοντά της και τι ρώτησε τι έχει. Τότε η Silver –Tree του είπε:

- Μόνο ένα πράγμα μπορείς να κάνεις για να γίνω καλά

- Πράγματι, της είπε ο βασιλιάς, αν υπάρχει κάτι που να μπορώ να κάνω πες μου το και θα γίνει.
- Θέλω να μου φέρεις να φάω την καρδιά και το συκώτι της Gold-Tree για να γίνω πάλι καλά.

Εκείνη όμως την περίοδο είχε έρθει από μακριά και ο γιος ενός σπουδαίου βασιλιά για να ζητήσει σε γάμο την Gold-Tree. Ο βασιλιάς ωστόσο αρνήθηκε την πρόταση της Silver-Tree και έφυγε μακριά. Πριν όμως φύγει, έστειλε τους στρατιώτες του στο βουνό, για να σκοτώσουν μια κατσικά, να της πάρουν την καρδιά και το συκώτι και να τα δώσουν στην γυναίκα του, αντί να δώσει της κόρης του. Η Silver-Tree έφαγε την καρδιά και το συκώτι, πιστεύοντας πως ήταν της Golden-Tree.

Ένα χρόνο μετά, η Silver-Tree ξαναπήγε στη λαγκάδα, όπου είχε την πηγή με την πέστροφα και την ξαναρωτά:

- Καλή μου πέστροφα, μικρή μου φίλη, δεν είμαι εγώ η πιο όμορφη βασίλισσα στον κόσμο;
- Όχι δεν είσαι εσύ, της απάντησε η πέστροφα
- Και τότε ποια είναι;
- Η Gold-Tree, η κόρη σου, είναι η πιο όμορφη
- Μα πως είναι ζωντανή, αφού έχει πεθάνει εδώ και καιρό. Πριν ένα χρόνο έφαγα την καρδιά και το συκώτι της.
- Όχι, δεν είναι νεκρή. Έχει παντρευτεί έναν όμορφο πρίγκιπα και ζει σε μια χώρα μακρινή.

Η Silver-Tree μόλις το άκουσε αυτό, πήγε στο σπίτι και παρακάλεσε τον βασιλιά να της δώσει το πλοίο του, λέγοντάς του τα εξής:

- Θα πάω να συναντήσω την αγαπημένη μου Gold-Tree, γιατί έχω καιρό να την δω.

Έτσι πήρε το πλοίο και έφυγε μακριά. Στο δρόμο ήταν η ίδια η Silver-Tree που οδηγούσε το πλοίο και έστριψε το πηδάλιο προς τη χώρα που ζει η Gold-Tree, πριν προλάβει το πλοίο να πάει προς άλλη κατεύθυνση.

Ο πρίγκιπας είχε πάει για κυνήγι στα βουνά, ενώ η Gold-Tree μόλις αναγνώρισε το καράβι του πατέρα της, είπε στους υπηρέτες της:

- Αχ! Η μητέρα μου έρχεται για να με σκοτώσει!
- Δεν θα σου κάνει κακό, της είπαν οι υπηρέτες της, γιατί θα σε κλείσουμε σε ένα δωμάτιο και δεν θα μπορεί να σε πλησιάσει.

Έτσι κι έγινε. Όταν η Silver-Tree έφτασε στην ακτή, άρχισε να κλαίει φωνάζοντας:

- Έλα Golden-Tree, να συναντήσεις τη μητέρα σου

Η Golden-Tree της είπε ότι δεν μπορούσε να 'ρθει γιατί ήταν κλειδωμένη σ' ένα δωμάτιο και δεν μπορούσε να βγει.

- Δεν χρειάζεται να βγεις, της είπε η Silver-Tree, βάλε μου μόνο το μικρό σου δάχτυλο στην κλειδαρότρυπα για να μπορέσω να στο φιλήσω.

Η Golden-Tree μόλις έβαλε το δάχτυλό της, η Silver-Tree την έβαλε στο δάχτυλο ένα δηλητηριασμένο μαχαίρι και η Gold-Tree έπεσε νεκρή.

Όταν ο πρίγκιπας επέστρεψε στο σπίτι και βρήκε την Gold-Tree νεκρή, στεναχωρήθηκε πολύ και καθώς είδε πως δεν είχε την ομορφιά της, δεν την έθαψε, αλλά την κλείδωσε σ' ένα δωμάτιο, όπου κανένας δεν θα μπορούσε να την πλησιάσει. Με από κάποια χρόνια, ο πρίγκιπας ξαναπαντρεύτηκε, και τώρα το σπίτι το διαχειρίζονταν η δεύτερή του σύζυγος, εκτός από το δωμάτιο που ήταν η Gold-Tree, του οποίου το κλειδί το είχε μόνο ο πρίγκιπας. Μια μέρα όμως ξέχασε να πάρει μαζί του το κλειδί και η δεύτερη σύζυγός του μπήκε μέσα στο δωμάτιο. Μόλις μπήκε στο δωμάτιο, είδε την πιο όμορφη γυναίκα, που παρόμοιά της δεν είχε ξαναδεί. Ενώ προσπαθούσε να την ξυπνήσει, παρατήρησε το δηλητηριασμένο μαχαίρι στο δάχτυλό της. Μόλις έβγαλε το μαχαίρι η Golden-Tree ζωντάνεψε και απέκτησε την ομορφιά που είχε πριν.

Μόλις νύχτωσε ο πρίγκιπας ήρθε από το κυνήγι κατσοφιασμένος στο σπίτι.

- Τι δώρο μπορώ να σου κάνω για να χαμογελάσεις ξανά, του είπε η δεύτερη του σύζυγος.
- Τίποτα δεν μπορείς να κάνεις για να μου φτιάξεις τη διάθεση, εκτός αν γινόταν να ξαναζωντάνευε η Golden-Tree.
- Λοιπόν, αν πας κάτω στο δωμάτιο θα βρεις την Golden-Tree ολοζώντανη

Όταν ο πρίγκιπας είδε την Golden-Tree ζωντανή, χάρηκε τόσο πολύ που άρχισε να τη φιλά ξανά και ξανά. Η δεύτερή του σύζυγος βλέποντας αυτή τη σκηνή είπε στον πρίγκιπα:

- Αφού αυτή είναι η πρώτη σου γυναίκα, θα 'ταν καλύτερα να μείνεις μαζί της και εγώ να φύγω.
- Όχι δεν χρειάζεται να φύγεις, της είπε ο πρίγκιπας, θα σας κρατήσω και τις δύο

Στο τέλος της χρονιάς, η Silver-Tree πήγε πάλι στο λαγκάδι, που είχε την πηγή με την πέστροφα και την ξαναρωτά:

- Καλή μου πέστροφα, μικρή μου φίλη, δεν είμαι εγώ η πιο όμορφη βασίλισσα στον κόσμο;
- Όχι δεν είσαι εσύ, της απάντησε η πέστροφα
- Και τότε ποια είναι;

- Η Gold- Tree, η κόρη σου, είναι η πιο όμορφη
- Πώς και είναι ζωντανή, αφού φέτος τη μαχαίρωσα με το δηλητηριασμένο μαχαίρι.
- Κι όμως πάλι δεν πέθανε

Έτσι πήρε το πλοίο και έφυγε μακριά. Στο δρόμο ήταν η ίδια η Silver-Tree που οδηγούσε το πλοίο και έστριψε το πηδάλιο προς τη χώρα που ζει η Gold-Tree, πριν προλάβει το πλοίο να πάει προς άλλη κατεύθυνση.

- Ο πρίγκιπας είχε πάει για κυνήγι στα βουνά, ενώ η Gold-Tree μόλις αναγνώρισε το καράβι του πατέρα της, είπε στους υπηρέτες της:
  - Αχ! Η μητέρα μου έρχεται για να με σκοτώσει!
  - Όχι δεν θα σε σκοτώσει, είπε η δεύτερη σύζυγος, θα πάμε εμείς να την συναντήσουμε.
- Η Silver-Tree έφτασε στην ακτή λέγοντας:

- Έλα κοντά μου αγαπημένη μου Golden-Tree , έχω να σου δώσω ένα μοναδικό ποτό.

Τότε η δεύτερη σύζυγος είπε στην Silver-Tree ότι στη χώρα αυτή που ήρθε έχουν ως έθιμο όταν κάποιος φέρνει ένα ποτό να πίνει πρώτος και μετά να το προσφέρει στους άλλους. Έτσι η Silver-Tree έβαλε το ποτήρι στο στόμα της για να πει και τότε η δεύτερη σύζυγος το έσπρωξε με αποτέλεσμα λίγες σταγόνες να φτάσουν στο λαιμό της Silver-Tree και να την σκοτώσουν. Στη συνέχεια κουβάλησαν το πτώμα της Silver-Tree στο σπίτι και το έθαψαν. Μετά από αυτό το γεγονός ο πρίγκιπας έζησε μαζί με τις δυο του συζύγους ήρεμος και ευτυχισμένος. Όσο για τη Silver-Tree έμεινε για πάντα θαμμένη.

6) Maria, the Wicked Stepmother, and the Seven Robbers: Ιταλία, «Η Μαρία, η Κακιά Μητριά και οι Εφτά Ληστές» (D. L. Ashliman, 1998-2013)

Μια φορά και έναν καιρό ζούσε ένας άντρας, ο οποίος είχε χάσει τη γυναίκα του και είχε μόνο μια μικρή κόρη, την Μαρία. Η Μαρία πήγαινε σ' ένα σχολείο όπου η δασκάλα τους μάθαινε ράψιμο και πλέξιμο. Κάθε απόγευμα όταν η Μαρία έφευγε για το σπίτι της η δασκάλα της, της έλεγε: «Δώσε στον πατέρα σου τα χαιρετίσματά μου». Εξαιτίας αυτής της φιλικής συμπεριφοράς της δασκάλας, ο πατέρας σκέφτηκε: «Αυτή θα μπορούσε να γίνει η γυναίκα μου», και έτσι την παντρεύτηκε.

Μόλις παντρεύτηκαν, η γυναίκα αυτή συμπεριφέρονταν πολύ άσχημα στη Μαρία, όπως συνήθως έκαναν και όλες οι μητρίες, και έφτασε ο καιρός που η γυναίκα δεν την άντεχε άλλο την Μαρία. Έτσι, μια μέρα είπε στο σύζυγό της: «Αυτό το κορίτσι τρώει πολύ από το ψωμί μας. Για αυτό πρέπει να την ξεφορτωθούμε». Αλλά ο άντρας της είπε: «Δεν μπορώ να σκοτώσω το ίδιο μου το παιδί!». Τότε η γυναίκα του είπε: «Αύριο πήγαινε την έξω από την πόλη και άφησέ την εκεί μόνη της, έτσι δεν θα ξέρει πώς να γυρίσει πίσω»

Την επόμενη μέρα, ο άντρας κάλεσε την κόρη του και της είπε: «Θα πάμε έξω στην πόλη, για αυτό πρέπει να πάρουμε μαζί μας κάτι για να χουμε να φάμε». Τότε ο άντρας πήρε μια μεγάλη φραντζόλα ψωμί και την έκοψε στα τέσσερα. Όμως η Μαρία ήταν έξυπνη και γέμισε τις τσέπες της με πίτουρο. Καθώς περπατούσε λοιπόν πίσω από τον πατέρα της, κάθε τόσο έριχνε και από ένα σπυρί πίτουρου στο μονοπάτι της. Μετά από πολύ ώρα περπατήματος έφτασαν στη κορυφή ενός απότομου βράχου. Ο πατέρας της τότε έριξε από το βράχο τη φραντζόλα του ψωμιού που είχε και της είπε κλαίγοντας: «Αχ! Μαρία μου τι ψωμί μας έπεσε!». «Πατέρα» είπε η Μαρία, «θα κατέβω κάτω και θα το πάρω». Έτσι κατέβηκε κάτω το βράχο και πήρε το ψωμί, τη στιγμή όμως που θα ανέβαινε ξανά πάνω στην κορυφή, ο πατέρας της είχε ήδη φύγει, αφήνοντας την Μαρία ολομόναχη. Εκείνη άρχισε να κλαίει, γιατί βρίσκονταν σε ένα μέρος μακριά από το σπίτι της, το οποίο δεν γνώριζε. Αλλά αμέσως μετά σκέφτηκε το πίτουρο που είχε αφήσει και αναθάρρησε. Ακολουθώντας λοιπόν το πίτουρο, κατάφερε να φτάσει ξανά στο σπίτι της αργά τη νύχτα. «Αχ πατέρα μου», του είπε, «γιατί με άφησε ολομόναχη;». Ο άντρας μιλώντας της την καθησύχασε.

Η μητριά της όμως ήταν πολύ θυμωμένη που η Μαρία κατάφερε να γυρίσει πίσω, και μετά από λίγο καιρό είπε ξανά στον άντρα της ότι έπρεπε να πάει πάλι τη Μαρία έξω από την πόλη και την εγκαταλείψει στο δάσος. Το επόμενο πρωί, ο άντρας κάλεσε πάλι την κόρη του και ξεκίνησαν. Ο πατέρας πάλι κουβάλησε μαζί του ένα καρβέλι ψωμί, μα η Μαρία ξέχασε να πάρει το πίτουρο μαζί της. Στο δάσος, ανέβηκαν σε ένα ψηλότερο και απόκρημνο βουνό. Ο πατέρας ξανά έριξε το ψωμί και η Μαρία έπρεπε πάλι να πάει κάτω να το μαζέψει. Όταν έφτασε πάλι στην κορυφή, ο πατέρας της είχε ήδη φύγει, και η ίδια έμεινε ολομόναχη. Άρχισε να κλαίει πικρά, και περπατούσε για αρκετό καιρό στο δάσος, με μόνο αποτέλεσμα να χάνεται όλο και πιο πολύ στο σκοτεινό δάσος.

Μόλις άρχισε πάλι να βραδιάζει, ξαφνικά είδε ένα φως. Περπάτησε προς το μέρος του και έφτασε σε ένα μικρό σπιτάκι. Μέσα σε αυτό βρήκε ένα τραπέζι και εφτά κρεβάτια, αλλά κανένα να ζει εκεί. Το σπίτι ανήκε σε εφτά ληστές. Η Μαρία κρύφτηκε πίσω από μια λεκάνη με ζύμη, και οι εφτά ληστές ήρθαν στο σπίτι. Αφού έφαγαν και ήπιαν, πήγαν να κοιμηθούν. Το επόμενο πρωί έφυγαν, αλλά ο μικρότερος αδερφός τους έμεινε στο σπίτι για να μαγειρέψει και να καθαρίσει το σπίτι. Έτσι μόλις οι ληστές έφυγαν, ο μικρότερος αδελφός τους βγήκε έξω για να κάνει τα ψώνια του. Τότε η Μαρία βγήκε από την κρυψώνα της, σκούπισε και καθάρισε το σπίτι, και μετά έβαλε τη κατσαρόλα στη φωτιά για να μαγειρέψει τα φασόλια. Μετά από αυτό ξανά κρύφτηκε πίσω από την λεκάνη με το ζυμάρι.

Μόλις ο μικρότερος αδερφός γύρισε στο σπίτι, έμεινε έκπληκτος που ήταν όλα τόσο καθαρά, που όταν γύρισαν και τα αδέρφια του, τους είπε τι είχε συμβεί. Είχαν μείνει όλοι

έκπληκτοι και δεν μπορούσαν να καταλάβουν πως αυτό είχε συμβεί. Την επόμενη μέρα, ο δεύτερος αδερφός έμεινε στο σπίτι μόνος του. Έκανε πως πάει να φύγει, μα μόλις γύρισε πίσω είδε την Μαρία, που είχε βγει πάλι για να καθαρίσει το σπίτι. Η Μαρία τρόμαξε όταν είδε το ληστή και ικετεύοντάς τον του είπε: «Ω! για το Θεό μην με σκοτώσεις». «Ποια είσαι;» τη ρώτησε ο ληστής. Τότε του είπε για την κακιά μητριά της, για τον πατέρα της που την εγκατέλειψε μέσα στο δάσος και για τις δύο μέρες που ήταν κρυμμένη πίσω από τη λεκάνη με το ζυμάρι. «Μην μας φοβάσαι», της είπε ο ληστής, «Μπορείς να μείνει εδώ, σαν αδερφή μας και να μας μαγειρεύεις, να μας ράβεις και να μας πλένεις». Έτσι όταν και τα άλλα αδέρφια γύρισαν στο σπίτι, συμφώνησαν στο να μείνει η Μαρία. Από τότε η Μαρία έμενε με τους εφτά ληστές, τους έκανε τις δουλειές του σπιτιού και ήταν πάντα ήσυχη και εργατική.

Μια μέρα καθώς καθόταν και έραβε κοντά στο παράθυρο, μια γριά γυναίκα την πλησίασε και της ζήτησε ελεημοσύνη. «Αχ!» της είπε η Μαρία «δεν έχω πολλά να σου δώσω, καθώς και εγώ είμαι μια φτωχή και δύσμοιρη κοπέλα, όμως θα σου δώσω ότι έχω». «Γιατί είσαι τόσο δυστυχισμένη;» την ρώτησε η γριά. Τότε η Μαρία της εξήγησε πως από το σπίτι της είχε φτάσει εδώ. Η φτωχή γυναίκα όμως πήγε πίσω στην κακιά μητριά της Μαρίας και της ανακοίνωσε ότι η Μαρία είναι ακόμη ζωντανή. Όταν η μητριά το άκουσε αυτό, θύμωσε πάρα πολύ, και έδωσε στη φτωχή γυναίκα ένα δαχτυλίδι για να το πάει στη Μαρία. Το δαχτυλίδι αυτό ήταν μαγικό.

Μετά από οχτώ μέρες η γριά πήγε ξανά στη Μαρία για να ζητήσει την ελεημοσύνη της, και όταν η Μαρία της έδωσε κάτι, εκείνη είπε: «Κοίτα παιδί μου, εγώ έχω εδώ ένα πανέμορφο δαχτυλίδι. Επειδή είσαι τόσο καλή μαζί μου, θα 'θελα να σου το δώσω». Χωρίς η Μαρία να υποπτευθεί το παραμικρό, πήρε το δαχτυλίδι, αλλά μόλις το φόρεσε έπεσε κάτω νεκρή. Όταν οι ληστές επέστρεψαν στο σπίτι, και βρήκαν τη Μαρία νεκρή στο πάτωμα, στεναχωρήθηκαν και έκλαψαν πικρά για αυτήν. Έπειτα έφτιαξαν ένα όμορφο φέρετρο και έβαλαν εκεί την Μαρία, αφού πρώτα την είχαν στολίσει με τα πιο όμορφα κοσμήματα. Επίσης έβαλαν και πολύ χρυσό μέσα στο φέρετρο, το οποίο στη συνέχεια το έβαλαν μέσα σε μια άμαξα που τη έσερναν βόδια. Οδήγησαν την άμαξα μέσα στην πόλη. Όταν έφτασαν στο κάστρο του βασιλιά, παρατήρησαν ότι η πόρτα του στάβλου ήταν ορθάνοιχτη. Έτσι οδήγησαν τα βόδια μέσα στο στάβλο, με σκοπό να φέρουν και την άμαξα μέσα στο στάβλο. Το γεγονός αυτό αναστάτωσε τα άλογα, τα οποία άρχισαν να σηκώνονται ψηλά και να κάνουν φασαρία.

Ακούγοντας τη φασαρία, ο βασιλιάς έστειλε κάποιον κάτω για να ρωτήσει τον υπεύθυνο του στάβλου τι είχε συμβεί. Ο υπεύθυνος του στάβλου, του απάντησε ότι μία άμαξα είχε μπει μέσα στον στάβλο. Κανένας δεν ήταν πάνω στη άμαξα, μόνο υπήρχε το

όμορφο φέρετρο. Ο βασιλιάς πρόσταξε να του φέρουν το φέρετρο στο δωμάτιό του και εκεί το άνοιξε. Όταν είδε την όμορφη νεκρή κοπέλα μέσα στο φέρετρο, άρχισε να κλαίει πικρά, και δεν μπορούσε να την αφήσει. Είχε φέρει και τέσσερα μεγάλα κεριά, τα οποία αφού τα τοποθέτησε στις τέσσερις γωνιάς του φέρετρου, τα άναψε. Στη συνέχεια, αφού έδιωξε όλους από το δωμάτιο, σφράγισε την πόρτα, γονάτισε μπροστά στο φέρετρο και άρχισε να κλαίει πικρά.

Όταν ήρθε η ώρα του φαγητού, η μητέρα του έστειλε να τον ρωτήσουν αν θα έρθει. Ο βασιλιάς δεν απάντησε αμέσως, αλλά συνέχισε να κλαίει γοερά. Τότε η γριά βασίλισσα, ήρθε μόνη της και χτύπησε την πόρτα και του είπε να της ανοίξει, αλλά αυτός δεν απάντησε. Έτσι εκείνη κοίταξε από την κλειδαρότρυπα, και όταν είδε ότι ο γιος της, ήταν γονατισμένος μπροστά από ένα πτώμα, έσπασε την πόρτα. Παρόλα αυτά, όταν αντίκρισε την όμορφη κοπέλα, συγκινήθηκε, πλησίασε την Μαρία και της πήρε το χέρι. Βλέποντας το όμορφο δαχτυλίδι, σκέφτηκε πως θα 'ταν κρίμα να θαφτεί μαζί με το πτώμα, και έτσι της το έβγαλε. Τότε η Μαρία ξαφνικά αναστήθηκε. Ο νεαρός βασιλιάς είπε χαρούμενος στη μητέρα του: «Αυτό το κορίτσι θέλω να γίνει η γυναίκα μου!». Και η γριά βασίλισσα του απάντησε: «Ας γίνει όπως επιθυμείς» και αγκάλιασε τη Μαρία. Έτσι η Μαρία έγινε η γυναίκα του βασιλιά και η νέα βασίλισσα. Έζησαν χαρούμενοι και ευτυχισμένοι μέχρι το θάνατό τους.

7) The Crystal Casket: Ιταλία «Το κρυστάλλινο φέρετρο» (D. L. Ashliman, 1998-2013)

Μια φορά και έναν καιρό ζούσε ένας χήρος που είχε μία κόρη. Η κόρη του ήταν δέκα με δώδεκα χρόνων. Ο πατέρας της την έστειλε στο σχολείο, και καθώς ήταν ολομόναχη στον κόσμο, την επαινούσε συνεχώς στη δασκάλα της. Και η δασκάλα βλέποντας πως το κορίτσι δεν είχε μητέρα, ερωτεύτηκε τον πατέρα της και της έλεγε συνέχεια: «Ρώτα τον πατέρα σου, αν θα με ήθελε για γυναίκα του». Την ίδια ερώτηση της την έκανε κάθε μέρα, ώσπου την τελευταία μέρα το κορίτσι είπε: «Μπαμπά, η δασκάλα από το σχολείο μου, με ρωτά συνέχεια αν θα την παντρευτείς». Και ο πατέρας της είπε: «Μα κόρη μου, αν πάρω άλλη γυναίκα, εσύ θα έχεις μεγάλους μπελάδες».

Μα το κορίτσι επέμενε και τελικά ο πατέρας της πείστηκε να πάνε ένα βράδυ στο σπίτι της δασκάλας. Όταν η δασκάλα τον αντίκρισε ήταν τόσο ευχαριστημένη που κανόνισαν τον γάμο μέσα σε λίγες μέρες. Το καημένο όμως το κορίτσι! Πόσο πικρό που ήταν το να έχει για μητριά της μια τόσο αχάριστη και σκληρή γυναίκα! Η μητριά της την έστειλε κάθε μέρα σε μια ταρατάσα για να ποτίσει μια γλάστρα με βασιλικό, και ήταν τόσο επικίνδυνα, γιατί αν γλιστρούσε θα έπεφτε μέσα σ' ένα τεράστιο ποτάμι.

Μια μέρα όμως την πλησίασε ένα μεγάλος αετός και της είπε: «Τι κάνεις εκεί;». Το κορίτσι έκλαιγε, γιατί είχε καταλάβει το πόσο κινδύνευε να πέσει στο ποτάμι. Τότε ο αετός της είπε: «Ανέβα στην πλάτη μου, και θα σε πάω κάπου μακριά, όπου θα είσαι πιο ευτυχισμένοι, από ότι είσαι τώρα με τη νέα σου μαμά». Μετά από ένα μακρύ ταξίδι, έφτασαν σε μια μεγάλη πεδιάδα, όπου βρήκαν ένα όμορφο παλάτι χτισμένο όλο από κρύσταλλο. Ο αετός χτύπησε την πόρτα και είπε: «Ανοιξτε, κυρίες μου, ανοίξτε! Γιατί σας έχω φέρει ένα όμορφο κορίτσι». Όταν οι άνθρωποι από το παλάτι άνοιξαν την πόρτα, και είδαν την αξιαγάπητη κοπέλα, έμειναν έκπληκτοι και άρχισαν να τη φιλούν και να τη χαϊδεύουν. Εντωμεταξύ η πόρτα έκλεισε και οι ίδιοι παρέμειναν ήρεμοι μέσα στο κάστρο.

Ας επιστρέψουμε όμως στον αετό, ο οποίος σκέφτηκε να ξαναπάει στη μηριά. Μια μέρα λοιπόν, ο αετός πέταξε μέχρι την ταράτσα, όπου η μηριά πότιζε τον βασιλικό. «Που είναι η κόρη σου;» τη ρώτησε ο αετός. «Εεε!!» απάντησε εκείνη «ίσως γλίστρησε από την ταράτσα και έπεσε μέσα στο νερό, καθώς έχω εδώ και δέκα μέρες να ακούσω νέα της». Και ο αετός της απάντησε: «Τι ανόητη που είσαι! Την μετέφερα μακριά, καθώς βλέποντας το πόσο άσχημα την μεταχειρίζονται, τη πήγα στις νεράιδες, και είναι πολύ καλά». Μόλις είπε αυτά τα λόγια ο αετός έφυγε μακριά.

Η μηριά γέμισε με οργή και ζήλια και κάλεσε μία μάγισσα από την πόλη και της είπε: «Βλέπεις η κόρη μου είναι ζωντανή, και βρίσκεται στο σπίτι κάποιων νεράιδων, γνωστών ενός αετού, που έρχεται συχνά εδώ πάνω στην ταράτσα μου. Και τώρα θα ήθελα να μου κάνει μία χάρη και να βρεις ένα τρόπο για να σκοτώσεις τη θετή μου κόρη, γιατί φοβάμαι πως κάποια μέρα θα επιστρέψει και ο άντρας μου μόλις ανακαλύψει τι έχει συμβεί με σκοτώσει». Και η μάγισσα της απάντησε: «Δεν χρειάζεται να φοβάσαι για τίποτα, άστο σε μένα».

Τι ήταν αυτό λοιπόν που έκανε η μάγισσα! Έφτιαξε ένα μικρό καλάθι με γλυκά και μέσα στο οποίο έβαλε μπόλικη γοητεία. Στη συνέχεια έγραψε ένα γράμμα, παριστάνοντας ότι ήταν ο πατέρας της, ο οποίος είχε μάθει το που βρισκόταν, και για αυτό της χάρισε αυτό το δώρο. Στο γράμμα ο πατέρας της παρουσιάζονταν πολύ χαρούμενος που είχε μάθει ότι η κόρη του έμενε μαζί με τις νεράιδες.

Ας αφήσουμε όμως την μάγισσα, που σκάρωσε όλη αυτή την απάτη και ας επιστρέψουμε στην Ερμελίνα (στο μικρό δηλαδή κορίτσι, που είχε αυτό το όνομα). Οι νεράιδες της είπαν: «Βλέπεις Ερμελίνα, εμείς θα φύγουμε μακριά και θα λείψουμε τέσσερις μέρες. Γι αυτό αυτές τις μέρες πρόσεχε και να μην ανοίγεις την πόρτα σε κανέναν, καθώς ακούγεται πως κάποια πονηριά σου έχει ετοιμάσει η μηριά σου». Έτσι η Ερμελίνα

υποσχέθηκε να μην ανοίξει την πόρτα σε κανέναν και είπε στις νεράιδες: «Μην αγχώνεστε, είμαι καλά και η μητριά μου δεν θα μπορέσει να με πειράξει».

Αλλά τα πράγματα δεν πήγαν όπως πίστευε η Ερμελίνα. Μόλις την επόμενη μέρα έφυγαν οι νεράιδες και η Ερμελίνα έμεινε μόνη, άκουσε ένα χτύπημα στην πόρτα και είπε στον εαυτό της: «Φύγε μακριά! Δεν ανοίγω σε κανέναν». Αλλά εντωμεταξύ ο άνεμος δυνάμωσε και από περίεργη καθώς ήταν πήγε και κοίταξε έξω από το παράθυρο. Τι ήταν αυτό που είδε; Είδε μία από τις υπηρέτριες που είχε στο δικό της σπίτι (την οποία η μάγισσα την είχε μεταμορφώσει σε ως μία υπηρέτρια που είχε στείλει ο πατέρας της). «Αχ! Γλυκιά μου Ερμελίνα», της είπε, «ο πατέρας σου, σου στέλνει δάκρυα λύπης, επειδή πίστεψε πως είχες πεθάνει, αλλά ο αετός που σε μετέφερε εδώ, του είπε τα καλά νέα, ότι δηλαδή βρίσκεσαι εδώ με τις νεράιδες». Εντωμεταξύ, ο πατέρας σου, μη ξέροντας τι να σου προσφέρει, επειδή γνώριζε ότι δεν έχεις τίποτα μαζί σου, σκέφτηκε να σου προσφέρει αυτό το καλάθι με τα γλυκά».

Η Ερμελίνα χωρίς να έχει καλά ανοίξει τη πόρτα, η υπηρέτρια την ικέτευε να έρθει κάτω για να πάρει το καλάθι της και το γράμμα. Αλλά η Ερμελίνα της είπε: «Όχι, δεν θα ήθελα να μου δώσετε κάτι!». Αλλά από τότε που οι γυναίκες και ειδικά τα νεαρά κορίτσια, ήταν λάτρης της σοκολάτας, η Ερμελίνα άλλαξε γνώμη και άνοιξε την πόρτα. Όταν η μάγισσα της έδωσε το καλάθι, της είπε: «Φάε αυτό», και έσπασε ένα κομμάτι από το γλυκό που ήταν δηλητηριασμένο. Μόλις η Ερμελίνα πήρε την πρώτη μπουκιά, η γριά γυναίκα εξαφανίστηκε. Η Ερμελίνα μόλις που πήγε να κλείσει την πόρτα, όταν ξαφνικά έπεσε κάτω από τα σκαλιά.

Όταν οι νεράιδες επέστρεψαν, χτύπησαν την πόρτα, μα κανείς δεν τους άνοιξε. Έπειτα κατάλαβαν ότι κάποια πονηριά είχε γίνει και άρχισαν να κλαίνε. Στη συνέχεια η αρχηγός των νεραϊδών είπε: «Πρέπει να σπάσουμε την πόρτα». Έτσι κι έγινε, και αντίκρισαν την Ερμελίνα νεκρή στα σκαλιά. Οι άλλες φίλες της που αγαπούσαν την Ερμελίνα τόσο πολύ, παρακάλαγαν την αρχηγό των νεραϊδών να τη ξανά ζωντανέψει. Αλλά εκείνη δεν μπορούσε να το κάνει αυτό, «γιατί», όπως τους είπε, «η Ερμελίνα την είχε παρακούσει». «Αλλά με εκείνα και με τ' άλλα την έπεισαν, κι έτσι εκείνη άνοιξε το στόμα της Ερμελίνας, πήρε το κομμάτι από το γλυκό που δεν είχε ακόμα καταπιεί, το έβγαλε έξω και η Ερμελίνα ξανά ζωντανέψε».

Μπορούμε να φανταστούμε τι χαρά έφερε στους φίλους της αυτό το γεγονός, αλλά η αρχηγός των νεραϊδών μάλωσε την Ερμελίνα γιατί δεν άκουσε την προειδοποίησή της και έτσι η Ερμελίνα της υποσχέθηκε ότι δεν θα το ξανά κάνει. Καθώς για μια ακόμη φορά οι νεράιδες ήταν έτοιμες να αναχωρήσουν, η αρχηγός τους είπε: «Θυμήσου Ερμελίνα: την

πρώτη φορά μπορεί να σε θεράπευσα αλλά την δεύτερη φορά δεν θα το ξανά κάνω». Η Ερμελίνα της είπε ότι δεν χρειάζεται να ανησυχεί, γιατί δεν πρόκειται να ανοίξει σε κανέναν. Αλλά τα πράγματα δεν έγιναν έτσι. Ο αετός θέλοντας να αυξήσει το θυμό της μητριάς, της είπε πάλι ότι η Ερμελίνα ήταν ακόμη ζωντανή. Τότε η μητριά τα αρνήθηκε όλα αυτά στο αετό και δεν θέλησε να τον πιστέψει. Γι αυτό κάλεσε πάλι την μάγισσα και τη είπε ότι η θετή της κόρη ήταν ακόμη ζωντανή, λέγοντάς της τα εξής: «Είτε θα την σκοτώσεις στα αλήθεια εσύ, ή θα χρειαστεί να πάρω εγώ εκδίκηση για σένα».

Η γριά γυναίκα, αφού βρήκε σε τι θα μεταμορφωθεί, της είπε να αγοράσει ένα πολύ όμορφο φόρεμα, συγκεκριμένα το πιο όμορφο φόρεμα που είχε δει ποτέ. Και έτσι μεταμορφώθηκε σ' έναν ράφτη που ανήκε στην οικογένεια, πήρε το φόρεμα και αναχώρησε για την καημένη Ερμελίνα. Αφού χτύπησε την πόρτα της, της είπε: «Άνοιξέ μου, άνοιξέ μου, γιατί είμαι ο ράφτης σου». Η Ερμελίνα κοίταξε από το παράθυρο και είδε το ράφτη της. Ήταν στα αλήθεια πολύ μπερδεμένη (πράγματι, ο καθένας θα ήταν στη θέση της). Ο ράφτης είπε: «Κατέβα κάτω, πρέπει να δοκιμάσεις ένα φόρεμα που σου έχω φέρει». Και η Ερμελίνα του απάντησε: «Όχι, όχι δεν κατεβαίνω γιατί την πάτησα μια φορά». «Μα δεν είμαι η γριά γυναίκα», της απάντησε ο ράφτης, «εμένα με γνωρίζεις, γιατί εγώ πάντα σου έφτιαχνα τα φορέματα».

Η καημένη η Ερμελίνα πείστηκε και κατέβηκε τις σκάλες. Ο ράφτης ετοιμαζόταν να φύγει, πριν ακόμα η Ερμελίνα προλάβει να κουμπώσει το φόρεμά της, και έτσι εκείνη τη στιγμή εξαφανίστηκε. Τότε η Ερμελίνα έκλεισε την πόρτα και πήγε να ανεβεί τις σκάλες, όμως δεν τα κατάφερε καθώς έπεσε κάτω νεκρή.

Ας επιστρέψουμε όμως στις νεράιδες, οι οποίες επέστρεψαν στο σπίτι και χτύπησαν την πόρτα. Όμως όσο και να χτυπούσαν, δεν υπήρχε κανείς μέσα για να τους ανοίξει την πόρτα και έτσι άρχισαν να κλαίνε. Τότε η αρχηγός των νεράιδων είπε: «Σας το είχα πει ότι ούτε αυτή τη φορά θα άκουγε την προειδοποίησή μου, για αυτό τώρα δεν μπορώ να κάνω τίποτα για αυτήν». Έτσι έσπασαν την πόρτα και όταν μπήκαν μέσα είδαν το καημένο το κορίτσι να φορά το όμορφο του φόρεμα, αλλά να είναι νεκρό. Όλες στεναχωρήθηκαν πολύ, γιατί στα αλήθεια την αγαπούσαν, όμως δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα. Τότε η αρχηγός χτύπησε το μαγικό της ραβδί και εμφανίστηκε ένα όμορφο φέρετρο όλο καλυμμένο με πολύτιμα διαμάντια και λίθους. Έπειτα οι άλλες νεράιδες, έφτιαξαν μια όμορφη γιρλάντα από λουλούδια και χρυσό, την οποία φόρεσαν στο κορίτσι, και στη συνέχεια την ξάπλωσαν στο φέρετρο. Το φέρετρό της ήταν τόσο πλούσιο και όμορφο, που ήταν αδύνατον να μην σου τραβήξει την προσοχή. Στη συνέχεια η γριά νεράιδα, χτύπησε πάλι το μαγικό της ραβδί, και εμφανίστηκε ένα όμορφο άλογο, που παρόμοιο με αυτό ούτε ο βασιλιάς δεν είχε. Έτσι πήραν

και έβαλαν το φέρετρο στην ράχη του αλόγου και το οδήγησαν στην κεντρική πλατεία της πόλης, όπου η αρχηγός των νεραϊδών είπε: «Πήγαινε και θα σταματήσεις μόνο όταν βρεις κάποιον να σου φωνάζει, για το Θεό σταμάτα, γιατί έχασα ένα άλογο για σένα».

Τώρα ας αφήσουμε τις πληγωμένες νεράιδες και ας επικεντρωθούμε στο άλογο, το οποίο έτρεχε πολύ γρήγορα. Και ποιος έτυχε να περνάει εκείνη τη στιγμή; Ο γιος ενός βασιλιά (του οποίου το όνομα δεν ήταν γνωστό) ο οποίος είδε το άλογο με το περίεργο φορτίο που κουβαλούσε στη ράχη του. Τότε ο βασιλιάς άρχισε να πιέζει το άλογό του, να τρέξει πιο γρήγορα για να φτάσει το άλογο με την Ερμελίνα. Όμως το άλογό του δεν άντεξε και πέθανε στη διαδρομή. Έτσι ο βασιλιάς το άφησε νεκρό στο δρόμο και συνέχισε να τρέχει με το άλλο του άλογο. Ο καημένος όμως ο βασιλιάς, επειδή δεν άντεχε άλλο και έβλεπε ότι θα έχανε το άλογο, του είπε: «για το Θεό σταμάτα, γιατί έχασα ένα άλογο για σένα!». Τότε το άλογο σταμάτησε (όπως έλεγε και η φράση). Όταν ο βασιλιάς είδε το όμορφο νεκρό κορίτσι στο φέρετρο, καθόλου δεν σκέφτηκε το δικό του άλογο, παρά μονάχα πήρε το άλλο άλογο στη πόλη. Η μητέρα του βασιλιά γνώριζε πως ο γιος της είχε πάει για κυνήγι, μέχρι που τον είδε να επιστρέφει με το φορτωμένο του άλογο και δεν ήξερε τι να σκεφτεί. Ο γιος της δεν είχε πατέρα, για αυτό το λόγο ήταν ο ίδιος πολύ δυνατός. Έτσι μόλις έφτασε στο παλάτι, ξεφόρτωσε το άλογο και το φέρετρο το μετέφερε στο δωμάτιό του. Έπειτα φώναξε τη μητέρα του και της είπε: «Μητέρα, μπορεί να πήγα για κυνήγι, όμως βρήκα μια σύζυγο». «Μα τι είναι αυτό; Μια κούκλα ή μια πεθαμένη γυναίκα;» «Μητέρα», της απάντησε ο γιος της, «μην ασχολείσαι με το τι είναι, είναι μόνο η γυναίκα μου». Τότε η μητέρα του άρχισε να γελάει και πήγε στο δωμάτιό της (τι θα μπορούσε να κάνει και αυτή η καημένη η γυναίκα;).

Από εκείνη τη στιγμή και έπειτα, ο καημένος ο βασιλιάς δεν ξανά πήγε για κυνήγι, ούτε ξανά διασκέδασε, ούτε κατέβηκε ξανά για δείπνο στην τραπεζαρία, παρά μόνο έτρωγε στο δωμάτιό του. Αλλά η μοίρα του έφερε ένα πόλεμο, για τον οποίο έπρεπε να αμυνθεί και έτσι ήταν υποχρεωμένος να αναχωρήσει. Έτσι κάλεσε τη μητέρα του και της είπε: «Μητέρα, θέλω να βάλεις δύο προσεχτικές καμαριέρες, για να φυλάνε το φέρετρο. Αν στο γυρισμό μου, αντιληφθώ ότι κάτι άσχημο συνέβη στο φέρετρό μου, θα βάλω να τις σκοτώσουν». Η μητέρα του, που τον αγαπούσε πολύ, του είπε: «Πήγαινε γιέ μου και μην φοβηθείς τίποτα, όσο για μένα θα προσέχω το φέρετρό σου». Ο βασιλιάς έκλαιγε για αρκετές μέρες, καθώς έπρεπε να αφήσει αυτό το θησαυρό του, αλλά καθώς δεν μπορούσε να κάνει αλλιώς, έφυγε. Μετά την αναχώρησή του, δεν έκανε τίποτα άλλο, από το να επαινεί στα γράμματά του τη σύζυγό του (έτσι την έλεγε) στην μητέρα του.

Ας επιστρέψουμε όμως στη μητέρα, την οποία δεν την ένοιαζε ποια το γεγονός με το φέρετρο και ούτε την ενδιέφερε αν ήταν σκονισμένο. Αλλά όταν ήρθε ένα γράμμα, που την

πληροφορούσε ότι ο βασιλιάς ήταν ο νικητής του πολέμου και θα επέστρεφε σε λίγες μέρες στο παλάτι, κάλεσε τις καμαριέρες και τους είπε: «Κορίτσια, καταστραφήκαμε». Και εκείνες της απάντησαν: «Γιατί, υψηλοτάτη;». «Επειδή ο γιός μου θα επιστρέψει σε λίγες μέρες και εμείς πως θα φροντίσουμε την κούκλα;». Οι καμαριέρες της είπαν: «Αλήθεια, είναι αλήθεια και τώρα ας πάμε να πλύνουμε το πρόσωπο της κούκλας».

Έτσι πήγαν στο δωμάτιο του βασιλιά και είδαν ότι το πρόσωπό της κούκλας και τα χέρια της ήταν καλυμμένα από τη σκόνη και τους λεκέδες. Γι αυτό πήραν ένα σφουγγάρι και έπλυναν το πρόσωπό της, όμως κάποιες σταγόνες νερού έπεσαν στο φόρεμά της και το πιτσίλισαν. Τότε οι καμαριέρες άρχισαν να κλαίνε και πήγαν στην βασίλισσα για να τις συμβουλέψει. Η βασίλισσα τους είπε: «Ξέρετε τι να κάνετε! Καλέστε ένα ράφτη, για να φτιάξει ένα φόρεμα ακριβώς όπως αυτό που ήταν αγορασμένο και να της βγάλετε αυτό το φόρεμα πριν επιστρέψει ο γιός μου». Έτσι και έγινε, οι καμαριέρες πήγαν στο δωμάτιο και άρχισαν να ξεκουμπώνουν το φόρεμα. Τη στιγμή που έβγαζαν το πρώτο μανίκι, η Ερμελίνα άνοιξε τα μάτια της. Τότε οι καημένες οι καμαριέρες τρόμαξαν πολύ, αλλά μία από αυτές η πιο γενναία είπε: «Είμαι γυναίκα, όπως και αυτή, και έτσι δεν πρόκειται να με φάει».

Για να καλύψουν το γεγονός, η καμαριέρα πήρε τρία φορέματα και όταν η Ερμελίνα βγήκε από το φέρετρο, περπάτησε για να δει μέχρι που της έφταναν. Οι καμαριέρες έπεσαν στα γόνατά της, πριν από αυτήν και την ικέτεψαν να τους πει ποια ήταν. Έτσι το καημένο το κορίτσι, τους είπε όλη την ιστορία και στο τέλος τους είπε: «Μακάρι να ήξερα που βρισκόμουν!». Στη συνέχεια οι καμαριέρες φώναξαν τη μητέρα του βασιλιά για να της εξηγήσει. Η μητέρα του όμως δεν κατάφερε να της πει τα πάντα και το καημένο το κορίτσι έκλαιγε γοερά γιατί σκεφτόταν τι της έκαναν οι νεράιδες.

Ο βασιλιάς θα ερχόταν από στιγμή σε στιγμή, για αυτό η μητέρα του είπε στην κούκλα: «Πάρτε την και βάλτε της ένα από τα καλύτερα φορέματά μου». Σε λίγο ήταν ίδια με τη βασίλισσά της. Και τότε έφτασε ο γιός της. Είχαν όμως ήδη κλείσει την κούκλα σε ένα μικρό δωμάτιο, για να μην μπορεί να τη δει. Ο βασιλιάς ήρθε με μεγάλη χαρά, με τις τρομπέτες να ηχούν και τα σημαϊάκια της νίκης να ανεμίζουν στο αέρα. Αλλά τον ίδιο δεν τον ενδιέφεραν όλα αυτά και έτρεξε μόνο στο δωμάτιό του για να δει την κούκλα. Οι καμαριέρες έπεσαν στα γόνατα πριν έρθει ο βασιλιάς και του είπαν ότι η κούκλα μύριζε πολύ άσχημα, για αυτό και δεν μπορούσαν να την έχουν άλλο στο παλάτι και έπρεπε να την κάψουν. Ο βασιλιάς δεν ήθελε να ακούσει αυτή τη δικαιολογία, και για αυτό κάλεσε δύο υπηρέτες του από το παλάτι για να στήσουν την αγχόνη. Η μητέρα του θέλησε να τον καθησυχάσει λέγοντάς του πως: «Ήταν μια νεκρή γυναίκα». «Όχι, όχι, δεν θα ακούσω άλλες δικαιολογίες, νεκρή ή ζωντανή, έπρεπε να την άφηνες σε μένα».

Στο τέλος, όταν η μητέρα του διαπίστωσε πως ο γιός της σοβαρολογούσε για την αγχόνη, χτύπησε ένα μικρό κουδούνι, και εμφανίστηκε μπροστά του όχι μια κούκλα, αλλά μια όμορφη γυναίκα. Ήταν τόσο όμορφη που δεν είχαν ξαναδεί άλλη σαν και αυτήν. Ο βασιλιάς έκπληκτος είπε: «Τι είναι αυτό!». Τότε η μητέρα του, οι καμαριέρες και η Ερμελίνα ξεκίνησαν να του λένε όλα όσα είχαν συμβεί. Και αυτός είπε: «Μητέρα, αν και την λάτρεψα όσο ήταν πεθαμένη και τη αποκαλούσε γυναίκα μου, τώρα το εννοώ ότι θέλω να γίνει γυναίκα μου στα αλήθεια. «Ναι, γιέ μου», του απάντησε η μητέρα του, «αυτός να κάνει, γιατί είναι κάτι που το επιθυμώ και εγώ». Οργάνωσαν λοιπόν το γάμο και σε λίγες μέρες ήταν σύζυγοι.

B) Παραλλαγές του παραμυθιού: Η Σταχτοπούτα

1) Η Σταχτοπούτα - Γέρμα Λακωνίας (Μέγας, 2004)

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια μάνα κι είχε τρία κορίτσια. Τη μικρή πάντοτε την έπιανε το κρύο κι έβανε τα πόδια της μέσα στη στάχτη στο τζάκι και γι' αυτό την έλεγαν Σταχτοπούτα. Καμιά φορά λέει η μεγάλη: «Δε παραγνέθουμε; Να παραγνέσουμε κι ότινους κοπεί η κλωνιά, θα την κάνουμε γελάδα». Γνέθανε λοιπόν και κόπη της μάνας τους η κλωνιά. «Να σου το χαρίσουμε μανούλα μου γιατί μας γέννησες». Γνέθανε, γνέθανε και πίσω κόπη της μάνας τους. «Θα σου το χαρίσουμε μανούλα μου γιατί μας ανάστησες». Γνέθανε πάλι, γνέθανε, κόπη πάλε της μάνας τους. Τότες είπαν «δε σου το χαρίζουμε», και την κάνανε γελάδα. «Να την πηγαίνει η Σταχτοπούτα στο βουνό, να τη βόσκει, να την παχύνει, να τη σφάζουμε τα Χριστούγεννα», είπαν οι άλλες δυο. Την έπαιρνε η Σταχτοπούτα και πήγαινε στο βουνό. Ό,τι ψωμάκι έπαιρνε το τρώγανε κι οι δύο.

Ήρθε ο καιρός που να τη σφάζουνε. Τη σφάζανε, τη μαγειρεύανε και τρώγανε. «Φάε κι εσύ βρε Σταχτοπούτα». «Αχ βρε αφορεσμένες, τη μάνα μας να φάω!» Ένα-ένα κοκκαλάκι που πετάγανε, αυτή το μάζωνε, μέχρι που τα μάζεψε όλα. Τα μάζεψε, ήταν και μια σπηλιά κάπου κοντά τους και πήγε και τα 'βαλε. Κάθε βράδυ πήγαινε και τα θυμιάζε. Εγώ, κορίτσι μου, θα σε προστατέψω με τα κόκκαλα. Τα θυμιάζε σαράντα μέρες. Στις σαράντα μέρες πήγε κι ήυρε το σπηλιακάκι γιομάτο. Κει ρούχα, κει παπούτσια, κει φορεσιές χρυσές, κει μαλαματικά.

Λοιπόν αυτές πηγαίνανε στην εκκλησία, οι αδερφές της. «Δεν έρχεσαι και συ στην εκκλησία, παρά είσαι φτουδά, στη στάχτη;» «Ε, εγώ είμαι παδά στη στάχτη, που να 'ρθω». Όντα φύγανε εκείνες, πάει κι εκείνη στο σπηλιάκι, φοράει μια χρυσή φορεσιά, τα βελούδινα πασούμια, έβαλε τα μαλαματικά της και πήγε στην εκκλησία. Μπήκε μέσα κι αναστάτωσε

όλη η εκκλησία. Φώτισε από την ομορφιά της. «Ποια είναι τούτη, ποια είναι τούτη»... Καμία. Άμα που κόντευε να τελειώσει η εκκλησία, λάκισε, πήγε και ξεντύθη και έκατσε πίσω στη στάχτη. Λοιπόν πήγανε οι αδερφές της στο σπίτι. «Καημένη Σταχτομπούτα, δεν ερχόσουν, πού 'ρθε μία κι έλαμπε όλη η εκκλησία». «Ε, τι να 'ρθω να κάνω εγώ, η Σταχτομπούτα». Την άλλη Κυριακή πήγανε πάλι οι αδερφές της στην εκκλησία. «Έλα κι εσύ βρε Σταχτομπούτα». «Είμαι εγώ για να 'ρθω στην εκκλησία!» Άμα που φύγανε οι αδερφές της, πάει και φοράει άλλη φορεσιά, αλλά παπούτσια και πάει. Πάει και τι να ιδείς! Ποια είναι τούτη, ποια είναι τούτη! Άμα που κόντευε να τελειώσει η εκκλησία, έφυγε, ξεντύθη και πήγε πίσω στη στάχτη της. Ήταν στην εκκλησία κι ένα βασιλόπουλο που την ερωτεύτηκε. «Την άλλη Κυριακή», λέει το βασιλόπουλο, «θα βάλω πίσσα στο σκαλί, να κολλήσει το πασούμι της να δούμε ποια είναι». Πήγανε οι αδερφές της σπίτι. «Δεν ερχόσουν να ιδείς μία που 'ρθε κι έλαμπε όλη η εκκλησία από την ομορφιά της!» «Πού να 'ρθω εγώ μέσα από τη στάχτη μου!» Την άλλη Κυριακή πήγανε εκείνες στην εκκλησία, ντύθη και τούτη άλλη φορεσιά και πήγε. Τη φύλαξε το βασιλόπουλο και βάνει πίσσα στο σκαλί. Κείνη για να μην αργήσει και σκολάσει η εκκλησία, άφησε το πασούμι της κολλημένο στην πίσσα κι έφυγε. Παίρνει το βασιλόπουλο το πασούμι και φώναζε στο χωριό. «Να 'ρθουνε όλα τα κορίτσια εδώ κι, όποιος κάνει το πασούμι, θα την πάρω γυναίκα». Μαζώχτη όλο το χωριό. Καμιανής δε ζύγωνε. Είπανε, δεν έχετε άλλη καμία; Πετάχτηκαν οι αδερφές της «έχουμε και μια σταχτομπούτα». «Φέρτε τη κι αυτή να ιδούμε». Πάει το βασιλόπουλο στη Σταχτομπούτα, φοράει το πασούμι και της ήρθε βιδωτό. «Εσύ είσαι για μένα», της είπεκε. Φοράει η Σταχτομπούτα τα χρυσά φορέματα και τα μαλαματικά και την επήρε το βασιλόπουλο γυναίκα του. Κι έζησε ευτυχισμένη η Σταχτομπούτα και μέινανε οι αδερφές της, που φάγανε τη μάνα τους.

2) Η Αθοκουτάλα - Κριτσά Λασιθίου Κρήτης (Μέγας, 2004)

Μια φορά κι έναν καιρό ήτανε μια γριά κι είχενε τρεις θυγατέρες. Ήτανε φτωχές και δεν είχανε μήδε ψωμί μήδε πράμα άλλο να φάνε. Επειδή πεινούσανε πολύ, σκεφτήκανε να κάμουνε μια συμφωνία. Να κάτσουνε δηλαδή να κλώθουνε και όποιος η κλωστή ήθελε κοπεί πρώτη, αυτή θα μαγειρεύανε να τη φάνε. Ετσά εγένηκε και η κλωστή εκόπηκε πρώτη τση μάνας τους. Όπως είχανε συμφωνημένα, την εσφάζανε οι θυγατέρες τσης και την εμήσανε να τηνε φάνε. Οι δυο μεγάλες εκάτσανε να φάνε, η μικρή δεν ήθελε να φάει από τη μάνα τσης, μόνο έκατσε στην παραθιά κι άρχιζε να σκαλίζει τον άθο (στάχτη). Τση λέγανε οι αδερφάδες τσης να κάτσει να φάει κι αυτή δεν ήθελε μόνο τσι έλεγε να τση πετούνε τα κόκκαλα.

Τα μάζωψε όλα κρυφά και τὰ 'βαλε σ' ένα λάκκο μέσα η αθοκουτάλα, πίσω από την πόρτα, σαν εφύγανε οι αδερφάδες της. Τα θύμιαζε κρυφά σαράντα μέρες, πρωί-βράδυ. Απάνω στσι σαράντα μέρες που κοιμήθηκε, είδε όνειρο τη γριά μάνα τσης, ποτ ση 'πε να πάει ν' ανοίξει το λάκκο και να πάρει ό,τι βρει μέσα. Ετσά εγίνηκε. Επήγε και βρήκε μέσα τρεις ωραίες φορεσιές κι ένα ζευγάρι γοβάκια. Η μία ήτανε ο ουρανός με τ' άστρα, η άλλη ο κάμπος με τα λούλουδα και με τση πρασινάδες κι η τρίτη η θάλασσα με τα ψάρια. Τα πήρε και τα 'κρυψε.

Την Κυριακή το πρωί, σαν εφύγανε οι αδερφές τσης για την εκκλησία, βάζει την πρώτη φορεσιά και τα γοβάκια και πάει στην εκκλησία. Όλοι γυρίζανε και την κοιτάζανε και θαυμάζανε την όμορφη κοπέλα με την ωραία φορεσιά. Πριχού να τελειώσει η εκκλησία, ήφυγε, πήγε στο σπίτι, ξεντύθηκε κι έκατσε πάλι στην παρασθιά. Εγυρίσανε οι δυο αδερφές τσης και τση λέγανε: «Ήχασες που δεν ήρθες στην εκκλησία γιατί ήτανε μια εκειά με μια ωραία φορεσιά και την κοιτάζαν όλοι». Την άλλη Κυριακή πάλι τα ίδια. Σαν εφύγανε οι δυο, βάζει η αθοκουτάλα τη δεύτερη φορεσιά και πάει στην εκκλησία. Όλοι πάλι την κοιτάζανε και το βασιλόπουλο ήθελε να μάθει ποια είναι η όμορφη κοπέλα, που μοιάζει με βασιλοπούλα. Πάλι αυτή έφυγε πριχού να τελειώσει η εκκλησία και άμα γυρίσανε οι αδερφές τσης, την βρήκανε με τα λερωμένα, παλιά ρούχα, να σκαλίζει τον άθο. Τση διηγηθήκανε για την όμορφη κοπέλα, που δεν την εγνώρισε κανείς στην εκκλησία, και πάλι αυτή δεν εμίλησε.

Την τρίτη Κυριακή ήβαλε πάλι την Τρίτη φορεσιά και πήγε στην εκκλησία. Το βασιλόπουλο όμως είχε διατάξει να χύσουνε το μέλι στο κατώφλι της εκκλησιάς, για να κολλήσει το γοβάκι της άμα δεν βγαίνει, και να τηνε προλάβουνε να τηνε γνωρίσουνε. Πραγματικά εκόλλησε το ένα γοβάκι τση αθοκουτάλας στο μέλι, μα αυτή τ' άφησε κι έτρεξε κι έφυγε για το σπίτι.

Το βασιλόπουλο διέταξε να δοκιμάσουμε το γοβάκι σε όλων των κοριτσιών τα πόδια, για να δει ποιας είναι, και αυτή θα 'παιρνε για γυναίκα του. Γυρίζανε οι άνθρωποι του σ' όλη την πολιτεία με το γοβάκι, το πρόβαρναν όλα τα κορίτσια, μα καμιάς δεν ήκανε. Φτιάζανε και στο σπίτι των τριώ αδερφάδων, το προβάρανε οι δυο μεγάλες, μα καμιάς δεν ήκανε. Είπανε τότε οι άνθρωποι να το βάλει και η αθοκουτάλα, για να δούνε αν είναι δικό τσης. Οι δυο αδερφές λένε: «Όλα τα κορίτσια το βάλανε και καμιάς δεν κάνει, και η αδερφή μας η αθοκουτάλα, με τα βρωμισμένα πόδια θα το βάλει;» Μα οι άνθρωποι τση τ' όβαλαν στο πόδι και τση 'κανε μια χαρά. Όλοι καταλάβανε πως ήτανε δικό τσης. Αυτή τους είπε όλη την ιστορία και πώς εβρήκε στο λάκκο που είχε θαψει τα κόκκαλα τση μάνας τσης τσι τρεις φορεσιές και τα γοβάκια. Το βασιλόπουλο την επήρε γυναίκα του και ζήσανε καλά.

3) Η Σταχτιερού – Κεφαλλονιά (Μέγας, 2004)

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια μάνα και είχε τρεις θυγατέρες. Οι δυο μεγαλύτερες ήταν κακές κοπέλες και δεν αγαπούσαν την μάνα τους. Η τρίτη όμως η μικρότερη αγαπούσε πολύ τη μάνα της μα όλη μέρα καθόταν μες στη στάχτη, δίπλα στη φωτιά, γι' αυτό την είπαν Σταχτιερού.

Μια μέρα οι δυο μεγάλες με τη μάνα τους καθίσανε να γνέσουν και βάλαν στοίχημα να φάνε όποια μείνει τελευταία. Η μάνα έγνεθε γρήγορα μα προσεκτικά και νοικοκυρεμένα. Οι κοπέλες γνέθαν άταχτα και βιαστικά και με τρόπο πέταγαν το μαλλί της ρόκας τους πίσω από το σκαμνί τους για να απογνέσουν γρήγορα. Έτσι κι έγινε. Οι δυο κοπέλες απογνέσανε πρώτα από τη μάνα τους και σύμφωνα με το στοίχημα θέλανε να τη σφάζουνε και να τη φάνε. Τ' άκουσε κι η Σταχτιερού κι έπεσε του θανάτου. Έκλαιγε και παρακάλαγε τις άλλες αδερφές να μην πειράξουν την μάνα τους. «Τη μανούλα μας θα φάτε; Δεν τη λυπόσαστε;» τους έλεγε. Μα εκείνες ήταν αμετάπειστες. «Έχασε και θα τη φάμε», απαντούσαν.

Πήγαν λοιπόν, σφάζανε τη μάνα τους και άρχισαν να την τρώνε. «Έλα Σταχτιερού να φας κι εσύ», φώναζαν στη μικρότερη, μα εκείνη έκλαιγε και φώναζε: «Εγώ να φάω τη μανούλα μου;» Έκατσε η Σταχτιερού κι έμασε ένα ένα τα κοκκαλάκια της μανούλας της και τα 'θαψε σε μια μεριά μέσα στον κήπο. Στο μέρος εκείνο φύτρωσε ένα δεντράκι κι η Σταχτιερού το πότιζε και το καμάρωνε σαν να βλέπει τη μανούλα της.

Ύστερα από καιρό, πήγε το βασιλόπουλο στην εκκλησία του χωριού τους. Οι δυο μεγάλες αδερφές στολίστηκαν καλά και πήγαν στην εκκλησία να τις δει το βασιλόπουλο. Η κακομοίρα όμως η Σταχτιερού δεν είχε ρούχα να φορέσει και πήγε κάτω στον τάφο της μανούλας της κι άρχισε να κλαίει. Μα καθώς κοίταζε πάνω στο δεντράκι είδε έναν ωραίο καρπό. Τον έκοψε και τον άνοιξε. Μα τι να δει! Ο μικρός καρπός ήταν γεμάτος φορέματα, παπούτσια και στολίδια, που όλο έβγανε και που δεν είχαν τελειωμό. Αμέσως η Σταχτιερού έτρεξε πλύθηκε, στολίστηκε, φόρεσε ένα ζευγάρι κεντητά γοβάκια, χτένισε τα μαλλιά της και τράβηξε για την εκκλησία.

Σαν είδε ο κόσμος να μπαίνει μέσα στην εκκλησία αυτή η πεντάμορφη κοπέλα, σάστισε και δεν μπορούσε να την γνωρίσει. Κοντά να τελειώσει η λειτουργία η Σταχτιερού έφυγε τρεχάτη. Πήγε έβγαλε και έκρυσε τα ρούχα της και κάθισε ξανά μέσα στη στάχτη. Πήγαν ύστερα και οι άλλες αδερφές στο σπίτι κι έλεγαν στη Σταχτιερού: «Δεν ήρθες καημένη και συ να δεις μια πεντάμορφη κοπέλα, που ήρθε στην εκκλησία με αραχνοϋφαντα στολίδια». Μα η πονηρή Σταχτιερού τους απαντούσε: «Δεν φεύγω εγώ από τη στάχτη μου κι όποια θέλει ας ήταν».

Την άλλη Κυριακή έγινε ξανά το ίδιο. Σαν έφυγαν οι άλλες για την εκκλησιά, στολίστηκε ξανά η Σταχτιερού και πήγε. Θαμπώθηκε ο κόσμος κι έλαμψε η εκκλησιά σαν φάνηκε στην πόρτα η πεντάμορφη κοπέλα. Πιο πολύ θαμπώθηκε το βασιλόπουλο από την ομορφιά της και θέλησε να την παντρευτεί. Μα πριν να τελειώσει η λειτουργία, η Σταχτιερού χάθηκε τρεχάτη και τρύπωσε στις στάχτες της. Το βασιλόπουλο ρώτησε να μάθει ποια ήταν η πεντάμορφη κοπέλα, μα κανείς δεν ήξερε να του πει.

Την άλλη Κυριακή πήγε ενωρίς το βασιλόπουλο στην εκκλησία και περίμενε να δει αν θα ξαναπάει η πεντάμορφη κοπέλα. Και πραγματικά, σαν μαζεύτηκε ο κόσμος και γέμισε η εκκλησία, άνοιξε η πόρτα και φάνηκε η πεντάμορφη κι όλα τα μάτια καρφώθηκαν απάνω της και το βασιλόπουλο γελούσε από τη χαρά του. Από φόβο όμως μην φύγει πάλι και την χάσει, διέταξε και βάλαν κόλλα στο κατώφλι της εκκλησιάς, καθώς θα βγει η κοπέλα να κολλήσει. Πραγματικά, κοντά να τελειώσει η λειτουργία η Σταχτιερού τράβηξε κατά την πόρτα, μα, απονήρευτη καθώς ήταν, πάτησε στο κατώφλι και κόλλησε το ένα της παπούτσι. Από φόβο μην πιαστεί, παράτησε το παπούτσι κι έφυγε ξυπόλητη με το ένα γοβάκι.

Το βασιλόπουλο πήρε το γοβάκι και γύριζε από σπίτι σε σπίτι να δει σε ποια ταιριάζει το γοβάκι. Πήγε και στο σπίτι της Σταχτιερούς. Μα οι αδερφές της πρόλαβαν και την σκέπασαν κάτω από ένα κοφίνι, για να μην την δει το βασιλόπουλο, που 'ταν βρώμικη και σταχτωμένη. Η μεγαλύτερη αδερφή πήγε μέσα στο δωμάτιο να φορέσει το γοβάκι, μα καθώς δεν της πήγαινε, έδωσε μια με το μαχαίρι κι έκοψε ένα κομμάτι από το πόδι της και φόρεσε το παπούτσι. Αλλά καθώς το βασιλόπουλο καθόταν στο κοφίνι η Σταχτιερού τον κένταγε με μια βελόνα. «Τι είναι από 'δω κάτω;» ρώτησε το βασιλόπουλο. «Μια κλώσσα και τσιμπάει», του λέει η άλλη κοπέλα, μα τότε φάνηκε στην πόρτα η πρώτη με φορεμένο το γοβάκι. Το βασιλόπουλο γεμάτο χαρά την πήρε και κίνησαν να φύγουν. Καθώς προχωρούσαν ένα πουλάκι από το δεντράκι που φύτεψε στις μάνας της τον τάφο κελαηδούσε κι έλεγε: «Αίμα τρέχει στο γοβάκι». Το βασιλόπουλο παραξενεύτηκε ακούγοντας αυτά τα παράξενα λόγια, και στρέφοντας τα μάτια προς τα γοβάκια της κόρης τα είδε καταματωμένα. Τότε κατάλαβε πως δεν ήταν αυτή η πεντάμορφη, και γύρισε πίσω στο σπίτι για να προβάρει το παπούτσι και η δεύτερη αδερφή! Μα καθώς ξανακάθισε πάνω στο καλάθι, η Σταχτιερού άρχισε να τον τσιμπάει δυνατά με τη βελόνα. Τότε σηκώθηκε το βασιλόπουλο και περίεργο σήκωσε το καλάθι, για να δει τι είδους κλώσσα ήταν αυτή που τον τσιμπούσε, ξαφνιασμένος όμως αντί για κλώσσα αντίκρισε τη Σταχτιερού. Το βασιλόπουλο διατάζει να φορέσει κι η Σταχτιερού το γοβάκι αλλά οι αδερφές της δεν την άφηναν. «Μα βασιλιά μου, αυτή δεν βγαίνει από τη στάχτη της», του είπαν. Ο βασιλιάς όμως επέμενε κι όταν φόρεσε η Σταχτιερού το γοβάκι είδε να της πηγαίνει κολλητό. «Εσύ είσαι η πεντάμορφη», λέει το βασιλόπουλο, «έλα να σε

πάρω». Κι οι άλλες αδερφές φώναζαν και λέγαν πως δεν μπορεί να 'ναι αυτή, γιατί δεν έχει φουστάνι να φορέσει. «Ναι, εγώ είμαι η πεντάμορφη», φώναζε η Σταχτιερού, «και τα ρούχα μου τα χάρισε η ευχή της μανούλας μου, περιμένετε να δείτε». Έτσι μίλησε η Σταχτιερού και έτρεξε εκεί που είχε κρυμμένα τα στολίδια της και ντύθηκε πεντάμορφη κοπέλα. Σαν την είδε το βασιλόπουλο τα μάτια του άστραψαν από χαρά κι οι αδερφές γεμάτες φθόνο δεν πίστευαν πως η πεντάμορφη που έβλεπαν ήταν η Σταχτιερού.

Το βασιλόπουλο πήρε τη Σταχτιερού, την πήγε στο παλάτι του και την έκανε γυναίκα του. Έτσι με την ευχή της μάνας της η Σταχτιερού έγινε βασίλισσα και έζησε χαρούμενη κι ευτυχισμένη, ενώ οι κακές αδερφές της ζήσανε στη μιζέρια και τη δυστυχία.

4) Σταχτομπούτα – Μεσσήνη (Μέγας, 2004)

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια μάνα κι είχε τρία κορίτσια. Τη μικρή πάντοτε την έπιανε το κρύο κι έβανε τα πόδια της μέσα στη στάχτη στο τζάκι και γι' αυτό την ελέγανε Σταχτομπούτα. Καμία φορά λέει η μεγάλη: «Δε παραγνέθουμε; Να παραγνέσουμε κι ότινους κοπεί η κλωνιά, θα την κάνουμε γελάδα». Γνέθανε λοιπόν και κόπη της μάνας τους η κλωνιά. «Να σου το χαρίσουμε μανούλα μου γιατί μας γέννησες». Γνέθανε, γνέθανε και πίσω κόπη της μάνας τους. «Θα σου το χαρίσουμε μανούλα μου γιατί μας ανάστησες». Γνέθανε πάλι, γνέθανε, κόπη πάλε της μάνας τους. Τότες είπανε «δε σου το χαρίζουμε», και την κάνανε γελάδα. «Να την πηγαίνει η Σταχτομπούτα στο βουνό, να τη βόσκει, να την παχύνει, να τη σφάζουμε τα Χριστούγεννα», είπανε οι άλλες δυο. Την έπαιρνε η Σταχτομπούτα και πήγαινε στο βουνό. Ό,τι ψωμάκι έπαιρνε το τρώγανε κι οι δυο. Ήρθε ο καιρός που να τη σφάζουνε. Τη σφάζανε, τη μαγειρεύανε και τρώγανε. «Φάε κι εσύ βρε Σταχτομπούτα». «Αχ βρε αφορεσμένες, τη μάνα μας να φάω!» Ένα-ένα κοκκαλάκι που πετάγανε, αυτή το μάζωνε, μέχρι που τα μάζεψε όλα.

Τα μάζεψε, ήταν και μια σπηλιά κάπου κοντά τους και πήγε και τά 'βαλε. Κάθε βράδυ πήγαινε και τα θύμιαζε. Εγώ, κορίτσι μου, θα σε προστατέψω με τα κόκκαλα. Τα θύμιαζε σαράντα μέρες. Στις σαράντα μέρες πήγε κι ηύρε το σπηλιακάκι γιομάτο. Κει ρούχα, κει παπούτσια, κει φορεσιές χρυσές, κει μαλαματικά. Λοιπόν αυτές πηγαίνανε στην εκκλησία, οι αδερφές της. «Δεν έρχεσαι και συ στην εκκλησία, παρά είσαι φτουδά, στη στάχτη;» «Ε, εγώ είμαι παδά στη στάχτη, πού να 'ρθω». Όντα φύγανε εκείνες, πάει κι εκείνη στο σπηλιάκι, φοράει μια χρυσή φορεσιά, τα βελουδένια πασούμια, έβαλε τα μαλαματικά της και πήγε στην εκκλησία. Μπήκε μέσα κι αναστάτωσε όλη η εκκλησία. Φώτισε από την ομορφιά της. «Ποια είναι τούτη, ποια είναι τούτη»... Καμία. Άμα που κόντευε να τελειώσει η εκκλησία, λάκισε, πήγε και ξεντύθη και έκατσε πίσω στη στάχτη. Λοιπόν πήγανε οι αδερφές της στο σπίτι.

«Καημένη Σταχτομπούτα, δεν ερχόσουν, πού 'ρθε μία κι έλαμπε όλη η εκκλησία». «Ε, τι να 'ρθω να κάνω εγώ, η Σταχτομπούτα». Την άλλη Κυριακή πήγανε πάλι οι αδερφές της στην εκκλησία. «Έλα κι εσύ βρε Σταχτομπούτα». «Είμαι εγώ για να 'ρθω στην εκκλησία!» Άμα που φύγανε οι αδερφές της, πάει και φοράει άλλη φορεσιά, άλλα παπούτσια και πάει. Πάει και τι να ιδείς! Ποια είναι τούτη, ποια είναι τούτη! Άμα που κόντευε να τελειώσει η εκκλησία, έφυγε, ξεντύθη και πήγε πίσω στη στάχτη της.

Ήταν στην εκκλησία κι ένα βασιλόπουλο που την ερωτεύθηκε. «Την άλλη Κυριακή», λέει το βασιλόπουλο, «θα βάλω πίσσα στο σκαλί, να κολλήσει το πασούμι της να δούμε ποια είναι». Πήγανε οι αδερφές της σπίτι. «Δεν ερχόσουν να ιδείς μία που 'ρθε κι έλαμπε όλη η εκκλησία από την ομορφιά της!» «Πού να 'ρθω εγώ μέσα από τη στάχτη μου!» Την άλλη Κυριακή πήγανε εκείνες στην εκκλησία, ντύθη και τούτη άλλη φορεσιά και πήγε. Τη φύλαξε το βασιλόπουλο και βάνει πίσσα στο σκαλί. Κείνη για να μην αργήσει και σκολάσει η εκκλησία, άφησε το πασούμι της κολλημένο στην πίσσα κι έφυγε. Παίρνει το βασιλόπουλο το πασούμι και φώναξε στο χωριό. «Να 'ρθούνε όλα τα κορίτσια εδώ κι, όποιος κάνει το πασούμι, θα την πάρω γυναίκα». Μαζώχτη όλο το χωριό. Καμιας δε ζύγωνε. Είπαν, δεν έχετε άλλη καμιά; Πετάχτηκαν οι αδερφές της «έχουμε και μια σταχτομπούτα». «Φέρτε τη κι αυτή να ιδούμε». Πάει το βασιλόπουλο στη Σταχτομπούτα, φοράει το πασούμι και της ήρθε βιδωτό. «Εσύ είσαι για μένα», της είπεκε. Φοράει η Σταχτομπούτα τα χρυσά φορέματα και τα μαλαματικά και την επήρε το βασιλόπουλο γυναίκα του. Κι έζησε ευτυχισμένη η Σταχτομπούτα και μέινανε οι αδερφές της, που φάγανε τη μάνα τους.

5) Τ' αθοκουτάλι - Κρήτη (Χατζητάκη-Καψωμένου)

Μια φορά κι έναν καιρό ήτανε μια γριά κι είχανε τρεις θυγατέρες. Ήτανε πολύ φτωχιά και ζητιάνευε. Μια μέρα πήγε στο παλάτι και ζήτησε από τη βασίλισσα ελεημοσύνη:

- Ελέησέ με, καλή μου βασίλισσα, που έχω τρεις θυγατέρες και είμαι χήρα και δεν έχω να τσι ζήσω...
- Δε μου λες, κερά μου, δεν ξέρεις εσύ και οι θυγατέρες σου καμιά δουλειά να την κάνετε; Γυναίκες είσαστε, δεν ξέρετε να κλώθετε, να ξένετε, να πλέκετε; Πράμα δε ξέρετε μαθές;
- Όχι, βασίλισσά μου, κατέχουμε απ' όλες τσι δουλειές που είπες.
- Ε, τότε θα σου δώσω ένα τσουβάλι μπαμπάκι να μου το κλώσετε και άμα το ετοιμάσετε να μου το φέρεις να σου δώσω κι άλλο. Και αυτό θα γίνεται συνέχεια. Εγώ θα σας πλερώνω τον κόπο σας και θα ζείτε με τη δούλεψή σας, να μη διακονάσαι (ζητιανεύεις). Η διακονία είναι κακό πράμα.

Η γριά ήπηρε το μπαμπάκι και το πήγε στο σπίτι της κι άρχισε να κλώθει με τσι θυγατέρες τση.

Ένα βράδυ εκάτσανε κι εκλώθανε και λέει η πια μεγάλη θυγατέρα:

- Ελάτε να βάλουμε στοίχημα, όποιας κοπεί η αμπελονιά (οτρά) της, να τη σφάζουμε να τη φάμε.

Εδεχτήκανε όλες κι αρχίζανε και κλώθανε κι ενλέπανε να μη κοπεί καμιάς η αμπελονιά.

Μια κοπανιά (στιγμή) κόβγεται τση μάνας τους.

- Χαρίζομέ σου τη, μάνα, γιατί μας εβύζασες, της λένε οι κόρες.

Μα και σε λιγάκι πάλι, να, και ξανακόβγεται.

- Ε, μα εδά, μάνα, δε σου τη χαρίζομε!
- Όι (όχι), ας τση τη χαρίσομε, λέει η πιο μικρή, γιατί μας ανέθρεψε.
- Ε, ας είναι, χαρίζομέ σου τη και τούτη τη φορά.

Μα πάλι ξανακόβγεται τση γριάς η αμπελονιά.

- Μάνα, το στοίχημα είναι στοίχημα, της λένε.

Κι ετοιμαστήκανε να τη σφάζουνε. Η πιο μικρή θυγατέρα δεν ήθελε να τη σφάζουνε και τους έλεγε:

- Τη μάνα μας, μπρε, θα σφάζομε, δε φοβάστε το θεό, εγώ δε θέλω, ούτε τρώγω...

Αυτές όμως δεν την ακούσανε. Τη σφάζανε και την τρώγανε. Η μικρή καθότανε στο τζάκι και μάζευε τα κοκαλάκια κι ήκλαιγε. Οι δύο μεγάλες την κοροϊδεύανε και τη λέγανε «αθοκουτάλι», επειδή ανεκάτευε τον άθο (στάχτη), για να μαζέψει όλα τα κοκαλάκια της μάνας της. Άμα την αποφάγανε, ηπήρε όλα τα κόκαλα η μικρή και τα 'βαλε σε μια κουρούπα (πήλινο δοχείο) και πήγε στην εξοχή κι άνοιξε ένα λάκκο και το 'θαψε. Επήγαινε κάθε μέρα και τα θύμιαζε.

Απάνω στις σαράντα μέρες είπene: «Ας ανοίξω την κουρούπα, να δω τι απογενήκανε τα κόκαλα της μάνας μου».

Ανοίγει την κουρούπα και τι να δει... Τα κόκαλα ήτανε γινωμένα... χρυσάφι! Παίρνει τα και τα κρύβει. Ύστερα παίρνει ένα μεγάλο κομμάτι και το πάει στου κουγιουμτζή (χρυσοχόου) και του λέει και της κάνει ένα ζευγάρι φελούς (τσόκαρα).

Βάνει την Κυριακή τους φελούς και πάει στην εκκλησία. Ως εμπήκε μέσα στην εκκλησία, ήλαμψε από το χρυσάφι και λέει ο παπάς:

- Ποιος το φορεί τόσο χρυσάφι κι ήλαμψε η εκκλησία;

Ίσαμε να το 'κούσει αυτή ήφυγε και δεν επροκάμανε να δούνε, πως το φορούσε αυτή. Αυτό εγίνηκε και την άλλη Κυριακή και πάλι επρόλαβε κι ήφυγε και την καταλάβανε. Ύστερα είπεν ο παπάς να βάλουνε μέλι στο κατώφλιο της εκκλησίας. Όπως ήβγαινε η

κοπέλα, εκόλλησε ο φελός της και για να μην την καταλάβουν, τον επαραίτησε εκεί κι ήφυγε με τον ένα φελό.

Παίρνουνε το φελό κι ερχίζανε και γυρίζανε όλα τα σπίτια, να δούνε πού θα βρίσκανε το ταίρι του. Άμα φτάζανε και στο σπίτι του Αθοκουτάλι και ρωτήζανε αν έχουνε το ζευγάρι του οι δυο μεγάλες αδερφές ελέγανε:

- Εμείς θα έχομε χρυσούς φελούς στο σπίτι μας; Πιο φτωχές από μας δεν είναι στο χωριό και πού 'θελα βρούμε το χρυσάφι;

Η πιο μικρή όμως εφοβήθηκε, μη την ανακαλύψουνε και την τιμωρήσουνε, και λέει:

- Δικός μου είναι ο φελός, εγώ έχω τον άλλο, και παρουσίασε το ταίρι του.

Οι αδερφές της εμείνανε άφωνες και η επιτροπή του βασιλιά τη ρώτηξε, πού το 'βρισκε τόσο χρυσάφι, που μούδε ο βασιλιάς δεν το 'χενε.

Αυτήν είπενε την ιστορία της άτυχης της μάνας της. Τότε την παρουσιάσανε στου βασιλιά και του είπε, ότι τα κόκαλα της μάνας της είχανε γίνει χρυσάφι ύστερα από σαράντα μέρες, που τα θύμιαζε.

Ο βασιλιάς τότες εκάλεσε τις κακές θυγατέρες και τις ετιμώρησε. Ήβαλε ένα τσουβάλι άχυρα και τις εκρέμασε από πάνω και από τον καπνό που γίνηκε, άμα εβάλανε φωθιά στα άχυρα, επλαντάζανε.

Την καλή θυγατέρα ο βασιλιάς την ηπήρε γυναίκα του και την ήκαμε βασίλισσα. Αυτό παθαίνουνε όποιοι κάνουνε κακό στη μάνα τους. Όποιοι πάλι κάνουνε καλό, τους έρχεται πιο μεγάλο καλό!

6) Η Σταχτοπιπιλιάρου – Κασσάνδρα Χαλκιδικής (Χατζητάκη-Καψωμένου)

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια μάνα και ένας πατέρας κι είχαν κι ένα κορίτσι. Το κορίτσι έτρωε μπαμπάκι κι ο κόσμος τόλεγε: «- Μην τρως μπαμπάκι, γιατί θα γενεί η μάνα σου αγελάδα». Αυτό όμως δεν άκουε, ώσπου έγινε αγελάδα η μάνα του. Ο πατέρας του τότε ξαναπαντρεύτηκε και πήρε μια γυναίκα που είχε κι αυτή ένα δικό της κορίτσι. Το άλλο το καημένο πήγαινε και φύλαγε τη μάνα του. Μια μέρα εκεί που την έβοσκε το λέει: «-Το Σάββατο ο πατέρας σου θα νε σφάζει. Εσύ να μαζέψεις τα κοκαλάκια μου και να τα θάψεις από πίσω απ' την πόρτα. Να τα θυμιάσεις σαράντα μέρες και σαράντα νύχτες κι ύστερα, όποτε το γυρέψεις, θα τ' ανοίξεις και θα βρεις μια ωραία φορεσιά, κόκκινα γοβάκια, κι άσπρο άλογο». Ήρθε το Σάββατο, την έσφαξε ο πατέρας της την αγελάδα και το κορίτσι έκανε όπως το είπε η μάνα του.

Πέρασαν σαράντα μέρες και μια μέρα είχε πανηγύρι. Ετοιμάστηκε η παραμάννα (μητριά) της με την παραδερφή της να παν. «-Άντε, Σταχτοπιπιλιάρου, δε θα 'ρθεις και συ;».

Σταχτοπιπιλιάρου την έλεγαν και την περιγελούσαν, γιατί από τότε που ο πατέρας της ξαναπαντρεύτηκε καθόνταν συνέχεια μες στη στάχτη και δεν έβγαινε παρά μονάχα να βοσκήσει τη μάνα της. «-Όχι, εγώ δεν έρχομαι, έλεγε αυτή. Πηγαίνετε εσείς». Μόλις έφυγαν, σηκώνεται η Σταχτοπιπιλιάρου, ανοίγει τα κόκαλα της μάνας της και βγαίνει η φορεσιά, ταγοβάκια και τ' άλογο. Βολεύεται, ανεβαίνει καβαλά και πηγαίνει στην εκκλησιά. Σαν κόντευε να τελειώσει ο παπάς, τινάζεται, πηγαίνει στο σπίτι, τα κρύβει και μπαίνει μέσα στη γωνιά. Γύρισαν οι άλλες και τη λεν: «- Αμ, δεν ήρθες στην εκκλησιά να δει μια ξένη αρχόντισσα, στολισμένη και ωραία. (Πού να 'ξεραν που ήταν εκείνη). – Ε, δεν πειράζει, έλεγε αυτή».

Την άλλη Κυριακή τα ίδια. Πήγαν' από κοντά κι η Σταχτοπιπιλιάρου. Γύρισε προτού να τελειώσει η εκκλησιά και δεν πήρε χαμπάρι κανένας.

Την Τρίτη τη φορά που ξαναπήγε, άργησε λιγάκι να φύγει, κι όταν βγήκε πέρασε απ' το πηγάδι να ποτίσει τ' άλογο. Βλέπει άξαφνα το βασιλόπουλο που έρχονταν από πέρα. Δίνει μία τ' άλογο, κι όπως έκανε να φύγει, την έπεσε το ένα το πασουμάκι της. Πάει στο σπίτι κι έκατσε πάλι στη στάχτη.

Το βασιλόπουλο πέρασε να ποτίσει τ' άλογό του και τ' άλογο δεν έπινε νερό. «-βρε, τι έχει, βρε, τι έχει», κατεβαίνει, βλέπει το πασουμάκι που ήταν μέσα στο νερό και σκιάζονταν τ' άλογο. Το παίρνει, το βλέπει καλά –καλά και λέει: «-Μπρε, τι ωραίο που είναι! Όποια το φοράει αυτό, θα την πάρω γυναίκα». Ξεκινάει και γυρνούσε από σπίτι σε σπίτι κι όπου είχε κορίτσια δοκίμαζε στα ποδάρια τους το πασουμάκι. Σε καμιά όμως δεν ταίριαζε. Πέρασε κι απ' το σπίτι της Σταχτοπιπιλιάρους. Η παραμάνα της είχε ακούσει πως γυρνούσε το βασιλόπουλο και την είχε βάλει από κατ' από μια κοφίνα. Μόλις πήγε το βασιλόπουλο, έβαλε το πασουμάκι η παραδέρφη της. «- Να, ίσα – ίσα την έρχεται, έλεγς η μάνα της. –Μπα, έλεγε το βασιλόπουλο, ξεπερισσεύει λιγάκι». Πηγαίνει το βασιλόπουλο και κάθεται απάν' στην κοφίνα. Βγάζει η Σταχτοπιπιλιάρου μια βελόνα και τον σουγλάει από κάτω. Πετιέται το βασιλόπουλο. «- Πρόσεχε, γιατί έχουμε μια κλώσσα από κάτω, λέει η μάνα. – Για να τη δούμε, τι σόι κλώσσα είναι αυτή, λέει το βασιλόπουλο». Σηκώνει την κοφίνα και φανερώθηκε μπροστά του η Σταχτοπιπιλιάρου. «- Μπρε, τι ωραίο κορίτσι! Για βάλε και συ το πασουμάκι, λέει το βασιλόπουλο». Το φοράει, την ήρθε ίσα-ίσα. Την πήρε το βασιλόπουλο γυναίκα, πέθανε ο πατέρας του κι έγινε βασιλιάς κι η Σταχτοπιπιλιάρου βασίλισσα.

Η παραμάνα της και η παραδέρφη της ήταν να σκάσουν. Μια μέρα σκόνεται η παραμάνα της και γίνεται γιούφτισσα. Παίρνει ένα καλάθι και πουλούσε καρούλια, βελόνες, τέτοια πράματα. Είχε και μια βελόνα μαγεμένη. Περνούσε απ' το παλάτι απ' όξω και φώναζε: «- Έλα. Κυρά, ν' αγοράσεις, τι θέλεις». Πηγαίνει εκεί η Σταχτοπιπιλιάρου, κι όπως έσκυβε

και κοιτάζε την καρφώνει στο κεφάλι τη μαγεμένη τη βελόνα. Μια φορά η βασίλισσα έγινε πουλάκι και πέταξε στο μπαχτσέ (κήπος).

Ο βασιλιάς δεν ήξερε τι να κάνει απ' τη στεναχώρια του. Κάθονταν με το παιδί του όλη τη μέρα μέσα.

Μια μέρα, ο μπαχτσεβαντζής (κηπουρός), εκεί που πότιζε, ακούει ένα πουλάκι να τον φωνάζει: «- Μπαχτσεβαντζή, μπαχτσεβαντζή, κοιμάται ο βασιλιάς; -Κοιμάται. -Κοιμάται το παιδί; -Κοιμάται. -Γλυκά – γλυκά να κοιμηθεί ο βασιλιάς και το παιδί γλυκύτερα, κι οι σκύλες που με μάγεψαν στ' αγκάθια να κοιμούνται. Κι αν δεν το πεις το βασιλιά το δέντρο αυτό, που κάθομαι, να ξεραθεί, να πέσει». Δεν τόλεγε στο βασιλιά, το δέντρο ξεραίνονταν. Κανά δυο μέρες ύστερα τα ίδια. Μια μέρα το είπε στο βασιλιά και κατέβηκε αυτός στο μπαχτσέ. Άκουσε το πουλάκι που τάλεγε αυτά και λέει: «-Πού είσαι κρυμμένο, καλό πουλάκι; Κατέβα λίγο παρακάτω». Κατέβηκε εκείνο ένα κλαδί πιο κάτω. Σιγά- σιγά, κατέβηκε απ' το ένα κλαδί στ' άλλο και κάθησε στα γόνατα του βασιλιά. Εκεί που το χάιδευε, βγαίνει μια βελόνα απ' το κεφαλάκι του κι έγινε ξανά η Σταχτοπιπιλιάρου η βασίλισσα. Την αγάλιασε ο βασιλιάς και μόλις τον είπε πως η παραμύνα της ήταν η γιούφτισσα, πηγαίνει, την αρπάζει, την έδεσε σε δυο άλογα και αυτά την ξέσκισαν κι ησύχασε. Κι έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

7) Η ορφανή – Μάνη (Χατζητάκη-Καψομένου)

Μια μάνα είχε μιαν έμορφη, μια ακριβοδουχατέρα, ο ήλιος δεν την έβλεπε ούτε νύχτα κι ούτε μέρα. Την έλουζε, τη χτένιζε με φιλντισένιο χτένι, στα πούπουλα την κοιμίζε, τη μοσχαναθρεμμένη. Λίγος καιρός δεν πέρασε κι η μάνα της πεθαίνει, κι έμειν' η κόρη έρημη, ερημαρφανεμένη. Πολύς καιρός δεν πέρασε κι ο κύρης της παντρεύει. Πήρε γυναίκα μιαν οχιά: την έβαζε να γνέθει, την έδων' κρίθινο ψωμί και το νερό μετρούσε. Δυο κόρες που 'χε η μητριά πολύ τις αγαπούσε. Την παίρνει το παράπονο. Με την καρδιά καμένη τη νύχτα, τα μεσάνυχτα, στο κοιμητήριο μπαίνει, κι από σιγά σιγά 'φευγε, στη μάνας της ζυγώνει, το χέρι της το άπλωσε και το σταυρό τσακώνει και με τα νύχια προσπαθεί την πλάκα να σηκώνει. «Σήκω, μανούλα, από τη γης, σήκω και άκουσέ με, που ξένη μάνα έκαμα, και παρηγόρησέ με! Έκαμα ξένες αδερφές, και ξένη με φωνάζουν, με δέρνουνε, τα λόγια της με στην καρδιά με σφάζουν!» Κι απ' τα πολλά τα κλάματα κι απ' την πολλή λαχτάρα η πλάκα ανατάχτηκε κι ακούστηκε μι' αντάρα, μέσα βαθιά από τη γης σκληρή φωνή να βγαίνει. Την άκουσε η ορφανή, στέκει, δεν ανασαίνει. «Σύρε, παιδί μου, στο καλό, σύρε και στην ευχή μου! Μη κλαις και μη βαρυγγομάς, κι το 'χω στην ψυχή μου! Σύρε, παιδί μου, στο καλό, και σύρε στον οντά σου, κι αύριο βράδυ θα βρεθεί ό,τι ποθεί η καρδιά σου!»

Κι όταν το σκότος σκόρπισε και χάραξε στα όρη, η πλάση όλη έδωσε χαρίσματα στην κόρη: Ο ήλιος έδωσε ομορφιά κι Αυγερινός τη χάρη και το φεγγάρι χάρισε όλο του το καμάρι. Δροσούλα, έδωσ' η αυγή, ο κάμπος το φουστάνι, τα διαμαντένια άστρια την Πούλια για στεφάνι. Το βράδυ γίνεται χορός, ήταν χαρά στην πόλη. Είχε χορό ο βασιλιάς. Μικροί, μεγάλοι, όλοι επήγανε, κι η μητριά μες στα χρυσά ντυμένη είχε μαζί τις κόρες της. Η ορφανούλα μένει την παίρνει το παράπονο μπαίνει στον οντά της και στο προσκεφαλάκι της βρίσκει τη φορεσιά της. Λούστη, στολίστη κι άλλαξε κι έβαλε το στεφάνι, κάνει το σύννεφο άλογο και στο παλάτι φτάνει. Στη σκάλα σαν επάτησε, ρόδα και κρίνα αφήνει και, σαν εμπήκε στο χορό, μεγάλη λάμψη χύνει. «Ποια να 'ναι», λέει η μητριά, «που όλοι τη θαυμάζουν;».

Όταν την είδε ο βασιλιάς, χάνει τα λογικά του, να την πλησιάσει ήθελε, μα χάθη από μπροστά του. Κι από την βια της την πολλή, μην τηνε δει ένα μάτι, πέφτει το πασουμάκι της στο κάτω σκαλοπάτι. Τρέχει, το παίρνει ο βασιλιάς, θαυμάζει τέτοια χάρη: ποτές του δεν ξανάχε δει τέτοιας λογής ποδάρι. Δούλους και σκλάβους πρόσταξε τόπο να μην αφήσουν, όρη, λαγκάδια και βουνά, παντού να τη ζητήσουν. Όλες το 'παλλαγιάστηνα, φτωχές κι αρχοντοπούλες, κι η μητριά κι οι κόρες της – δεν ταίριαζε σε ούλες. Τότε ρωτάνε τη μητριά: «Δεν έχεις κόρη άλλη το πασουμάκι και αυτή στο πόδι της να βάλει;» Και κείνη αποκρίθηκε: «Δεν έχω κόρη άλλη, περί να φύγετε αποδώ σύντομα και τρεχάτοι». Και κείνοι το υποψιάστηκαν, τη βρίσκουν κά' στ' αμπάρι, της το φόρεσαν- ταιριαστό της ήρθε στο ποδάρι. Αμέσως την επήρανε, στο βασιλιά την πάνε, κι η μητριά κι οι κόρες της απ' το κακό τους σκάνε. Στο θρόνο της καθίσανε, βασίλισσα την κάνουν, κι η μητριά κι οι κόρες της επέσαν να πεθάνουν.

8) Η Κάλω και η Μάρω – Φωκίδα (Παπάκου-Λαγού, 1991)

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε ένας μυλωνάς με τη γυναίκα του και την όμορφη θυγατέρα τους τη Μάρω. Ήταν πολύ αγαπημένοι και πίστευαν πως ποτέ δεν θα τελείωνε η ευτυχία τους. Όμως μια μέρα η μυλωνού πέθανε ξαφνικά...

Ο μυλωνάς, όσο κι αν αγαπούσε τη γυναίκα του, ύστερα από λίγο καιρό ξαναπαντρεύτηκε. Κι η δεύτερη μυλωνού δεν ήταν καλόκαρδη όπως η πρώτη, Καμιά αγάπη δεν ένιωθε για τη Μάρω. Τη ζήλευε και με κάθε τρόπο τη βασάνιζε.

Πριν περάσει χρόνος η δεύτερη γυναίκα του μυλωνά απόχτησε ένα κοριτσάκι. Το έβγαλαν Κάλω. Κι ήταν άσχημο και κακό όπως η μητέρα του. Όλο και κάτι έβρισκε η Κάλω για να μαλώνει με την αδερφή της τη Μάρω. Αυτό ήθελε κι η κακιά μητριά για να διώξει από το σπίτι την καημένη τη Μάρω.

Μια μέρα λοιπόν η μυλωνού ζύμωσε ένα καρβέλι ψωμί και λέει στη Μάρω:

- Τα ξύλα μας τελείωσαν. Έλα, Μάρω, να πάμε στο δάσος. Μητριά και πρόγονη ξεκίνησαν. Έφτασαν στο δάσος και σε κάποια σάρα, η μητριά έριξε με τρόπο το ψωμί.

- Αχ! Πάει το καρβέλι μας.

Η Μάρω έτσι καλοσυνάτη που ήταν το πίστεψε και είπε:

- Βοήθησέ με να κατεβώ. Κρίμα είναι να χάσουμε το καρβέλι μας.

Η μητριά όμως είχε άλλα στο πονηρό μυαλό της. Έδωσε μια δυνατή σπρωξιά στη Μάρω και την έριξε στον γκρεμό. Ήσυχη πως ξεφορτώθηκε την πρόγονή της, ξαναγύρισε σπίτι.

Η Μάρω όμως έπεσε σ' ένα λιβαδάκι. Δε χτύπησε καθόλου, μα έτσι μονάχη όπως ήταν άρχισε να φοβάται. Σαν νύχτωσε, ο φόβος της μεγάλωσε, κι έβαλε τα κλάματα. Ξαφνικά, παρουσιάζεται μπροστά της μια γριούλα.

- Μάρω μου, της λέει, έλα να με ψειρίσεις.
- Να σε ψειρίσω, γιατί απάντησε πρόθυμα η Μάρω.

Η γριά ακούμπησε το κεφάλι της στα γόνατα του κοριτσιού κι εκείνο άρχισε το ψείρισμα.

Κι είχε τόσες ψείρες, που συνέχεια ακουγόταν: τσακ, τσακ, τσακ.

- Τι τσακάς, Μάρω μου; ρωτάει η γιαγιά.
- Ασήμι και λογάρι και σπειρί μαργαριτάρι, λέει η Μάρω.
- Αυτά να σου χαρίσει ο Θεός, παιδάκι μου, είτε η γριούλα μέσα από την ψυχή της.

Σαν ξημέρωσε η άλλη μέρα δίνει η γριούλα στο κορίτσι ένα σακουλάκι με φλουριά και το στέλνει πίσω στο μύλο. Μόλις πλησίασε εκεί, τα κοκόρια άρχισαν να λαλούνε και να λένε:

«Καλώς τη Μάρω που 'ρχεται τ' ασήμια φορτωμένη».

Η μητριά νευρίασε με τα λαλήματα αυτά. Παίρνει ένα ξύλο κι αρχίζει να κυνηγά τα κοκόρια φωνάζοντας:

- Να σκάσετε, μαγκούφια. Εκεί που την έστειλα εγώ τη Μάρω δε γυρίζει πίσω.

Πριν τελειώσει καλά καλά τα λόγια της παρουσιάζεται η Μάρω. Ανοίγει το σακουλάκι της και τι να δουν! Θάμπωσαν τα μάτια τους από τα φλουριά.

- Καλά λοιπόν, είπε η μητριά. Θα στείλω εκεί και την Κάλω μου.

Και την άλλη μέρα πρωί πρωί ζύμωσε πάλι ένα καρβέλι ψωμί το 'ψησε και μαζί με την Κάλω κινάνε για το δάσος. Μόλις έφτασαν κοντά στον γκρεμό, πετάει το ψωμί και δίνει μια σπρωξιά της Κάλως.

Βρέθηκε κι η Κάλω στο λιβαδάκι. Σε λίγο παρουσιάζεται η γριούλα και τη ρωτάει:

- Πώς σε λένε, κόρη μου;
- Κάλω με λένε, κάνει εκείνη απότομα.

- Έλα, Κάλω μου, να με ψειρίσεις.

Εκείνη χωρίς να μιλήσει, την είχε συμβουλέψει έτσι η μάνα της, πήρε το κεφάλι της γριούλας στα γόνατά της κι άρχισε να σπάει συνέχεια ψείρες.

- Τι τσακάς, Κάλω μου; τη ρωτάει η γριούλα.
- Ψείρες, λίρες, τσακ πελεκούδες, της απάντησε η Κάλω.
- Αυτά να σου χαρίσει ο Θεός, παιδάκι μου, αναστέναξε η γιαγιά.

Η γριούλα θύμωσε, που η Κάλω της φέρθηκε έτσι κοροϊδευτικά. Τη χώνει λοιπό σ' ένα μπουχάρι. Πάνε σε λίγο οι καλικάντζαροι να πλαγιάσουν, τη βλέπουν εκεί και της στρίβουν το λαιμό.

Το πρωί η Κάλω ήταν σε μαύρα χάλια. Πήρε το σακούλι που της χάρισε η γριά και σιγά σιγά ξεκίνησε για το μύλο.

Μόλις την αντίκρισαν τα κοκόρια, άρχισαν πάλι να λαλούνε:

«Καλώς την Κάλω που 'ρχεται, τη στραβολαιμισμένη».

- Να σκάσετε, μαγκούφια, έβαλε τις φωνές η μυλωνού.

Εγώ την έστειλα να φέρει φλουριά. Μπαίνει η Κάλω στο μύλο, ανοίγουν το σακούλι κι από μέσα, αντί φλουριά, σαύρες και φίδια πετάχτηκαν. Τρομαγμένες μάνα και κόρη, δεν ήξεραν που να κρυφτούν για να γλιτώσουν. Έτσι τιμωρήθηκαν αυτές, κι η Μάρω έζησε καλά κι εμείς καλύτερα.

9) Η γριούλα με τα τρία κορίτσια - Στερέα Ελλάδα (Μερακλής, 1988)

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια γριούλα, που είχε τρία κορίτσια. Και τα τρία τη φροντίζανε και την είχαν σαν καλομαθημένη. Όταν όμως παραγέρασε αυτή, δε τη θέλανε, άρχισαν να τη βαριούνται. Η μια έλεγε στην άλλη:

- Πήγαινε να την κοιτάξεις εσύ.
- Όχι, εσύ, της έλεγε η άλλη.

Η μικρότερη την αγαπούσε πολύ και πήγαινε κρυφά να τη δει. Της πήγαινε φαγητό και της έκανε συντροφιά. Οι δυο αδερφές της ήταν πολύ κακές και παρακαλούσανε να πεθάνει, γιατί, αν δεν πέθαινε, θα τη σφάζανε και θα την τρώγανε.

Η μικρότερη παρακάλεσε το Θεό να πεθάνει η μάνα, για να γλιτώσει απ' αυτές. Κάποια μέρα πέθανε η μητέρα τους.

Η μικρή κόρη πήγαινε κάθε πρωί στον τάφο, άναβε το καντηλάκι, λιβάνιζε, προσευχόταν στο Θεό ν' αναπάψει την ψυχή της.

Μεγαλώσανε τα κορίτσια κι ήρθε ο καιρός να παντρευτούν. Έλεγαν πως ένα πριγκιπόπουλο θα πάρει μια κοπέλα που να είναι πολύ καλή κι όχι πλούσια. Έκανε επίσκεψη

σ' όλα τα σπίτια. Πήγαινε στο ένα σπίτι, πήγαινε στο άλλο. Πήγε και στο σπίτι που έμεναν τα τρία κορίτσια. Ήταν κι οι τρεις αδερφές πολύ όμορφες. Η μικρότερη όμως ήταν πανέμορφη, γι' αυτό, όταν το πριγκιπόπουλο μπήκε μέσα, αυτές την έκρυψαν, για να μην τη δει που ήταν τόσο όμορφη. Λέει λοιπόν αυτός:

- Έχω ένα χρυσό γοβάκι και σ' όποια ταιριάσει, θα την κάνω γυναίκα μου.

Δοκιμάζει η μεγάλη, τη στένευε λίγο, ακόμη λίγο, ακόμη λίγο, δεν έμπαινε. Δοκιμάζει η δεύτερη, τίποτα. Τη μικρότερη την είχαν κρύψει κάτω από ένα καλάθι, για να μην τη δει το παλικάρι. Αυτή όμως είχε μια βελόνα. Τρυπάει μ' αυτήν το καλάθι. Γυρίζουν το καλάθι και βλέπουν τη μικρή. Μόλις την είδε το πριγκιπόπουλο, μαγεύτηκε από την ομορφιά της. Παίρνει το χρυσό γοβάκι, το δοκιμάζει στη μικρή κι αυτό της ταίριασε σαν να ήταν δικό της.

- Θα την πάρω γυναίκα μου. Θα κάνω ένα χορό να έρθετε κι οι τρεις στο παλάτι.

- Καλά, είπαν οι δύο αδερφές, θα την ετοιμάσουμε, θα την ντύσουμε και θα σου τη στείλουμε.

Πήγε στο παλάτι κι είπε στον πατέρα του πως βρήκε τη γυναίκα που ήθελε. Όλοι περιμέναμε να τη στείλουνε. Οι αδερφές όμως κάνανε μια πονηριά. Φόρεσε η μεγάλη τα ρούχα της μικρής και πήγε στο παλάτι. Την κατάλαβαν πως δεν ήταν αυτή και τη διώξαν. Φοράει κι η δεύτερη το φουστάνι της αδερφής της, πάει στο παλάτι, τη διώχνουνε κι αυτή.

Στο μεταξύ ο βασιλιάς έβλεπε το γιο του στεναχωρημένο, γιατί δεν του στείλανε την πραγματική κοπέλα, που της είχε ταιριάσει το γοβάκι. Πρόσταξε λοιπόν να κάνουν χορό στο παλάτι και να πάνε όλες οι όμορφες κοπέλες της χώρας. Ετοιμαστήκανε κι οι δύο αδερφές. Ράψανε ωραία φορέματα, αλλά της μικρότερης δεν της ετοιμάσανε τίποτα.

- Εσύ δε θα 'ρθεις, της είπαν. Είσαι ακόμη μικρή, θα καθίσεις στο σπίτι.

Η μικρή, πικραμένη, πήγε και παρακάλεσε στον τάφο τη μάνα της με δάκρυα στα μάτια.

- Μάνα μου, δείξε μου τι να κάνω, γιατί μου διώχνουν την τύχη μου οι μεγάλες αδερφές μου.

Το ίδιο βράδυ είδε τη μάνα στ' όνειρό της και της είπε:

- Να πας στο σταυροδρόμι. Θα βρεις τρία καρύδια. Θα σπάσεις το ένα και μέσα θα βρεις ένα ωραίο φόρεμα που δεν υπάρχει καλύτερο. Αφού ντυθείς, θα πας στο χορό που θα γίνει απόψε στο παλάτι. Θα κάνεις δύο γύρους και τότε θα σε γνωρίσει το πριγκιπόπουλο και θα σε πάρει. Άμα θέλεις να φύγεις, θα σπάσεις το δεύτερο καρύδι και θα παρουσιαστεί μια άμαξα. Θα μπεις μέσα και θα φύγεις στη στιγμή, για να μη σε καταλάβουν. Όταν γυρίσουν στο σπίτι οι αδερφές σου, θα σε βρουν εκεί που σε είχαν αφήσει.

Έτσι κι έγινε. Όταν πήγε στο παλάτι, όλοι θαύμασαν την ομορφιά και τ' όμορφο φόρεμά της. Τη γνώρισε το πριγκιπόπουλο και το είπε στον πατέρα του. Μόλις τελείωσε ο χορός, θέλησε να φύγει. Βγαίνει έξω, σπάζει το δεύτερο καρύδι. Βλέπει μian άμαξα και μπαίνει μέσα. Σαν έφτασε στο σπίτι, έσπασε και το τρίτο καρύδι. Έβαλε τα παλιά της ρούχα και περίμενε τις αδερφές της, που την είχαν τιμωρήσει.

Το πριγκιπόπουλο με τον πατέρα και τους συγγενείς του αναζήτησαν να τη βρουν, αλλά δεν τη βρήκαν. Έβλεπαν τις άλλες δύο αδερφές της κι υποπτεύθηκαν ότι κάτι συμβαίνει. Την άλλη μέρα οι αυλικοί πήγαν στο σπίτι της, την πήραν και την έφεραν στο παλάτι. Έγιναν οι γάμοι της πανέμορφης κοπέλας με το πριγκιπόπουλο και ζήσαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

10) Οι τρεις αδελφές - Στερεά Ελλάδα (Μερακλής, 1988)

Μια φορά κι έναν καιρό σε μια μεγάλη χώρα ζούσε ένας βασιλιάς και μια βασίλισσα. Είχαν ένα παιδί, το βασιλόπουλο. Όταν αυτό μεγάλωσε, το έστειλαν να γνωρίσει όλο τον κόσμο. Κι αν έβρισκε καμιά κοπέλα που του άρεσε, θα την έκαναν βασίλισσα.

Το βασιλόπουλο γύρισε χώρες και χωριά, μα πουθενά δε βρήκε την όμορφη κοπέλα που ονειρευόταν. Σκέφτηκε να γυρίσει στην πατρίδα του τη Θήβα και να ψάξει όλα τα σπίτια, πλούσια και φτωχά, μήπως βρει την κοπέλα που ήθελε.

Όταν γύρισε, άλλαξε τα ρούχα του κι έγινε σαν ζητιάνος και πήγαινε από σπίτι σε σπίτι και πρόσεχε το καθετί που έβλεπε. Είχε περάσει τα μισά σπίτια. Νύχτωσε, κάθισε σ' ένα μεγάλο χαγιάτι με υπόστεγο, γιατί έβρεχε, και αφού περίμενε να σταματήσει η βροχή, βλέπει από ένα μικρό παράθυρο ένα φως.

Άκουσε όμως δυνατά γέλια και είδε τρεις κοπέλες. Όμορφες αδερφές και οι τρεις. Η μεγάλη έγινε με τη ρόκα της, η δεύτερη ζύμωνε το αφράτο ζυμωτό ψωμί κι η μικρή κένταγε ένα εργόχειρο, που παρουσίαζε τον ήλιο με το ηλιοβασίλεμα. Άκουγε τα κορίτσια που μιλάγανε. Η μεγάλη έλεγε:

- Αν με παντρευότανε ο βασιλιάς, μ' ένα αδράχτι νήμα θα έντυνα όλο το στρατό.

Η δεύτερη έλεγε:

- Αν μ' έπαιρνε εμένα ο βασιλιάς, μ' ένα φούρνο καρβέλια θα τάιζα όλο το βασίλειο.

Σκέφτηκε, σκέφτηκε η μικρή και είπε:

- Αν μ' έπαιρνε εμένα ο βασιλιάς, θα τον έκανα ευτυχισμένο πατέρα με τρία παιδιά, τον ήλιο, το φεγγάρι και την πούλια.

Μόλις άκουσε το βασιλόπουλο αυτά τα λόγια, πήγε στο παλάτι, τα είπε στον πατέρα του και του είπε ο βασιλιάς:

- Κοίταξε, παιδί μου, αύριο θα καλέσω όλα τα κορίτσια της πόλης και θα τους κάνω το τραπέζι. Όποια είναι η ομορφότερη, θα της χαρίσω ένα ζευγάρι χρυσά γοβάκια, που δεν θα υπάρχουν όμοια σ' όλο τον κόσμο. Αυτή που θα της κάνουν στο πόδι, αυτή θα γίνει βασίλισσά σου.

Έτσι κι έγινε. Την άλλη μέρα, όλα τα κορίτσια, καλοντυμένα, ήρθαν στο παλάτι. Έλαμπαν όλ' από ομορφιά και περίμεναν το βασιλόπουλο να 'ρθει να της δει. Το βασιλόπουλο, κρυμμένο, δεν έβλεπε να έρχονται οι τρεις όμορφες αδερφές και στεναχωριότανε. Σε λίγο φτάνει μία άμαξα και φέρνει τις δύο κοπέλες. Τότε λέει το βασιλόπουλο:

- Εσείς έχετε και μία άλλη αδερφή, γιατί δεν τη φέρατε;

Οι δύο αδερφές τού είπαν πως ήταν άρρωστη και δεν μπορούσε να περπατήσει. Τότε διέταξε ο βασιλιάς να πάει μία άμαξα ξανά να τη φέρει. Μόλις ήρθε η κοπέλα, άστραψε όλο το παλάτι από την ομορφιά της.

Αφού τελείωσε το φαγοπότι, ο χορός και η διασκέδαση, είπε ο βασιλιάς να δοκιμάσουν όλες οι κοπέλες το χρυσό γοβάκι. Το δοκίμασαν όλες οι κοπέλες το χρυσό γοβάκι και σε καμιά δεν έμπαινε. Το δοκίμασαν όλες, κι οι δύο αδερφές που ήρθαν καθυστερημένες. Έλεγε η μεγάλη:

- Λίγο ακόμα, λίγο ακόμα.

Μα τίποτα. Το φόρεσε κι η δεύτερη και δεν έμπαινε. Λίγο ακόμα. Τίποτα. Τότε φωνάζανε την μικρή. Καθότανε σε μian ακρούλα. Όταν το βασιλόπουλο πήγε κοντά να της δοκιμάσει το γοβάκι, θαμπώθηκε από την ομορφιά της. Μόλις το φόρεσε, μπήκε αμέσως στο πόδι της, σαν να της είχαν πάρει μέτρα. Την πήγαν αμέσως στο παλάτι, της βάλανε χρυσά ρούχα, κρίκο στο χέρι. Έκαναν αρρεβώνα, ύστερα γάμο κι έγινε η μικρή βασίλισσα. Οι άλλες έσκασαν από τη ζήλια τους! Το βασιλόπουλο με τη γυναίκα του έκαναν όμορφα παιδιά και ζήσανε αυτοί καλά κι εμείς....

11) Η Γιε- Σεν : Κίνα «Yeh-Shen» (Σύνθεση)

Τον καιρό της Δυναστείας των Τσιν και των Χαν ζούσε ένας αρχηγός φυλής, ο Βου, που παντρεύτηκε δύο γυναίκες. Καθεμία από τις γυναίκες του γέννησε από μία κόρη. Πέρασαν χρόνια, και κάποτε ο αρχηγός Βου και η μία του γυναίκα πέθαναν, αφήνοντας την κόρη τους, τη Γιε- Σεν, στη φροντίδα της μητριάς της. Η μητριά δε χώνευε τη Γιε- Σεν γιατί ήταν πιο όμορφη και πιο ευγενική από τη δική της κόρη, γι' αυτό δεν τη φρόντιζε καθόλου. Η Γιε- Σεν έκανε τις πιο βαριές δουλειές του σπιτιού. Ο μόνος φίλος που είχε ήταν ένα όμορφο ψάρι με μεγάλα χρυσαφένια μάτια.

Κάθε μέρα το ψάρι πλησίαζε στην όχθη και έβγαινε από το νερό για να το ταΐσει η Γιε- Σεν. Και η Γιε- Σεν μοιραζόταν με το ψάρι το λιγοστό φαγητό που είχε για τον εαυτό της. Η μητριά της, μαθαίνοντας για το ψάρι, μεταμφιέστηκε σε Γιε Σεν, το ξεγέλασε, το έπιασε, το σκότωσε και το μαγείρεψε. Η Γιε- Σεν σπάρραξε από τον πόνο όταν έμαθε το θάνατο του ψαριού. Καθώς καθόταν κι έκλαιγε στην παραλία άκουσε μια φωνή να της μιλάει. Είδε έναν ηλικιωμένο σοφό, με τραχιά ρούχα και μακριά μαλλιά μέχρι τους ώμους, να βγαίνει από τη θάλασσα. Της είπε ότι τα κόκκαλα του ψαριού είχαν μαγική δύναμη κι ότι όταν είχε ανάγκη από κάτι θα μπορούσε να γονατίζει και να τους ζητάει αυτό που επιθυμεί. Την προειδοποίησε να μη σπαταλήσει την προσφορά τους. Η Γιε- Σεν μάζεψε τα κόκκαλα και τα έκρυψε.

Πέρασε ο καιρός και πλησίαζαν οι γιορτές της άνοιξης. Ήταν ο καιρός που οι νέοι και οι νέες μαζεύονταν στο χωριό, γνωρίζονταν μεταξύ τους και διάλεγαν ταίρι. Η Γιε- Σεν λαχταρούσε να πάει στη γιορτή αλλά η μητριά της δεν την άφηνε γιατί φοβόταν μήπως κάποιος προτιμήσει εκείνη από την κόρη της. Έτσι η μητριά της και η κόρη της έφυγαν για τη γιορτή αφήνοντάς τη μόνη. Η Γιε- Σεν, που ήθελε πάρα πολύ να πάει κι εκείνη στη γιορτή, ζήτησε από τα κόκκαλα του ψαριού να της δώσουν ρούχα. Και ξαφνικά βρέθηκε ντυμένη μ' ένα ωραίο γαλάζιο φόρεμα κι ένα μανδύα κεντημένο με πτερύγια ψαριού γύρω από τους ώμους της. Στα πόδια της φορούσε όμορφα παπούτσια. Είχαν κεντημένα λέπια από χρυσοκλωστή και οι σόλες τους ήταν φτιαγμένες από καθαρό χρυσάφι. Όταν περπατούσε ένιωθε σαν να πετάει. Μια μυστική φωνή την προειδοποίησε να προσέξει να μη χάσει τα παπούτσια. Η Γιε- Σεν πήγε στη γιορτή όπου όλοι τη θαύμαζαν. Η μητριά της και η κόρη της την πλησίασαν για να την κοιτάξουν καλύτερα επειδή νόμιζαν πως κάπου την ήξεραν. Η Γιε- Σεν φοβήθηκε μήπως την αναγνωρίσουν και έφυγε τρέχοντας, χάνοντας στη βιασύνη της το ένα της παπούτσι. Μέχρι να φτάσει στο σπίτι της τα ωραία της ρούχα είχαν χαθεί και της απόμειναν τα κουρέλια. Πήγε στο μέρος όπου είχε κρύψει τα κόκκαλα και τους μίλησε αλλά εκείνα έμειναν σιωπηλά. Λυπημένη, έκρυψε το άλλο της παπούτσι κάτω από το στρώμα της.

Σαν τέλειωσε η γιορτή, κάποιος βρήκε το χαμένο παπούτσι της Γιε- Σεν. Καταλαβαίνοντας τη μεγάλη του αξία, το δώρισε στο βασιλιά. Ο βασιλιάς θέλησε να βρει την κάτοχο του κομψού παπουτσιού. Έστειλε τους ανθρώπους του να ψάξουν αλλά καμιάς κοπέλας το πόδι δεν μπορούσε να χωρέσει στο μικρό χρυσό παπούτσι. Τότε έβαλε να κατασκευάσουν ένα περίπτερο στο σημείο του δρόμου όπου βρέθηκε το παπούτσι, και το τοποθέτησε εκεί, με μια ανακοίνωση που έλεγε ότι επιθυμούσε να επιστρέψει το παπούτσι στην κάτοχό του. Η φρουρά του βασιλιά κρύφτηκε εκεί τριγύρω και περίμενε. Ένα σκοτεινό βράδι, η Γιε- Σεν πήγε ελαφροπατώντας στο περίπτερο, πήρε το χρυσό παπούτσι και γύρισε

να φύγει αλλά η φρουρά του βασιλιά τη συνέλαβε. Οδηγήθηκε μπροστά στο βασιλιά που θύμωσε επειδή δεν πίστευε ότι μια κοπέλα ντυμένη στα κουρέλια μπορεί να έχει ένα χρυσό παπούτσι.

Καθώς την πλησίασε όμως έμεινε έκπληκτος από την ομορφιά της και παρατήρησε ότι είχε το πιο λεπτό πόδι του κόσμου. Ο βασιλιάς και η φρουρά του τη συνόδευσαν στο σπίτι της. Εκεί η Γιε- Σεν φόρεσε το παπούτσι και, βγάζοντας και το άλλο που είχε κρυμμένο κάτω από το στρώμα, το φόρεσε στο άλλο πόδι. Και τότε τα κουρέλια της μεταμορφώθηκαν στα πλούσια ρούχα που φορούσε στη γιορτή. Ο βασιλιάς κατάλαβε ότι αυτή ήταν η γυναίκα που του ταίριαζε. Παντρεύτηκαν και έζησαν ευτυχισμένοι για πολλά πολλά χρόνια. Ο βασιλιάς απαγόρευσε στη μητριά και την κόρη της να ξαναδούν τη Γιε- Σεν. Τις καταδίκασε να ζήσουν όλη τους τη ζωή στη σπηλιά τους μέχρι την ημέρα που πέθαναν και οι δύο από μια κατολίσθηση.

12) Η ιστορία της Ζεζόλλα : Ιταλία «Giambattista Basile» (Σύνθεση)

Κάποτε ζούσε ένας Πρίγκιπας που ήταν χήρος. Είχε μια μονάκριβη κόρη που την αγαπούσε σαν τα μάτια του. Της πήρε την καλύτερη δασκάλα για να της μάθει να υφαίνει, να πλέκει και να κεντάει τη δαντέλλα. Και ήταν τόσο τρυφερή μαζί της όσο δε μπορεί να φανταστεί κανείς. Αλλά για κακή τύχη του κοριτσιού, ο πατέρας της ξαναπαντρεύτηκε μια κακιά, διαβολική γυναίκα. Αυτή η μέγαιρα μισούσε την προγονή της. Ήταν οξύθυμη και την κοίταζε με ένα τρομακτικό βλέμμα, τόσο που η καημένη η μικρούλα παραπονιόταν στη δασκάλα της για την κακομεταχείριση που είχε από τη μητριά της, και της έλεγε:

- Αχ! τι καλά θα ήταν να ήσουν εσύ η μανούλα μου, που είσαι τόσο καλή μαζί μου και με αγαπάς τόσο πολύ!

Και της το έλεγε αυτό τόσο συχνά ώστε η δασκάλα, τυφλωμένη από το κακό πνεύμα, μια μέρα της είπε:

- Αν κάνεις αυτό που λέει το τρελό μου το κεφάλι, θα γίνω μητέρα σου, και θα σ' αγαπώ σαν τις κόρες των ματιών μου.

Ήταν έτοιμη να πει περισσότερα, όταν η Ζεζόλλα – αυτό ήταν το όνομα του κοριτσιού- είπε:

- Με συγχωρείς που σε διακόπτω. Ξέρω ότι μ' αγαπάς πολύ, γι' αυτό σόπα, μη λες περισσότερα. Μόνο πες μου τι πρέπει να κάνω. Θα κάνω ό,τι μου πεις.

- Καλά, λοιπόν, απάντησε η δασκάλα, άνοιξε τα αυτιά σου και άκου! Κι αν τα καταφέρεις, θα τρως ψωμί άσπρο σαν τα κρίνα! Όταν φύγει ο πατέρας σου, ζήτη από τη μητριά σου να σου δώσει ένα από τα παλιά φορέματα που βρίσκονται στο μεγάλο σεντούκι. Εκείνη, που της

αρέσει να σε βλέπει μες τα κουρέλια, θα ανοίξει το σεντούκι και θα πει «Κράτα μου το καπάκι». Κι εσύ θα της το κρατήσεις, και μόλις σκύψει μέσα, θα το αφήσεις να πέσει κι έτσι θα σπάσει το λαιμό της. Ξέρεις ότι ο πατέρας σου θα κάνει τα πάντα για σένα και, μετά απ' αυτό, όταν θα σε χαϊδεύει, να τον παρακαλές να με παντρευτεί, και τότε, ποιος τη χάρη σου! Θα είσαι η αρχόντισσα της ζωής μου!

Όταν τα άκουσε αυτά η Ζεζόλλα, κάθε ώρα της φαινόταν αιώνας, και αφού έκανε ακριβώς αυτό που την είχε συμβουλέψει η δασκάλα της, μόλις τελείωσε η περίοδος του πένθους για το θάνατο της μητριάς της, άρχισε να μιλάει στον πατέρα της και να τον ζαλίζει με τα παρακάλια της να παντρευτεί τη δασκάλα της. Στην αρχή ο πρίγκιπας νόμισε πως ήταν αστείο αλλά η Ζεζόλλα επέμενε τόσο πολύ ώστε υποχώρησε στις παρακλήσεις της. Και παντρεύτηκε τη δασκάλα κάνοντας μια μεγάλη γιορτή στους γάμους. Εκείνη τη νύχτα, καθώς οι δύο σύζυγοι αποσύρθηκαν στο νυφικό τους δωμάτιο και η Ζεζόλλα καθόταν στο παράθυρο, ένα περιστέρι ήρθε και κάθισε κοντά της και της είπε:

- Όποτε χρειαστείς κάτι, ζήτησέ το από το Περιστέρι της Νεράιδας που μένει στο Νησί της Σαρδηνίας, και αμέσως θα το έχεις.

Για πέντε - έξι μέρες η καινούργια μητριά γέμιζε με χάδια τη Ζεζόλλα, της έδινε την καλύτερη θέση στο τραπέζι, της σερβίριζε τα πιο διαλεχτά κομμάτια, και την έντυνε με τα καλύτερα ρούχα. Αργότερα όμως ξέχασε τελείως το καλό που της είχε κάνει η Ζεζόλλα (δυστυχισμένος όποιος έχει κακό δάσκαλο). Έφερε στο σπίτι τις έξι κόρες της, που μέχρι τώρα δεν τις είχε παρουσιάσει. Και τις επαινούσε τόσο πολύ, και μιλούσε γι' αυτές στον άντρα της με τέτοια λόγια, που στο τέλος οι κόρες της κέρδισαν όλη του την εύνοια και χάθηκε τελείως η έγνοια του για το αληθινό του παιδί. Τα πράγματα πήγαιναν από το κακό στο χειρότερο για τη Ζεζόλλα, που στο τέλος βρέθηκε από το δωμάτιό της στην κουζίνα, από το θρόνο στο τζάκι, από τα χρυσά και μεταξωτά ρούχα στα κουρέλια, από το σκήπτρο στη σούβλα. Και δεν άλλαξε μόνο η κατάστασή της αλλά και το όνομά της, και από Ζεζόλλα έγινε Σταχτοπούτα.

Κάποτε ο Πρίγκιπας έπρεπε να πάει στη Σαρδηνία για υποθέσεις του Κράτους και φωνάζοντας τις έξι προγονές του, την Αρχόντισσα, την Πεντάμορφη, τη Λουλουδένια, τη Διαμαντένια, την Περιστέρα και την Πολυαγαπημένη, τις ρώτησε τι ήθελε η καθεμία να της φέρει στην επιστροφή. Η μια ζήτησε ωραία ρούχα, η άλλη στολίδια για τα μαλλιά, η άλλη κοκκινάδι για τα μάγουλα, η άλλη παιχνίδια και μπιχλιμπίδια. Στο τέλος ο πρίγκιπας ρώτησε στ' αστεία και τη δική του κόρη:

- Κι εσύ, τι θέλεις;

- Δε θέλω τίποτε άλλο παρά να πεις τα χαιρετίσματά μου στο Περιστέρι της Νεραΐδας και να της ζητήσεις να μου στείλει κάτι, κι αν το ξεχάσεις να το κάνεις, να μην μπορέσεις να προχωρήσεις ούτε μπρος ούτε πίσω. Να το θυμάσε καλά αυτό που σου λέω!

Ο Πρίγκιπας πήγε στο ταξίδι του, τελείωσε τις δουλειές του στη Σαρδηνία και προμηθεύτηκε όλα τα πράγματα που του είχαν παραγγείλει οι προγονές του αλλά τη Ζεζόλλα την ξέχασε. Και μπαίνοντας σ' ένα καράβι άνοιξε πανιά για την επιστροφή αλλά το καράβι δεν μπορούσε να βγει από το λιμάνι γιατί δεν μπορούσε να κινηθεί. Ο καπετάνιος, απελπισμένος και κουρασμένος, έπεσε να κοιμηθεί και στο όνειρό του είδε μια νεραΐδα που του είπε:

- Ξέρεις γιατί δεν μπορείς να βγάλεις το καράβι έξω από το λιμάνι; Επειδή ο πρίγκιπας που έχετε μαζί σας ξέχασε την υπόσχεση που έδωσε στην κόρη του ενώ θυμήθηκε τις υποσχέσεις που έδωσε σε όλες τις άλλες.

Τότε ξύπνησε ο καπετάνιος και αφηγήθηκε το όνειρό του στον πρίγκιπα, που ταραχτήκε για την αθέτηση της υπόσχεσής του. Ξεκίνησε και πήγε στη Νεραΐδοσπηλιά και, αφού μετέφερε τα χαιρετίσματα της κόρης του, ζήτησε από τις Νεραΐδες να της στείλουν ένα δώρο. Αμέσως εμφανίστηκε στην είσοδο της σπηλιάς μια όμορφη νεραΐδα που του είπε να ευχαριστήσει την κόρη του που τη θυμήθηκε, και της ευχήθηκε μέσα από την καρδιά της να είναι ευτυχισμένη. Του έδωσε να της πάει μια χουρμαδιά, ένα σκαλιστήρι, ένα μικρό ολόχρυσο κουβά, και ένα μεταξωτό μαντήλι, λέγοντάς του ότι το ένα πράγμα είναι για να φυτέψει το φυτό και τα άλλα για να το φροντίσει.

Ο Πρίγκιπας, έκπληκτος από αυτά τα δώρα, αποχαιρέτησε τη νεραΐδα και επέστρεψε στη χώρα του. Και αφού έδωσε στις προγονές του όλα τα πράγματα που του είχαν ζητήσει, στο τέλος έδωσε και στην κόρη του το δώρο που της έστειλε η νεραΐδα. Η Ζεζόλλα, τρελή από τη χαρά της, φύτεψε τη χουρμαδιά σε μια ωραία γλάστρα, τη σκάλιζε, την πότιζε και γυάλιζε τα φύλλα της πρωί και βράδυ με το μεταξωτό μαντήλι. Τόσο, που σε τέσσερις μέρες το δέντρο ψήλωσε όσο μια γυναίκα και από μέσα βγήκε μια νεραΐδα που της είπε:

- Τι επιθυμείς;

Και η Ζεζόλλα της είπε ότι θα θελε να μπορεί μερικές φορές να φεύγει από το σπίτι χωρίς να το ξέρουν οι αδελφές της. Η νεραΐδα της είπε:

- Όποτε θέλεις, να έρχεσαι στη γλάστρα και να λες:

«Χρυσή μου χουρμαδιά,

Με χρυσό σκαλιστήρι σε σκάλισα,

Με χρυσό ποτιστήρι σε πότισα,

Με μεταξωτό πανί σε στέγνωσα.

Να γδυθείς εσύ, να ντυθώ εγώ».

Και όταν θα θέλεις να βγάλεις τα ρούχα σου, να αλλάζεις τον τελευταίο στίχο και να λες: «Να γδυθώ εγώ, να ντυθείς εσύ».

Όταν ήρθε ο καιρός να γίνει γιορτή, και οι κόρες της μητριάς εμφανίστηκαν ντυμένες κομψά, όλο πόζα, στολισμένες με γούνες και κορδέλες, με καμπανάκια και περιδέραια, όλο άνθη κι αρώματα, νάζια και καμώματα, η Ζεζόλλα έτρεξε γρήγορα στη γλάστρα με τη χουρμαδιά και μόλις είπε αυτά που της είχε μάθει η νεράιδα, βρέθηκε ντυμένη σα βασίλισσα. Ιππεύοντας ένα άλογο και με μια συνοδεία δώδεκα καλοντυμένων ακολουθών πήγε εκεί που πήγαν κι οι αδελφές της και τις έκανε να μείνουν με ανοιχτό το στόμα μπροστά στην εντυπωσιακή ομορφιά της.

Μα η τύχη το 'φερε να βρίσκεται εκεί και ο Βασιλιάς, που γοητεύτηκε από την εκπληκτική ομορφιά της Ζεζόλλα, και ζήτησε από τον πιο πιστό του υπηρέτη να ρωτήσει και να μάθει ό,τι μπορεί γι' αυτήν, ποια είναι κι από πού έρχεται. Ο υπηρέτης την ακολούθησε. Αλλά η Ζεζόλλα το κατάλαβε και έριξε πίσω της μια χούφτα χρυσά νομίσματα που της είχε δώσει το δέντρο της γι' αυτό το σκοπό. Ο υπηρέτης άναψε το φανάρι του και απασχολήθηκε τόσο πολύ για να μαζέψει όλα τα χρυσά νομίσματα ώστε ξέχασε να ακολουθήσει τη συνοδεία. Έτσι η Ζεζόλλα έφτασε ασφαλής στο σπίτι της και άλλαξε τα ρούχα της, όπως την είχε συμβουλέψει η νεράιδα, πριν προλάβουν να φθάσουν οι μοχθηρές αδελφές της για να της ανιστορήσουν όλα τα ωραία πράγματα που είχαν δει, θέλοντας να την κάνουν να ζηλέψει. Στο μεταξύ ο υπηρέτης επέστρεψε και διηγήθηκε στο βασιλιά τι είχε συμβεί με τα χρυσά νομίσματα. Ο βασιλιάς θύμωσε πάρα πολύ επειδή ο υπηρέτης του πρόδωσε την εμπιστοσύνη του για λίγα νομίσματα και τον προειδοποίησε την επόμενη φορά να μην παραλείψει να μάθει ποια είναι η όμορφη κοπέλα και πού φωλιάζει αυτό το όμορφο πουλί.

Σύντομα έγινε κι άλλη γιορτή και πάλι οι αδελφές πήγαν κομψές και στολισμένες, αφήνοντας την καημένη τη Ζεζόλλα στο σπίτι να φυλάει το τζάκι. Τότε εκείνη έτρεξε γρήγορα στη χουρμαδιά, επανέλαβε τα λόγια κι αμέσως εμφανίστηκε μια συντροφιά από κορίτσια. Η μια με τον καθρέφτη, η άλλη με το ροδόνερο, άλλη με το σίδερο για τις μπούκλες, άλλη με το κοκκινάδι, άλλη με τη χτένα, άλλη με τις φουρκέτες, άλλη με τα ρούχα, άλλη με το διάδημα και τα περιδέραια, την έκαναν όμορφη σαν τον ήλιο και την έβαλαν σε μια άμαξα με έξι άλογα, με ακολουθούς και υπηρέτες με λιβρέα. Όταν έφτασε στο ίδιο μέρος όπου είχε γίνει και η προηγούμενη γιορτή, προκάλεσε το θαυμασμό των αδελφών της και άναψε φωτιά στο στήθος του βασιλιά. Μα σαν κίνησε να φύγει κι ο υπηρέτης την ακολούθησε, έριξε μια χούφτα μαργαριτάρια και πολύτιμες πέτρες κι ενόσω εκείνος στάθηκε

να τα μαζέψει - γιατί δεν μπορεί κανείς ν' αφήσει να πάνε χαμένα τέτοια πράγματα - εκείνη είχε το χρόνο να φτάσει στο σπίτι της και να ξεντυθεί.

Ο υπηρέτης γύρισε σαν τη βρεγμένη γάτα στο βασιλιά, που του είπε:

- Στην ψυχή των προγόνων μου, αν δεν τη βρεις, θα βάλω να σου δώσουν τέτοιο ξύλο και τόσες κλωτσιές στον πισινό, όσες τρίχες έχεις στα γένια σου!

Ήρθε η μέρα της επόμενης γιορτής και, αφού έφυγαν οι αδελφές της, η Ζεζόλλα πήγε στη χουρμαδιά και λέγοντας το τραγούδι της ντύθηκε με μεγαλοπρέπεια, ανέβηκε σε μια χρυσή άμαξα, με τόσους υπηρέτες γύρω της, που έμοιαζε με εταίρα αιφνιδιασμένη και περιτριγυρισμένη από την αστυνομία. Και αφού έκανε τις αδελφές της να ζηλέψουν, έφυγε, ενώ ο υπηρέτης του βασιλιά ακολούθησε από κοντά την άμαξα. Βλέποντάς το αυτό η Ζεζόλλα φώναξε:

- Μαστίγωσε τ' άλογα, αμαζά!

Και να, η άμαξα άρχισε να τρέχει με τόση ορμή και ο καλπασμός ήταν τόσο γρήγορος που η Ζεζόλλα έχασε το ένα της γοβάκι. Και ήταν τόσο όμορφο που κανείς δεν είχε δει άλλο ωραιότερο! Ο υπηρέτης, που δεν μπόρεσε να φτάσει την άμαξα που έφευγε τρέχοντας σαν τον άνεμο, πήρε το παπούτσι, το πήγε στο βασιλιά και του διηγήθηκε τι του είχε συμβεί. Και κείνος, παίρνοντας το γοβάκι στα χέρια του, είπε:

- Αν τα θεμέλια είναι τόσο όμορφα, φαντάσου πώς θα είναι το σπίτι! Ω, όμορφο κηροπήγιο, που πάνω του στηρίζεται το κερί που μ' έκαψε! Ω, τρίποδο που πάνω του στηρίζεται η χύτρα όπου κοχλάζει η ζωή μου! Ω, ωραίο αγκίστρι, δεμένο στην πετονια του Έρωτα, που μ' αυτό εκείνη ψάρεψε την ψυχή μου! Σε φιλώ και σε σφίγγω στην αγκαλιά μου, κι αν δεν μπορώ να φτάσω στο φυτό, προσκυνώ τις ρίζες του, κι αν δε μπορώ να έχω το κιονόκρανο, προσκυνώ τη βάση του. Πριν ήσουν το κάλυμμα ενός λευκού ποδιού, τώρα είσαι η σιδερένια παγίδα μιας μαυρισμένης καρδιάς. Με σένα, εκείνη που τυραννάει τη ζωή μου γινόταν μια σπιθαμή ψηλότερη, και με σένα η ζωή μου γίνεται πιο γλυκιά αφού σ' έχω και σε κοιτώ.

Αφού τα είπε αυτά, φώναξε το γραμματέα του και διέταξε τον ντελάλη του να διαλαλήσει το μήνυμα: όλες οι γυναίκες της πόλης να έρθουν σε μια μεγάλη γιορτή. Και την καθορισμένη μέρα, να δεις, φίλε μου, τι φαγοπότη έγινε! Και να τα γλυκά, και να τα ζαχαρωτά! Να τα μακαρόνια και να τα ραβιόλια! Να τα ψητά και να οι κεφτέδες! Ήταν τόσα πολλά τα φαγητά που θα μπορούσαν να χορτάσουν ένα στράτευμα! Έφτασαν όλες οι γυναίκες, οι αρχόντισσες και οι λαϊκές, οι πλούσιες και οι φτωχές, οι γριές και οι νέες, οι όμορφες και οι άσχημες. Κι ο βασιλιάς, αφού έκανε μια πρόποση, άρχισε να δοκιμάζει το γοβάκι σε όλες για να βρει σε ποια ταίριαζε τέλεια, ώστε να αναγνωρίσει εκείνη που έψαχνε.

Αλλά άρχισε να απελπίζεται γιατί δεν έβρισκε κανένα πόδι να μπαίνει ακριβώς στο γοβάκι. Τότε ζήτησε να γίνει ησυχία και είπε:

- Κάντε μου τη χάρη και ελάτε πάλι αύριο. Αλλά σας παρακαλώ να μην αφήσετε στο σπίτι καμία γυναίκα, όποια κι αν είναι.

Ο Πρίγκιπας του είπε:

- Έχω μια κόρη που κάθεται και φυλάει πάντα το τζάκι γιατί είναι ασήμαντη και δεν αξίζει να καθίσει στο τραπέζι σας.

- Αυτή ακριβώς θέλω να έρθει πρώτη απ' όλες! είπε ο βασιλιάς.

Κι έτσι, έφυγαν και επέστρεψαν την άλλη μέρα όλες και μαζί με τις αδελφές της πήγε και η Ζεζόλλα. Ο βασιλιάς μόλις την είδε ένιωσε ότι αυτή ήταν εκείνη που έψαχνε, αλλά περίμενε να τελειώσει η γιορτή. Τότε άρχισε πάλι να δοκιμάζει το γοβάκι. Και μόλις ήρθε η σειρά της Ζεζόλλας, το πόδι της γλίστρησε μόνο του μέσα στο γοβάκι, όπως γλιστράει το σίδερο και κολλάει στο μαγνήτη. Μόλις το είδε αυτό ο βασιλιάς έτρεξε και την έσφιξε στην αγκαλιά του, την έβαλε να καθίσει στο θρόνο, της έβαλε την κορώνα στο κεφάλι και διέταξε να την προσκυνήσουν όλοι σα βασιλίτσα. Οι αδελφές της Ζεζόλλα, έξαλλες, μη μπορώντας να αντέξουν αυτό το θέαμα, απομακρύνθηκαν σιγά σιγά και γύρισαν στο σπίτι της μαμάς τους και της ομολόγησαν με λύπη τους ότι: «Είναι τρελός όποιος εναντιώνεται στο πεπρωμένο».

13) Η Σημαδεμένη - Ινδιάνικη Παραλλαγή (Σύνθεση)

Μια φορά κι ένα καιρό ήταν ένα χωριό χτισμένο πλάι σε μια λίμνη. Στη μια άκρη του χωριού ζούσαν τρεις αδελφές με τον πατέρα τους. Η μητέρα τους είχε πεθάνει. Η μικρότερη αδελφή ήταν κοντή, αδύναμη και αρρώστιανε συχνά. Αυτό όμως δεν εμπόδιζε καθόλου τις μεγαλύτερες αδελφές της να είναι σκληρές μαζί της και να τη βασανίζουν. Την έβαζαν να κάνει τις πιο βαριές δουλειές του σπιτιού, και όταν ήθελαν να την τιμωρήσουν για κάτι, την έκαιγαν με αναμμένα κάρβουνα στο πρόσωπο και στα χέρια. Έτσι το σώμα της ήταν γεμάτο σημάδια και γι' αυτό ο κόσμος τη φώναζε: η Σημαδεμένη. Όταν ο πατέρας τους γύριζε το βράδυ στο σπίτι και την έβρισκε σε κακή κατάσταση, ρωτούσε τις αδελφές της τι συμβαίνει στη μικρή. Κι εκείνες του έλεγαν ότι, παρόλο που της απαγόρευαν να πλησιάζει στο τζάκι, εκείνη καθόταν κοντά στη φωτιά και οι σπίθες που πετάγονταν την έκαιγαν. Και η μικρή κοπέλα δεν τολμούσε να πει την αλήθεια στον πατέρα της γιατί δεν την πίστευε. Κι έτσι έκανε υπομονή.

Στην άλλη άκρη του χωριού είχε το σπίτι του ο Αόρατος Κυνηγός. Αυτός ήταν ο καλύτερος κυνηγός του χωριού, αλλά είχε μια παράξενη επιθυμία: να είναι αόρατος. Δεν

ήθελε να τον βλέπει κανείς εκτός από την αδελφή του. Και κανείς εκτός από αυτή δεν μπορούσε να δει τον κυνηγό ούτε το τόξο του ούτε το υπέροχο έλκηθρό του, που το έσερναν έξι μεγάλα ελάφια. Και έλεγαν ότι όποια κοπέλα κατάφερνε να τον δει θα τον παντρευόταν. Πολλές ήταν εκείνες που προσπάθησαν αλλά καμιά δεν τα κατάφερε.

Μια μέρα λοιπόν, οι δυο μεγάλες αδελφές της Σημαδεμένης αποφάσισαν να δοκιμάσουν την τύχη τους και να προσπαθήσουν να δουν τον Αόρατο Κυνηγό. Φόρεσαν τα καλά τους ρούχα έγιναν όσο πιο όμορφες μπορούσαν και το βράδυ πήγαν στο σπίτι του. Εκεί βρήκαν την αδελφή του κυνηγού που τις πήρε και πήγαν να κάνουν ένα περίπατο στην όχθη της λίμνης. Και όταν είδε το έλκηθρό του να βγαίνει από το δάσος και να κατηφορίζει το μονοπάτι, τις ρώτησε αν τον βλέπουν. Κι εκείνες της είπαν ψέματα, πως τον βλέπουν. Τότε τις ρώτησε:

- Πώς είναι τα λουριά που δένουν τα ελάφια του στο έλκηθρο;

- Μα, από δέρμα, φυσικά, της απάντησαν.

Όμως η αδελφή του Αόρατου Κυνηγού ήξερε πως της λένε ψέματα και ότι στην πραγματικότητα δεν τον έβλεπαν. Και τους είπε να φύγουν. Κι έτσι οι δυο αδελφές γύρισαν απογοητευμένες στο σπίτι τους.

Πέρασε λίγος καιρός και η Σημαδεμένη σκέφτηκε να πάει κι εκείνη στο σπίτι του Αόρατου Κυνηγού για να δοκιμάσει την τύχη της. Αλλά μια και δεν είχε καλά ρούχα ούτε παπούτσια για να φορέσει, πήγε στον κάμπο, μάζεψε ξερά χόρτα, τα έπλεξε κι έφτιαξε ένα φόρεμα που το στόλισε με μικρά λουλούδια. Φόρεσε κι ένα ζευγάρι παλιά παπούτσια του πατέρα της, που της ήταν τόσο μεγάλα ώστε της έφευγαν από τα πόδια, και ξεκίνησε. Οι αδελφές της, όταν την είδαν έτσι παράξενα ντυμένη, προσπάθησαν να την κάνουν να ντραπεί και να γυρίσει σπίτι. Αλλά η Σημαδεμένη δεν τις άκουσε κι έφυγε. Πέρασε μέσα από το χωριό και οι χωρικοί που την έβλεπαν την πείραζαν και την κορόιδευαν. Αλλά εκείνη δε δειλίασε και δε σταμάτησε μέχρι που έφτασε στο σπίτι του Αόρατου Κυνηγού. Η αδελφή του παραξενεύτηκε όταν την είδε αλλά την καλωσόρισε και της φέρθηκε με καλοσύνη. Κι όταν πήγαν στην όχθη της λίμνης και είδε τον αδελφό της να έρχεται από μακριά της είπε:

- Ο αδελφός μου έρχεται. Τον βλέπεις;

- Δεν είμαι σίγουρη... ναι, τον βλέπω. Και πόσο ωραίος είναι!

- Πώς είναι τα λουριά που δένουν τα ελάφια του στο έλκηθρο;

- Τα λουριά του είναι... είναι το Ουράνιο Τόξο!

- Ναι, έτσι είναι! Και από πώς είναι το τόξο του;

- Το τόξο του είναι... είναι το Μονοπάτι των Πνευμάτων!

Η αδελφή του Αόρατου Κυνηγού ήξερε ότι της έλεγε την αλήθεια. Χαμογέλασε, την πήρε μαζί της και γύρισαν στο σπίτι. Εκεί της έβγαλε τα παράξενα ρούχα και την έπλυνε τρίβοντάς την απαλά με τα μαλακά της χέρια. Κάτω από αυτά τα χάρδια τα σημάδια της κοπέλας εξαφανίστηκαν και το δέρμα της έγινε λαμπερό. Η αδελφή της χτένισε τα μαλλιά και καθώς τα χτένιζε εκείνα μάκραιναν κι έφτασαν μέχρι τη μέση της. Η Σημαδεμένη δεν είχε νιώσει τέτοια φροντίδα από τότε που πέθανε η μητέρα της και η χαρά που ένιωσε την έκανε να λάμπει από ομορφιά. Τότε η αδελφή άνοιξε το μπαούλο της και έβγαλε ένα ωραίο φόρεμα και την έντυσε μ' αυτό.

Εκείνη τη στιγμή φάνηκε στην πόρτα ο κυνηγός που δεν ήταν πια αόρατος. Πλησίασε την κοπέλα, πήρε τα χέρια της στα δικά του και της είπε:

- Τόσα χρόνια έψαχνα να βρω μια γυναίκα με αγνή καρδιά και γενναίο πνεύμα. Μόνο μια τέτοια γυναίκα θα μπορούσε να με δει. Και τώρα που σε βρήκα θα γίνεις γυναίκα μου.

Κι έτσι παντρεύτηκαν. Κι από τότε την κοπέλα δεν τη φώναζαν πια Σημαδεμένη αλλά Πολυαγαπημένη. Όσο για τον κυνηγό, δεν ξανάγινε αόρατος γιατί δεν είχε πια ανάγκη να κρύβεται από τα μάτια του κόσμου.

14) Η Ροδώπις – Αίγυπτος (Σύνθεση)

Τα πολύ παλιά τα χρόνια, στην Αρχαία Αίγυπτο, όπου τα πράσινα νερά του ποταμού Νείλου χύνονται στα γαλάζια νερά της Μεσογείου, ζούσε μια κοπέλα που την έλεγαν Ροδώπιδα. Είχε γεννηθεί στην Ελλάδα, αλλά την είχαν αιχμαλωτίσει πειρατές που την πούλησαν σκλάβα στην Αίγυπτο.

Έτυχε ο κύριός της να είναι ένας καλός ηλικιωμένος άνθρωπος, που περνούσε τον περισσότερο καιρό του με το να κοιμάται ξαπλωμένος κάτω από ένα δέντρο. Γι' αυτό δεν έβλεπε ποτέ πόσο οι άλλες υπηρέτριες του σπιτιού κορόιδευαν και πείραζαν τη Ροδώπιδα επειδή ήταν διαφορετική από αυτές. Τα μαλλιά τους ήταν ίσια και μαύρα ενώ εκείνης ήταν ξανθά και σγουρά. Εκείνες είχαν καστανά μάτια ενώ εκείνη είχε πράσινα. Το δικό τους δέρμα είχε το χρώμα του χαλκού ενώ εκείνη είχε άσπρο δέρμα που εύκολα κοκκίνιζε κάτω από το φως του ήλιου και γι' αυτό τη φώναζαν Ροδώπιδα, που σημαίνει ροδομάγουλη.

Την έβαζαν να δουλεύει σκληρά φωνάζοντάς της όλη μέρα: «πήγαινε στο ποτάμι να πλύνεις», «Ράψε μου το φουστάνι», «διώξε τις χήνες από τον κήπο», «ψήσε το ψωμί». Η Ροδώπις δεν είχε άλλους φίλους παρά μόνο τα ζώα. Τα πουλιά είχαν μάθει να τρώνε από το χέρι της, ένας πίθηκος να κάθεται στον ώμο της, και ο γερο-ιπποπόταμος γλιστρούσε στην όχθη, έξω από τη λάσπη, για να είναι πιο κοντά της. Το λιόγερμα, αν δεν ήταν πολύ κουρασμένη, κατέβαινε μέχρι το ποτάμι για να βρει τους φίλους της τα ζώα, κι αν της έμενε

ακόμα καθόλου δύναμη μετά από τη σκληρή δουλειά της μέρας, χόρευε και τραγουδούσε γι' αυτά.

Ένα βράδυ, καθώς χόρευε, στριφογυρίζοντας πιο ελαφριά κι απ' τον αγέρα, πατώντας ελάχιστα με τα πόδια της στη γη, ο ηλικιωμένος κύριός της ξύπνησε από τον ύπνο του και την κοίταζε όσο χόρευε. Θαύμασε το χορό της και σκέφτηκε ότι μια κοπέλα με τόσο ταλέντο δεν έπρεπε να μείνει χωρίς παπούτσια. Και της χάρισε ένα όμορφο ζευγάρι δερμάτινα σανδάλια στολισμένα με κόκκινο χρυσό. Τότε οι άλλες υπηρέτριες τη μίσησαν περισσότερο γιατί ζήλεψαν τα όμορφα σανδάλια της.

Μια μέρα ο Φαραώ δίκαιζε στη Μέμφιδα και προσκάλεσε όλο τον κόσμο. Αχ, πόσο θα θελε η Ροδώπις να πάει κι εκείνη μαζί με τις άλλες κοπέλες! Εκεί θα χόρευαν, θα τραγουδούσαν και θα δοκίμαζαν εξαίσινα φαγητά. Αλλά εκείνες, πριν να φύγουν ντυμένες με τα καλά τους φορέματα, της έδωσαν να κάνει πολλές αγγαρείες μέχρι να επιστρέψουν. Κι έσπρωξαν τις σχεδιές τους μακριά, αφήνοντας το θλιμμένο κορίτσι στην όχθη του ποταμού. Καθώς η Ροδώπις έπλενε τα ρούχα στο ποτάμι τραγουδούσε ένα λυπητερό τραγουδάκι: «πλύνε τα ρούχα, ξεχορτάριασε τον κήπο, άλεσε το στάρι». Ο ιπποπόταμος κουράστηκε ν' ακούει αυτό το τραγούδι και βούτηξε στο ποτάμι καταβρέχοντας τα σανδάλια της Ροδώπιδας. Εκείνη τα πήρε αμέσως, τα σκούπισε και τα έβαλε στον ήλιο να στεγνώσουν. Καθώς συνέχιζε να πλένει τα ρούχα, ο ουρανός σκοτεινίασε και ένα γεράκι όρμισε, άρπαξε το ένα σαντάλι και πέταξε μακριά. Η Ροδώπις το κοίταζε με δέος γιατί κατάλαβε ότι ήταν ο θεός Ώρος που πήρε το σαντάλι της. Κι έκρυψε το άλλο σαντάλι στο χιτώνα της.

Στο μεταξύ ο Φαραώ Άμμωσις Ι, Φαραώ της Άνω και της Κάτω Αιγύπτου, καθόταν στο θρόνο του, κοίταζε τον κόσμο γύρω του και ένιωθε βαριεστημένος. Θα προτιμούσε να καλπάζει στην έρημο με την άμαξά του. Ξαφνικά το γεράκι χαμήλωσε κι άφησε το κοκκινόχρυσο σαντάλι να πέσει στα γόνατά του. Έκπληκτος ο Φαραώ, αναγνωρίζοντας ότι αυτό ήταν ένα σημάδι του θεού, έβγαλε διαταγή όλες οι κοπέλες της Αιγύπτου να δοκιμάσουν το σαντάλι, και η κάτοχος του σανδαλιού θα γινόταν βασίλισσά του.

Όταν οι υπηρέτριες του κυρίου της Ροδώπιδας έφτασαν στο παλάτι, η γιορτή είχε τελειώσει και ο Φαραώ είχε φύγει πάνω στο άρμα του ψάχνοντας για το κορίτσι που φορούσε το χρυσό σαντάλι. Αφού έψαξε όλη τη στεριά χωρίς να το βρει, μπήκε στο πλοίο του και άρχισε να ταξιδεύει στο Νείλο, σταματώντας σε κάθε αποβάθρα για να δοκιμάζουν οι κοπέλες το σαντάλι. Καθώς το πλοίο πλησίαζε την όχθη μπροστά από το σπίτι της Ροδώπιδας, ακούστηκε ο ήχος του γκόνγκ, το σάλπισμα από τις τρομπέτες και φάνηκαν τα πορφυρά μεταξωτά πανιά του βασιλικού πλοίου. Οι υπηρέτριες έτρεξαν στην αποβάθρα να δοκιμάσουν το σαντάλι ενώ η Ροδώπις κρύφτηκε στα βούρλα. Όταν οι υπηρέτριες είδαν το

σανδάλι κατάλαβαν ότι ήταν το σανδάλι της Ροδώπιδας αλλά δεν είπαν τίποτα παρά προσπάθησαν να χωρέσουν το πόδι τους σ' αυτό με το ζόρι. Ο Φαραώ διέκρινε τη Ροδώπιδα μέσα στα βούρλα και της ζήτησε να δοκιμάσει κι εκείνη. Η κοπέλα γλίστρησε το λεπτό της πόδι μέσα στο σανδάλι και έβγαλε από χιτώνα της το άλλο. Ο Φαραώ ανήγγειλε ότι θα την κάνει γυναίκα του. Οι υπηρέτριες φώναζαν πως αυτή ήταν μια σκλάβα και ότι δεν ήταν καν Αιγύπτια. Αλλά ο Φαραώ είπε:

- Είναι πιο Αιγύπτια από όλες... γιατί τα μάτια της είναι πράσινα σαν τον Νείλο, τα μαλλιά της ξανθά σαν τον πάπυρο και το δέρμα της ροδαλό σαν το άνθος του λωτού!

3.6 Σχολιασμός και ανάλυση παραμυθιών

Όσον αφορά το παραμύθι της *Χιονάτης* και τις ελληνόγλωσσες και ξενόγλωσσες παραλλαγές της παρατηρούμε τα εξής διαπολιτισμικά στοιχεία. Αρχικά και στο πρωτότυπο παραμύθι το οποίο προέρχεται από την Γερμανία αλλά και στις ξενόγλωσσες παραλλαγές της Σκωτίας και της Ιταλίας παρατηρούμε ότι αναφέρεται το παλάτι ως τόπος διαμονής της Χιονάτης, είτε πριν την διώξει η μητριά της είτε αφού τη διώξει. Συγκεκριμένα στο παραμύθι της Σκωτίας «Gold-Tree and Silver-Tree» αναφέρεται ότι η Gold-Tree ήταν η κόρη ενός βασιλιά την οποία την ζήλευε η ίδια της η μητέρα και όχι η μητριά της. Ενώ στο παραμύθι της Ιταλίας «The Crystal Casket-Το κρυστάλλινο φέρετρο», αναφέρεται πως η Χιονάτη ζούσε σε ένα κρυστάλλινο παλάτι μαζί με τις νεράιδες αφού την έδωξε η μητριά της από το σπίτι. Από την άλλη πλευρά στις ελληνικές παραλλαγές της Χιονάτης και σε μία από τις ξενόγλωσσες ως τόπος διαμονής της Χιονάτης αναφέρεται ένα φτωχικό σπίτι ή υπαινίσσονταν ότι ζούσαν σε ένα φτωχικό σπίτι καθώς οι συνθήκες διαβίωσης που περιγράφονταν στα παραμύθια σε οδηγούσαν σε αυτό το συμπέρασμα. Συγκεκριμένα στο παραμύθι της «Μυρσίνης» από την Μακεδονία, στη «Σταχτομπούτα» από τη συλλογή της Ελένης Μελά, στο «Χρυσοφεγγαράκι» από την Καρδίτσα, στη «Φτωχιά μάνα με το κοριτσάκι της» από τη Στερεά Ελλάδα και στο «Maria, the Wicked Stepmother, and the Seven Robbers» από την Ιταλία αναφέρεται ότι οι οικογένειες ήταν φτωχές ή τα κορίτσια ήταν ορφανά.

Επίσης ένα κοινό όλων των παραλλαγών και του πρωτότυπου παραμυθιού ήταν ότι οιπραματευτές εμπορεύονταν συνήθως κοσμήματα, φορέματα, ζώνες, χτένες και φρούτα. Επιπλέον στη σκηνή που πεθαίνει η Χιονάτη την τοποθετούν σε όλα τα παραμύθια σε φέρετρο, μόνο που το φέρετρο στο πρωτότυπο παραμύθι (Γερμανία) και στο «The Crystal Casket-Το κρυστάλλινο φέρετρο» (Ιταλία) είναι από γυαλί ή κρύσταλλο. Σε άλλα όμως παραμύθια δεν θάβουν την «Χιονάτη», καθώς στο «Gold-Tree and Silver-Tree» (Σκωτία) τη

«Χιονάτη» την τοποθετούν απλά σε ένα δωμάτιο κλειδωμένο και στη «Φτωχιά μάνα με το κοριτσάκι της» (Στερεά Ελλάδα) η «Χιονάτη» γίνεται πουλί και κάθεται σε ένα δέντρο. Επιπροσθέτως στις ελληνικές παραλλαγές της Χιονάτης αναφέρονται τα νεκρικά έθιμα της Ελλάδας όπως είναι τα κόλλυβα, το πρόσφορο, το μνήμα και το θάψιμο του νεκρού και το στολισμό του νεκρού με κοσμήματα. Επίσης αναφέρεται ότι στις ελληνικές παραλλαγές κοσμήματα δίνουν και στους γάμους εκτός από τις κηδείες. Όλα αυτά όμως έρχονται σε αντίθεση με την παραλλαγή της Ιταλίας «The Crystal Casket-Το κρυστάλλινο φέρετρο» στο οποίο αναφέρεται ότι τους νεκρούς συνηθίζουν να τους καίνε και όχι να του θάβουν.

Ιδιαίτερα όμως διαπολιτισμικά στοιχεία παρουσιάζει το παραμύθι της Σκωτίας «Gold-Tree and Silver-Tree», όπου η Silver-Tree μιλάει σε μια πέστροφα αντί στον καθρέφτη όπως στα περισσότερα παραμύθια. Αυτό συμβαίνει καθώς στη Σκωτία υπάρχουν αρκετά λαγκάδια με πηγές και πέστροφες. Ακόμη γίνεται αναφορά στην καρδιά και στο συκώτι της Gold-Tree που ζήτησε να φάει η μητέρα της, τα οποία αποτελούν συστατικά του εθνικού φαγητού της Σκωτίας με την ονομασία Χάγκι. Ωστόσο το σκηνικό εκτυλίσσεται σε ένα μέρος όπου χρειάζεται πλοίο για να φτάσει κανείς καθώς η Σκωτία είναι ένα μέρος που το περιβάλλει η θάλασσα και δίνεται το στοιχείο του ποτού, χαρακτηριστικό για τη Σκωτία καθώς φημίζεται για την παραγωγή του ουίσκι.

Στα ελληνικά παραμύθια εντωμεταξύ βλέπουμε να αναφέρονται τα σκεύη ενός ελληνικού νοικοκυριού όπως η σκάφη και το φίλημα του χεριού ως ένδειξη σεβασμού προς τους μεγαλύτερους. Κοινά στοιχεία με τις ελληνικές παραλλαγές έχουν και οι ιταλικές, καθώς στο «Maria, the Wicked Stepmother, and the Seven Robbers» περιγράφεται το πίτουρο, η λεκάνη με τη ζύμη, το ράψιμο και το πλέξιμο, οικιακές ασχολίες οι οποίες φαίνονται ίδιες στις δύο χώρες.

Στο παραμύθι της Σταχτοπούτας, παρατηρούμε ότι στις ελληνικές παραλλαγές επικρατούν κάποια συγκεκριμένα διαπολιτισμικά στοιχεία. Υπάρχει το στοιχείο του γνεψίματος, το οποίο αποτελούσε κύρια ασχολία των γυναικών εκείνης της εποχής. Επίσης αναφέρονται κάποια θρησκευτικά στοιχεία, όπως η εκκλησία όπου κάθε Κυριακή συγκεντρώνονται όλοι για να εκκλησιαστούν. Το στοιχείο της εκκλησίας αναφέρεται σε αντιπαραβολή με το παλάτι που υπάρχει στο πρωτότυπο παραμύθι. Είναι ένας χώρος όπου εκτός από τον εκκλησιασμό τα κορίτσια στολίζονται με απώτερο σκοπό την εύρεση γαμπρού. Ακόμη επισημαίνεται ότι τους νεκρούς τους θυμιατίζουν για σαράντα μέρες, αφού πρώτα έχουν μαζέψει τα κόκκαλα του και τα έχουν θάψει, τους λιβανίζουν και προσεύχονται στο Θεό για την ανάπαυση της ψυχής τους. Ωστόσο αυτό που φαίνεται να διαφοροποιείται στις ελληνικές παραλλαγές της Σταχτοπούτας είναι το υλικό στο οποίο κολλάει το πασούμι της.

Σε κάποιες παραλλαγές, όπως της Σταχτοπούτας από τη Μεσσήνη και τη Λακωνία, το πασούμι της Σταχτοπούτας κολλάει σε πίσσα. Σε άλλες παραλλαγές, όπως της Αθοκουτάλας από την Κρήτη, το πασούμι κολλάει σε μέλι, ενώ στην παραλλαγή της Σταχτιερούς από την Κεφαλονιά, το πασούμι κολλάει σε κόλλα. Σημαντικό ωστόσο διαπολιτισμικά στοιχεία είναι και αυτά του γάμου και του αρραβώνα, όπου συνηθίζεται να δίνεται δαχτυλίδι στη νύφη και να της χαρίζουν μαλαματικά, δηλαδή χρυσαφικά και κοσμήματα.

Όσον αφορά όμως τις ξένες παραλλαγές της Σταχτοπούτας, έχουμε αξιοσημείωτα διαπολιτισμικά στοιχεία καθώς η κάθε παραλλαγή είναι και από μια διαφορετική χώρα. Στην παραλλαγή της Ζεζόλλας από την Ιταλία γίνεται αναφορά σε τοπικά φαγητά της Ιταλίας όπως τα ραβιόλια και τους κεφτέδες. Από την άλλη πλευρά στην Ινδιάνικη παραλλαγή της Σημαδεμένης τα διαπολιτισμικά στοιχεία είναι πολλά. Αρχικά τα ονόματα των ηρώων είναι ινδιάνικα καθώς αναφέρονται σε κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του ήρωα, όπως είναι ο Αόρατος Κυνηγός. Επίσης παραλληλίζεται το τόξο με το μονοπάτι των πνευμάτων, στα οποία πίστευαν πολλοί η φυλή των Ινδιάνων και τα θεωρούσαν ιερά και τα λουριά του έλκηθρου παραλληλίζονταν με το Ουράνιο Τόξο. Όλα αυτά μας δίνουν να καταλάβουμε πως οι Ινδιάνοι πίστευαν πολλοί στα πνεύματα και στα στοιχεία της φύσης για αυτό και έδιναν τέτοιες ονομασίες και αναφορές στα παραμύθια τους. Στην κινέζικη όμως παραλλαγή τη Γιε-Σεν, επισημαίνεται η Δυναστεία των Τσιν ως την άρχουσα τάξη της κοινωνίας, η γιορτή της άνοιξης όπου τα κορίτσια έπρεπε να βρουν γαμπρό και το σεβασμό στους ηλικιωμένους τους οποίους τους θεωρούσαν πολλοί σοφούς και για αυτό το λόγο θέλανε τη συμβουλή τους. Τέλος στην παραλλαγή της Ροδώπιδας από την Αίγυπτο, γίνεται αναφορά σε τοποθεσίες της Αιγύπτου, όπως στο Νείλο. Ακόμη δίνονται στοιχεία της εποχής όπως η ύπαρξη των φαραώ και των σκλάβων στην κοινωνία και στοιχεία της θρησκείας τους όπως ο Θεός Ώρος. Άλλα στοιχεία της Αιγύπτου που εντοπίζονται στα παραμύθια τους είναι ο πάπυρος, το άνθος του λωτού, τα σανδάλια και οι χιτώνες που φορούσαν.

3.7 Συμπεράσματα

Από τον σχολιασμό των παραμυθιών της Χιονάτης και της Σταχτοπούτας και των παραλλαγών τους συμπεραίνουμε ότι στις ελληνικές παραλλαγές γίνεται αναφορά συνήθως στα λαογραφικά έθιμα της χώρας, όπως τα νεκρικά έθιμα, τα έθιμα του γάμου και του αρραβώνα και οι οικιακές ασχολίες. Συγκεκριμένα για τα νεκρικά έθιμα επισημαίνεται ότι δίνουν κόλλυβα, πρόσφορο και θάβουν το νεκρό σε μνήμα αφού πρώτα τον στολίσουν με κοσμήματα. Επίσης θυμιατίζουν για σαράντα μέρες, αφού πρώτα έχουν μαζέψει τα κόκκαλα του νεκρού και τα έχουν θάψει, τα λιβανίζουν και προσεύχονται στο Θεό για την ανάπαυση

της ψυχής των νεκρών. Στα έθιμα του γάμου έχουμε το δαχτυλίδι το οποίο το έδινε ο γαμπρός στη νύφη κατά τον αρραβώνα και τα κορίτσια πήγαιναν κάθε Κυριακή στην εκκλησία για να παρακολουθήσουν την λειτουργία και για να βρουν γαμπρό. Παράλληλα όσον αφορά τις οικιακές ασχολίες των κοριτσιών αυτές είναι το γνέψιμο και το σπυγύρισμα του σπιτιού. Γενικό ωστόσο λαογραφικό στοιχείο είναι και το φίλημα του χεριού ως ένδειξη σεβασμού προς τους μεγαλύτερους.

Στις ξένες όμως παραλλαγές των παραμυθιών της Χιονάτης και της Σταχτοπούτας παρατηρούνται στοιχεία του εκάστοτε πολιτισμού, όσον αφορά το φαγητό τους, τις οικιακές τους ασχολίες, τα νεκρικά τους έθιμα και τα θρησκευτικά τους έθιμα. Συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στα ραβιόλια της Ιταλίας και στο Χάγκι που είναι παραδοσιακό φαγητό της Σκωτίας. Από την άλλη πλευρά οι οικιακές ασχολίες μοιάζουν αρκετά με αυτές των ελληνικών παραλλαγών όπως είναι το γνέψιμο, το πλέξιμο, το κέντημα, το ψάρεμα, το ζύμωμα. Επίσης, στα νεκρικά έθιμα των άλλων χωρών παρατηρείται είτε το θάψιμο των νεκρών είτε το κάψιμό τους, ενώ στα θρησκευτικά τους έθιμα υπάρχει ο Θεός Ώρος για την Αίγυπτο και τα πνεύματα για τους Ινδιάνους

3.8 Προτάσεις διδακτικής αξιοποίησης των παραλλαγών για την διαπολιτισμική εκπαίδευση

A) Εισαγωγή

Το project που θα ακολουθήσει είναι μία διδακτική πρόταση από μέρους μου για το πώς μπορούν να αξιοποιηθούν διαπολιτισμικά οι παραλλαγές των παραμυθιών της Χιονάτης και της Σταχτοπούτας. Τα παραμύθια που επέλεξα είναι «η Μυρσίνα» και το «Gold-Tree and Silver-Tree» για τη Χιονάτη και τη «Ροδόπη» και τη «Σταχτομπούτα» για το παραμύθι της Σταχτοπούτας. Στη συνέχεια θα αναφέρω τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να διοργανωθούν εκπαιδευτικές και διαπολιτισμικές δραστηριότητες σε ένα νηπιαγωγείο με απώτερο σκοπό την μετάδοση και την απόκτηση διαπολιτισμικών αντιλήψεων στα παιδιά.

B) ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Παιδί και Γλώσσα

- Να διηγούνται ένα λαϊκό παραμύθι
- Να συγκρίνουν λαϊκά παραμύθια για να βρουν ομοιότητες και διαφορές

Παιδί και Μαθηματικά

- Να απαριθμούν τους ήρωες μιας ιστορίας
- Να απαριθμούν τις ομοιότητες και τις διαφορές

- Να συγκρίνουν τα αποτελέσματα για να βρουν αν ένα παραμύθι έχει περισσότερες ομοιότητες ή διαφορές

Παιδί και Περιβάλλον

- Να τοποθετούν τα γεγονότα μιας ιστορίας σε σωστή χρονολογική σειρά

Παιδί και Δημιουργία Έκφραση

- Να δραματοποιήσουν ένα λαϊκό παραμύθι
- Να κατασκευάσουν τους ήρωες ή κάποια σκηνή από το παραμύθι με πλαστελίνη
- Να κατασκευάσουν τους ήρωες των παραμυθιών με ανακυκλώσιμα και απλά υλικά
- Να κατασκευάσουν τα σκηνικά για τη δραματοποίηση
- Να κατασκευάσουν τις στολές για τη δραματοποίηση
- Να φτιάξουν ένα κολλάζ με τις φωτογραφίες που θα βρουν

Παιδί και Πληροφορική

- Να βρουν πληροφορίες και εικόνες στο διαδίκτυο
- Να δημιουργήσουν μια αφίσα με στοιχεία του παραμυθιού που τους έκαναν εντύπωση

Γ) ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Κατά την εφαρμογή του project οι μέθοδοι διδασκαλίας που μπορούν να εφαρμοστούν είναι η αφήγηση, οι ερωτήσεις/απαντήσεις, η συζήτηση, η δραματοποίηση και η ομαδοσυνεργατική.

Δ) ΥΛΙΚΑ

Τα υλικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν είναι υφάσματα, χαρτόνια, χαρτιά Α4, κορδέλες, κόλλες, ψαλίδια, ξυλάκια από σουβλάκι, πλαστελίνη, μπουκάλια, χαρτόκουτα, σύρμα πίπας.

Ε) ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Στις παραλλαγές της *Χιονάτης* και της *Σταχτοπούτας*, τα σημεία που μπορούν να αξιοποιηθούν διαπολιτισμικά είναι τα εξής:

- Τα ονόματα της ηρωίδας, αλλάζουν σε κάθε παραλλαγή. Συγκεκριμένα στη Σκωτία έχουμε την Gold-Tree και στη Μακεδονία τη Μυρσίνα. Ενώ για το παραμύθι της

Σταχτοπούτας, στην Αίγυπτο έχουμε την Ροδώπιδα και τη Σταχτοπούτα στη Λακωνία. Έτσι ο κάθε πολιτισμός οικειοποιείται την ηρωίδα και της προσδίδει τα δικά του χαρακτηριστικά, που συνδέονται με την ιδιαίτερη κουλτούρα του εκάστοτε τόπου.

- Στο παραμύθι της Ροδώπιδας από την Αίγυπτο αναφέρεται ότι η Ροδώπιδα ήταν Ελληνίδα και πήγε ως σκλάβα στην Αίγυπτο. Επίσης αναφέρεται ότι οι υπόλοιπες υπηρέτριες την κορόιδευαν και την αντιμετώπιζαν ρατσιστικά γιατί είχε διαφορετικά εξωτερικά χαρακτηριστικά από αυτές (ξανθά μαλλιά και ανοιχτόχρωμη επιδερμίδα αντί για σκουρόχρωμη επιδερμίδα και μαύρα μαλλιά που είχαν οι υπόλοιπες). Όμως αυτό στο τέλος ανατρέπεται καθώς ο Φαραώ την επιλέγει για γυναίκα λέγοντας πως «Είναι πιο Αιγύπτια από όλες... γιατί τα μάτια της είναι πράσινα σαν τον Νείλο, τα μαλλιά της ξανθά σαν τον πάπυρο και το δέρμα της ροδαλό σαν το άνθος του λωτού!»
- Στα υπόλοιπα παραμύθια δεν επισημαίνονται ιδιαίτερα ξενοφοβικά στοιχεία μόνο μπορεί να σχολιαστεί η κατάσταση στην οποία βρίσκεται η ηρωίδα, η οποία είναι πάντα παραμελημένη και σε άσχημη κατάσταση εξαιτίας της ζήλιας και της κακίας της μητριάς ή των αδερφών της.
- Μπορούν να συγκριθούν τα λαογραφικά στοιχεία της κάθε χώρας όπως είναι τα νεκρικά έθιμα, τα έθιμα του γάμου, το φαγητό και οι οικιακές ασχολίες.
- Στο παραμύθι της Μυρσίνας μπορεί να γίνει αναφορά στους δώδεκα μήνες οι οποίοι είναι αυτοί που δέχονται τη Μυρσίνα στο σπίτι τους. Οι δώδεκα μήνες είναι και αυτοί διαφορετικοί μεταξύ τους και εδώ μπορούν τα παιδιά να αναφέρουν τις διαφορές τους και να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι μπορεί να είναι όλοι τους διαφορετικοί αλλά ο χρόνος δεν μπορεί αν υπάρξει χωρίς κάποιον από αυτούς. Με αυτό τον τρόπο μπορούν να παραλληλίσουν την διαφορετικότητα και στη δική τους ζωή.
- Γενικά σε όλες τις παραλλαγές μόνο αν η ηρωίδα ήταν καλή και σεβόταν τους γονείς της θα είχε καλή τύχη, η οποία ήταν ένας καλός και πλούσιος γάμος. Επίσης στην Εκκλησία πήγαιναν τα κορίτσια για να εκκλησιαστούν και να βρουν γαμπρό.

Οι παραλλαγές έχουν διαπολιτισμικό ενδιαφέρον, καθώς προβάλλουν μια τοπιογραφία πολιτισμικών αναφορών και διαθέτουν πλείστα άλλα στοιχεία που μπορούν να αξιοποιηθούν στο σχολείο. Συγκεκριμένα τα νεκρικά έθιμα (όπως το θάψιμο των νεκρών, τα κόλλυβα, το πρόσφορο, οι σαράντα μέρες που θρηνούν τον νεκρό), τα έθιμα του γάμου (όπως ο στολισμός με χρυσαφικά και κοσμήματα), το φαγητό (όπως το Χάγκι της Σκωτίας), οι οικιακές ασχολίες (γέννημο και ζύμωμα), τα θρησκευτικά στοιχεία (η Εκκλησία, θεός Ώρος), η ενδυμασία (χιτώνες, πασούμι, σανδάλια) και η τοποθεσία (λαγκάδια, ποταμός Νείλος, χωριό, δάσος).

ΣΤ) ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΦΗΓΗΣΗ

Αφού ολοκληρωθεί η αφήγηση των παραμυθιών τα παιδιά χωρισμένα σε ομάδες μπορούν να υλοποιήσουν τις παρακάτω δράσεις:

Α) Κουκλοθέατρο: Μια ομάδα μπορεί να αναλάβει να φτιάξει τις κούκλες από το παραμύθι, με απλά υλικά, τα σκηνικά και τα λόγια των ηρώων και να παρουσιάσει μία κουκλοθεατρική παράσταση. Στην παράσταση τα παιδιά μπορούν να συνδυάσουν στο έργο τους όλους τους ήρωες από τις διαφορετικές παραλλαγές των παραμυθιών.

Β) Δραματοποίηση: Μια ομάδα μπορεί να αναλάβει να δραματοποιήσει όλο το παραμύθι ή μια σκηνή του που τους έκανε μεγαλύτερη εντύπωση. Κατά τη δραματοποίηση επίσης πρέπει να σκεφτούν τα ρούχα που θα φοράνε, τα σκηνικά που θα έχουν και τα λόγια που θα λένε. Στη δραματοποίηση μπορούν να επιλέξουν μια σκηνή ενός παραμυθιού όπου η ηρωίδα δέχεται ξενοφοβικές συμπεριφορές και να προτείνει πως μπορεί δείξει μέσω της δραματοποίησης την αποδοχή της ηρωίδας και την εξάλειψη των ξενοφοβικών απόψεων.

Γ) Μακέτα: Μια ομάδα μπορεί να φτιάξει μια κατασκευή από πλαστελίνη ή από ότι άλλο υλικό επιθυμεί και να αναπαραστήσει μια αγαπημένη τους σκηνή ή κάτι που τους έκανε εντύπωση, ή τον αγαπημένο τους ήρωα από το παραμύθι. Έτσι μπορούν στο τέλος να συγκρίνουν τις μακέτες τους και να βρουν τα κοινά στοιχεία και τις διαφορές τους.

Ε) Κολλάζ: Μια ομάδα μπορεί να δημιουργήσει ένα κολλάζ αφού πρώτα έχει ψάξει στο ίντερνετ πληροφορίες και εικόνες για τα παραμύθια και να παρουσιάσει τις ομοιότητες και τις διαφορές τους.

ΣΤ) Αφίσα: Μια ομάδα μπορεί να φτιάξει μια αφίσα στο υπολογιστή και στο πρόγραμμα της ζωγραφικής όπου θα απεικονίζει στοιχεία του παραμυθιού που έχουν επιλέξει. Μέσω της αφίσας μπορούν να μεταδώσουν μηνύματα για την εξάλειψη του ρατσισμού και την αποδοχή της διαφορετικότητας.

Ζ) Αφήγηση: Όλες οι ομάδες μπορούν να αναλάβουν από ένα παραμύθι και αφού τους το αφηγηθεί ο/η εκπαιδευτικός, να προσπαθήσουν να βρουν τις ομοιότητες και τις διαφορές των

παραμυθιών συγκρίνοντας το παραμύθι τους με τα παραμύθια των άλλων ομάδων. Στη συνέχεια μπορούν να συζητήσουν για τα διαπολιτισμικά στοιχεία των παραμυθιών και να απαριθμήσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές για να δουν ποιες είναι οι περισσότερες.

4. ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά από όλη την πτυχιακή μου εργασία συμπεραίνω ότι τα λαϊκά παραμύθια τα οποία χρησιμοποιούνται συνήθως ως παραλλαγές των παραμυθιών μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια τάξη νηπιαγωγείου. Καθώς μέσω της επεξεργασίας τέτοιων παραμυθιών τα παιδιά θα μπορέσουν με τις κατάλληλες δραστηριότητες και τις υποδείξεις των εκπαιδευτικών να έρθουν σε επαφή με τον εκάστοτε πολιτισμό και χώρα που παρουσιάζεται στο παραμύθι και να γνωρίσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές με το δικό μας πολιτισμό. Οι παραλλαγές των παραμυθιών αναδεικνύουν διαφορετικές κουλτούρες και πολιτισμούς, κάτι το οποίο μπορεί να διαμορφώσει και το χαρακτήρα του σχολείου από εθνοκεντρικό σε διαπολιτισμικό. Με τις παραλλαγές των παραμυθιών της *Χιονάτης* και της *Σταχτοπούτας*, τα παιδιά μπορούν μέσα από γνωστά σε όλους παραμύθια να γνωρίσουν ήθη και έθιμα από πολλές χώρες και να διαπιστώσουν ότι τα δύο αυτά παραμύθια δεν υπάρχουν μόνο στην Ελλάδα αλλά τα συναντάμε και σε άλλες χώρες, με μικρές ή μεγάλες διαφοροποιήσεις από τα πρωτότυπα.

Το παραμύθι με λόγο περιεκτικό και άμεσο, εσωκλείει την αλήθεια του όμοιου και επανεξετάζει το διαφορετικό, ως κοινό στοιχείο κάθε τόπου. Οι μαθητές με τις ιστορίες καταφέρνουν να επαναπροσδιορίσουν την ταυτότητά τους. Μπορούν δηλαδή να εντοπίσουν προσωπικές τους εμπειρίες στα παραμύθια και να τις συγκρίνουν με αυτές των άλλων χωρών με σκοπό να διαπιστώσουν ότι όλοι έχουν κοινές καθημερινές ασχολίες παρά τη διαφορετική καταγωγή. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να επισημάνω τη σπουδαιότητα της εκφραστικής αφήγησης του παραμυθιού. Καθώς το παραμύθι είναι βασικό εργαλείο στη διάθεση του εκπαιδευτικού, θα πρέπει το παιδί να απολαμβάνει την αφήγησή του ως ακροατής και να μπορεί να αξιολογήσει τους μαθησιακούς του στόχους. Πρέπει λοιπόν, να δημιουργήσει ο εκπαιδευτικός το πλαίσιο της απόλαυσης και ένα στοιχείο του είναι η εκφραστική αφήγηση (Τσιλιμένη, 2014).

Κατά αυτό τον τρόπο θα καταφέρουν να απαλλαγούν από διάφορες ρατσιστικές απόψεις τις οποίες μπορεί να έχουν και θα αποκτήσουν περισσότερες διαπολιτισμικές απόψεις. Μέσω λοιπόν της δραματοποίησης θα μπορέσουν να υποδυθούν διάφορους ρόλους και με τη βοήθεια της ενσυναίσθησης να μπουν στη θέση αυτών των ρόλων και να γνωρίσουν το χαρακτήρα του, τα ήθη και έθιμα της χώρας τους και να έρθουν σε επαφή με τον πολιτισμό του. Όμως παρόλα αυτά θα πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να προσέχει μην πέσει σε διάφορους παγίδες όσον αφορά την διαπολιτισμική εκπαίδευση και να προσέχει στο πως θα παρουσιάσει τους διάφορους ήρωες των παραμυθιών. Καθώς οι κυριότερες παγίδες είναι αυτή

της εξωτικοποίησης (όσον αφορά τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των ηρώων) και της γεωγραφίας (όσον αφορά τα χαρακτηριστικά στοιχεία της εκάστοτε χώρας).

Κατά αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουν να εντοπίσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές που έχουμε με την κάθε χώρα και να συνειδητοποιήσουν ότι μπορεί να έχουμε διαφορετικά ήθη και έθιμα ή διαφορετική εξωτερική εμφάνιση, όμως είμαστε όλοι άνθρωποι με τις ίδιες ανάγκες και δικαιώματα. Άρα ως απώτερος σκοπός είναι να καταλάβουν ότι μπορεί να είμαστε όλοι διαφορετικοί αλλά είμαστε και ίσοι πολίτες της κοινωνίας για αυτό χρειαζόμαστε την ίδια μεταχείριση χωρίς διακρίσεις και προκαταλήψεις.

Με την βοήθεια αυτού του project τα παιδιά αν έχουν και μέσα στην τάξη τους παιδιά από άλλες χώρες θα μπορέσουν να τα καταλάβουν καλύτερα, να λύσουν τυχόν παρερμηνείες και να τα δεχτούν στην παρέα τους. Το παραμύθι αποτελεί το καλύτερο μέσο εκπαίδευσης, καθώς μπορεί με ένα γλαφυρό και παραστατικό τρόπο να εξιτάρει τη φαντασία των παιδιών, να τα συγκινήσει και να τους περάσει τα κατάλληλα μηνύματα για τα θέματα που τα απασχολούν. Για αυτό το λόγο και η επιλογή του κατάλληλου παραμυθιού αποτελεί υψίστης σημασίας για έναν/μια εκπαιδευτικό. Ιδιαίτερα η επιλογή ενός διαπολιτισμικού βιβλίου απαιτεί τη διπλάσια προσοχή από τον/την εκπαιδευτικό για να μην πέφτει σε τυχόν παγίδες όπως αυτές που αναφέραμε και παραπάνω.

Για όλους τους παραπάνω λόγους κρίνω ουσιαστική την ενασχόληση των παιδιών με τα λαϊκά παραμύθια, καθώς θα μπορέσουν να αναπτυχθούν πολύπλευρα, να αναπτύξουν τη φαντασία τους και να αναπτύξουν διαπολιτισμικές απόψεις.

5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α) Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Αυδίκος, Ε. (1997). *Το Λαϊκό Παραμύθι: Θεωρητικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Οδυσσέας. (σσ. 13-17,33,42,60-64, 103-104).

Γενειατάκη Ειρήνη. (1992). Η λογοτεχνία στο Νηπιαγωγείο (σσ. 193-195). *Διαδρομές*. Φθινόπωρο. Τεύχος 27.

Γιαννικοπούλου, Α. (2009). Άμεσα και Έμμεσα Ιδεολογικά Μηνύματα στο Διαπολιτισμικό Εικονογραφημένο Παιδικό Βιβλίο. ΚΕΙΜΕΝΑ, τ. 9, σσ.1-15. Ανακτήθηκε 6 Μαρτίου, 2014, από http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=144:p7t9&catid=53:tefxos9&Itemid=88

Γκόβαρης, Χ. (2011). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Αθήνα: Διάδραση. (σσ. 178-192).

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το νηπιαγωγείο, (σσ.695-696,701). (ΔΕΠΠΣ). Ανακτήθηκε 23 Ιουνίου, 2013, από http://www.pi-schools.gr/content/index.php?lesson_id=300&ep=367

Ζιώγου, Ζ.- Μπέσιου, Μ. (2010). Το παιδικό κείμενο ως διδακτικό διαπολιτισμικό εργαλείο στο νηπιαγωγείο. Στο Π. Γεωργογιάννης & Β. Μπάρος (Επιμ.), *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση - Μετανάστευση – Διαχείριση Συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας. 13ο Διεθνές Συνέδριο*. Πρακτικά Συνεδρίου. Αλεξανδρούπολη. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου, 2014 (σσ. 53-57), από http://kedek.inpatra.gr/alex2010_2.pdf

Ιωάννου, Γ. (1987). *Παραμύθια Του Λαού Μας*, Αθήνα: Ερμής (σσ. 10- 11,15).

Κανάβα, Ζ. (1988). Το Λαϊκό Παραμύθι (σσ. 31). *Διαδρομές*. Άνοιξη. Τεύχος 9.

Καπλάνογλου, Μ. (1998). *Ελληνική Λαϊκή Παράδοση: Τα Παραμύθια Στα Περιοδικά Για Παιδιά Και Νέους (1836-1922)*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα. (σσ. 34,139-140).

Καραγεωργίου, Ε. (2010). Διαπολιτισμικό Διδακτικό Υλικό Και Αντιρατσιστική Εκπαίδευση. Στο Π. Γεωργογιάννης & Β. Μπάρος (Επιμ.), *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση - Μετανάστευση – Διαχείριση Συγκρούσεων Και Παιδαγωγική Της Δημοκρατίας. 13ο Διεθνές Συνέδριο*. Πρακτικά Συνεδρίου. Αλεξανδρούπολη. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου, 2014 (σσ. 412-413), από http://kedek.inpatra.gr/alex2010_2.pdf

Κυριακοπούλου, Ε & Πλιάμου, Δ. (2007). Το Παραμύθι Ως Διαδραστικό Περιβάλλον Στη Διαχείριση Ανισοτήτων Στην Τάξη. *4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Με Θέμα: «Σχολείο Ίσο Για Παιδιά Άνισα»*. Πρακτικά Του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής Και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.). Αθήνα. Ανακτήθηκε 5 Μαρτίου, 2013 (σσ.158-160), από http://www.elliepek.gr/documents/4o_synedrio_eisigiseis/158_164.pdf

Λουκάτος, Δ. (1985). *Εισαγωγή Στην Ελληνική Λαογραφία*, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης. (σσ. 144-145).

Μάγος, Κ. (2010). Διαπολιτισμικό Διδακτικό Υλικό Και Αντιρατσιστική Εκπαίδευση. Στο Π. Γεωργογιάννης & Β. Μπάρος (Επιμ.), *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση - Μετανάστευση – Διαχείριση Συγκρούσεων Και Παιδαγωγική Της Δημοκρατίας. 13ο Διεθνές Συνέδριο*. Πρακτικά Συνεδρίου. Αλεξανδρούπολη. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου, 2014 (σσ. 298-309), από http://kedek.inpatra.gr/alex2010_2.pdf

Μαλαφάντης, Κ. (2006). *Το Παραμύθι Στην Εκπαίδευση: Ψυχοπαιδαγωγική Διάσταση Και Αξιοποίηση*, Αθήνα: Ατραπός. (σσ. 19-32,35,38-49,55-67,88-95,118-233).

Μέγας, Γ. (1994). *Επεξεργασία Παραμυθιακών Τύπων Και Παραλλαγών ΑΤ 700-749*, Αθήνα: Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Ε.Ι.Ε. (σσ. 133-138,143).

Μέγας, Γ. (2004). *Επεξεργασία Παραμυθιακών Τύπων Και Παραλλαγών ΑΤ 500-559*, Αθήνα: Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Ε.Ι.Ε. (σσ. 105-110).

Μερακλής, Μ. (1988). *Τι Είναι Λαϊκή Λογοτεχνία*, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή. (σσ. 20).

Μερακλής, Μ. (1988). *Παραμύθια Της Στερεάς Ελλάδας*, Αθήνα: Πατάκης. (σσ. 81-85,93-101).

Μερακλής, Μ. (1992). *Λαϊκή Τέχνη Ελληνική Λαογραφία, Γ' Τόμος*, Αθήνα: Οδυσσέας. (σσ. 36-37).

Μερακλής, Μ. (1999). *Το Λαϊκό Παραμύθι Κείμενα Παραμυθολογίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα. (σσ. 186-189).

Μπεζάτη, Θ. & Θεοδοσοπούλου, Μ. *Στόχοι Της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Και Ο Ρόλος Της Εκπαίδευσης Ενηλίκων*. Ανακτήθηκε 1 Δεκεμβρίου, 2013 (σσ. 182-183), από <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/783/139.pdf>

Μπερερής, Π. *Σύγχρονες Εκπαιδευτικές Τεχνολογίες Στην Υπηρεσία Της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης*. Ανακτήθηκε 1 Δεκεμβρίου, 2013 (σσ. 193), από http://reader.ekt.gr/bookReader/show/index.php?lib=EDULLL&item=142&bitstream=142_01#page/1/mode/2up

Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου (2011). Ανακτήθηκε 28 Μαΐου, 2013 (σσ. 19), από <http://digitalschool.minedu.gov.gr/info/newps/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20-%20%CE%A0%CF%81%CF%8E%CF%84%CE%B7%20%CE%A3%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%97%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AF%CE%B1/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CE%9D%CE%B7%CF%80%CE%B9%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%BF.pdf>

Ο Κύκλος Της Σταχοπούτας (Μέρος 1^ο). *Σύνθεση, Χώρος Δημιουργικής Έκφρασης Και Ψυχικής Ανάπτυξης*
<http://www.synthesi.com.gr/FairyTalesDetails.asp?id=15&uUrl=7/8/200963472>

Πανταζής, Β. (2003). Μεταρρυθμιστικές Παιδαγωγικές Αρχές Στη Διαπολιτισμική Παιδαγωγική. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (σσ. 101-102). *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*. Τεύχος 8. Ανακτήθηκε 28 Οκτωβρίου, 2013, από <http://www.pi-schools.gr/download/publications/epitheorisi/teyxos8/8.pdf>

Παπάκου- Λαγού, Α. (1991). *Ελληνικά Λαϊκά Παραμύθια*, Αθήνα: Καλέντης. (σσ. 73-76).

Παπάνης, Α. (2009). *Η Σημασία Της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Στην Ευρώπη*. Ανακτήθηκε 28 Οκτωβρίου, 2013, από <http://epapanis.blogspot.gr/2009/09/blog-post.html>

Ρώσση-Ζαΐρη, Ρ. (2002). Η Παιδική Λογοτεχνία Στο Νηπιαγωγείο (σσ. 295-303). *Διαδρομές*. Χειμώνας. Τεύχος 8.

Robson, C. (2010). *Η Έρευνα Του Πραγματικού Κόσμου: Ένα Μέσον Για Κοινωνικούς Επιστήμονες Και Επαγγελματίες Ερευνητές*. Μιχαλοπούλου, Κ. (Επιμ. Επιστ.). Καλύβα, Φ. (Επιμ. Μεταφρ.). Νταλάκου, Β. & Βασιλικού, Κ. (Μεταφρ.), Αθήνα: Gutenberg. (σσ. 540-592).

Τα Ωραιότερα Κλασσικά Παραμύθια (2006), Αθήνα: Πατάκη. (σσ. 206-224)

Τα Ωραιότερα Κλασσικά Παραμύθια Των Αδελφών Γκριμ (2007), Αθήνα: Ντουντούμη. (σσ. 11-26).

Τσιλιμένη Τασούλα. (1991). Το Λαϊκό Παραμύθι Στο Νηπιαγωγείο (σσ. 267). *Διαδρομές*. Χειμώνας. Τεύχος 24.

Τσιλιμένη Τασούλα. (2014). Οι παραλλαγές του λαϊκού παραμυθιού και τα εντράπελα παραμύθια ως υλικό για την αξιοποίησή τους στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. KEIMENA, τ. 18. Ανακτήθηκε 18 Μαΐου, 2014, από http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=297:t18-tsilimeni&catid=62:tefxos18&Itemid=98

Χριστοδούλου, Θ. *Μετανάστες Και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση Στην Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 1 Δεκεμβρίου, 2013 (σσ. 288-291), από http://www.diapolis.auth.gr/diapolis_files/drasi9/ypodrasi9.2b/1vathmia/keimena/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%82%20

[%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1.pdf](#)

B) Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Magos, K. (2009). Tell It With A Folk Tale. The Contribution Of Folk Tales To Intercultural Education. Conference Program. *INTERCULTURAL EDUCATION: Paideia, Polity, Demoi*. Ανακτήθηκε 27 Νοεμβρίου, 2013, από http://www.academia.edu/2308296/Tell_it_with_a_folk_tale_The_contribution_of_folk_tales_to_intercultural_education

Γ) Πρωτογενής Πηγές

D.L.Ashliman (1998-2013). *Snow-White And Other Tales Of Aarne-Thompson-Uther Type 709*. Ανακτήθηκε 7 Απριλίου, 2014, από <http://www.pitt.edu/~dash/type0709.html>

6. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Gold-Tree and Silver-Tree (Scotland)

Once upon a time there was a king who had a wife, whose name was Silver-Tree, and a daughter, whose name was Gold-Tree. On a certain day of the days, Gold-Tree and Silver-Tree went to a glen, where there was a well, and in it there was a trout. Said Silver-Tree, "Troutie, bonny little fellow, am not I the most beautiful queen in the world?" "Oh! indeed you are not." "Who then?" "Why, Gold-Tree, your daughter."

Silver-Tree went home, blind with rage. She lay down on the bed, and vowed she would never be well until she could get the heart and the liver of Gold-Tree, her daughter, to eat. At nightfall the king came home, and it was told him that Silver-Tree, his wife, was very ill. He went where she was, and asked her what was wrong with her. "Oh! only a thing which you may heal if you like." "Oh! indeed there is nothing at all which I could do for you that I would not do." "If I get the heart and the liver of Gold-Tree, my daughter, to eat, I shall be well."

Now it happened about this time that the son of a great king had come from abroad to ask Gold-Tree for marrying. The king now agreed to this, and they went abroad. The king then went and sent his lads to the hunting hill for a he goat, and he gave its heart and its liver to his wife to eat; and she rose well and healthy. A year after this Silver-Tree went to the glen, where there was the well in which there was the trout. "Troutie, bonny little fellow," said she, "am not I the most beautiful queen in the world?" "Oh! indeed you are not." "Who then?" "Why, Gold-Tree, your daughter." "Oh! well, it is long since she was living. It is a year since I ate her heart and liver." "Oh! indeed she is not dead. She is married to a great prince abroad."

Silver-Tree went home, and begged the king to put the long-ship in order, and said, "I am going to see my dear Gold-Tree, for it is so long since I saw her." The long-ship was put in order, and they went away. It was Silver-Tree herself that was at the helm, and she steered the ship so well that they were not long at all before they arrived. The prince was out hunting on the hills. Gold-Tree knew the long-ship of her father coming. "Oh!" said she to the servants, "my mother is coming, and she will kill me." "She shall not kill you at all; we will lock you in a room where she cannot get near you." This is how it was done; and when Silver-Tree came ashore, she began to cry out, "Come to meet your own mother, when she comes to see you." Gold-Tree said that she could not, that she was locked in the room, and that she could not get out of it. "Will you not put out," said Silver-Tree, "your little finger through the

keyhole, so that your own mother may give a kiss to it?" She put out her little finger, and Silver-Tree went and put a poisoned stab in it, and Gold-Tree fell dead.

When the prince came home, and found Gold-Tree dead, he was in great sorrow, and when he saw how beautiful she was, he did not bury her at all, but he locked her in a room where nobody would get near her. In the course of time he married again, and the whole house was under the hand of this wife but one room, and he himself always kept the key of that room. On a certain day of the days her forgot to take the key with him, and the second wife got into the room. What did she see there but the most beautiful woman that she ever saw. She began to turn and try to wake her, and she noticed the poisoned stab in her finger. She took the stab out, and Gold-Tree rose alive, as beautiful as she was ever. At the fall of night the prince came home from the hunting hill, looking very downcast. "What gift," said his wife, "would you give me that I could make you laugh?" "Oh! indeed, nothing could make me laugh, except Gold-Tree were to come alive again." "Well, you'll find her alive down there in the room."

When the prince saw Gold-Tree alive her made great rejoicings, and he began to kiss her, and kiss her, and kiss her. Said the second wife, "Since she is the first one you had it is better for you to stick to her, and I will go away." "Oh! indeed you shall not go away, but I shall have both of you." At the end of the year, Silver-Tree went to the glen, where there was the well, in which there was the trout. "Troutie, bonny little fellow," said she, "am not I the most beautiful queen in the world?" "Oh! indeed you are not." "Who then?" "Why Gold-Tree, your daughter." "Oh! well, she is not alive. It is a year since I put the poisoned stab into her finger." "Oh! indeed she is not dead at all, at all."

Silver-Tree went home, and begged the king to put the long-ship in order, for that she was going to see her dear Gold-Tree, as it was so long since she saw her. The long-ship was put in order, and they went away. It was Silver-Tree herself that was at the helm, and she steered the ship so well that they were not long at all before they arrived. The prince was out hunting on the hills. Gold-Tree knew her father's ship coming. "Oh!" said she, "my mother is coming, and she will kill me." "Not at all," said the second wife; "we will go down to meet her." Silver-Tree came ashore. "Come down, Gold tree, love," said she, "for your own mother has come to you with a precious drink." "It is a custom in this country," said the second wife, "that the person who offers a drink takes a draught out of it first." Silver-Tree put her mouth to it, and the second wife went and struck it so that some of it went down her throat, and she fell dead. they had only to carry her home a dead corpse and bury her. The prince and his two wives were long alive after this, pleased and peaceful. I left them there.

Maria, the Wicked Stepmother, and the Seven Robbers (Italy)

Once upon a time there was a man whose wife died, and he had only a little daughter, whose name was Maria. Maria went to school to a woman who taught her sewing and knitting. In the evening when she left for home the woman would always say to her, "Give your father my kindest greetings." Because of these friendly greetings the man thought, "She would be a wife for me," and he married the woman.

After they were married, the woman became very unfriendly toward poor Maria, for stepmothers have always been that way, and with time she could not stand her at all. Then she said to her husband, "The girl eats too much of our bread. We will have to get rid of her." But the man said, "I cannot kill my child!" Then the woman said, "Tomorrow take her with you out into the country and leave her there alone, so that she will not be able to find her way back home."

The next day the man called his daughter and said to her, "We are going out into the country. We will take something to eat with us." Then he got a large loaf of bread, and they set forth. However, Maria was clever, and she filled her pockets with bran. As she walked along behind her father, from time to time she threw down a little pile of bran onto the pathway. After walking for many hours they came to the top of a steep cliff. Her father dropped the loaf of bread over the cliff, then cried out, "Oh, Maria, our bread fell down there!" "Father," said Maria, "I will climb down and get it." So she climbed down the cliff and got the bread, but by the time she had climbed back up to the top, her father had gone away, and Maria was all alone.

She started to cry, for she was very far from home, and in a strange place. But then she thought about the bran and took courage. Following the bran, she finally arrived home again, late that night. "Oh, father," she said, "why did you leave me alone?" The man comforted her and talked to her until he had reassured her. The stepmother was very angry that Maria had found the way back, and some time later she again told her husband that he should take Maria out into the country and abandon her in the woods.

The next morning the man called his daughter once again, and they set forth. The father again carried a loaf of bread, but Maria forgot to take the bran with her. In the woods they came to an even steeper and higher cliff. The father again dropped the bread over the edge, and Maria had to climb down to get it. When she arrived back at the top, her father had gone away, and she was alone. She began to cry bitterly, and she ran one way and the other for a long time, only to find herself even deeper in the dark woods. Evening came, and

suddenly she saw a light. She walked toward it and came to a little house. Inside she found a set table and seven beds, but no people were there.

The house belonged to seven robbers. Maria hid behind a dough trough, and soon the seven robbers returned home. They ate and drank, and then went to bed. The next morning they left, but the youngest brother remained at home in order to cook the food and clean the house. After they had left, the youngest brother went out to buy food. Then Maria came out from behind the dough trough, swept and cleaned the house, and then put the kettle on the fire in order to cook the beans. Then once again she hid behind the dough trough.

When the youngest brother returned home he was amazed to see everything so clean, and when his brothers came back, he told them what had happened. They were all astonished and could not imagine how it had happened. The next day the second brother remained at home alone. He pretended that he too was going away, but he returned at once and saw Maria, who had come out once again to clean up the house. Maria was frightened when she saw the robber. "Oh," she begged, "for heaven's sake, do not kill me!" "Who are you?" asked the robber. Then she told him about her wicked stepmother, and how her father had abandoned her in the woods, and how for two days she had been hiding behind the dough trough. "You don't have to be afraid of us," said the robber. "Stay here with us and be our sister, and cook, sew, and wash for us."

When the other brothers returned home, they were satisfied with this, so Maria stayed with the seven robbers, did their housekeeping, and was always quiet and diligent. One day as she was sitting by the window sewing, a poor old woman came by and asked for alms. "Oh," said Maria, "I don't have much, for I myself am a poor, unhappy girl, but I will give you what I have." "Why are you so unhappy?" asked the beggar woman. Then Maria told her how she had left home and had come here. The poor woman went forth and told the wicked stepmother that Maria was still alive. When the stepmother heard this she was very angry, and she gave the beggar woman a ring that she was to take to poor Maria. The ring was a magic ring.

Eight days later the poor woman came again to Maria to beg for alms, and when Maria gave her something, she said, "Look, my child, I have here a beautiful ring. Because you have been so good to me, I want to give it to you." Suspecting nothing, Maria took the ring, but when she put it on her finger she fell down dead. When the robbers returned home and found Maria on the floor, they were very sad, and they cried bitterly for her. Then they made a beautiful coffin and laid Maria inside it, after having adorned her with the most beautiful jewelry. They also put a large amount of gold in the coffin, which they then set on an oxcart.

They drove the oxcart into the city. When they came to the king's castle they saw that the stall door was wide open. They drove the oxen inside, in order to bring the cart into the stall. This caused the horses to become very uneasy, and they began rearing up and making noise. Hearing the noise, the king sent someone down to ask the stall-master what had happened. The stall-master answered that a cart had been driven into the stall. No one was with the cart, but on it there was a beautiful coffin.

The king ordered that the coffin be brought to his room, and there he had it opened. When he saw the beautiful dead girl inside, he began to cry bitterly, and he could not leave her. He had four large wax candles brought and had them placed at the four corners of the coffin and lit. Then he sent everyone out of the room, barred the door, fell onto his knees before the coffin, and wept hot tears. When it was time to eat, his mother sent for him, asking him to come. He did not answer at once, but instead wept all the more fervently. Then the old queen herself came and knocked on the door and asked him to open it, but he did not answer. She looked through the keyhole, and when she saw that her son was kneeling next to a corpse, she had the door broken down.

However, when she saw the beautiful girl, she herself was very moved, and she leaned over Maria and took her hand. Seeing the beautiful ring, she thought that it would be a shame to let it be buried along with the corpse, so she pulled it off. Then all at once the dead Maria came to life again. The young king said joyfully to his mother, "This girl shall be my wife!" The old queen answered, "Yes, so shall it be!" and she embraced Maria. Thus Maria became the king's wife, and the queen. They lived joyfully and in splendor until they died.

The Crystal Casket (Italy)

There was once a widower who had a daughter. This daughter was between ten and twelve years old. Her father sent her to school, and as she was all alone in the world commended her always to her teacher. Now, the teacher, seeing that the child had no mother, fell in love with the father, and kept saying to the girl, "Ask your father if he would like me for a wife." This she said to her every day, and at last the girl said, "Papa, the school-mistress is always asking me if you will marry her." The father said, "Eh! my daughter, if I take another wife, you will have great troubles." But the girl persisted, and finally the father was persuaded to go one evening to the school-mistress' house. When she saw him she was well pleased, and they settled the marriage in a few days. Poor child! How bitterly she had to repent having found a stepmother so ungrateful and cruel to her! She sent her every day out

on a terrace to water a pot of basil, and it was so dangerous that if she fell she would go into a large river.

One day there came by a large eagle, and said to her, "What are you doing her?" She was weeping because she saw how great the danger was of falling into the stream. The eagle said to her, "Get on my back, and I will carry you away, and you will be happier than with your new mamma." After a long journey they reached a great plain, where they found a beautiful palace all of crystal; the eagle knocked at the door and said, "Open, my ladies, open! for I have brought you a pretty girl." When the people in the palace opened the door, and saw that lovely girl, they were amazed, and kissed and caressed her. Meanwhile the door was closed, and they remained peaceful and contented.

Let us return to the eagle, who thought she was doing a spite to the stepmother. One day the eagle flew away to the terrace where the stepmother was watering the basil. "Where is your daughter?" asked the eagle. "Eh!" she replied, "perhaps she fell from this terrace and went into the river; I have not heard from her in ten days." The eagle answered, "What a fool you are! I carried her away; seeing that you treated her so harshly I carried her away to my fairies, and she is very well." Then the eagle flew away. The stepmother, filled with rage and jealousy, called a witch from the city, and said to her, "You see my daughter is alive, and is in the house of some fairies of an eagle which often comes upon my terrace; now you must do me the favor to find some way to kill this stepdaughter of mine, for I am afraid that some day or other she will return, and my husband, discovering this matter, will certainly kill me." The witch answered, "Oh, you need not be afraid of that; leave it to me."

What did the witch do? She had made a little basketful of sweetmeats, in which she put a charm; then she wrote a letter, pretending that it was her father, who, having learned where she was, wished to make her this present, and the letter pretended that her father was so glad to hear that she was with the fairies.

Let us leave the witch who is arranging all this deception, and return to Ermellina (for so the young girl was named). The fairies had said to her, "See, Ermellina, we are going away, and shall be absent four days; now in this time take good care not to open the door to anyone, for some treachery is being prepared for you by your stepmother." She promised to open the door to no one: "Do not be anxious, I am well off, and my stepmother has nothing to do with me." But it was not so. The fairies went away, and the next day when Ermellina was alone, she heard a knocking at the door, and said to herself, "Knock away! I don't open to anyone." But meanwhile the blows redoubled, and curiosity forced her to look out of the window. What did she see? She saw one the servant girls of her own home (for the witch had disguised

herself as one of her father's servants). "O my dear Ermellina," she said, "your father is shedding tears of sorrow for you, because he really believed you were dead, but the eagle which carried you off came and told him the good news that you were here with the fairies. Meanwhile your father, not knowing what civility to show you, for he understands very well that you are in need of nothing, has thought to send you this little basket of sweetmeats."

Ermellina had not yet opened the door; the servant begged her to come down and take the basket and the letter, but she said, "No, I wish nothing!" but finally, since women, and especially young girls, are fond of sweetmeats, she descended and opened the door. When the witch had given her the basket, she said, "Eat this," and broke off for her a piece of the sweetmeats which she had poisoned. When Ermellina took the first mouthful the old woman disappeared. Ermellina had scarcely time to close the door, when she fell down on the stairs.

When the fairies returned they knocked at the door, but no one opened it for them; then they perceived that there had been some treachery, and began to weep. Then the chief of the fairies said, "We must break open the door," and so they did, and saw Ermellina dead on the stairs. Her other friends who loved her so dearly begged the chief of the fairies to bring her to life, but she would not, "for," she said, "she has disobeyed me." But one and the other asked her until she consented; she opened Ermellina's mouth, took out a piece of the sweetmeat which she had not yet swallowed, raised her up, and Ermellina came to life again. We can imagine what a pleasure it was for her fiends; but the chief of the fairies reproved her for her disobedience, and she promised not to do so again. Once more the fairies were obliged to depart. Their chief said, "Remember, Ermellina: The first time I cured you, but the second I will have nothing to do with you." Ermellina said they need not worry, that she would not open to anyone. But it was not so; for the eagle, thinking to increase her stepmother's anger, told her again that Ermellina was alive. The stepmother denied it all to the eagle, but she summoned anew the witch, and told her that her stepdaughter was still alive, saying, "Either you will really kill her, or I will be avenged on you."

The old woman, finding herself caught, told her to buy a very handsome dress, one of the handsomest she could find, and transformed herself into a tailoress belonging to the family, took the dress, departed, went to poor Ermellina, knocked at the door and said, "Open, open, for I am your tailoress." Ermellina looked out of the window and saw her tailoress; and was, in truth, a little confused (indeed, anyone would have been so). The tailoress said, "Come down, I must fit a dress on you." She replied, "No, no; for I have been deceived once." "But I am not the old woman," replied the tailoress, "you know me, for I have always made your dresses." Poor Ermellina was persuaded, and descended the stairs; the tailoress took to flight

while Ermellina was yet buttoning up the dress, and disappeared. Ermellina closed the door, and was mounting the stairs; but it was not permitted her to go up, for she fell down dead.

Let us return to the fairies, who came home and knocked at the door; but what good did it do to knock! There was no longer anyone there. They began to weep. The chief of the fairies said, "I told you that she would betray me again; but now I will have nothing more to do with her."

So they broke open the door, and saw the poor girl with the beautiful dress on; but she was dead. They all wept, because they really loved her. But there was nothing to do; the chief struck her enchanted wand, and commanded a beautiful rich casket all covered with diamonds and other precious stones to appear; then the others made a beautiful garland of flowers and gold, put it on the young girl, and then laid her in the casket, which was so rich and beautiful that it was marvelous to behold. Then the old fairy struck her wand as usual and commanded a handsome horse, the like of which not even the king possessed. Then they took the casket, put it on the horse's back, and led him into the public square of the city, and the chief of the fairies said, "Go, and do not stop until you find someone who says to you, 'Stop, for pity's sake, for I have lost my horse for you.'"

Now let us leave the afflicted fairies, and turn our attention to the horse, which ran away at full speed. Who happened to pass at that moment? The son of a king (the name of this king is not known); and saw this horse with that wonder on its back. Then the king began to spur his horse, and rode him so hard that he killed him, and had to leave him dead in the road; but the king kept running after the other horse. The poor king could endure it no longer; he saw himself lost, and exclaimed, "Stop, for pity's sake, for I have lost my horse for you!" Then the horse stopped (for those were the words). When the king saw that beautiful girl dead in the casket, he thought no more about his own horse, but took the other to the city. The king's mother knew that her son had gone hunting; when she saw him returning with this loaded horse, she did not know what to think. The son had no father, wherefore he was all powerful. He reached the palace, had the horse unloaded, and the casket carried to his chamber; then he called his mother and said, "Mother, I went hunting, but I have found a wife." "But what is it? A doll? A dead woman?" "Mother," replied her son, "don't trouble yourself about what it is, it is my wife." His mother began to laugh, and withdrew to her own room (what could she do, poor mother?).

Now this poor king no longer went hunting, took no diversion, did not even go to the table, but ate in his own room. By a fatality it happened that war was declared against him, and he was obliged to depart. He called his mother, and said, "Mother, I wish two careful

chambermaids, whose business it shall be to guard this casket; for if on my return I find that anything has happened to my casket, I shall have the chambermaids killed." His mother, who loved him, said, "Go, my son, fear nothing, for I myself will watch over your casket." He wept several days at being obliged to abandon this treasure of his, but there was no help for it, he had to go. After his departure he did nothing but commend his wife (so he called her) to his mother in his letters.

Let us return to the mother, who no longer thought about the matter, not even to have the casket dusted; but all at once there came a letter which informed her that the king had been victorious, and should return to his palace in a few days. The mother called the chambermaids, and said to them, "Girls, we are ruined." They replied, "Why, Highness?" "Because my son will be back in a few days, and how have we taken care of the doll?" They answered, "True, true; now let us go and wash the doll's face." They went to the king's room and saw that the doll's face and hands were covered with dust and fly specks, so they took a sponge and washed her face, but some drops of water fell on her dress and spotted it. The poor chambermaids began to weep, and went to the queen for advice. The queen said, "Do you know what to do! Call a tailoress, and have a dress precisely like this bought, and take off this one before my son comes."

They did so, and the chambermaids went to the room and began to unbutton the dress. The moment that they took off the first sleeve, Ermellina opened her eyes. The poor chambermaids sprang up in terror, but one of the most courageous said, "I am a woman, and so is this one; she will not eat me."

To cut the matter short, she took off the dress, and when it was removed Ermellina began to get out of the casket to walk about and see where she was. The chambermaids fell on their knees before her and begged her to tell them who she was. She, poor girl, told them the whole story. Then she said, "I wish to know where I am." Then the chambermaids called the king's mother to explain it to her. The mother did not fail to tell her everything, and she, poor girl, did nothing but weep penitently, thinking of what the fairies had done for her.

The king was on the point of arriving, and his mother said to the doll, "Come her; put on one of my best dresses." In short, she arrayed her like a queen. Then came her son. They shut the doll up in a small room, so that she could not be seen. The king came with great joy, with trumpets blowing, and banners flying for the victory. But he took no interest in all this, and ran at once to his room to see the doll; the chambermaids fell on their knees before him saying that the doll smelled so badly that they could not stay in the palace, and were obliged to bury her.

The king would not listen to this excuse, but at once called two of the palace servants to erect the gallows. His mother comforted him in vain: "My son, it was a dead woman." "No, no, I will not listen to any reasons; dead or alive, you should have left it for me." Finally, when his mother saw that he was in earnest about the gallows, she rang a little bell, and there came forth no longer the doll, but a very beautiful girl, whose like was never seen. The king was amazed, and said, "What is this!" Then his mother, the chambermaids, and Ermellina were obliged to tell him all that had happened. He said, "Mother, since I adored her when dead, and called her my wife, now I mean her to be my wife in truth." "Yes, my son," replied his mother, "do so, for I am willing." They arranged the wedding, and in a few days were man and wife.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000123933